

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra archeologie

Středověká a novověká keramika z města Vamberk

Diplomová práce

Autor: Kateřina Fleknová
Studijní program: N7109 Archeologie
Studijní obor: Archeologie
Forma studia: prezenční

Vedoucí práce: Mgr. Pavel Drnovský, Ph.D.

Zadání diplomové práce

Autor: Kateřina Fleknová

Studium: F18NP0017

Studijní program: N7109 Archeologie

Studijní obor: Archeologie

Název diplomové práce: **Středověká a novověká keramika z města Vamberk**

Název diplomové práce AJ: The Mediaeval and Modern pottery from town Vamberk

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Předmětem práce bude na základě zpracování vybraných archeologických výzkumů z prostoru města Vamberk (okr. Rychnov nad Kněžnou) provést analýzu souborů keramiky (zejména kuchyňské a stolní). Vytvořen bude typář keramické produkce poddanského města. Dále bude nastíněna relativní chronologie keramiky na dané lokalitě. Sledovány budou technologické aspekty souborů, zejména pak jednotlivé keramické skupiny/třídy. V závěru budou dosažené výsledky porovnány s jinými lokalitami.

Blažková, G. 2013: Současný stav poznání vývoje raně novověké kuchyňské a stolní keramiky. Památky archeologické 104, 183-230. Čapek, L. - Militký, J. 2017: Historická radnice v Českých Budějovicích ve světle archeologických výzkumů a rozboru hmotných pramenů. Plzeň. Čapek, L. - Těsnohlídková, K. - Slavíček, K. - Všianský, D. - Pracný, P. 2018: Technologie výroby a archeometrické studium středověké keramiky. Plzeň. Čapek, L. 2015: Okruhy studia (středověké) keramiky aneb Keramika jako archeologický pramen. Acta Fakulty filozofické Západočeské univerzity v Plzni 7/2, 13-38. Král, J. F. 1927: Paměti města Vamberka nad Zdobnicí. Vamberk nad Zdobnicí. Matějková, K. 2014: Keramický sortiment turnovských domácností. Možnosti zpracování keramických souborů z městských stratigrafií. Archaeologia historica 39, 89-117. Pavlík, Č. 2017: Velký obrazový atlas gotických kachlových reliéfů: Čechy, Morava, české Slezsko. Praha. Sedláček, A. 1883: Hrady, zámky a tvrze Království českého. Díl druhý, Hradecko. Praha.

Garantující pracoviště: Katedra archeologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Pavel Drnovský, Ph.D.

Oponent: Mgr. Petr Hejhal, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 24.2.2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala (pod vedením vedoucího práce) samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 23. 4. 2020

Podpis:

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu práce Mgr. Pavlu Drnovskému, Ph.D. za veškerou pomoc, ochotu a rady, které mi pomohly při tvorbě této práce. Velký dík patří také Muzeu a galerii Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou za zpřístupnění materiálu a ochotu všech jeho pracovníků. V neposlední řadě bych také chtěla poděkovat rodině a přátelům, kteří mi byli oporou při psaní této práce.

Anotace

FLEKNOVÁ, KATEŘINA. *Středověká a novověká keramika z města Vamberk.*

Hradec Králové: Filozofická univerzita, Univerzita Hradec Králové, 2020.

Diplomová práce.

Cílem diplomové práce je zpracování keramického materiálu nalezeného v rámci vybraných archeologických výzkumů z prostoru města Vamberka (okr. Rychnov nad Kněžnou). Sledovány budou technologické aspekty souborů, zejména pak jednotlivé keramické skupiny/třídy, s jejichž pomocí bude nastíněna relativní chronologie keramiky na dané lokalitě. V závěru budou dosažené výsledky porovnány s jinými lokalitami v okolí. Součástí práce je zároveň kresebná a fotografická dokumentace.

Klíčová slova: středověk, novověk, keramika, Vamberk, archeologie

Annotation

FLEKNOVÁ, KATEŘINA. The Mediaeval and Modern pottery from town Vamberk. Hradec Králové: Faculty of Arts, University of Hradec Králové, 2020. Master Thesis.

The aim of this master thesis is to process ceramic material found during selected archaeological excavations in the city of Vamberk (district Rychnov nad Kněžnou). I will observe technological aspects, especially individual ceramic groups/classes, which will be used to outline the relative chronology of pottery on this site. In the end the acquired knowledge will be compared with other sites nearby. Drawings and photographic documentation are also included as part of the thesis.

Key words: Middle Ages, Modern Times, pottery, Vamberk, archaeology

Obsah:

1	Úvod	10
2	Přírodní podmínky	11
2.1	Geologie a geomorfologie	11
2.2	Klimatické poměry	11
2.3	Vodstvo	12
2.4	Půdy	12
3	Vamberk	13
3.1	Historický vývoj města dle písemných pramenů	13
3.1.1	Hrad Vamberk	15
3.1.2	Tvrz Nový Vamberk	15
3.2	Přehled archeologických výzkumů	16
3.3	Představení vybraných archeologických výzkumů	17
3.3.1	Husovo náměstí	17
3.3.2	Vamberk čp. 57	18
3.3.3	Vamberk čp. 58	18
3.3.4	Vamberk čp. 64	18
3.3.5	Vamberk čp. 78	19
3.3.6	Vamberk čp. 79	20
3.3.7	Vamberk čp. 81	20
4	Zpracování nálezových souborů	21
4.1	Metodika zpracování	21
4.1.1	Přehled keramických tříd	22
4.1.1.1	Popis nejpočetnějších keramických tříd	28
4.1.2	Přehled keramických skupin kamnářské produkce	34
4.2	Husovo náměstí	36

4.2.1	Stolní a kuchyňská keramika	38
4.2.2	Kamnářská keramika	41
4.2.3	Interpretace	45
4.3	Vamberk čp. 64	46
4.3.1	Interpretace	51
4.4	Vamberk čp. 78	52
4.4.1	Objekt 29/2014	52
4.4.2	Další objekty	55
4.4.3	Interpretace	58
4.5	Vamberk čp. 57	59
4.5.1	Interpretace	63
4.6	Výzkumy omezeného rozsahu	63
4.6.1	Shrnutí.....	66
4.7	Vamberk – celkové shrnutí	67
4.7.1	Keramika.....	69
4.7.1.1	Porovnání keramiky s obdobnými soubory v okolí a její datace..	70
4.7.1.2	Vývoj keramiky ve Vamberku	77
5	Závěr.....	78
	Použité prameny a literatura	80
	Obrazové přílohy	88
	Kresebná a fotografická dokumentace.....	107
	Příloha I – Typář východočeské keramiky	128
	Příloha II – Katalog kachlových motivů.....	153

Seznam použitých zkratk

ČVS – čelní vyhřívací stěna

KT – keramická třída

MGOH – Muzeum a galerie Orlických hor

m n. m. – metrů nad mořem

MT – motiv

ppč. – pozemková parcela číslo

ZAV – záchranný archeologický výzkum

1 Úvod

Město Vamberk se nachází v Královéhradeckém kraji, v okrese Rychnov nad Kněžnou, asi 5 kilometrů jižně od Rychnova nad Kněžnou. První písemná zmínka o městě pochází z roku 1341 a město bylo pravděpodobně založeno na začátku 14. století. V 16. století bylo město a panství rozděleno na Starý a Mladý Vamberk a znovu sloučeno bylo až roku 1604. Součástí Starého Vamberka byl i hrad, který stál na západním konci dnešního náměstí, zatímco v Mladém Vamberku byla postavena tvrz.

V prostoru města proběhla v minulých letech řada archeologických výzkumů. Mým cílem bude zpracovat keramický materiál nalezený v rámci vybraných výzkumů, jejichž nálezy jsou dnes uloženy v Muzeu a galerii Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou.

V první části práce se zaměřím na přírodní podmínky tohoto území a pokusím se přiblížit historii města. Dále také zpracuji přehled archeologických výzkumů, které proběhly v prostoru města Vamberka, a vybrané akce pak detailněji rozeberu.

Hlavní část práce pak bude zaměřena na jednotlivé výzkumy a jejich nálezy. Ty zpracuji pomocí databáze a příslušného deskripčního systému. Stolní a kuchyňská keramika bude roztríděna na základě vytvořených keramických tříd a budu u ní dále sledovat morfologii a typologii nádob, výzdobu či stopy po výrobě. U kamnářské keramiky určím keramické skupiny a v případě komorových kachlů se pokusím určit reliéf na čelní vyhřívací stěně. Obě kategorie nálezů se budu snažit datovat a pokusím se také interpretovat situace na jednotlivých výzkumech.

Cílem práce je vyhodnocení keramických nálezů a jejich porovnání s obdobnými soubory z lokalit v okolí. S pomocí keramických tříd se také pokusím nastínit relativní vývoj keramiky ve Vamberku.

Součástí práce bude zároveň kresebná a fotografická dokumentace a případně i katalog kachlových motivů, na které bude odkazováno z hlavního textu práce.

2 Přírodní podmínky

Město Vamberk se nachází na území dnešního Královehradeckého kraje, v okrese Rychnov nad Kněžnou, asi 5 kilometrů jižně od Rychnova nad Kněžnou (Obr. 1; www.mapy.cz).

2.1 Geologie a geomorfologie

Z hlediska geomorfologie se město nalézá v celku Orlické tabule, podcelku Třebechovické tabule, okrsku Rychnovského úvalu a podokrsku Vamberského úvalu.

Orlická tabule je nejvýchodnější tabulovou částí České tabule. V jižní části Orlické tabule se nachází tabule Třebechovická, jejímž hlavním reliéfním prvkem jsou říční terasy. Přesněji jde o akumulární reliéf pleistocenních říčních teras a údolních niv Orlice a jejich přítoků a erozně denudační reliéf strukturně denudačních plošin a plochých hřbetů v oblasti křídových synklinál a antisynklinál, který je občas krytý spraší. Severovýchodní částí této tabule prochází tektonicky podmíněný Rychnovský úval, který tvoří depresi mezi podorlickou pahorkatinou a opočenským hřbetem v místě ústecké synklinály. Objevují se zde sedimenty středního turonu a pleistocenní šterky a písky. Mezi Dobruškou a Vamberkem se mírně sklání široká kotlina od Náchodské vrchoviny a Žamberské pahorkatiny k úpatí Opočenského hřbetu. Nejvyšším bodem Vamberského úvalu jsou pak terasy u nedaleké Rovně (372 m n. m.). V okolí Vamberka se vytváří nápadné nárazové skalní stěny, ale jinak je údolí mírné a nízké (*Demek 1987, 386, 466, 517; Sládek 1977, 58–60; Režný 1977, 271*).

2.2 Klimatické poměry

Díky velké členitosti terénu a výškovým rozdílům je podnebí na Podorlicku poměrně rozličné. Vamberk ale patří až do nižší části podhůří Orlických hor a spadá tedy do mírně teplé oblasti. Průměrná roční teplota se zde pohybuje kolem 7°C a průměrné roční srážky se pohybují kolem 850 mm, přičemž nejvíce srážek spadne v období mezi červnem až srpem (*Coufal – Sedláček 1977, 207, 314, 317, 324*).

2.3 Vodstvo

Pod ostrožnou, na které stojí centrum města, protéká řeka Zdobnice. Ta pramení na území mezi Velkou Deštnou, Jelenkou a Maruší a je dlouhá celkem 55,4 km. Ve Vamberku se do ní zároveň nedaleko centra vlévá mnohem menší Merklovický potok. Zdobnice je přitom druhým největším pravým přítokem Divoké Orlice, do které se vlévá u Doudleb nad Orlicí. Divoká Orlice se pak následně u Týniště nad Orlicí slévá s Tichou Orlicí, se kterou dohromady odvodňuje převážnou část Orlických hor a Podorlicka (*Režný 1977, 275, 280–281*).

2.4 Půdy

Na území Orlických hor se pod lesním porostem většinou nachází hnědé podzolované půdy a nevyvinuté půdy. V okolí nedalekého Kostelce nad Orlicí se objevují černozemě a lužní půdy. Při soutoku Zdobnice a Orlice mezi Doudlebamí a Záměhlím pak můžeme najít nivní písčitohlinité půdy. Přímo v okolí Vamberka pak můžeme najít oglejené půdy a štěrkopísčité hnědé půdy (*Nálevka 1977, 290, 301, 305*).

3 Vamberk

3.1 Historický vývoj města dle písemných pramenů

Z dokladů pravěkého osídlení můžeme například v Kostelci nad Orlicí najít pozůstatky lužické kultury (*Militký 1990*, 46–49) a v Třebešově nejen pozůstatky lužické a slezské kultury (*Kočtůch 2019*, 58–59) ale i nálezy z doby laténské (*Jošková – Bek 2018*, 37–43). Celkově ale nic nenaznačuje tomu, že by během pravěku došlo k většímu osídlení zdejší krajiny.

Až na přelomu 13. a 14. století získali od krále území na Divoké Orlici členové rodu Půticů z Plzeňska (někdy jsou za časté užívání křestního jména Drslav mylně zaměňováni za rod Drslaviců). Ve východních Čechách se pak rozdělili na tři větve – pány z Potštejna, z Dobrušky a z Častolovic (*Musil F. 2009*, 264). Páni z Potštejna pak v krajině plné lesů na jednom z kopců založili město s hradem, které německy příhodně nazvali Waldenberg (tj. „zalesněný kopec“). Postupem času se toto jméno zkomolilo na Valmberk, až se nakonec roku 1410 ustálilo na pojmenování Vamberk (*Sedláček 1883*, 260).

Na počátku 14. století pak Vamberk vlastnil Mikuláš z Potštejna, který ovládl území mezi Divokou a Tichou Orlicí od Chocně až po Litice, a který byl zároveň loupeživým rytířem (*Král 1927*, 11). To se nelíbilo králi Karlu IV., který se proti němu v létě 1338 vypravil, dobyl Chocně a další Mikulášovy hrady (*Palacký 1877*, 35) a donutil ho podepsat mírovou smlouvu. Tu ale Mikuláš nedodržel a hned další rok začal opět ze svých hradů pořádat loupeživé výpady. Hned toho roku tomu ale zabránil opět král Karel IV., když Mikuláše oblehl na jeho hradě Potštejně. Tam také Mikuláš po devíti týdnech obléhání v sutinách zničeného hradu zemřel, a celé jeho panství tím připadlo koruně (*Fišera 2013*, 44). Až o dva roky později, roku 1341, se Mikulášovu synovi Ješkovi podařilo získat část majetku zpátky. Dokladem toho je listina, ze které pochází první písemná zmínka o městě Vamberk a ve které Ješek získal zpět od krále Vamberk, Žamberk a Kostelec nad Orlicí s Potštejnským panstvím, zatímco se vzdal Chocně, Litic a kopce, na kterém dříve stával Potštejn (*RBM IV*, 368¹). Dalším majitelem se následně stal jeho bratr Čeněk, kterému se roku

¹ „*Jesco de Botensteyn Johanni, regi Boh. Ec, abrenuntiat omnibus juribus in oppido Kotzen et castro Luticz. – Jesco, filius quondam Nycolai de Botenstein, recognosco ec "quod cum dictus dominus et genitor meus in dicto castro Botenstein heu occubisset et singula bona*

1367 podařilo od krále Karla IV. získat zpět panství Žampach a který obě panství následně sloučil (*Král 1927*, 12-13).

Poté Vamberk připadl Janovi ze Žampachu a Mikuláši Žampachovi z Potštejna, který na počátku 15. století pozval na Vamberk Jiřího Lacemboka z Chlumu. Toho zde následně zajal, několik měsíců věznil na hradě Žampachu a požadoval za něj výkupné. Město pak bylo v druhé polovině 15. století odprodáno vladykům z Rohatce, kteří se následně začali psát Vamberečtí z Rohatce² (*Musil – Svoboda 1998*, 174–175). Prvním majitelem byl zřejmě Štěpán z Rohatce, následován Hynáčkem z Rohatce, který ale spolu s manželkou zemřel bez dědice a Vamberk tak v roce 1479 připadl jako odúmrt' králi Vladislavu II. (*Sedláček 1883*, 260).

Roku 1513 získali panství Vamberští z Chrastu, kteří jej rozdělili na dvě části. Polovina vesnic a půlka města Vamberka s hradem připadla Bohuslavu³ - této části se později říkalo Starý Vamberk - a druhá polovina Vamberka a vesnic připadla jeho bratrovi Karlovi. V této druhé polovině byla následně postavena tvrz s poplužním dvorem, které se začalo říkat Nový Vamberk. Obě poloviny panství pak byly oddělené až do roku 1604, kdy je sjednotil Václav Mikuláš Pecingar z Bydžína. O Vamberk však následně přišel roku 1622 během pobělohorských konfiskací, jelikož byl evangelíkem a podpůrcem Fridricha Falckého. Hrad Vamberk zároveň na začátku třicetileté války vyhořel (*Musil – Svoboda 1998*, 175).

V roce 1623 koupil Vamberk Albrecht z Valdštejna, který jej ale hned následující rok vyměnil za Kopidlnu s Marií Magdalénou Trčkovou. Ta jej ale také nevlastnila dlouho, jelikož ho hned roku 1627 prodala Kašparovi z Grampu. Po jeho

ipsrus castris et etiam alia, videlicet in Waldenberg, Senftinberg et Gostel spectancia ad seren. meum ill. d. Johannem, regem Boh. et comitem Luc., jure et consuetudine terre essent racionabiliter deuoluta, ipse dominus meus ex larga ipsius munificencia dedit michi, fratribus et hereditis meis predicta bona et tradidit de gracia speciali, exceptis dumtaxat oppido Kotzen cum suis pertinenciis, quibus quondam ad coronam regni pertinere dinoscebatur, et villis spentactibus in castrum Luticz, ac ipso castro Botenstein et monte, prout ipsum murus cinxit, que quidem singula ipse dominus meus pro se et suis heredibus reseruauit.“

² „...Johannes Wambersky de Rohaticis...“ (*RT*, 183)

³ „...Bohuslava Vamberského z Chrastu a na Vamberge...“ (*AČ 32*, 467)

smrti pak připadl jeho manželce Magdaleně, která nechala obnovit vyhořelý vamberecký hrad a která zde zavedla výrobu krajek, pro kterou je Vamberk dnes známý. Roku 1674 Vamberk získal Václav Záruba z Hustířan, zeť Magdalény, načež jej roku 1707 Jan Adam Záruba prodal Norbertu Leopoldovi Libštejnskému z Kolovratu, který byl majitelem rychnovského panství (*Musil – Svoboda 1998, 175–176*).

3.1.1 Hrad Vamberk

Město Vamberk se nachází na ostrožně nad řekou Zdobnicí. Východním koncem této ostrožny dnes prochází silnice - dříve tudy ale žádná cesta nevedla a sráz byl mnohem prudší. Právě na tomto místě byl postaven hrad spolu s hospodářskými staveními, která se od něj táhla po severní a jižní straně dnešního náměstí. Součástí severního křídla byl byt šafáře, konírny a kravíny. Jižní křídlo na hrad navazovalo širokou bránou s fortnou, nad kterou se nacházel byt správce, a pokračovalo ovčírny a panskými stodolami. V prostoru mezi těmito křídly pak na jejich konci stál dřevěný kostel sv. Prokopa, který byl později nahrazen kostelem barokním. Hrad a hospodářská stavení spolu s kostelem byly uzavřeny vysokou kamennou zdí a od předhradí byly dále odděleny příkopem. Pod hradní ostrožnou, dole u řeky Zdobnice, pak stály panské kovárny a pivovar (*Sedláček 1883, 257–258*).

Po připojení k rychnovskému panství ztratil hrad svou správní a sídelní funkci, až byl roku 1797 rozprodán obyvatelům Vamberka. Na jeho místě pak byly postaveny měšťanské domy s čp. 87–92 a 94–97, s tím že samotná hradní budova stála v místě dnešního domu čp. 92 (*Musil – Svoboda 1998, 176*).

3.1.2 Tvrz Nový Vamberk

Tvrz s poplužním dvorem stála severně od Vamberka na pravém břehu Zdobnice, ale po sjednocení panství Václavem Mikulášem Pecingarem z Bydžína ztratila svůj význam a byla užívána jako hospodářské stavení. Od té doby se jí přestalo říkat Nový Vamberk a uchytil se název Forberk. V roce 1798 byl pak dvůr rozprodán, na jeho místě vzniklo 14 zemědělských usedlostí a ves se začala nazývat Forberk. Snad jediné pozůstatky po tvrzi jsou roubená studna a zbytek dlažby, které byly nalezeny na místě dnešního čp. 626 (*Musil – Svoboda 1998, 176–177*).

3.2 Přehled archeologických výzkumů

Na území města Vamberka došlo hned k několika archeologickým výzkumům, přičemž se většinou jednalo o výzkumy záchranné. Dále popsány jsou pouze některé z nich, výzkumy s negativním zjištěním byly vynechány.

Roku 1992 došlo k plynofikaci, která vyvolala dva záchranné archeologické výzkumy (dále ZAV). První byl přímo na Husově náměstí, kde se v osmi řezech podařilo najít stejné sledy vrstev s keramikou z 16. – 17. století (*Beková 1997*, 309), a druhý v Radniční ulici, která vybíhá od náměstí a kde byl narušen vrcholně středověký sklípek. Jeho zánik je odhadován do průběhu 16. století, ale jeho vznik není možné datovat (*Beková 1997*, 309). Tentýž rok ještě proběhl výzkum při kopání kanalizace kolem farního kostela sv. Prokopa a kopání základů pro školní jídelnu (ppč. 175), kde bylo nalezeno několik hrobů a 4 zlomky nádob z období baroka a zlomky keramiky z 19. století (*Beková 1997*, 309).

Hned rok poté došlo k pokládání sítí na náměstí, při kterém byly odkopány všechny chodníky po jeho obvodu, a kde bylo nalezeno několik objektů z vrcholného středověku až novověku před nynější řadou domů na severozápadním konci náměstí (*Beková 2000*, 306).

Roku 1996 bylo zkoumáno místo původní přístupové komunikace na východní stranu ostrožny a to při výkopech u podniku Masna, podél základní školy (ppč. 1754/2). Nalezen byl jeden objekt ve tvaru podlouhlé jámy či žlábků, ve kterém se nacházela keramika z konce 14. až počátku 16. století (*Beková 1998*, 234).

V roce 2000 bylo na povrchu pole při výjezdu z Vamberka na Potštejn nalezeno pravěké drtidlo (*Beková 2008*, 290) a roku 2004 se podařilo najít středověkou a novověkou keramiku při výzkumu u čp. 58 (ppč. 322; *Beková 2020b*, 1–2). V roce 2006 pak proběhl výzkum na náměstí a na parkovišti poblíž, kde byla nalezena další novověká keramika (*Beková 2009*, 221), a roku 2007 došlo k výzkumu v čp. 57 (ppč. 323; *Beková 2020a*, 1–3). 2 menší ZAV pak proběhly v letech 2011 a 2012 – při stavbě garáže u čp. 81 (ppč. 308/2) a při přístavbě u čp. 79 (ppč. 294). Oba výzkumy odhalily sídlištní objekty z vrcholného středověku až novověku (*Beková 2016*, 497).

Roku 2014 proběhl ZAV u čp. 78 (ppč. 500), kde byly nalezeny mnohé objekty, mimo jiné i hrnčířská pec z vrcholného středověku (*Beková 2015*, 54). Další

vrcholně středověké pece pak byly nalezeny i při výzkumu u čp. 64 (ppč. 229) v roce 2017 (*Beková 2018b*, 1–13).

Další ZAV v roce 2017 proběhl při stavbě haly firmy Pewag pod ostrožnou města na břehu řeky Zdobnice. Postupně bylo odkryto několik menších staveb zaniklých na přelomu 16. a 17. století a mlýnský náhon. Přímo ve svahu se pak podařilo najít zbytky hospodářských budov a pozůstatky hradního zdiva z hradu, který dříve stál přímo nad tímto svahem. Zároveň se také podařilo najít velké množství keramiky sahající až do 14. století. (*Beková 2018a*, 12).

3.3 Představení vybraných archeologických výzkumů

Z archeologických výzkumů, které proběhly na území města, bylo vybráno 7 akcí, které budou dále více podrobně rozebrány a u kterých bude provedena analýza keramiky – zejména kuchyňské a stolní, ale pozornost bude věnována i případné kamnářské keramice. Tyto výzkumy jsou lokalizovány přímo v centru města, v okolí Husova náměstí (Obr. 2), kde by se mělo jednat o nejstarší část města.

3.3.1 Husovo náměstí

V roce 1993 došlo k vybagrování chodníků po celém obvodu Husova náměstí z důvodů pokládání elektrických kabelů a sjednocení výšky chodníků a vozovky. Výzkum vedla doktorka Martina Beková z muzea v Rychnově nad Kněžnou, která také provedla geodetické zaměření.

Prostor náměstí byl bohužel z velké části již narušen dřívějšími inženýrskými sítěmi, jen na severním a severovýchodním konci náměstí se podařilo najít deset objektů. Jako zvláštní objekt pak byl označen ještě průkop na JZ konci náměstí, před kostelem sv. Prokopa, kde byly sledovány jednotlivé vrstvy úprav plochy náměstí.

Výzkum proběhl postupně v rámci několika měsíců. Nejprve byly 19. června provedeny sběry z objektu 1, ale hlavní část výzkumu pak proběhla až 17. - 30. září, kdy byly zkoumány objekty 2 až 8 před severní řadou domů. 26. října pak byly objeveny objekty 9 a 10 na severním konci východního průčelí. Na konci listopadu na tomto místě ještě proběhly sběry a výzkum jako takový skončil 30. listopadu výzkumem objektu 11 (*Beková 1995*, 1–6).

3.3.2 Vamberk čp. 57

Dům čp. 57 se nachází ve středu průčelí na východní straně náměstí. Písemné prameny tento dům poprvé zmiňují až v roce 1688, kdy původně panský dům koupil Jan Šmíderský. Ale dům, jinak také zvaný Vokurkovský, tu samozřejmě stál už dříve (*Král 1927*, 211). Do dnešní podoby byl pak přestavěn v roce 1897, kdy byla celá jeho jižní polovina podsklepena.

Výzkum byl vyvolán přestavbou spodních severních místností na provozovnu Pekařství Sázava, při které byla zároveň postavena přístavba směrem do dvora. V interiéru objektu ale nebyl zkoumán celý půdorys, ale pouze základy pro odpady. Na dvorku pak byly vyhloubeny základy pro přístavbu a základy pro nové schodiště. Výzkum pak proběhl hlavně ve dnech 22. – 24. ledna 2007, s tím že část výzkumu na dvorku byla dokopána až 1. února. Vedení výzkumu se ujala Martina Beková z rychnovského muzea, která zároveň provedla geodetické zaměření do plánů stavby (*Beková 2020a*, 1–3).

3.3.3 Vamberk čp. 58

Ze severní strany čp. 57 sousedí s čp. 58, které se nachází na severním konci východního průčelí. Jako první známý majitel je uváděn Václav Bušvašek, který v roce 1676 grunt koupil od své matky. V berní ruce z roku 1654 pak můžeme najít už zmínku o jeho otci, který byl kovářem (*Král 1927*, 211).

Jednalo se pouze o menší zásahy v souvislosti se dvěma souběžně probíhajícími akcemi. První byla přístavba provozovny cukrárny a druhou byly výkopy pro veřejné osvětlení – ty sice probíhaly na více místech, ale pouze zde byl výzkum pozitivní. Výzkum zde proběhl ve dvou dnech - 28. března a 30. června 2004 – a byl vedený Martinou Bekovou z Muzea Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou, která zároveň provedla zaměření výzkumu (*Beková 2020b*, 1–2).

3.3.4 Vamberk čp. 64

Jediný vybraný výzkum mimo prostor náměstí proběhl u čp. 64, které se nachází o 100 m dál, na křižovatce ulic Pekelské a Hlavsovy.

K výzkumu došlo v roce 2017 během rekonstrukce rodinného domu. Všechny zásahy (terénní úpravy, výkopy pro přípojky, založení plotů a výkopy pro čističku odpadních vod a nádrž na dešťovou vodu) proběhly na zahradě u domu. Stavba ale byla neohlášená a střední část dvora byla zničena ještě před příjezdem archeologa. Zbylá část pak byla prozkoumána pod vedením Marty Bekové z muzea v Rychnově nad Kněžnou a zaměření výzkumu provedla geodetická firma Zeměměřičská kancelář Kostelec nad Orlicí (pro již poničené plochy využili podkladů stavebníka).

Nejprve byla na konci června znovu odkryta a zdokumentována již porušená část dvorku a byla provedena skrývka zbylého dvorku. Zde se podařilo zachytit hned několik pyrotechnologických zařízení – některé z nich už jen v destrukci, ale v rohu výkopu pro nádrž a kanalizaci se podařilo objevit torzo mazanice kopule pece (objekt 7). Výzkum dále pokračoval 5. – 15. září při kopání základů pro spodní plot, kdy byly objeveny další dvě pece (objekty 16 a 17) a dřevěný vodovod (objekt 15). Horní a střední část plotu pak byla dokopána 2. – 4. října (*Beková 2018b*, 1–6).

3.3.5 Vamberk čp. 78

V severovýchodním rohu náměstí naproti od čp. 58 se nachází čp. 78. Prvním známým majitelem je Václav Soustružník, který dům roku 1674 koupil od sklenáře Jana Maňase (*Král 1927*, 208).

Výzkum byl vyvolán demolicí nákladové rampy obchodu a zřízením rozsáhlého parkoviště na zadní části městské parcely. Jednalo se bohužel o neohlášenou stavbu, která byla zastavena až po zničení třetiny pozemku (*Beková 2015a*, 54). Výzkum zde proběhl 21. – 25. května 2014 pod vedením Marty Bekové z Muzea Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou. Zaměření pak provedla Zeměměřičská kancelář Kostelec nad Orlicí.

Na pozemku bylo objeveno přes 20 objektů – nejzajímavější z nich byla hrnčířská pec, která byla nalezena na východním okraji parcely. Ta sice byla již mírně narušená stavbou, ale přesto v ní bylo nalezeno velké množství celých nádob.

3.3.6 Vamberk čp. 79

V severovýchodním rohu náměstí se také nachází čp. 79, které samozřejmě sousedí s čp. 78. V písemných pramenech je jako jeho první majitel uváděn Jan Suchánek, který jej roku 1683 odkoupil od Doroty Jindráskové (*Král 1927, 207*).

Roku 2012 došlo ke stavbě přístavby k prodejně textilu a proto 28. listopadu proběhl archeologický výzkum pod vedením doktorky Martiny Bekové a magistra Bohumíra Dragouna z rychnovského muzea. Výzkum proběhl pouze v zakládacích pásech dané přístavby a jeho zaměření provedla doktorka Beková (*Beková 2012, 1–2*).

3.3.7 Vamberk čp. 81

Dům stojí v severní linii domů na náměstí, nedaleko čp. 79. Z vybraných výzkumů je tento dům uváděn nejdříve, už v roce 1670, kdy jej Jan Píro koupil od Kateřiny Karáskové (*Král 1927, 207*).

V roce 2011 došlo k přestavbě zadní části parcely - byl zde zapuštěn bazén a zároveň byly zdemolovány kůlny a na jejich místě postavena garáž. Proto mezi 6. – 8. červnem proběhl archeologický výzkum vedený archeology z rychnovského muzea - Martinou Bekovou a Bohumírem Dragounem -, při kterém bylo nalezeno několik menších sídlištních objektů. O zaměření výzkumu se pak postarala Zeměměřičská kancelář Kostelec nad Orlicí (*Beková – Dragoun 2012, 1–3*).

4 Zpracování nálezových souborů

4.1 Metodika zpracování

Nálezové soubory jsou uloženy v Muzeu a galerii Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou. Při jejich zpracování jsem použila databázi vytvořenou v programu Microsoft Excel 2010, kde jsem sledovala morfologické, typologické, technologické a výzdobné vlastnosti nálezů. Při tvoření databáze jsem vycházela z typáře východočeské keramiky, který je připojen v přílohách. Ten byl vytvořen na základě deskripčního systému brněnské keramiky (*Procházka 2007*), typologie keramiky z Českých Budějovic (*Čapek – Militký 2017*), typáře keramiky severočeského Polabí (*Zápotocký 1978*) a práce o hmotné kultuře šlechtických sídel v severovýchodních Čechách (*Drnovský 2017*).

U stolní a kuchyňské keramiky jsem prvně sledovala váhu fragmentu, míru jeho fragmentarizace a jeho abrazi. Dále bylo zapisováno o jakou část nádoby a případně o jaký druh nádoby se jedná a pokud to bylo možné, byl určen typ okraje, dna, ucha nebo knoflíku dle přiloženého typáře. Dalším sledovaným znakem byla výzdoba, která byla opět určena pomocí téhož typáře. Podle druhu výpalu, hrubosti povrchu, druhu ostřiva, přítomnosti glazury či engoby a barvě střepu byla keramika následně rozdělena do keramických tříd. Ty byly pojmenovány např.: VA1001, přičemž první dvě písmena odkazují na zkoumanou lokalitu, tedy Vamberk, další dvě čísla značí vybranou technologickou skupinu (viz. příloha I) a poslední dvojčíslí odlišuje jednotlivé třídy.

Kachle byly zpracovány v rámci téže databáze, kde byly rozděleny na kachle nádobkové a komorové. Sledovány byly základní morfologické vlastnosti, jako jsou typy okrajových lišt a okraje vyhřívacích otvorů, které jsem určila za pomoci studie Zdeňka Smetánky o morfologii středověkých kachlů (*1969*), a typy okrajů nádobkových kachlů, kde jsem využila typologii od Ladislava Čapka a Jiřího Militkého vytvořenou pro České Budějovice (*2017*). Do databáze byla zapisována i přítomnost záchytných otvorů a dalších konstrukčních či pracovních pozůstatků. Zkoumána byla dále i keramická hmota, ze které byly kachle vytvořené, a podle které byly následně jednotlivé kachle rozděleny do keramických skupin. Největší pozornost ale byla věnována motivům na ČVS – ty byly popsány a pokud možno

určeny s pomocí obrazového atlasu kachlových reliéfů z doby gotické od Čenka Pavlíka (2017) či dalších analogií.

Další nálezy jako jsou kovy, sklo či kosti byly do databáze také zapsány, ale nebyly dále zkoumány.

4.1.1 Přehled keramických tříd

Stolní a kuchyňská keramika byla rozdělena do 29 keramických tříd, které jsou dále popsány takto: 1 – výpal (druh a tvrdost), 2 - struktura keramické hmoty (charakter a velikost ostřiva), 3 – povrch (hrubost a úprava povrchu, síla stěny, výroba), 4 – barva, 5 – výzdoba, 6 – afinita. Jedná se o upravený systém K. Nováčka (2000, 39), který je často užíván k popisu keramických tříd.

VA1001

1. oxidační, středně tvrdý výpal
2. písek, stredoazrný (0,5 – 1,5 mm)
3. jemně drsná, bez úpravy povrchu, tenkostěnná, převažuje obtáčení, ale často i vytáčení, na dnech jak stopy podsýpky tak odříznutí
4. béžová (A15, B15)
5. nejvíce vývalkové šroubovice a malované linie, dále pak ryté linie a ryté šroubovice, méně se pak objevují další červeně malované motivy (mřížky, vlnovky, jedlové větvičky), rádélka či nálepy s vlnkami
6. VA1002, VA1003, VA1005

VA1002

1. oxidační, středně tvrdý výpal
2. slída, jemnozrná (0,1 – 0,5 mm)
3. jemně drsná, bez úpravy povrchu, tenkostěnná, převažuje vytáčení, ale objevuje se i obtáčení, na dnech stopy podsýpky, jen v pár případech znaky odříznutí
4. béžová (A15, B15)
5. hlavně vývalkové šroubovice, dále i ryté šroubovice, malované a ryté linie či nálepy s vlnkami
6. VA1001

VA1003

1. oxidační, středně tvrdý výpal
2. písek, jemnozrný (0,1 – 0,5 mm)

3. hladká, bez úpravy povrchu, tenkostěnná, stejnou měrou obtáčení i vytáčení, podsýpka i odříznutí dna
4. béžová (A15, B15)
5. červená malba – linie, často motiv jedlové větvičky, vývalkové a ryté šroubovice, ryté linie, plastické lišty a radélka
6. VA1001, VA1004

VA1004

1. oxidační, tvrdý výpal
2. písek, jemnozrnný (0,1 – 0,5 mm)
3. hladká, bez úpravy povrchu, tenkostěnná, vytáčení, odříznutí strunou
4. béžová (A15, B15)
5. hlavně malované linie, méně pak vývalkové a ryté šroubovice a ryté linie
6. VA1003, VA1009

VA1005

1. oxidační, středně tvrdý výpal
2. písek, hrubozrnný (1,5 – 2,5 mm)
3. hrubá, bez úpravy povrchu, silnostěnná, obtáčení, stopy po podsýpce i po odříznutí
4. béžová (A15, B15)
5. hlavně vývalková šroubovice, po jednom zástupci rytá šroubovice a rytá linie
6. VA1001

VA1006

1. oxidační, středně tvrdý výpal
2. písek, středozrnný (0,5 – 1,5 mm)
3. jemně drsná, bez úpravy povrchu, tenkostěnná, vytáčení, stopy po podsýpce i po odříznutí
4. bílá (A20)
5. není

VA1007

1. oxidační, středně tvrdý výpal
2. písek, středozrnný (0,5 – 1,5 mm), výjimečně se objevují zrníčka slídy
3. jemně drsná, bez úpravy povrchu, tenkostěnná, obtáčení i vytáčení, převažuje podsýpka, jen výjimečně odříznutí strunou
4. světle hnědá (C17)
5. hlavně vývalkové šroubovice, dále rytá výzdoba, radélka či malba

VA1008

1. oxidační, středně tvrdý výpal
2. písek, středozrnný (0,5 – 1,5 mm), výjimečně se objevují zrníčka slídy

3. jemně drsná, engoba na vnější straně – barva J1, tenkostěnná, hlavně vytáčení, ale objevuje se i obtáčení, na jednom zlomku stopy po odříznutí dna nožem
4. béžová (A15, B15)
5. vývalkové a ryté šroubovice

VA1009

1. oxidační, tvrdý výpal
2. písek, jemnozrný (0,1 – 0,5 mm)
3. hladká, bez úpravy povrchu, tenkostěnná, vytáčení, odříznutí strunou
4. béžová (B15)
5. není
6. VA1004

VA1010

1. oxidační, středně tvrdý výpal
2. písek, stredoizrnný (0,5 – 1,5 mm)
3. jemně drsná, bez úpravy povrchu, tenkostěnná, obtáčení i vytáčení, stejnou měrou se vyskytují stopy po podsýpce a odříznutí dna – více struna, než nůž
4. oranžová (C16, D16)
5. převažují vývalkové šroubovice, dále ryté šroubovice, malované a ryté linie, méně pak nálepy s vlnkami, radélka, plastické lišty či vrypy na uchách
6. VA1011, VA1012, VA1013

VA1011

1. oxidační, středně tvrdý výpal
2. slída, jemnozrná (0,1 – 0,5 mm)
3. jemně drsná, bez úpravy povrchu, tenkostěnná, obtáčení i vytáčení, podsýpka i odříznutí dna
4. oranžová (C16, D16)
5. hlavně vývalková šroubovice, dále se objevuje bílá malba s vyškrabávaným motivem, nálepy s vlnkami či vrypy na uchu
6. VA1010

VA1012

1. oxidační, středně tvrdý výpal
2. písek, jemnozrný (0,1 – 0,5 mm)
3. hladká, bez úpravy povrchu, tenkostěnná, vytáčení, dno odříznuté
4. oranžová (C16, D16)
5. vývalkové a ryté šroubovice, červené linie, v jednom případě ryté linie
6. VA1010, VA1014

VA1013

1. oxidační, středně tvrdý výpal
2. písek, hrubozrný (1,5 – 2,5 mm)
3. hrubá až krupičkovitá s vystupujícími zrnky písku, bez úpravy povrchu, silnostěnná, obtáčení i vytáčení, v jednom případě podsýpka
4. oranžová (C16, D16)
5. ryté linie a obloučky, ryté šroubovice
6. VA1010

VA1014

1. oxidační, tvrdý výpal
2. písek, jemnozrný (0,1 – 0,5 mm)
3. hladká, bez úpravy povrchu, tenkostěnná, vytáčení, odříznutí strunou
4. oranžová (C16, D16, F16)
5. není
6. VA1012

VA2001

1. redukční, tvrdý výpal
2. písek, jemnozrný (0,1 – 0,5 mm) až středozrný (0,5 – 1,5 mm)
3. jemně drsná, bez úpravy povrchu, tenkostěnná, obtáčení i vytáčení, stejnou měrou podsýpka i odříznutí dna
4. světle až tmavě šedá (F8, H18, I18)
5. převažují vývalkové šroubovice, méně se vykytují ryté šroubovice a ryté linie, plastické lišty
6. VA2002

VA2002

1. redukční, tvrdý výpal
2. slída, jemnozrná (0,1 – 0,5 mm)
3. hladká, bez úpravy povrchu, tenkostěnná, vytáčení
4. tmavě šedá (G18, H18)
5. po jenom zástupci se objevují rytá šroubovice a rytá linie
6. VA2001

VA2003

1. redukční, tvrdý výpal
2. písek, hrubozrný (1,5 – 2,5 mm)
3. krupičkovitá s vystupujícím ostřivem, bez úpravy povrchu, tenkostěnná, vytáčení, jednou stopy po odříznutí strunou
4. tmavě šedá (J18)
5. není

VA3001

1. smíšený, středně tvrdý až tvrdý výpal
2. písek, stredoizrnný (0,5 – 1,5 mm)
3. jemně drsná, bez úpravy povrchu, tenkostěnná, hlavně obtáčení, ale i vytáčení, jednou odříznutí strunou
4. vnější strana šedá (F18, H18), vnitřní strana béžová (B15)
5. převažují vývalkové šroubovice, méně pak ryté linie, ryté šroubovice, radélka či plastické lišty

VA3002

1. smíšený, středně tvrdý výpal
2. slída, jemnozrnná (0,1 – 0,5 mm)
3. jemně drsná, bez úpravy povrchu, tenkostěnná, vytáčení
4. vnější strana šedá (H18), vnitřní strana bílá (A20)
5. po jednom zástupci vývalková a rytá šroubovice

VA3003

1. smíšený, tvrdý výpal
2. písek, jemnozrnný (0,1 – 0,5 mm) až stredoizrnný (0,5 – 1,5 mm), výjimečně se objevují zrníčka slídy
3. jemně drsná, bez úpravy povrchu, tenkostěnná, obtáčení i vytáčení, podsýpka i odříznutí nožem
4. vnější strana šedá (F18, G18, H18, I18), vnitřní strana oranžová (C16, D16)
5. hlavně vývalkové šroubovice, ale i radélka či malované linie

VA3004

1. smíšený, středně tvrdý výpal
2. písek, stredoizrnný (0,5 – 1,5 mm)
3. jemně drsná, bez úpravy povrchu, tenkostěnná, obtáčení i vytáčení, podsýpka i odříznutí nožem
4. vnější strana béžová (B15), vnitřní strana šedá (F18, H18)
5. vývalkové a ryté šroubovice, ryté linie

VA3005

1. smíšený, tvrdý výpal
2. písek, jemnozrnný (0,1 – 0,5 mm) až stredoizrnný (0,5 – 1,5 mm)
3. jemně drsná, bez úpravy povrchu, tenkostěnná, obtáčení i vytáčení, v jenom případě odříznutí strunou
4. vnější strana oranžová (D16), vnitřní strana šedá (F18, H18, I18)
5. vývalkové a ryté šroubovice, ryté linie

VA3006

1. smíšený, tvrdý výpal s tzv. sendvičovým efektem
2. písek, jemnozrnný (0,1 – 0,5 mm)
3. jemně drsná, bez úpravy povrchu, tenkostěnná, vytáčení, odříznutí strunou
4. vnější i vnitřní strana šedá (F18, G18, H18, I8)
5. není

VA3007

1. smíšený, středně tvrdý až tvrdý výpal, s tzv. sendvičovým efektem
2. písek, středozrnný (0,5 – 1,5 mm), výjimečně se vyskytují zrníčka slídy
3. jemně drsná, bez úpravy povrchu, tenkostěnná, hlavně vytáčení ale i obtáčení, převažuje odříznutí, ale objevuje se i podsýpka
4. vnější i vnitřní strana béžová (B15), či oranžová (C16, D16)
5. hlavně malované linie, dále různá červená malba (vlnovky, mřížky, spirály, obloučky), vývalkové a ryté šroubovice, ryté linie, nálepy s vlnkami a vrypy na uchu
6. VA3008

VA3008

1. smíšený, středně tvrdý výpal, s tzv. sendvičovým efektem
2. písek, hrubozrnný (1,5 – 2,5 mm)
3. hrubá, bez úpravy povrchu, silnostěnná, obtáčení, podsýpka
4. vnější i vnitřní strana béžová (B15), či oranžová (C16)
5. není
6. VA3007

VA4001

1. oxidační, středně tvrdý až tvrdý výpal
2. písek, jemnozrnný (0,1 – 0,5 mm) až středozrnný (0,5 – 1,5 mm)
3. hladká, glazura – převážně pouze na vnitřní straně, méně s přesahem až na okraj, jen výjimečně se objevuje oboustranná, tenkostěnná, vytáčení, jen v pár případech obtáčení, odříznutí dna strunou i nožem
4. béžová (B15), méně oranžová (C16, C16, F16); glazura zelená (E11, J11, J12), medová (E15), či hnědá (E17, H17, J17)
5. ryté linie, vývalková a rytá šroubovice

VA4002

1. oxidační, středně tvrdý výpal
2. písek, jemnozrnný (0,1 – 0,5 mm)
3. hladká, glazura – pouze na vnitřní straně, tenkostěnná, vytáčení,
4. oranžová (D16)
5. malba štětcem či kukačkou

VA5001

1. redukční, tvrdý částečně slinutý výpal
3. hrubá až krupičkovitá s puchýřky na obou stranách, bez úpravy povrchu, tenkostěnná, vytáčení, převažuje podsýpka, ale objevuje se i odříznutí strunou
4. béžová (B15), světle až středně hnědá (E17, F17)
5. vývalková či rytá šroubovice, ryté linie

VA6001

1. oxidační, slinutý výpal
3. hladká, oboustranná glazura, tenkostěnná, vytáčení, odříznutí dna
4. bílá (A20); glazura tmavě hnědá (J17), někdy v kombinaci s bílou glazurou (A20) na vnitřní straně
5. není

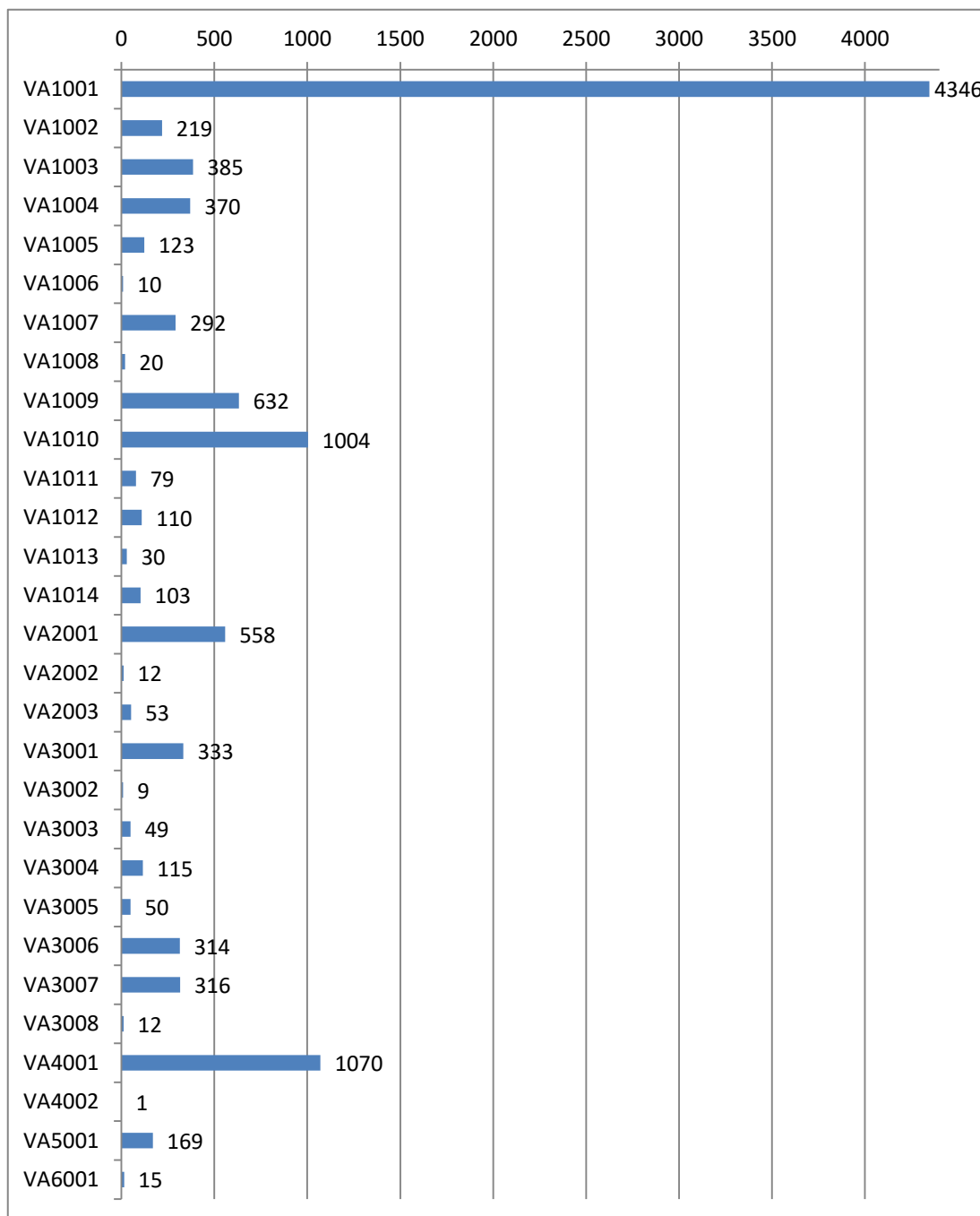
4.1.1.1 Popis nejpočetnějších keramických tříd

Nejvíce zastoupená je keramická třída **VA1001** (Tab. 1), která představuje více jak třetinu (4346 ks) ze všech zkoumaných keramických fragmentů. Má béžovou barvu (Tab. 2: 1) a jemně drsný povrch. Výpal je středně tvrdý oxidační. Ve dvou třetinách se objevuje obtáčení, ve zbytku vytáčení. Stejně tak mírně převažuje podsýpka nad odříznutím dna. Více než polovinu třídy tvoří nezdobené výdutě (2659 ks), následované 737 zdobenými výdutěmi, 539 zlomky okrajů, 332 dny, 42 uchy, 17 knoflíky pokliček a jednou nožkou. Objevují se zde i torza nádob – hlavně hrnců, ale dále i džbány a pokličky. Hrnce mají hlavně okruží (H.10.16, H.11.1, H.12.1, H.12.16, H.12.38, H.12.40-41, H.12.57, H.12.65, H.13.1, H.13.3, H.13.6, H.13.8, H.14.3, H.4.7, H.14.37, H.19.22, H.19.25, H.19.49, H.19.55, H.19.58) či ovalené okraje (H.15.1, H.15.3, H.15.16, H.15.27, H.15.35, H.15.40, H.15.60, H.16.1, H.16.3, H.16.15, H.16.20, H.16.22, H.16.26, H.16.32). Méně se pak vyskytují okraje přehnuté (H.17.1, H.17.5, H.17.12, H.17.15, H.17.16), oboustranně zesílené (H.5.2, H.5.8, H.5.20, H.6.1), horizontálně protažené (H.31.1), jednoduché (H.1.4, H.2.1, H.3.1), zavínuté (H.18.1, H.18.3, H.18.6) a vzhůru vytažené (H.21.3, H.26.4). Džbány pak převládají s okružím (D.6.1–D.6.7, D.6.17, D.7.1–D.7.7), jen výjimečně s jednoduchým (D.1.3) či kyjovitě rozšířeným okrajem (D.2.3). Pokličky mají hlavně rozšířené (PO.2.1, PO.2.6, PO.4.2-PO.4.5) či kyjovité okraje (PO.5.1, PO.5.2, PO.5.4, PO.5.8), ale mohou se objevit i okraje jednoduché (PO.1.7), vytažené

(PO.3.1, PO.3.4) a okraje s prožlabením (PO.6.2). Mísy mají hlavně zavínuté okraje (M.5.1–M.5.8), ale mohou se objevit i okraje jednoduché (M.1.3), vodorovně vyložené (M.7.1, M.7.5, M.7.17) a palicovitě rozšířené (M.6.4). Patří sem také dva zlomky talířů s talířovým podokrajím (TA.3.2) a jeden zlomek pánve s okrajem profilovaným do okruží (PA.4.1). Dna jsou většinou hraněná (DN.1.1), jen v šesti případech se objevují dna s obvodovou lištou (DN.4.1, DN.4.6) a v sedmi případech dna vytažená (DN.6.1, DN.6.3, DN.6.4). Ucha jsou ve 40 případech pásková, zbylá dvě jsou plochá široká. Co se výzdoby týče, nejvíce se objevují vývalkové šroubovice následované malovanými liniemi a další červenou malbou. Často se také objevují ryté linie, méně pak ryté šroubovice, radélka či nálepy s vlnkami.

Keramická třída **VA4001** obsahuje 1070 zlomků glazované keramiky. Jde o středně tvrdou až tvrdou keramiku oxidačního výpalu s hladkým povrchem. Glazura se objevuje zelená (Tab. 2: 2), hnědá či medová, přičemž se objevuje hlavně na vnitřní straně nádob, méně často pak s přesahem až na okraj a jen výjimečně se objevuje glazura oboustranná. Keramika je vytáčená, jen výjimečně se objevuje obtáčení, přičemž je dno vždy odříznuté. Co se skladby týče, jedná se o 387 nezdobených výdutí, 12 výdutí zdobených, 366 okrajů, 217 zlomků den, 74 uch, 10 nožek a dvě držadla pánve. Zároveň sem patří i tři torza nádob – pánve, poháru a mísy. Naprosto tady ale převažují hrnce s ovaleným okrajem (H.8.5, H.15.1, H.15.16, H.15.27, H.16.1, H.16.3, H.16.12, H.16.20, H.16.22, H.16.30, H.16.32), kterých se zde objevuje více než 200 zlomků. Jen kolem 25 zlomků hrnce pak má okruží (H.10.5, H.11.1, H.12.1, H.14.1) a ještě méně se pak objevují okraje oboustranně zesílené (H.5.1, H.5.2, H.5.8), jednoduché (H.1.1, H.1.2, H.1.4), přehnuté (H.17.1, H.17.12) a vzhůru vytažené (H.21.1, H.25.13, H.26.1). Často se zde objevují i talíře s talířovým podokrajím (TA.3.1–TA.3.6, TA.3.9) a kyjovitým okrajem (TA.2.1) či pánve s okrajem profilovaným do okruží (PA.4.1–PA.4.5), s okrajem přehnutým (PA.6.1, PA.6.3) a s vnitřním prožlabením (PA.8.9). Zároveň sem spadá 5 zlomků mís s jednoduchým (M.1.6) a zesíleným okrajem (M.4.2) a tři zlomky džbánů s jednoduchým (D.1.1) a vzhůru vytaženým okrajem (D.4.2). Dna jsou hlavně s hraněným okrajem (DN.1.1, DN.1.4, DN.1.5, DN.1.6) – v jednom případě s konkávním dnem (DN.2.1). Často se ale objevují i dna s obvodovou lištou (DN.4.1) či vytaženým okrajem (DN.6.1, DN.6.2). Ucha jsou hlavně pásková, ale

objevují se i plochá široká a jedno třmenové. Vyskytují se hlavně ryté linie, méně pak ryté či vývalkové šroubovice nebo plastické lišty. V jednom případě se objevila holbička zdobená přetíranou třibarevnou hlinkou.

Tab. 1: Početní zastoupení jednotlivých keramických tříd.

Do keramické třídy **VA1010** patří 1004 střepů, které jsou oxidačního výpalu oranžové barvy (Tab. 2: 3). Výpal je středně tvrdý a povrch jemně drsný. Nádoby jsou jak obtáčené tak vytáčené a odříznutí dna mírně převažuje nad užitím podsýpky. Třída je tvořena 605 nezdobenými výdutěmi, 146 zdobenými výdutěmi, 133 okraji, 90 dny, 27 uchy, dvěma nožkami a jedním knoflíkem. Co se keramických tvarů týče, jedná se hlavně o hrnce s okružím (H.12.1, H.12.16, H.12.40, H.12.41, H.12.65, H.13.1, H.19.49) a okrajem ovaleným (H.8.5, H.15.16, H.15.27, H.16.1, H.16.22, H.16.32) nebo přehnutým (H.17.1). Méně se pak objevují okraje jednoduché (H.1.2), oboustranně zesílené (H.5.8, H.6.1), zavínuté (H.18.3), vzhůru vytažené (H.24.16) či horizontálně protažené (H.31.1). Dále se často objevují pokličky s okrajem rozšířeným (PO.2.1, PO.2.6, PO.4.2, PO.4.4), kyjovitým (PO.5.2, PO.5.4, PO.5.8), vytaženým (PO.3.1) či jednoduchým (PO.1.7). Mísy se objevují hlavně se zavínutým (M.5.3, M.5.6, M.5.8) či s vodorovně vyloženým okrajem (M.7.9, M.7.17), ale můžeme najít i okraj jednoduchý (M.1.3) či palicovitý (M.6.6). Také sem patří dva zlomky talíře s talířovým podokrajím (TA.3.3, TA.3.4) a dva zlomky džbánu – jeden s okružím (D.7.1) a jeden s plastickými lištami na okraji (D.5.1). Dna jsou opět převážně hraněná (DN.1.1), v jednom případě se pak objevuje dno s obvodovou lištou (DN.4.8), ve dvou případech dno vytažené (DN.6.1) a objevuje se i jeden zlomek konkávního dna s vytaženým okrajem (DN.7.1). Ucha jsou hlavně pásková, spolu s jedním plochým širokým a jedním válečkovitým. Naprosto převažují vývalkové šroubovice, méně se vyskytují ryté šroubovice a linie či linie malované. Jen občas se objevují nálepy s vlnkami, radélka, plastické lišty či vrypy na uchách.

Keramická třída **VA1009** je tvořena 632 fragmenty hladké oxidačně pálené keramiky béžové barvy (Tab. 2: 4). Výpal je mnohem kvalitnější než u VA1003 a VA1004 a jde o hodně tenkostěnnou keramiku (do 0,4 mm). Nádoby jsou vytáčené a často se zde na dnech objevují stopy po odříznutí strunou. Nejvíce zastoupené jsou nezdobené výdutě (222 ks), ale mimo nich se zde vyskytuje i 196 okrajů, 161 zlomků den, 51 uch a dvě nožky. Z keramických tvarů se nejčastěji objevují hrnce s ovaleným okrajem (H.16.22, H.16.32) či s okružím (H.13.8), dále pak s okraji vzhůru vytaženými (H.25.13, H.26.4) či přehnutými (H.17.1). Často se tu také objevují talíře s talířovým podokrajím (TA.3.2, TA.3.4), méně pak pokličky s rozšířeným (PO.4.5) a kyjovitým okrajem (PO.5.8) a patří sem také jeden zlomek

zlomky mísy se zavnutým okrajem (M.5.3). Dna jsou hraněná (DN.1.1), jen výjimečně s obvodovou lištou (DN.4.1) či s vytaženým okrajem (DN.6.1). Ucha jsou pásková s prožlabením. Výzdoba se zde nevyskytuje.

Pátou nejpočetnější třídou je **VA2001** (558 ks). Zde se jedná o tvrdé, redukčně pálené střepy šedé barvy (Tab. 2: 5) s jemně drsným povrchem, u kterých mírně převažuje obtáčení nad vytáčením. Stopy po podsýpce a po odříznutí strunou se ale dochovaly stejnou měrou. Tato třída se skládá ze 417 nezdobených výdutí, 60 zdobených výdutí, 67 okrajů, 19 den, šesti páskových uch, jedné nožky od pánve a jednoho knoflíku k pokličce. Opět se jedná hlavně o hrnce s okružím (H.10.5, H.12.1, H.12.32, H.12.40–H.12.42, H.12.65, H.13.1, H.19.5, H.19.49) či ovaleným okrajem (H.15.27, H.16.1, H.16.32). Méně se pak objevují hrnce s okrajem horizontálně protaženým (H.31.1), oboustranně zesíleným (H.5.8), přehnutým (H.17.1), vzhůru vytaženým (H.21.1) či jednoduchým (H.1.1). Pokličky se objevují s jednoduchým (PO.1.7), kyjovitým (PO.5.2, PO.5.8) či rozšířeným okrajem (PO.4.1). Také sem náleží dva zlomky džbánu s okružím (D.6.6, D.7.6), jeden zlomek mísy s vodorovně vyloženým okrajem (M.7.5) a jeden zlomek talíře s talířovým podokrajím (TA.3.3). Z den se tu objevují hlavně hraněná (DN.1.1) spolu s jedním dnem s obvodovou lištou (DN.4.1). Z výzdoby se nejčastěji objevují vývalkové šroubovice, dále ryté linie a šroubovice či plastické lišty.

Do keramické třídy **VA1003** spadá 385 střepů oxidačně pálené keramiky béžové barvy (Tab. 2: 6). Povrch je hladký a střep středně tvrdý. Objevuje se jak obtáčení tak vytáčení a dna nesou známky jak podsýpky, tak odříznutí. Převažují opět nezdobené výdutě (236 ks), doplněné 64 zdobenými výdutěmi, 61 okraji, 22 dny, třemi páskovými uchy a dvěma nožkami. Můžeme zde také najít 1 torzo menšího džbánu. V této třídě převažují džbány s okružím (D.6.6, D.6.15, D.7.1, D.7.3, D.7.7), jen výjimečně se pak u nich objevují jednoduché (D.1.1), kyjovité (D.2.4) či zavnuté okraje (D.3.1). Dále se zde objevují hrnce, ať už opět s okružím (H.11.1, H.12.1, H.12.38, H.12.41, H.12.65), tak s jednoduchými (H.1.1), ovalenými (H.15.27) a přehnutými okraji (H.17.1). Méně se tu vyskytují zvonovité pokličky s jednoduchými (PO.1.7) a rozšířenými okraji (PO.2.6, PO.5.2, PO.5.8) či talíře s talířovým podokrajím (TA.3.2). Dna jsou hraněná (DN.1.1), jen po jednom jedinci se objevuje dno s obvodovou lištou (DN.4.2) a dno vytažené (DN.6.1). Hlavní roli

zde hraje malovaná výzdoba, kde se objevují linie a motivy jedlové větvičky, jen dvakrát pak malovaná mřížka. O něco méně se objevuje vývalková šroubovice, následovaná rytými liniemi a šroubovicemi, plastickými lištami a radélky.

Méně početnou (169 ks) ale přesto zajímavou je třída **VA5001**, ve které se vyskytuje zboží z loštického výrobního okruhu. Ta je tvrdě redukčně vypálená s hrubým až krupičkovitým povrchem pokrytým po obou stranách puchýřky. Povrch pak má béžovou až středně hnědou barvu (Tab. 2: 7). Objevuje se zde vytáčení a jen nepatrně převažuje podsýpka nad odříznutím dna strunou. Třidu tvoří 94 nezdobených výdutí, 20 výdutí zdobených, 42 zlomků okrajů, 11 den, jeden knoflík k pokličce a jedno páskové ucho. Z keramických tvarů zde převažují hrnce s okružím (H.12.16, H.12.40–42, H.13.3, H.19.49, H.19.55), ale objevují se i jednoduché (H.1.), oboustranně zesílené (H.5.8), ovalené (H.16.1, H.16.10), zavinuté (H.18.3) či horizontálně protažené (H.31.1). Také sem ale patří jedna zvonovitá poklička s kyjovitým okrajem (PO.5.3). Dna se objevují hraněná (DN.1.1), jen v jednom případě s obvodovou lištou (DN.4.1). Výzdoba se téměř nevyskytuje, jen párkrát se objevily šroubovice a ryté linie.

Další zajímavou třídou je pak také **VA2003** (53 ks), kam náleží zboží severomoravského výrobního okruhu nazývané jako pseudološtické nebo nepravé loštické zboží. Jedná se o tvrdě redukčně vypálenou hrncinu tmavě šedé barvy (Tab. 2: 8). Obsahuje písčité ostrivo a povrch má pokrytý puchýřky. Keramika je vytáčená. Třidu tvoří 48 nezdobených výdutí, dva zlomky okrajů a tři neurčitelná dna. Okraje lze určit jako části hrnců s ovaleným okrajem (H.15.16, H.15.27). Výzdoba se zde nevyskytuje.

4.1.2 Přehled keramických skupin kamnářské produkce

KACH 1

Výpal je oxidační béžové barvy (Tab. 3: 1). Objevuje se jemné (0,1–0,5 mm) až středně velké (0,5–1,5 mm) písčité ostřívo, jen výjimečně se může vyskytnout i lehká příměs slídy. Povrch je jemně drsný a neobjevuje se žádná úprava povrchu.

KACH 2

Výpal je oxidační béžové barvy (Tab. 3: 2). Keramická hmota je velmi jemná a obsahuje jemné (0,1–0,5 mm) písčité ostřívo. Výjimečně se zde objevuje i lehká příměs slídy. Povrch je hladký, ale neobjevuje se žádná úprava povrchu.

KACH 3

Výpal je oxidační světle oranžové barvy (Tab. 3: 3). Hmota je doplněna středně velkým (0,5–1,5 mm) písčitém ostřivem, díky kterému je povrch jemně drsný. Občas se může objevit i příměs slídy. Neobjevuje se žádná úprava povrchu.

KACH 4

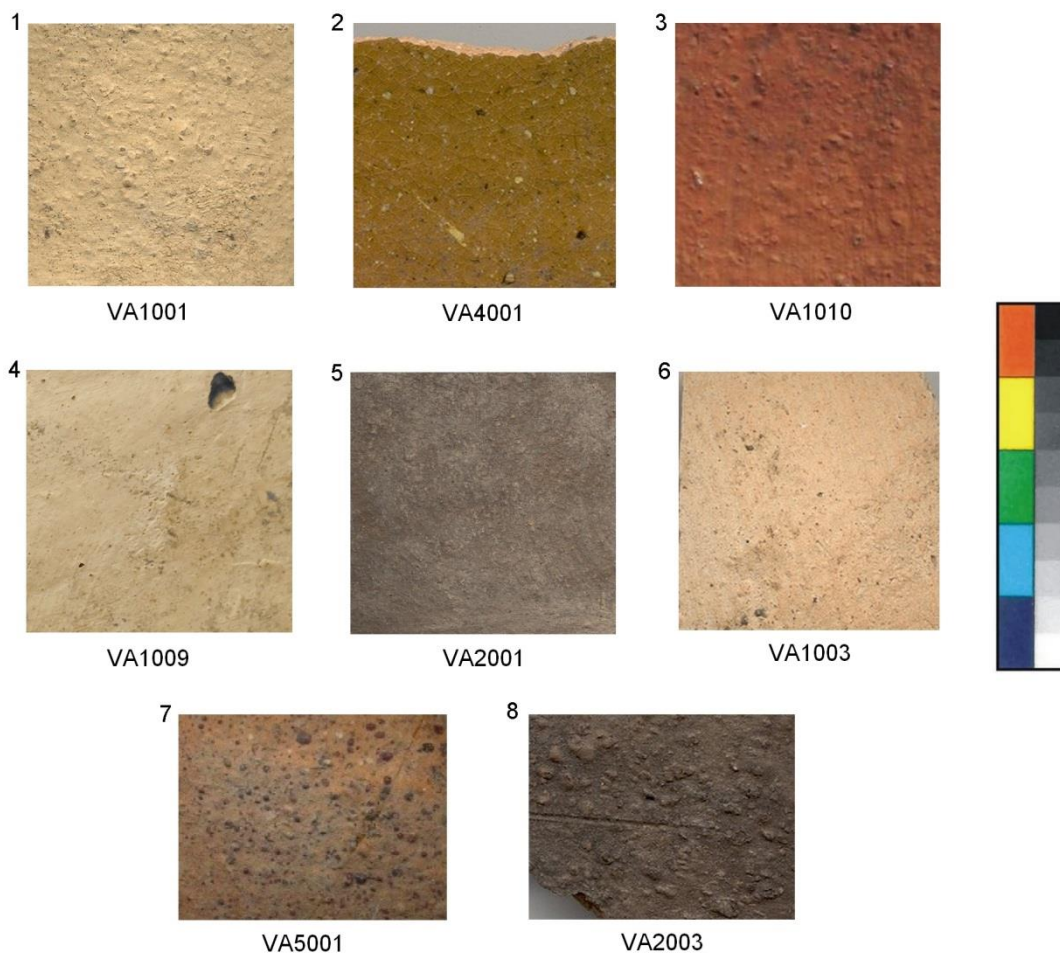
Výpal je oxidační světle oranžové barvy (Tab. 3: 4). Keramická hmota je velmi jemná a obsahuje jemné (0,1–0,5 mm) písčité ostřívo. Povrch je tedy hladký, přičemž se neobjevuje žádná úprava povrchu.

KACH 5

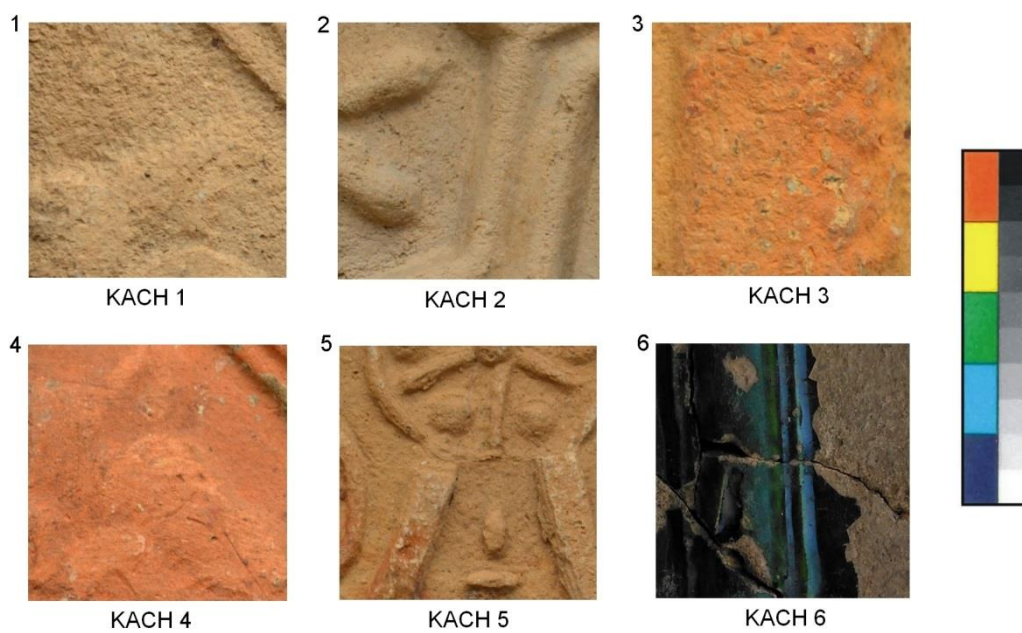
Výpal je smíšený – keramika má na povrchu béžovou barvu (Tab. 3: 5), ale jádro má tmavé. Vyskytuje se zde jemné (0,1–0,5 mm) až středně velké (0,5–1,5 mm) písčité ostřívo. Povrch je jemně drsný a neobjevuje se žádná úprava povrchu.

KACH 6

Výpal je oxidační béžové barvy. Keramická hmota je velmi jemná a obsahuje jemné (0,1–0,5 mm) písčité ostřívo. Povrch je pak překryt glazurami a to převážně v zelených odstínech (Tab. 3: 6), ačkoliv se může objevit i hnědá a bílá poleva.

Tab. 2: Příklady makroskopických vzorků nejvíce zastoupených keramických tříd.

Tab. 3: Příklady makroskopických vzorků keramických skupin kamnářské produkce.

4.2 Husovo náměstí

V rámci několika měsíců v roce 1993 byly vybagrovány všechny chodníky po celém obvodu Husova náměstí. U všech průkopů byly prozkoumány a začištěny všechny stěny a nalezené objekty byly ve stěnách odebrány do hloubky 20 cm. Pokud objekty pokračovaly pod dno výkopu, byly kompletně dokopány. Celkem se podařilo najít deset objektů v severozápadním rohu náměstí a zároveň byl proveden jeden průkop na JZ konci náměstí – označený jako objekt 11/93 (Obr. 3; *Beková 1995, 1–2*).

Jako objekt 1/93 (Obr. 4) byla označena jáma s plochým dnem o délce 1,9 m a hloubce 0,9 m, která se dochovala po obou stranách výkopu. Výplň byla jednolitá, hlinitá s jílovitými ččkami, velkou příměsí kamene spolu s kusy vepřovic a uhlíky. Nalezeny byly pouze tři zlomky nádob a šest zlomků kachlů.

Objekt 2/93 (Obr. 5) byla jáma baňkovitého tvaru o délce 2,2 m a hloubce 1,4 m, která byla zachycena pouze v S profilu a ve dně. Výplň byla opět hlinitá jednolitá s jílovými ččkami, kousky vepřovic, drobnými kousky opuky a malými kousky přepáleného proutí. Doplněna také byla víc než 100 zlomky nádob a téměř 200 zlomky kachlů. Na dně se pak nacházela velmi tuhá vrstva jílu se zlomky vepřovic.

Objektem 3/93 (Obr. 6) byla jáma s mírně kónickým dnem o délce 2,5 m a hloubce 1,4 m, která se zachovala pouze v J profilu a částečně ve dně. Výplň tvořilo šest jasně odlišitelných vrstev. U dna se nacházela písčitohlinitá vrstva VI se zelenavými ččkami, na tu nasedala hlinitá vrstva V s velkým množstvím střepů a uhlíků. Na tu byla navršena hnědošedá vrstva I, žlutohnědá vrstva III a hnědá vrstva IV. Všechny tři v sobě obsahovaly zlomky vepřovic a ve vrstvě I se ještě objevovaly kameny, uhlíky a zlomky opuky. Vrstvy I a III pak byly svrchu narušeny vrstvou II s rozpadlými vepřovicemi. V rámci objektu bylo nalezeno téměř sto zlomků nádob a šest zlomků kachlů, s tím, že se ve všech vrstvách objevoval podobný materiál.

Objektem 4/93 (Obr. 7) byla sedm metrů dlouhá jáma o hloubce 1 m, která byla zachycena na obou profilech. Výplň byla tvořena světlehnědou hlinitou vrstvou I, na kterou nasedala tmavá hlinitá vrstva II s velkým množstvím vepřovic. Zároveň bylo v objektu nalezeno 350 zlomků nádob a 33 kachlových zlomků.

V bezprostředním sousedství objektu 4/93 byl objeven objekt 5/93 (Obr. 7), kde se jednalo o jámu s plochým dnem o délce 0,9 m a hloubce 1,2, která byla

zachycena v J profilu a ve dně výkopu. Zásyp byl rozčleněn do tří hlinitých vrstev, přičemž prostřední vrstva II obsahovala velké množství vepřovic a pálených cihel. V objektu bylo nalezeno 35 zlomků nádob a 73 zlomků kachlů.

Nedaleko objektu 5/93 se pak nalézal objekt 6/93 (Obr. 7), což byla další jáma s plochým dnem o délce 3 m a hloubce 1,2 m, která byla zachycena v J profilu. Výplň byla hlinitá, jednolitá, opět s velkým množstvím vepřovic, doplněných o mazanici, 17 zlomků nádob a 36 kachlových zlomků.

Přímo vedle objektu 3/93 se nacházel objekt 7/93 (Obr. 6). Byl zachycen pouze ve dně, ale jednalo se o pravidelnou kruhovou jámu o průměru 1,4 m plnou vepřovic, cihel a sazí. Dno objektu bylo zcela ploché, jílové. Z keramických zlomků zde bylo nalezeno pouze sedm střepů z nádob.

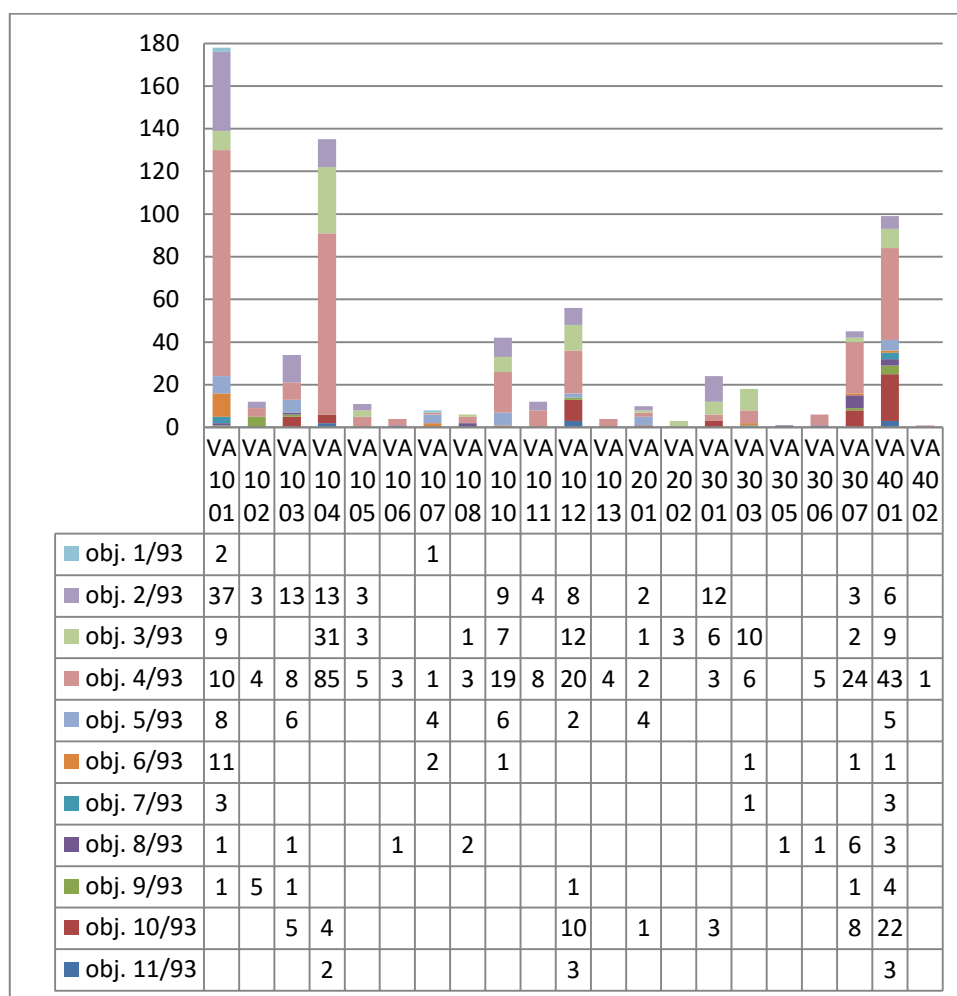
Jako objekt 8/93 (Obr. 9) byla označena malá zašpičatělá jáma zachycená pouze v S profilu a ve dně výkopu. Výplň objektu se skládala ze dvou vrstev a to z hnědé hlinité vrstvy II s kousky vepřovic a světlehnědé hlinité vrstvy III s říčními valouny – největší z nich pak ležely přímo na dně. Nad objektem se ještě nacházela vrstva I o mocnosti 10 cm s velkým množstvím ztělého dřeva a malými kousky vepřovic. V rámci objektu bylo zároveň nalezeno 16 střepů z nádob a 2 zlomky kachlů.

Před východním průčelím pak byl nalezen další objekt. Objekt 9/93 (Obr. 10) byla mírně kónická jáma o délce 1,9 m a hloubce 1,1 m, která byla zachycena ve V profilu. Výplň byla hlinitá jednolitá s ččkami zuhelnatělého dřeva a sazí. Největší ččka pak byla označena jako samostatná vrstva II. Zároveň bylo nalezeno 13 zlomků nádob a 7 zlomků kachlů. Naproti objektu 9/93 se nacházel objekt 10/93 (Obr. 10) narušený jámou kolem lípy, který byl zachycen pouze v Z profilu. Dodatečně se zjistilo, že se nejspíše jednalo o součást objektu 9/93, ale bylo ponecháno původní rozdělené označení. Výplň je identická a bylo nalezeno dalších 53 zlomků nádob.

Jako poslední objekt 11/93 (Obr. 8) pak byl označen průkop v JZ části náměstí. Úzký výkop probíhal v rabátku a bylo zde nalezeno osm zlomků nádob.

4.2.1 Stolní a kuchyňská keramika

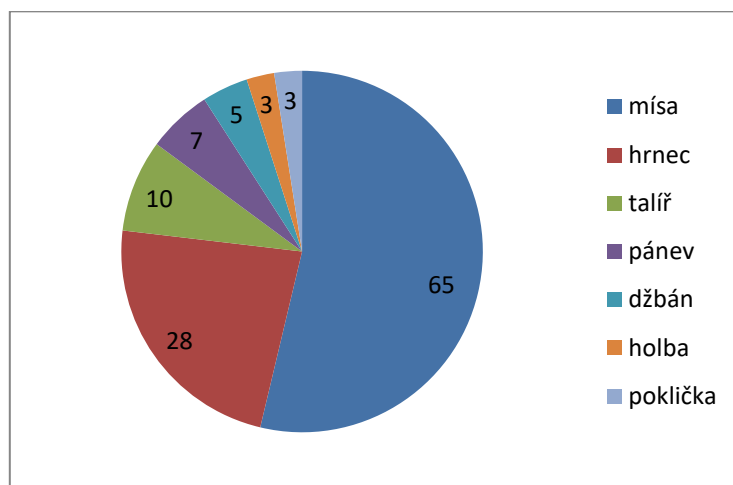
Z keramických tříd (Tab. 4) se zde nejvíce objevují VA1001 a VA1004, spolu s glazovanou VA4001. O něco méně zde pak můžeme najít i VA1012, VA3007, VA1010 či VA1003. V objektu 4/93 se zároveň objevuje i mladší VA3006, která se sice objevuje i v jednom zlomku v objektu 8/93, ale tam se jedná spíše o intruzi. Pouze v tomto výzkumu, v objektu 4/93, se také nalézá jeden zlomek VA4002 – glazovaného zboží s malbou štětcem či kukačkou (Obr. 37: 1).

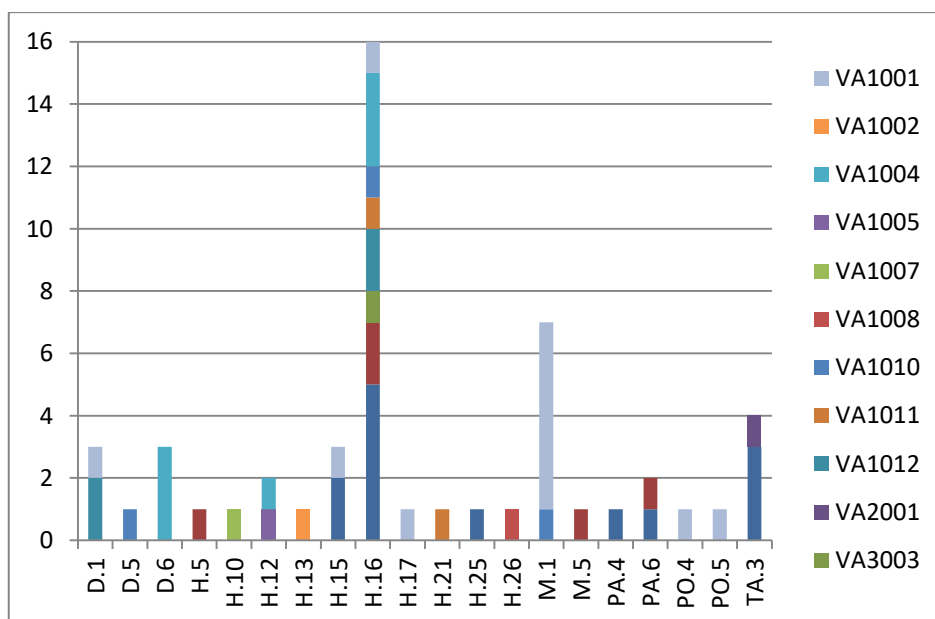
Tab. 4: Husovo náměstí - zastoupení keramických tříd v rámci objektů.

Keramický tvar se podařilo určit u 121 zlomků, z nichž více jak polovinu tvoří mísy (Tab. 5). Méně se pak objevují hrnce (Obr. 36: 12), talíře, pánve, džbány, holbičky (Obr. 36: 9) či pokličky. Mísy se objevují hlavně s okraji jednoduchými a u hrnců převažují ovalené okraje (Obr. 36: 10, 11). U talířů se objevují talířová

podokrají, u pánví okraje profilované do okruží (Obr. 36: 8), u džbánů jednoduché okraje či okruží. Objevují se také dva zlomky rozšířeného okraje pokličky (Tab. 6).

Tab. 5: Husovo náměstí – poměrné zastoupení keramických tvarů v souboru.

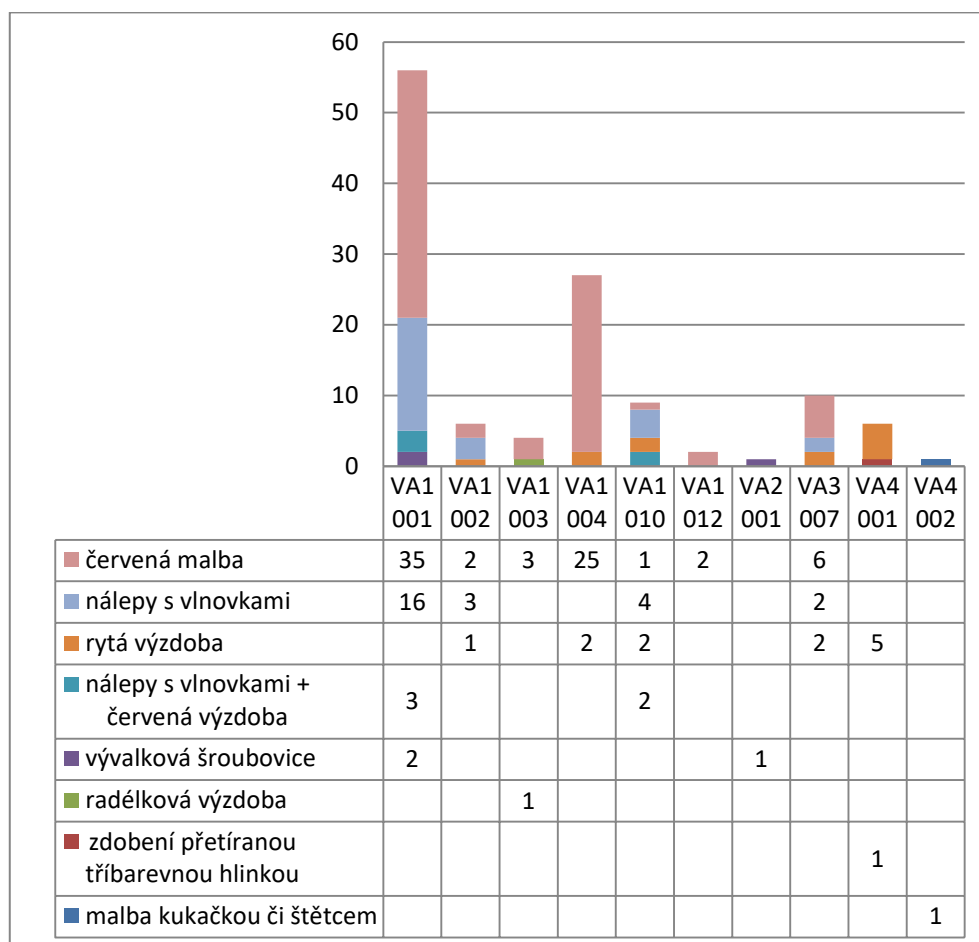

Tab. 6: Husovo náměstí - zastoupení profilace okrajů v rámci keramických tříd.

V souboru se vyskytuje 121 zdobených fragmentů. Ve výzdobě převažuje červená malba (Tab. 7) – ať už jako samostatné linie či v kombinaci s vlnkami (Obr. 36: 3–7). Často se také objevují nálepy s vlnkami (Obr. 37: 3–5) a to výhradně na mísách. Méně se pak vyskytuje rytá výzdoba (Obr. 36: 1), na třech zlomcích můžeme najít vývalkovou šroubovici a na jednom radélkovou výzdobu kombinovanou s malovanými a rytými liniemi (Obr. 36: 2). Na jednom zlomku

holby se pak dochovalo zdobení třibarevnou hlinkou (Obr. 37: 2) a v jednom případě se objevilo zdobení kukačkou či štětcem (Obr. 37: 1).

Soubor pak doplnilo 95 den, 20 uch, tři nožky a jeden knoflík k pokličce. Dna byly hlavně hraněná, jen ve čtyřech případech se objevila obvodová lišta a v jednom případě vytažený okraj. Ucha pak byla většinou pásková s prožlabením, ale objevila se i dvě třmenová.

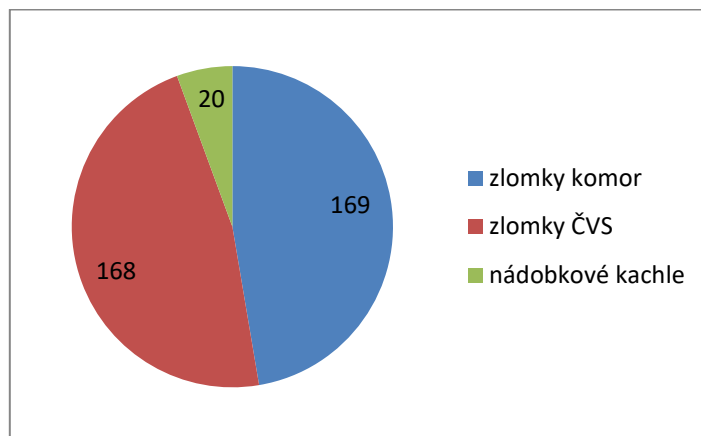
Tab. 7: Husovo náměstí - zastoupení výzdoby v rámci keramických tříd.

Nálezový soubor se většinou skládal z menších zlomků v rozmezí tří až pěti centimetrů, ale často se objevovaly i středně velké zlomky do deseti centimetrů. Zlomky nad deset centimetrů se objevovaly spíše výjimečně – příkladem může být torzo pánve (Obr. 36: 8). Způsob výroby se podařilo určit u 634 zlomků, kde naprosto převažovalo vytáčení (498 ks) a pouze u 136 se objevilo obtáčení. Dna jsou většinou odříznutá strunou či nožem, podsýpka se téměř nevyskytuje.

4.2.2 Kamnářská keramika

Během výzkumu bylo zároveň nalezeno 357 zlomků kachlů. Je to jediná akce, při které bylo nalezeno větší množství kamnářské keramiky. Ve zbylých výzkumech nebylo nikde nalezeno více než 30 zlomků.

Z nádobkových kachlů zde bylo objeveno pouze 20 zlomků (Tab. 8). Ty byly nalezeny hlavně v objektu 2/93 spolu se čtyřmi zlomky z objektu 4/93 a jedním kusem z objektu 3/93. U pěti zlomků se podařilo určit, že se původně jednalo o kachle miskovité. Na třech zlomcích se dochovala vývalková šroubovice a na dalších dvou se zachovala rytá šroubovice. Okraje se objevovaly vodorovně seříznuté a dovnitř zatažené. Keramické skupiny se objevovaly všechny, vyjma glazované KACH 6 (Tab. 9).

Tab. 8: Husovo náměstí - poměrné zastoupení zlomků kachlů.

U dalších 169 kusů se jednalo o zlomky komor, většinou ne větší než 5 cm. Okraje vyhřívacích okrajů se většinou vyskytovaly ovalené nebo jako různě prožlabené okruží. Méně se pak objevovaly okraje vodorovně seříznuté, přehnuté či dovnitř mírně zatažené. Zbytek souboru tvořily zlomky čelních vyhřívacích stěn. I tady se většinou jedná o menší zlomky – více než polovina z nich měří méně než 8 cm. Okrajové lišty jsou většinou hranolové, jen třikrát se objevují zaoblené a jen v jednom případě výžlabek. V keramických skupinách převažovala KACH 1, následovaná KACH 2. Ostatní skupiny zde byly zastoupeny také, ale méně (Tab. 9). Glazura se objevila bílá (Obr. 43: 9) a zelená. Zlomky komorových kachlů se nacházely ve všech objektech, s výjimkou obj. 7/93 a 11/93.

	KACH 1	KACH 2	KACH 3	KACH 4	KACH 5	KACH 6	Celkem
komorové kachle	199	88	26	11	9	4	337
nádobkové kachle	10	3	1	1	5		20

Tab. 9: Husovo náměstí - zastoupení keramických skupin kamnářské produkce.

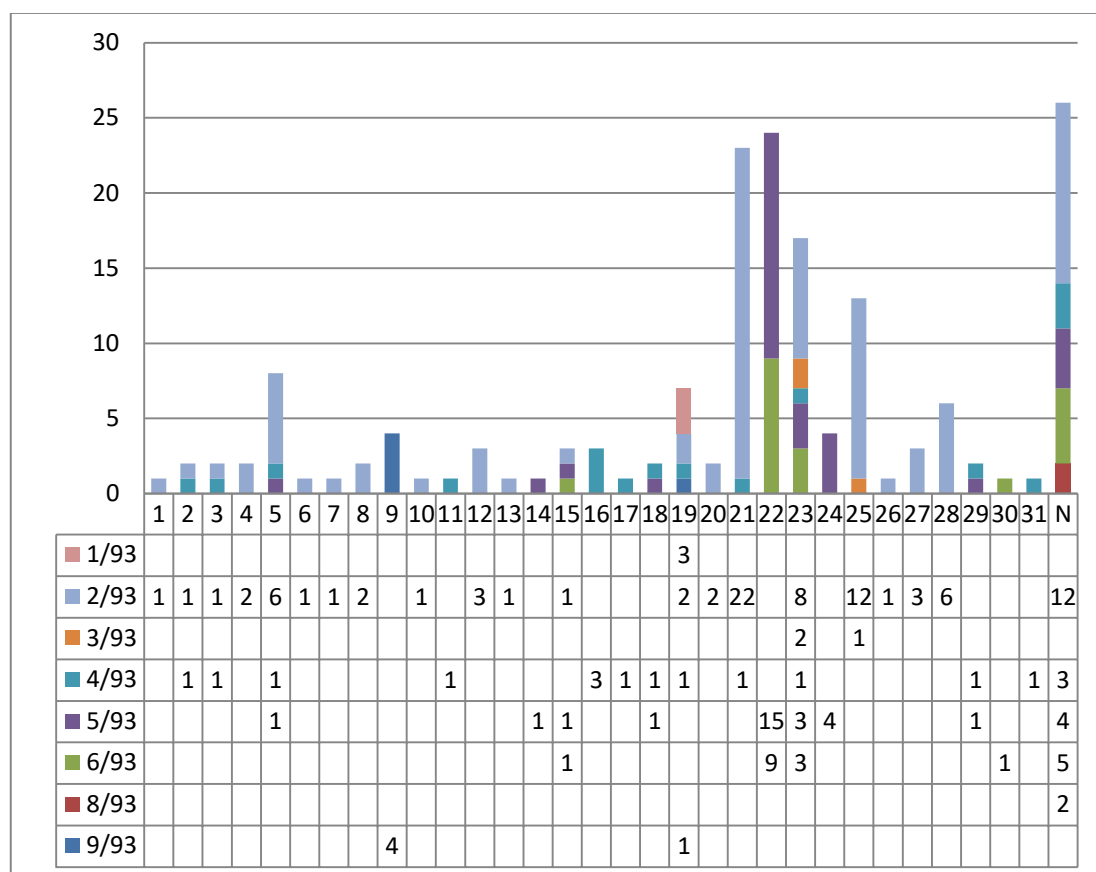
Motivů na čelních vyhřívacích stěnách se podařilo určit celkem 31 (viz. katalog kachlových motivů v přílohách). Nejvíce zde byly zastoupeny kachle s tapetovými vzory (Tab. 10; MT 19–25). Nejvíce oblíbený byl MT 22 (Obr. 41: 4), ze kterého se dochovalo 24 zlomků. Motiv kombinuje rozety a rostliny určené analogicky jako jahodníky. Stejný motiv můžeme najít v Liticích nad Orlicí (*Pavlík 2013*, 766, 770, obr. 13:1, obr. 17: 6–7, motiv 18), na Cimburku (*Havlická 2015*, 56, 93, 149, tab. VIII: 2) či obecně v Podorlicku (*Dragoun 2005*, 9). Jen o jeden fragment méně bylo objeveno z motivu 21 (Obr. 41: 3), kde jsou vidět stylizované rozety spolu s maliníky. Dalším oblíbeným motivem byly palmety a rostlinné motivy oddělené lištami (Obr. 41: 6; MT 25), které můžeme dále najít v Třeboveticích. Tam se ale tento motiv objevuje glazovaný (*Drnovský 2012*, 199, 203, obr. 17:2). Variací tohoto motivu je MT 24, kde jsou pouze palmety s lištami (Obr. 41: 5). Posledním tapetovým vzorem byly takzvané astry (Obr. 41: 1, MT 19), které se zde objevují devětkrát – z toho ve dvou případech kolorované (Obr. 41: 2; MT 20). Analogické kachle můžeme najít v Podorlicku (*Dragoun 2005*, 10) nebo na Kumburku (*Drnovský 2017*, 284, 364, obr. 190: 3, M KU 119).

Ze zbylých motivů se většinou dochovalo jen pár zlomků. Ve čtyřech případech se jednalo o motivy náboženské. Na největším nalezeném kusu kachle (Obr. 38: 1; MT 1) můžeme vidět okřídlenou postavu sedící na trůnu se svatozáří a nápisovou páskou. Podobný motiv můžeme najít i na hradě Brada (*Drnovský 2017*, 272, 346, obr. 172: 4, MT BA1), na hradě Kumburk (*Drnovský 2017*, 276, 354, obr. 180: 5, MT KU 6), v Praze (*Richterová 1982*, 37, pol. 184, tab. 40:5) či v Plzni (*Orna 2005*, 54, pol. UMP 8047, obr. 21:4). Podle těchto analogií se zřejmě jedná o evangelistu Matouše.

Jako další se zde objevují sv. Jiří (MT 2) a sv. Martin (MT 3). Svatý Jiří se objevuje s kudrnatými vlasy na koni jedoucím doleva. U svého levého ramene pak drží kopí, kterým probodává hlavu draka spočívající ve spodní části kachle. Motiv je

pak ještě doplněn princeznou s růžencem klečící v pravém horním rohu (Obr. 38: 2). Znárodnění svatého Jiří je poměrně oblíbené a v podobném sestavení jej můžeme najít například v Hradci Králové (*Hrůšová 2013*, 27, 98), Praze (*Richterová 1982*, 33, tab. 35:1), Lounech (*Pavlík – Špaček 2018*, 449–450, obr. 2: 7, motiv 10a), na hradě Rabí, či v Hrobcích u Litoměřic (*Pavlík 2017*, 158, 413, pol. 375–377). Z motivu svatého Martina se dochoval pouze levý horní roh s rukou držící plášť a hlavou žebráka (Obr. 38: 4). Analogické kachle můžeme najít opět v Hradci Králové (*Pavlík – Vitanovský 2009*, 248, obr. 4) nebo v Lipnici (*Pavlík 2017*, 171, 417, pol. 437).

Poslední náboženský motiv (MT 4) představuje postavu s plnovousem, která je obklopená skládanou mluvící páskou (Obr. 38: 6). Podle analogií by se mohlo jednat o proroka Daniela. Toho můžeme najít v Chotěboři (*Musil 2013*, 187, 198, obr. 3: 3), Kutné Hoře, Hodkově nebo v Lipnici (*Hazlbauer 1998*, 74, obr. 35).

Tab. 10: Husovo náměstí - zastoupení kachlových motivů v rámci objektů.

Další dva motivy obsahují části lidských postav. První znázorňuje postavu stojící v arkádě (Obr. 38: 5; MT 5). V tomto případě je hledání analogií poněkud složité - může se totiž jednat o hudebníka (hrad Lukov, *Krása 2008*, 69) či šlechtice (Hrubá Skála, *Pavlík – Vitanovský 2014*, 258, 385), ale zároveň se objevují i kachle s antickými božstvy (Schönberg, *Brych 2004*, 170–171). Motiv na dalším zlomku (Obr. 38: 3; MT 6) může znázorňovat pokrývku hlavy jakou má například sv. Martin, nebo by se mohlo jednat o zakončení ploutve, v kterémžto případě by se pak mohlo jednat o motiv Meluzíny či proroka Jonáše.

Z heraldických motivů se zde objevují tři – dvě varianty českého lva a pravděpodobně jedna orlice. Z prvního českého lva se dochoval pouze pravý horní roh, kde je zobrazen právě jeho ocas (Obr. 39: 1). Analogické kachle můžeme najít v Kostelci nad Orlicí (MGOH, p.č. 206/96), Pardubicích (*Pchálková 2018*, 48, 133, obr. 24; *Drnovský – Kypta – Thér 2019*, 651, 655, obr. 5: 2), Praze (*Richterová 1982*, 28, obr. 22), Starých Hradech (*Pavlík 2006*, 152–153, obr. 8: d) či na Rabštejně nad Střelou (*Hazlbauer 1995*, 16–17, obr. 12). Na nich můžeme vidět dvouocasého lva kráčejícího vlevo s kaskádovitě upravenou hřívou (MT 7). V druhé variantě českého lva se zachovala pouze zadní část zvířete spolu s nápisem podél okraje (Obr. 39: 2). Analogické kachle v Liticích nad Orlicí (*Pavlík 2013*, 767–768, obr. 14:4) a na zámku ve Velkých Losinách (*Richterová 1991*, 5–7, obr. 5) pak zobrazují českého lva kráčejícího vpravo, který je obklopen rámečkem s nápisem „*lew gest dywne zwyrzie zpanyle*“ spolu s erby v nárožích (MT 8). Ve Vamberku bylo zároveň nalezeno i několik zlomků ČVS s erby v nárožích. Jedná se o erb Boskoviců a ještě jeden nerozpoznatelný erb s horizontální linií (Obr. 39: 3; MT 9). Ty s největší pravděpodobností náleží také k druhé variantě českého lva. Na jednom malém zlomku je pak vidět kus pařátu a peří – původně se pravděpodobně jednalo o orlici (Obr. 39: 5; MT 11).

Zloměk pravé dolní části ČVS zobrazuje část koně jedoucího vpravo (Obr. 39: 4). U tohoto motivu se může jednat o zobrazení svatého Martina, sokolníka na koni nebo o turnajovou scénu (MT 10).

Také se objevilo několik zlomků zobrazujících květiny (Obr. 40: 1–3; MT 12–14) či rostlinné arkády (Obr. 40: 6; MT 16). Na dalším motivu můžeme vidět strom s ovocem v levém horním rohu (Obr. 40: 4; MT 15). Podle ulomení se pak dá

předpokládat, že se původně jednalo o součást arkády. Největší zlomek s rostlinným vzorem zobrazuje motiv větvěk podél okraje římsového kachle (Obr. 40: 7; MT 17). Analogickou kachli můžeme najít v Liticích nad Orlicí (*Pavlík 2013*, 769, obr. 16:2). Na dvou zlomcích pak můžeme najít stylizovaný rostlinný motiv (Obr. 40: 5; MT 18) podobný těm z hradu Kumburku (*Drnovský 2017*, 283, 362, obr. 188: 7, M KU 104) a Pecky (*Drnovský 2017*, 288, 371, obr. 197: 1–5, M PC 33–34, 36, 38–39).

Na devíti zlomcích se dochovala kosočtverečná síť s pecičkami. Podobné kachle můžeme najít v Rychnově nad Kněžnou (*Beková 1994*, 176, 179, obr 3: 4–5) nebo na zámku ve Vrchlabí (*Hartmanová – Soukopová 2004*, 253, 256, 266, tab. 6: 3). Ve Vamberku se pak může objevit s cimbuřím (Obr. 42: 5; MT 28) nebo bez (Obr. 42: 4; MT 27). Nalezen byl i jeden zlomek s pouhou kosočtverečnou sítí (Obr. 42: 6; MT 26).

Na zbylých zlomcích pak můžeme vidět motiv oblouků (Obr. 42:1; MT 29), část provazce (Obr. 42: 3; MT 30) nebo rohovou část kachle s naznačeným tordováním (Obr. 42: 2; MT 31). Na posledních 26 zlomcích se pak objevovaly buď neurčitelné motivy (Obr. 43: 1 –5), nebo se jednalo o zlomky pouze s okrajovou lištou (Obr. 43: 6–9).

Potíží u kachlů je jejich datace. Nádobkové kachle s pravoúhlým ústím neumožňují přesnější dataci, můžeme u nich pouze říct, že se mohou vyskytovat od 14. století (*Smetánka 1969*, 249–250). Kachle komorové je pak možné datovat pomocí motivů na jejich čelních vyhřívacích stěnách. I to je ovšem zrádné, jak ukázal výzkum dílny Adama Špačka, kde v jednu dobu probíhala výroba kachlů s gotickými a renesančními motivy (*Žegklitz – Vitanovský – Zavřel 2009*, 450–452). V úvahu je také třeba vzít fakt, že kachle mohly být v kamnovém tělese zasazeny několik desetiletí a v některých případech mohlo dokonce dojít k jejich recyklaci v mladším kamnovém tělese (*Drnovský 2017*, 125).

4.2.3 Interpretace

Výzkum na Husově náměstí odhalil sérii osmi odpadních objektů před současnou severní frontou domů. Jeden objekt pak byl ještě nalezen nedaleko těchto objektů před severním koncem východního průčelí náměstí. Na JZ konci náměstí byl

ještě proveden průkop v rabátku. Ve všech objektech byly nalezeny keramické zlomky nádob a kachlů z 15. – 16. století.

U objektu 2/93 se podle tvaru jámy, charakteru výplně a způsobu úpravy dna dá předpokládat, že by se mohlo jednat o jímku. U objektu 7/93 zase podle rozměrů a pravidelného tvaru můžeme předpokládat, že se jednalo o druhotně použitou zásobnici.

Zvláštní je umístění těchto objektů, jelikož není pravděpodobné, že by se přímo před domy vyskytovaly takto hluboké odpadní objekty. S nejvyšší pravděpodobností patří tyto objekty spíše na konce parcel, které mezitím zanikly. To by značilo, že v minulosti bylo náměstí spíše ulicovité a ne tak rozevřené jako dnes. K této změně by pak pravděpodobně došlo na počátku 17. století, kdy zanikly všechny zkoumané odpadní objekty.

Změny parcelace měst nebyly tak neobvyklé, mohly se objevit jak v počátcích měst, tak během jejich vývoje. Podobné změny můžeme v okolí najít například v Chrudimi nebo Hradci Králové (*Bláha – Frolík – Sigl 2007*, 82–91).

4.3 Vamberk čp. 64

Výzkum byl vyvolán rekonstrukcí u rodinného domu. Všechny zásahy (terénní úpravy, výkopy pro přípojky, založení plotů a výkopy pro čističku odpadních vod a nádrž na dešťovou vodu) proběhly na zahradě u domu (Obr. 11). Stavba ale byla neohlášená a střední část dvora byla zničena ještě před příjezdem archeologa.

Poničená část dvora byla znovu odkryta a zdokumentována. Většinou už ale byly situace porušené. V přípojce mezi domem a nádržemi (Obr. 12) byla odhalena hlinitá vrstva č. 1 ležící přímo na jílovitém podloží. Podobné souvrství se objevovalo i v prostoru nádrží (Obr. 13), jen na části severního profilu se vyskytovala i červená vrstva č. 3 se zlomky mazanice a keramiky. Posledním narušeným místem byl výkop pro kanalizaci vedoucí ven z pozemku (Obr. 14). Zde byl zachycen zbytek torza mazanicové kry (obj. 7), do které byly zapracovány větší keramické zlomky. Nedaleko od ní se pak ještě vyskytovala hlinito-mazanická vrstva č. 6. Parkoviště bylo skryto ve tvaru lichoběžníku (Obr. 15). Objevovala se zde hlavně vrstva č. 1

s velkým obsahem keramického materiálu. Ve středu a směrem k domu pak ještě byly objeveny dvě mazanice vrstvy se struskami a velkým množstvím keramických zlomků (vrstvy 10 a 13).

Základy spodního plotu vedly podél hranice se sousedním čp. 62 a byly 70 cm široké a 20 m dlouhé. Prvně byly kolmo na základy vykopány dvě příčné sondy (Obr. 16), aby byla zjištěna úroveň podloží, a v rámci první z nich byl nalezen relikt mazanice bloku, patrně z kopule pece. Jinak se v rámci základů pod zahradním humusem se nalézala hlavně jen hlinitá vrstva č. 1. Na jižním konci se podařilo odhalit pec č. 16 (Obr. 18) o šířce 1,6 m, vybudovanou z opukových kamenů pomazaných tmavou hlínou a překrytých mazanice krou. V mazanice vrstvě se objevuje velké množství keramických zlomků, ale vzhledem k drobnosti kopule není možné určit, zda byly zlomky zapracovány přímo do ní. V nejspodnější části pak byla spolu s keramikou nalezena i lopatka skotu a další zlomky kostí spolu s kusy maltoviny. Pec spočívá přímo na opukovém podloží. Na jižní straně pak byla ještě narušena pokládkou dřevěného vodovodu č. 15 (Obr. 17).

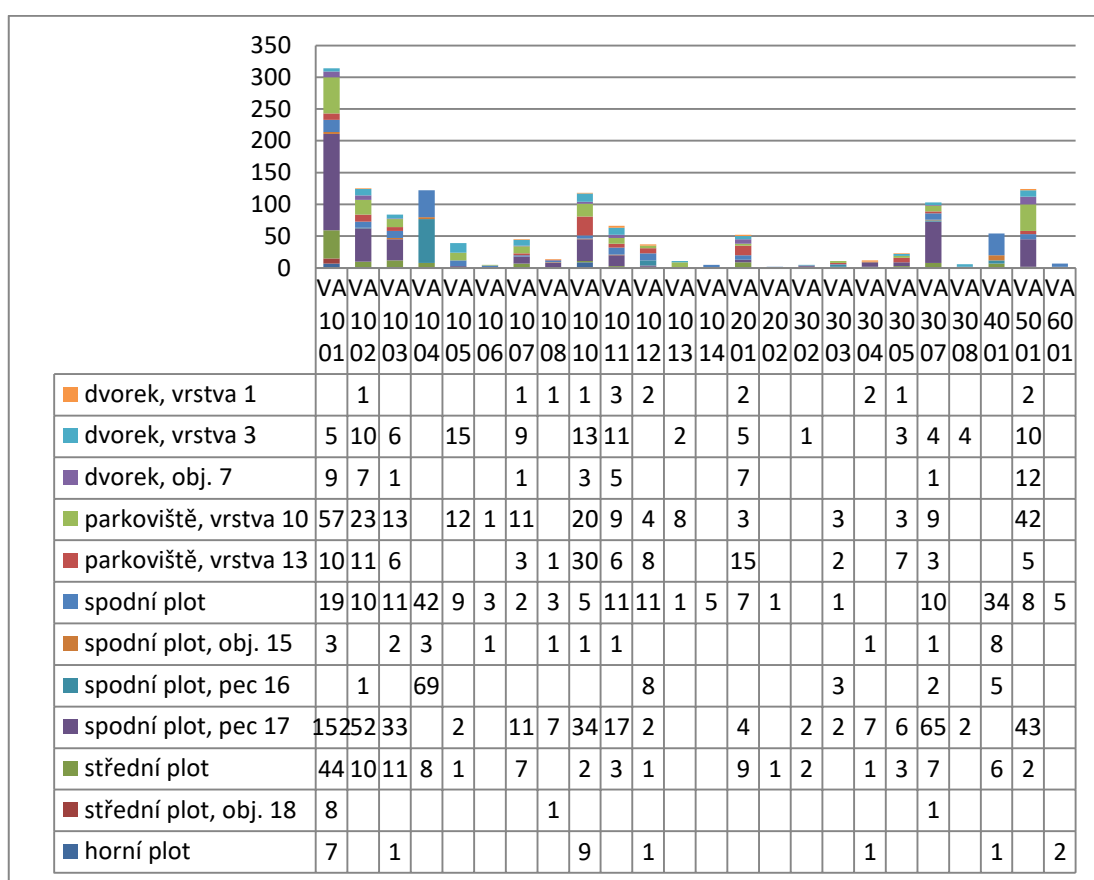
Téměř až na druhém konci základů pak byla nalezena pec č. 17 (Obr. 19), ze které se dochovala torza mazanice ker a masivní zlomky keramiky v tvrdé jílovito-mazanice vrstvě. Vše mělo kopulovitý tvar, do kterého pak byly svrchu zapuštěny 3 kolíky o průměru 10 cm. Jamky po nich pak byly do tvrda vypálené a tvořily rádek u východního okraje pece. Nalezeno bylo samozřejmě i velké množství keramických zlomků.

Základy středního plotu vedly podél ulice Pekelská a byly 50–70 cm široké a 15 m dlouhé (Obr. 20). Objevuje se zde tmavý hlinitý překryv a jílové vrstvy ležící na opukovém podloží. V profilu pak byla zjištěna zániková vrstva objektu č. 18, který se projevoval jako světlá hnědá hlína s kusy opuky a zlomky keramiky.

Základy horního plotu vedly podél ulice Hlavsova a byly 50 cm široké a 9 m dlouhé (Obr. 21). Na prvních čtyřech metrech byla pod hlinitou vrstvou 1 o mocnosti 40 cm zjištěna dlažba č. 19. Ta spočívala na podsypu šterkem a pískem o mocnosti 10 cm, který ležel přímo na jílovitém podloží. Dlažba byla složena z plochých žulových či opukových kamenů. Na dlažbu dále navazuje čelo opukové zdi č. 20, které se objevuje mezi 3,6 – 5,7 m. Je sestavené z opuky na hlínu nebo méně kvalitní

malto a spočívá přímo na opukovém podloží. Na konci výkopu se pak ještě objevuje torzo úzké kamenné zídky č. 21 (Beková 2018, 1–5).

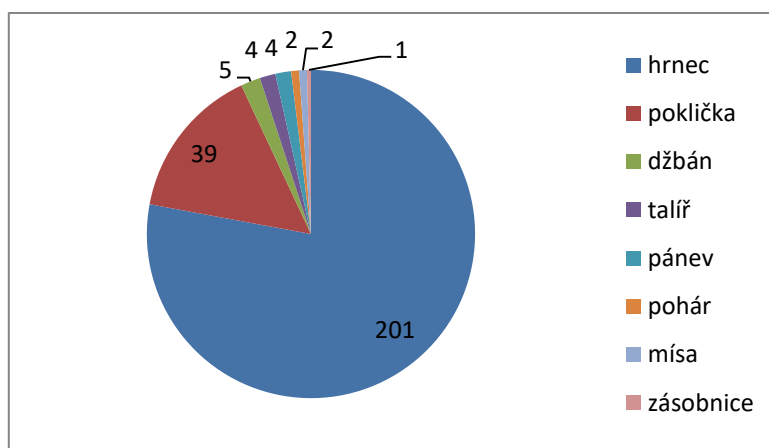
Co se keramických tříd týče, nejvíce byla zastoupena VA1001 (Tab. 11). Poměrně často se zde ale vyskytují i třídy VA1002, VA1004, VA1010 či VA3007. V peci č. 17 pak převažuje béžová keramika (hlavně VA1001), ale objevuje se zde i zboží loštického typu (VA5001) a keramika smíšeného výpalu (VA3007). Podobný materiál se pak objevuje i v objektu 7. V peci č. 16 naopak naprosto převažuje mladší třída VA1004.

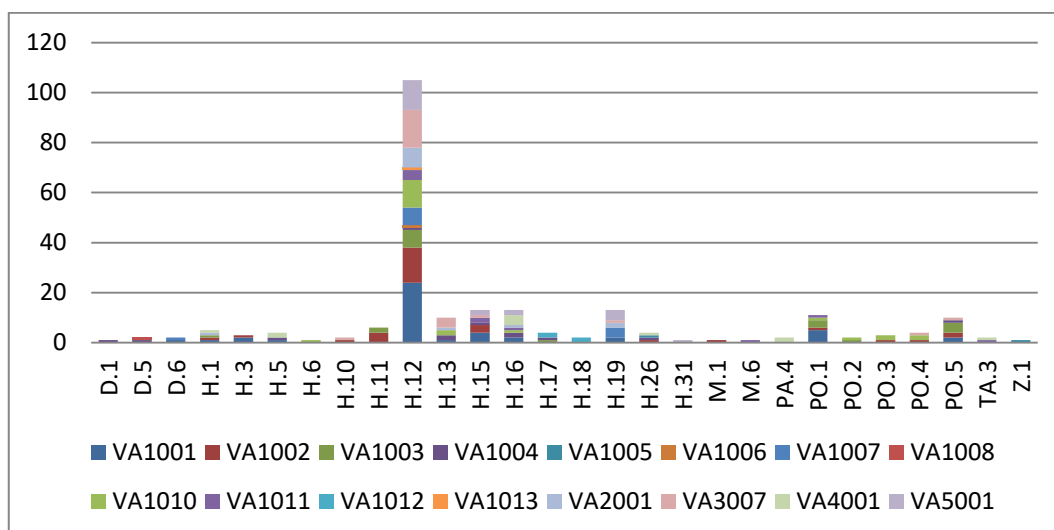
Tab. 11: Vamberk čp. 64 – zastoupení keramických tříd.

Keramický tvar se podařilo určit u 258 zlomků. Více jak tři čtvrtě tvoří hrnce, ale často se objevují i pokličky (Tab. 12). Z pokliček můžeme dvacet najít v peci 17, kde se objevují i větší torza (Obr. 45: 4–8). Průměr ústí se u nich pohybuje mezi 11 až 15 cm. Průměry ústí u hrnců pak jsou 11–20 cm. Jen po pár zlomcích pak byly nalezeny džbány, talíře, pánve, mísy, pohár (Obr. 44: 8) či zásobnice. U hrnců zde

převažuje tzv. nepravé okruží (Obr. 45: 3), pokličky jsou zastoupeny hlavně s okrají jednoduchými či kyjovitými. Džbány se objevují s okružím, talíře s talířovým podokrajím a pánve s okrajem profilovaným do okruží (Obr. 44: 7). Mísy pak mají jednoduché nebo palicovité okraje, zlomek zásobnice se objevuje s okrajem jednoduchým (Tab. 13).

Tab. 12: Vamberk čp. 64 – zastoupení keramických tvarů.

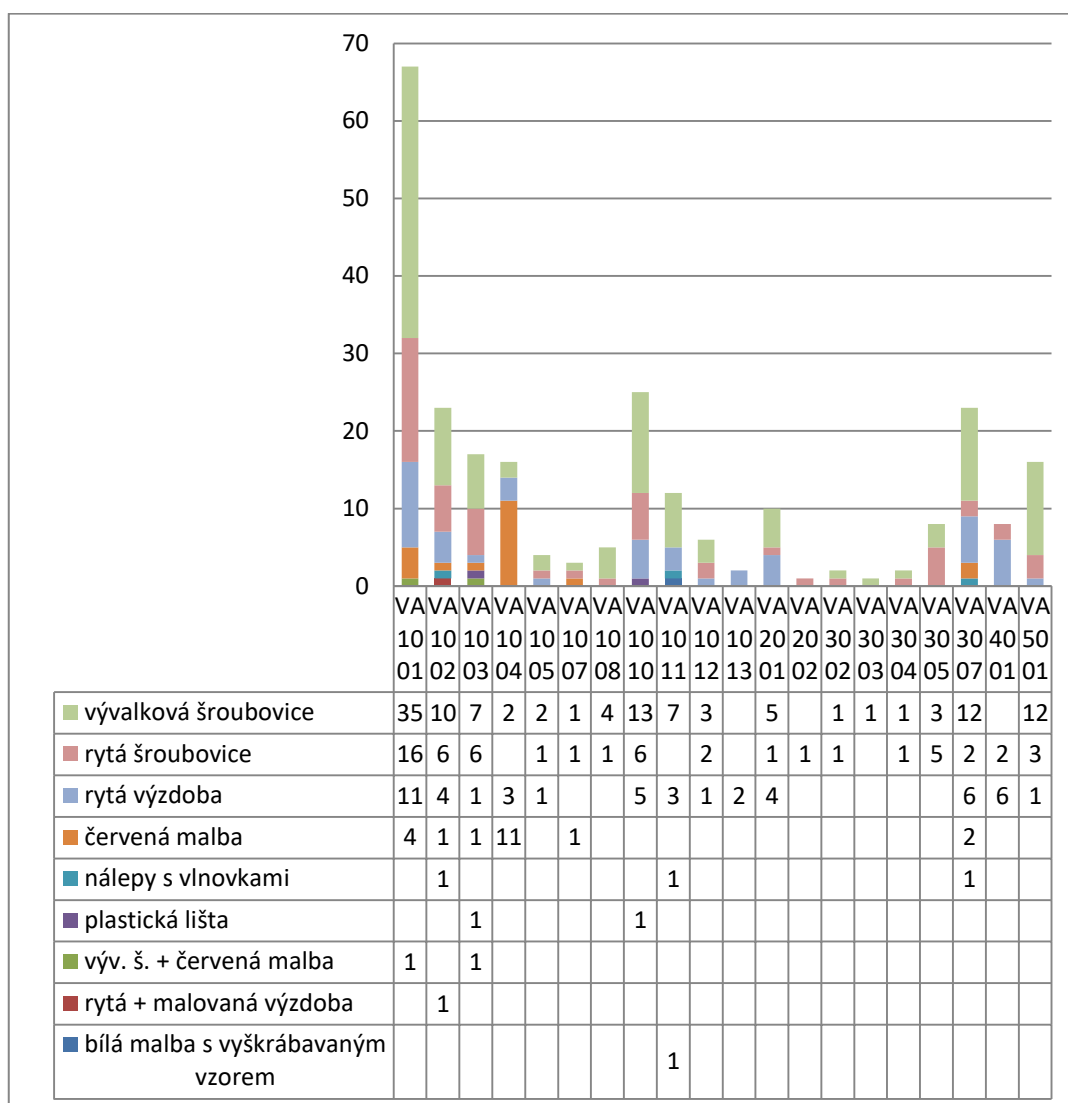

Tab. 13: Vamberk čp. 64 – zastoupení profilace okrajů v rámci keramických tříd.

V nálezovém souboru se nacházelo i 250 zdobených fragmentů (Tab. 14). U těch naprosto převažují vývalkové šroubovice (Obr. 45: 2). Často se ale objevují i šroubovice ryté či rytá výzdoba (Obr. 44: 2, 6) a malovaná výzdoba (Obr. 44: 9). Jen minimálně se pak objevují nálepy s vlnovkami, plastické lišty či kombinace malované výzdoby s dalšími typy (Obr. 44: 1). V jednom případě se objevil

talíř pokrytý na vnitřní straně bílou barvou, do které byl vyškrábán motiv (Obr. 44: 5).

Soubor doplňuje 143 zlomků den, 18 zlomků uch, pět knoflíků k pokličce a dvě nožky od pánví. Dna se objevují hlavně s hraněným okrajem, ale v devíti případech se objevují i dna s vytaženým okrajem. Ucha se vyskytují hlavně pásková s prožlabením, ale jsou zde i tři kusy plochých širokých uch a dvě válečkovitá. Několik zlomků uch bylo zdobeno vrypy (Obr. 44: 3).

Tab. 14: Vamberk čp. 64 – zastoupení výzdoby v rámci keramických tříd.

Většinu nálezů tvoří malé zlomky ne větší než 6 cm. Méně se pak vyskytují středně velké zlomky do 12 centimetrů. Pouze v rámci pece 17 se objevují torza

pokliček (Obr. 45: 4–8) a torzo hrnce (Obr. 45: 1). Dvě třetiny souboru vykazují známky vytáčení, zatímco zbylá třetina byla obtáčená. Na dnech se pak stejnou měrou vyskytují stopy po podsýpce a stopy po odříznutí nožem či strunou. Zajímavostí zde jsou fragmenty se značkou na dně. Ty se objevují pouze v tomto výzkumu, kde můžeme najít hned čtyři jedince se stejnou značkou – křížkem v dvojitém kolečku (Obr. 44: 4).

V základech spodního plotu byl nalezen jeden zlomek komorového kachle – přesněji zlomek komory s přehnutým a prožlabeným okrajem. Spadal do KACH 5.

4.3.1 Interpretace

Během rekonstrukce domu byla nalezena celá série pyrotechnologických zařízení. Některé se bohužel uchovaly jen jako vrstvy silně vypálené mazanice - vrstvy 3, 10 a 13. Z dalších se pak dochovala torza samotných kopulí. Nejhubě zachovalý z nich je objekt 7 v prostoru nádrže pro dešťovou vodu, který se dochoval právě jako torzo mazanicové kopule se zapracovanými keramickými zlomky. V rámci pece byla nalezena keramika z 2. poloviny 14. století až počátku 15. století. Objevilo se i několik zlomků zboží loštického typu. Pec tak pravděpodobně vznikla v druhé polovině 14. století a zanikla v první polovině století patnáctého.

Lépe zachované jsou pece 16 a 17 nalezené v základech spodního plotu. Pec 16 se dochovala jako torzo rozpadající se mazanicové kopule, která spočívala na opukové podezdívce, a do její spodní části byly zapracovány 2 hovězí lopatky. Tato pec má jinou konstrukci než ostatní a obsahuje mladší keramický materiál, její zánik proto můžeme předpokládat až na počátku 17. století s tím, že postavena byla v průběhu 16. století.

Pec 17 se pak zachovala jako silně propálená mazanicová kopule se 3 otvory po zapuštěných kolících. Do této kopule byly zároveň zapracovány keramické zlomky bílého zboží z 14. století. V samotné peci pak můžeme najít keramiku z počátku 15. století. Přítomné je i zboží loštického typu. Pec tak pravděpodobně vznikla v průběhu 14. století a její zánik můžeme datovat do 1. poloviny 15. století.

4.4 Vamberk čp. 78

K výzkumu došlo z důvodu demolice nákladové rampy obchodu a zřízení rozsáhlého parkoviště na zadní části městské parcely. Jednalo se bohužel o neohlášenou stavbu, která byla zastavena až po zničení třetiny pozemku (*Beková 2015a*, 54). Na pozemku bylo objeveno 21 objektů (Obr. 22) – nejzajímavější z nich byla hrnčířská pec (obj. 29/2014), která sice byla již mírně narušená stavbou, ale přesto v ní bylo nalezeno velké množství celých nádob.

Výzkum ještě nemá sepsanou nálezovou zprávu, ani není celý digitalizován. V muzeu mi byl poskytnut jen samotný materiál a žádné další doplňující informace, proto se u této akce zaměřím pouze na materiál.

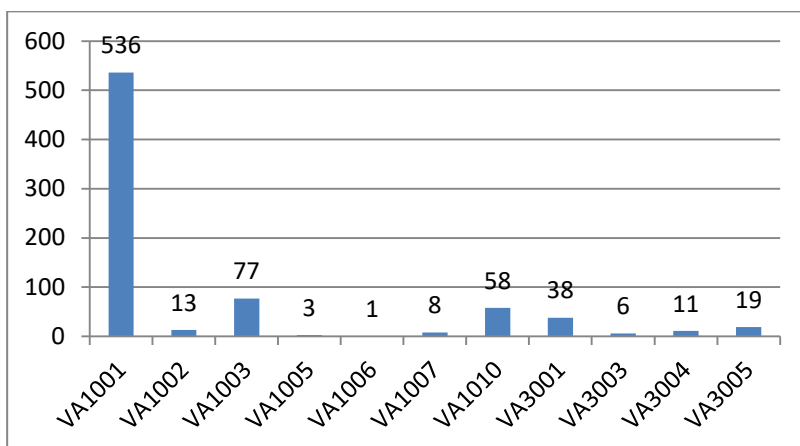
4.4.1 Objekt 29/2014

Nejdůležitějším objektem nalezeným během této akce je rozhodně hrnčířská pec (Obr. 23), která byla nalezena na východním okraji parcely. Bylo v ní nalezeno 770 keramických zlomků, v některých případech dokonce i torza celých nádob. Bude tedy zpracována zvlášť od ostatních objektů.

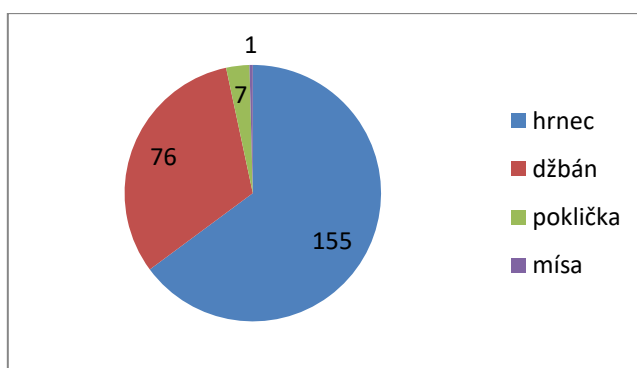
V peci naprosto převažuje třída VA1001, která tvoří 70% (Tab. 15). Dále se tu více objevuje velmi podobná třída VA1003, ve které se objevují hlavně jemné džbánky, často s červeným malováním (Obr. 52: 9–10). Také se zde objevují další oxidačně pálené třídy béžové barvy, které se liší pouze typem a zrnitostí ostřiva či mírným rozdílem v odstínu barvy. V 58 případech se zde ale objevila i keramika oxidačního výpalu velmi světle oranžové barvy a soubor byl dokončen třídami se smíšeným výpalem, ve kterých se objevoval redukční přežah. Tyto rozdíly ve výpalu pak mohly být zapříčiněny umístěním v peci na místech, kde mohla být v určité chvíli jinak vysoká teplota či horší přístup vzduchu.

Keramický tvar se podařilo určit u 239 zlomků. Jednalo se hlavně o hrnce, ale soubor byl doplněn džbány, několika pokličkami a jedním zlomkem mísy (Tab. 16). Z okrajů hrnců naprosto převažují různé druhy ovalených (Obr. 46: 1–2; Tab. 17). Průměry okrajů se pak pohybují mezi 12–23 cm, ale nejvíce se objevují jedinci s průměrem 17–20 cm. Dna pak mají průměry 10–15 cm. Džbány se objevují hlavně s různými typy okruží (Obr. 50: 3–10). Průměry okrajů mají mezi 10–18 cm a průměry dna mezi 6–11 cm. U pokliček převládají okraje rozšířené (Obr. 51: 2) a

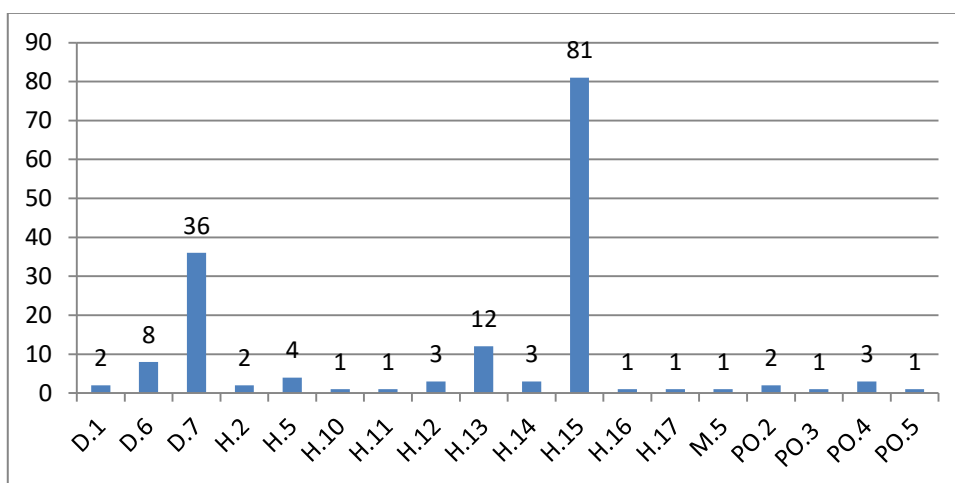
mísa se objevuje s okrajem zavinutým. Součástí souboru také bylo 75 zlomků den s hraněným okrajem a sedm páskových uch s prožlabením (Obr. 51: 8).

Tab. 15: Vamberk čp. 78 – zastoupení keramických tříd v objektu 29/2014.

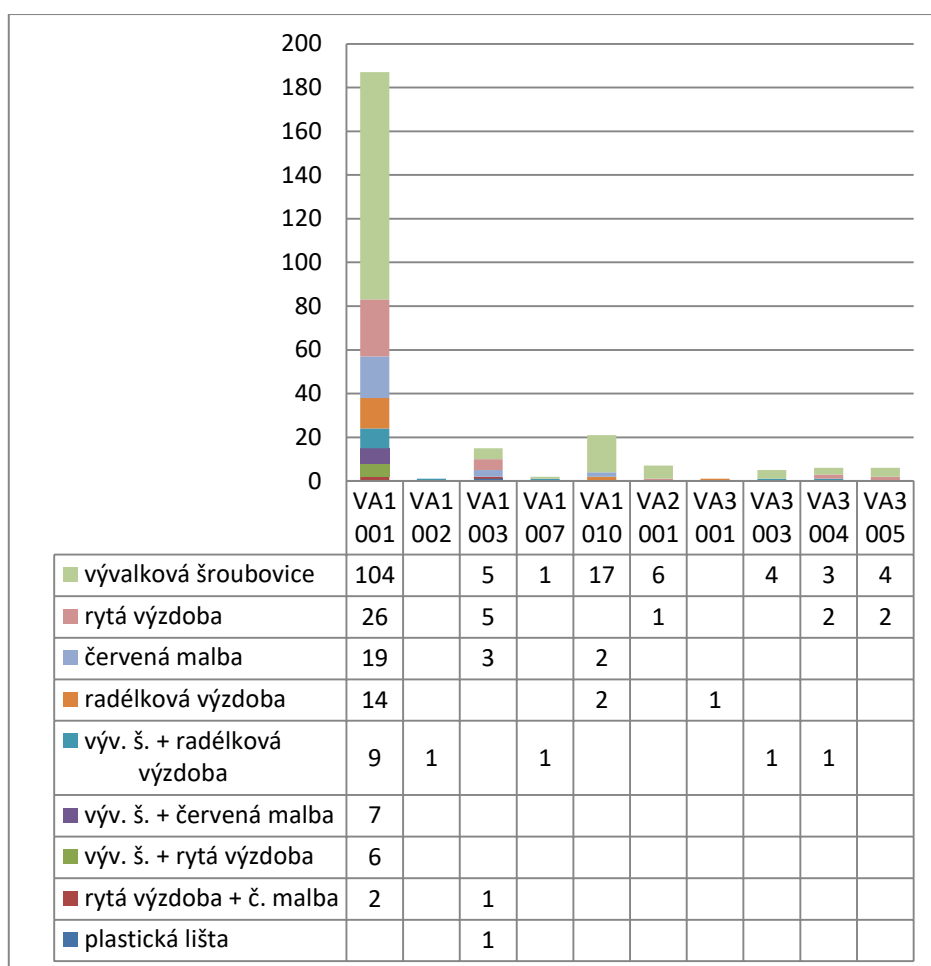

Tab. 16: Vamberk čp. 78 - poměrné zastoupení keramických tvarů v objektu 29/2014.

Tab. 17: Vamberk čp. 78 – zastoupení profilace okrajů v rámci objektu 29/2014.

Výzdoba se objevila na 251 kusech. Naprosto zde převažovala vývalková šroubovice (Tab. 18), ať už samotná (Obr. 46: 3–8, Obr. 47: 1), či v kombinaci s radélkovou výzdobou (Obr. 49, Obr. 52: 17), červenou malbou (Obr. 47: 2, 5, 7–9) či rytou výzdobou (Obr. 48: 4). Rytá výzdoba – hlavně ryté linie (Obr. 48: 1–3) –, červené malování (Obr. 52: 3, 13) či radélková výzdoba se ale samozřejmě objevovaly i samostatně (Obr. 48: 7). V červené malbě převažují linie (Obr. 47: 3, 5, 7) či linie kombinované s vlnovkami (Obr. 47: 9, Obr. 52: 11). Objevuje se i různá malba na okraji (Obr. 47: 8, Obr. 51: 5). Radélka se pak objevují hlavně trojúhelníková (Obr. 48: 5, Obr. 49: 1–6) nebo kosodélníková (Obr. 48: 6, 8, Obr. 50: 1).

Tab. 18: Vamberk čp. 78 – zastoupení výzdoby v rámci KT u objektu 29/2014.

Nalezeno bylo velké množství malých zlomků do 6 cm, ale soubor byl doplněn i o středně velké zlomky do 15 cm. Mimo to pak zde bylo objeveno i 22 torz

hrncovitých nádob (Obr. 46 - Obr. 49) a 5 torz džbánek (Obr. 50: 6–10). Z ohledu výroby naprosto převažuje obtáčení, jen u 20 zlomků bylo zjištěno vytáčení. Úprava dna se dala určit pouze na 68 kusech, kde se objevila hlavně podsýpka, odříznutí pouze na 10 střepech.

4.4.2 Další objekty

Na zbytku zkoumané plochy pak byly nalezeny další menší objekty, které se většinou nalézaly na okrajích parcely. Výjimkou je snad pouze objekt 23+24/2014, kde se jedná o mohutný odvodňovací kanál zasypaný zlomky keramiky, který prochází středem parcely.

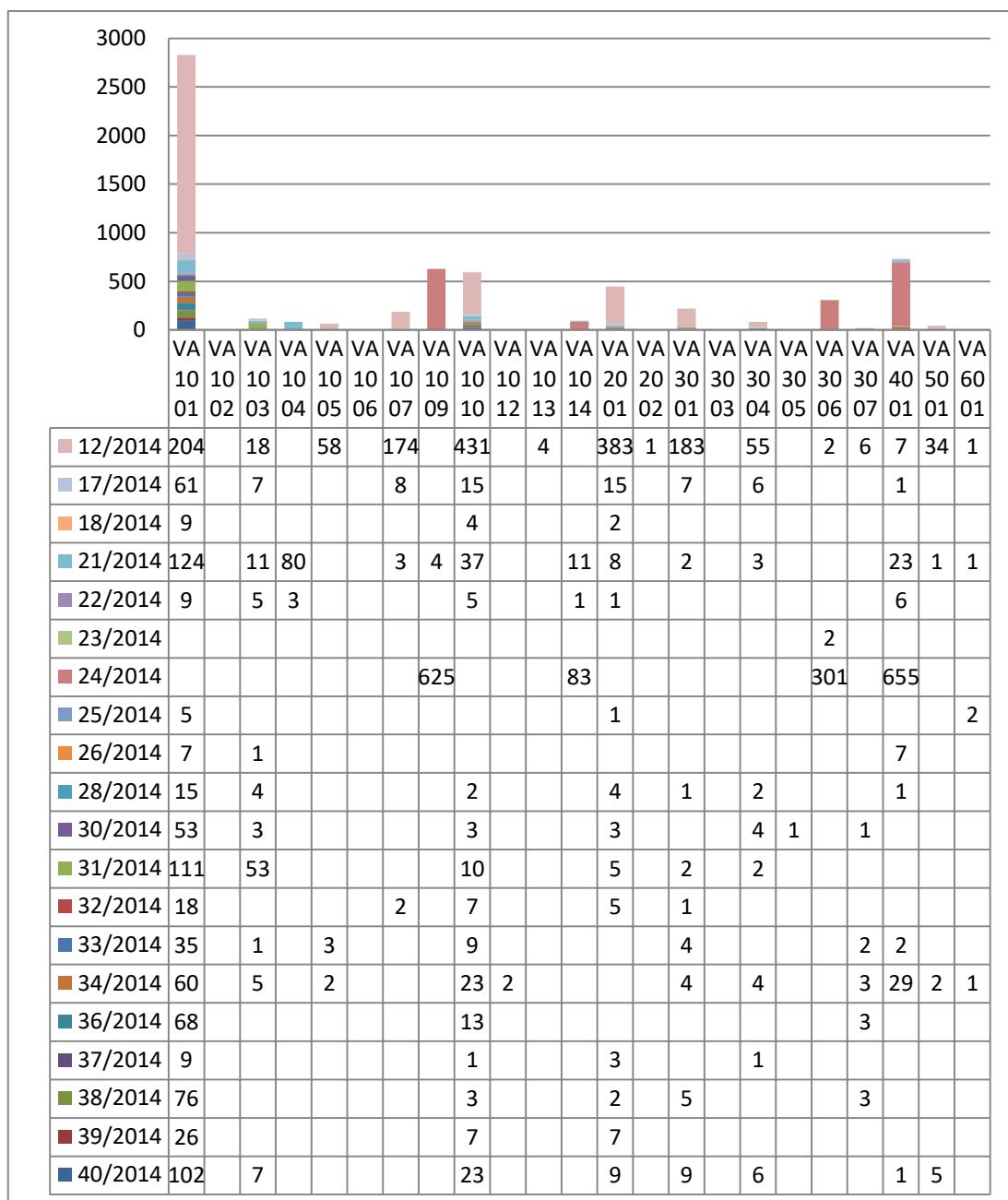
Téměř polovinu souboru tvoří keramická třída VA1001, méně se pak objevují VA1010, VA2001 nebo VA1007 (Tab. 19). Tyto třídy se objevují ve většině objektů. Výjimkou je objekt 23+24/2014, kde se objevují pouze mladší třídy VA1009, VA1014, VA3006 a VA4001. Směs starších i mladších keramických tříd pak můžeme najít v objektech 21/2014, 22/2014, 33/2014 a 34/2014.

Z keramických tvarů naprosto převažují hrnce, méně se pak objevují pokličky, talíře, mísy nebo džbány (Tab. 20). Jen po pár zlomcích se pak mohou objevit pánve, pekáče, zásobnice a zastoupen byl i jeden flakónek (Obr. 50: 2). U hrnců převažují okraje ovalené a přehnuté, u pokliček okraje rozšířené (Obr. 51: 1, 3), u talířů pak talířová podokrají. U džbánů pak různá okruží, u mís vodorovně vyložené okraje, u pánví okraje přehnuté a u zásobnic okraje vně vyhnuté (Tab. 21).

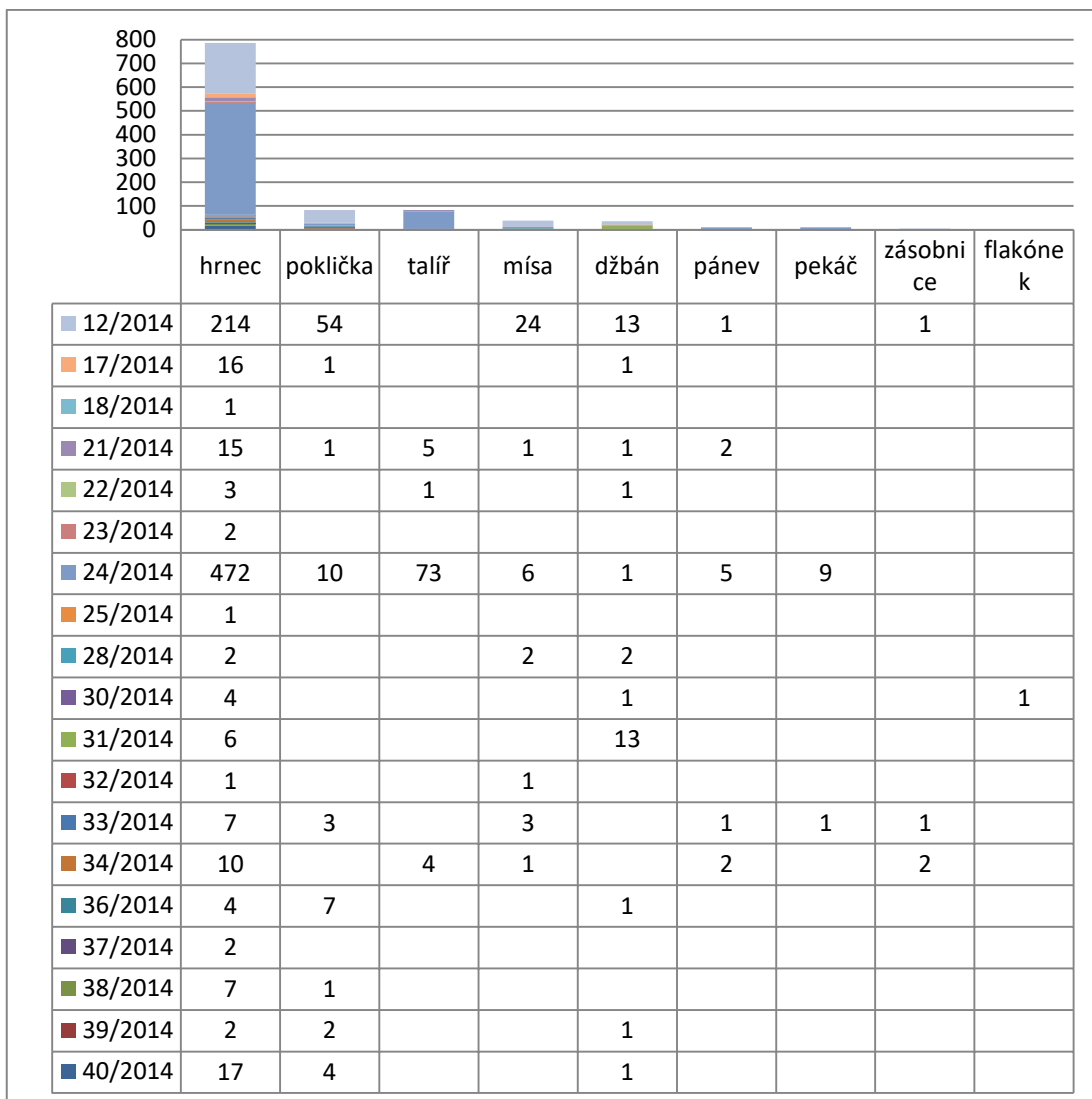
Bylo nalezeno 704 zdobených fragmentů. Opět je zde nejvíce využita vývalková šroubovice a červená malba (Tab. 22), kde se objevují samostatné linie, vlnovky (Obr. 47: 4, Obr. 52: 12), obloučky (Obr. 52: 2, 4–6), mřížky, motivy jedlové větvičky a další (Obr. 52: 1, 14). Červená malba se může objevit i na okraji (Obr. 51: 4, 6). Méně se objevují ryté šroubovice a rytá výzdoba (Obr. 51: 7). Jen minimálně pak radélková výzdoba (Obr. 52: 16, 18) či kombinace různých výzdobných typů (Obr. 47: 6, Obr. 52: 7, 8, 15).

Soubor doplňuje 652 zlomků den, která se objevují převážně s hraněným okrajem, 205 zlomků páskových uch s prožlabením, 14 knoflíků k pokličce a šest nožek od pánví. Některé zlomky uch byly zdobené buď promačkáním okraje (Obr. 51: 9) nebo červenou malbou (Obr. 51: 10). Většinu souboru tvořily malé zlomky do

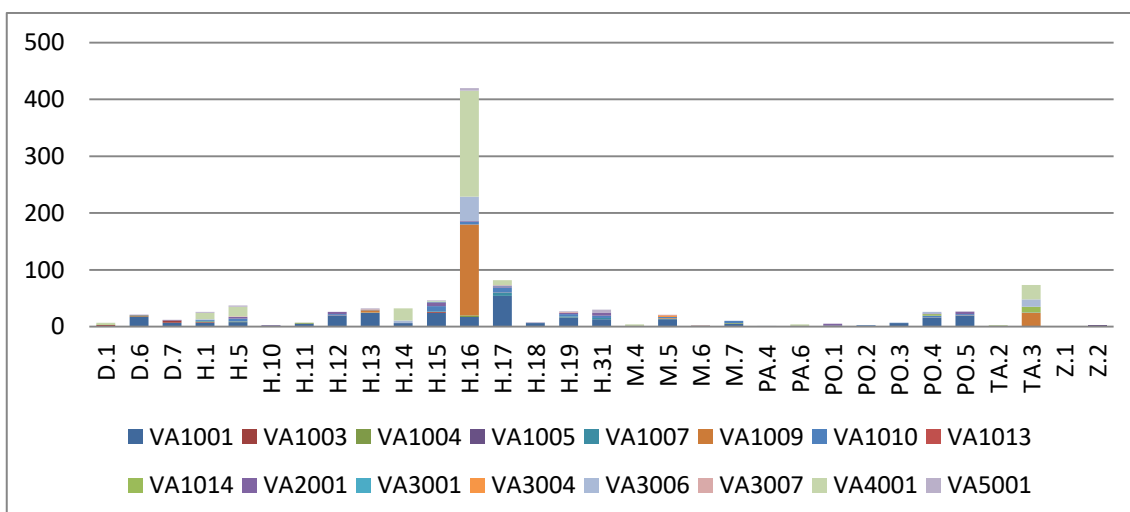
5 cm, jen minimálně se zde vyskytovaly zlomky středně velké do 10 cm. Výjimkou je pouze objekt 23+24/2014, kde se vyskytovaly i zlomky 15 cm velké. Keramika je většinou vytáčená, jen ve čtvrtině souboru se objevuje obtáčení. Stejně tak dna nesou spíše stopy po odříznutí než stopy podsýpky.

Tab. 19: Vamberk čp. 78 – zastoupení keramických tříd v rámci objektů.

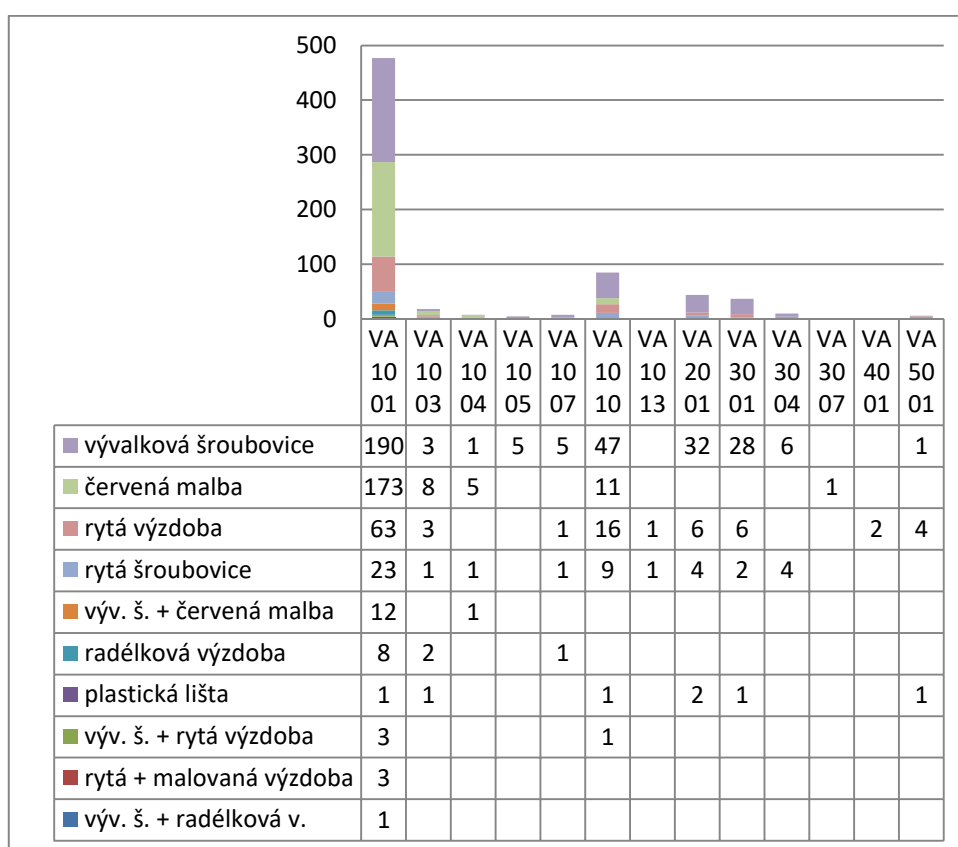

Tab. 20: Vamberk čp. 78 – zastoupení keramických tvarů v rámci objektů.

Tab. 21: Vamberk čp. 78 – zastoupení profilace okrajů v rámci keramických tříd.

V rámci dvou objektů byly nalezeny i zlomky komorových kachlů. V objektu 21/2014 byly objeveny dva zlomky ČVS – jeden s neurčitelným motivem (Obr. 55: 3) a druhý s MT 17, který byl nalezen také během výzkumu na Husově náměstí (Obr. 40: 7). Oba kusy patřily do KACH 1. V rámci objektu 34/2014 se pak vyskytlo 19 zlomků ČVS se zelenou glazurou, na kterých se objevovaly lišty a rostlinné motivy (MT 32, Obr. 55: 1–2), a devět zlomků komor s vodorovně seříznutým okrajem. Komory opět spadaly do KACH 1, zatímco glazované zlomky samozřejmě patřily do KACH 6.

Tab. 22: Vamberk čp. 78 – zastoupení výzdoby v rámci keramických tříd.

4.4.3 Interpretace

Při výzkumu bylo v rámci celé zahrady nalezeno 21 objektů. Středem zkoumané plochy procházel mohutný odvodňovací kanál (23/2014, 24/2014) zahrnutý vrstvou s velkým podílem keramiky z konce 17. století. Pravděpodobně se jednalo o velký odpadní objekt. Do stejného století jsou pak datovány ještě objekty 21/2014, 22/2014, 33/2014 a 34/2014, jinak všechny objekty spadají do 2. poloviny

14. století až 15. století. Nejzajímavějším objektem byl objekt 29/2014, tedy hrnčířská pec s keramickou vsádkou z přelomu 14. a 15. století.

Je to již třetí pozemek s nálezem hrnčířských pecí v Pekelské ulici - dalšími je pozemek čp. 64 a starší nález u dnešního čp. 451 (*Beková 2018*, 5). Nabízí se tedy hypotéza, že se původně jednalo spíše o ulici Hrnčířskou. Existenci Hrnčířské ulice už zmiňuje v dějinách Vamberka i J. F. Král (*1927*, 187), toto tvrzení by se tím tak dalo potvrdit.

Zajímavostí u této pece je fakt, že se nachází v městském jádru, na rozdíl od pecí u čp. 64, které se nacházely až na předpokládaném okraji středověkého městského jádra (*Král 1927*, 20 – 21). Hrnčířské pece se totiž většinou nachází spíše na okraji jádra nebo na předměstích kvůli obavě z požárů a snadnější dostupnosti vody a dalších surovin (*Čapek – Preusz 2019*, 317). Na druhou stranu se ale nejedná o nic neobvyklého - z prostoru Čech máme hned několik nálezů pecí z jádra města (*Čapek – Preusz 2019*, 317–318). Příkladem mohou být třeba Moravské Budějovice, kde byla nalezena pec z konce 15. století přímo na náměstí (*Holub – Merta – Sedláčková 2007*, 66) nebo Beroun, kde se pecí v jádře nachází hned několik (*Vyšohlíd 2015*, 156).

4.5 Vamberk čp. 57

Výzkum proběhl ve dvou spodních místnostech – přední a zadní – domu čp. 57 na východním konci náměstí. Nebyly ale zkoumány jejich celé půdorysy, nýbrž jen základy pro odpady (Obr. 24). Zároveň pak byly na dvorku vyhloubeny základy pro přístavbu a základy pro nové schodiště.

Přední místností procházel přes celou její délku jeden dlouhý výkop (Obr. 25) do maximální hloubky 40 cm pod původní prkennou podlahu. Přímo pod prkny se nacházela podsýpková vrstva č. 4 o mocnosti 10 cm, na kterou navazovala hlinitá vrstva č. 5 o mocnosti 30 cm. Ta obsahovala keramiku a kameny a nasedala přímo na podloží. Směrem k náměstí ještě vrstvu 5 narušoval mladší vkop č. 6, který mimo keramických zlomků obsahoval ještě proplásky uhlíků, trochu strusky a zbytky mazanice podlahy. V této místnosti byl také nalezen jeden zlomek okenního terčíku. Zároveň došlo k částečnému odstranění omítek a bylo zjištěno, že stěna k

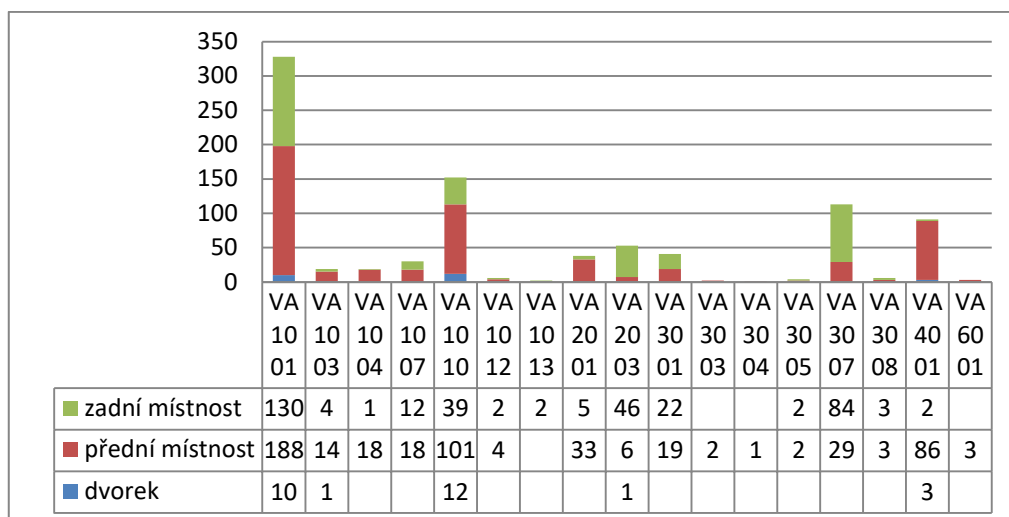
sousednímu domu čp. 58 byla cihlová na kamenné podezdívce z větších kamenných bloků a stěna směrem do průjezdu byla pouze cihlová.

V zadní místnosti hlavní rýha pro odpady vedla napříč celou místností podél příčky oddělující zadní místnost od přední a z ní pak dále vybíhaly dvě další rýhy směrem ke dvorku (Obr. 26). Na podloží tu navazovala podsýpková smíšená vrstva o mocnosti 10 cm, která se zároveň nalézala přímo pod prkny. Částečně zde byly odstraněny i omítky a bylo zjištěno, že příčka oddělující místnosti byla cihlová postavená na opukovém předzákladu a že stěna směrem do průjezdu byla většinou vyzděna z lomového kamene na maltu. Nejzajímavější zde pak byla velká kamenná podesta ve velikosti 1,6 x 2 metry, která se objevila v rohu mezi dvěma rýhami. Podesta byla vytvořená z lomového zdiva zděného na jílu a byla pokrytá hlinitou vrstvou s velkým podílem keramických zlomků a strusky.

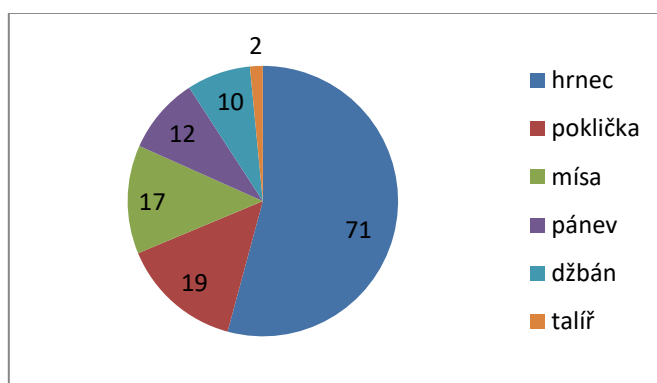
Ve výkopu pro základy schodiště byl obnažen opukový předzáklad zdi se sousedící parcelou, ale jinak bylo v prostoru dvorku a průjezdu objeveno pouze pár keramických zlomků (Beková, 2020a, 1–3).

Z keramických tříd (Tab. 23) se zde nejvíce objevují VA1001 a VA1010, následované VA3007, VA3001, VA2001 a VA1007. Více se tady také objevuje třída VA2003, která převládá hlavně v zadní místnosti. Zajímavostí u této keramické třídy je, že se objevuje pouze v nálezovém souboru tohoto výzkumu, u ostatních zkoumaných výzkumů ji nenajdeme. Jedná se o keramiku ze severomoravského výrobního okruhu, přesněji o tzv. pseudološtické zboží. Všechny vyjmenované třídy se vyskytují v obou místnostech, v přední místnosti je ale vrstva č. 6 doplněná o velké množství glazované keramiky VA4001 a o mladší keramickou třídu VA1004. Jeden zlomek VA1004 se objevuje i v zadní místnosti, ale tam se pravděpodobně jedná o intruzi.

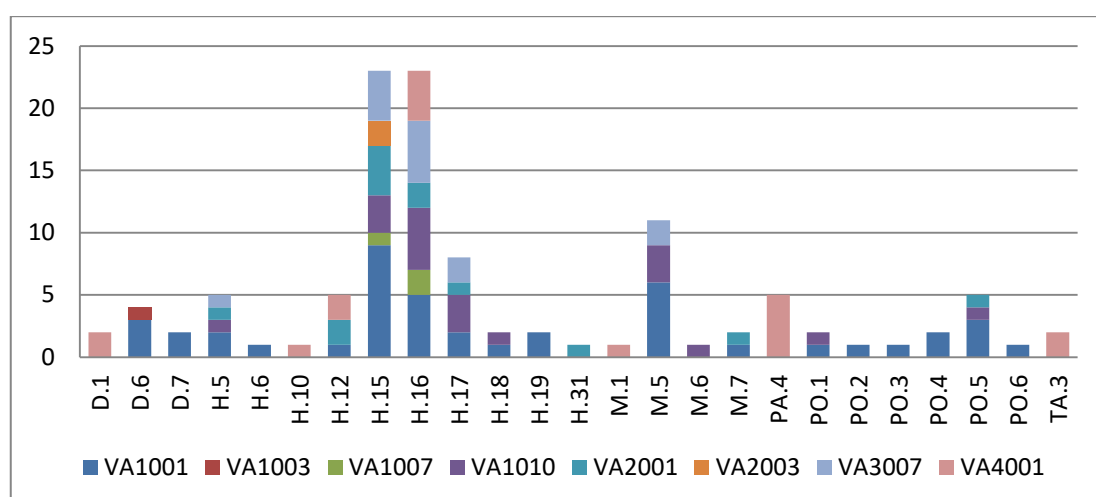
Keramický tvar se podařilo určit u 131 zlomků, z nichž více jak polovinu tvoří hrnce (Tab. 24). Méně se pak objevují pokličky (Obr. 53: 15), mísy, pánve a džbány, spolu se dvěma zlomky talířů. Hrnce se objevují hlavně s okraji ovalenými (Obr. 53: 1, 8, 9) či přehnutými (Obr. 53: 7). U pokliček pak převažují okraje kyjovitě rozšířené, u mís okraje zavínuté a u džbánů různá okruží. Pánve se objevují s okrajem profilovaným do okruží a dva glazované zlomky talíře mají talířová podokrají (Tab. 25).

Tab. 23: Vamberk čp. 57 - zastoupení keramických tříd.

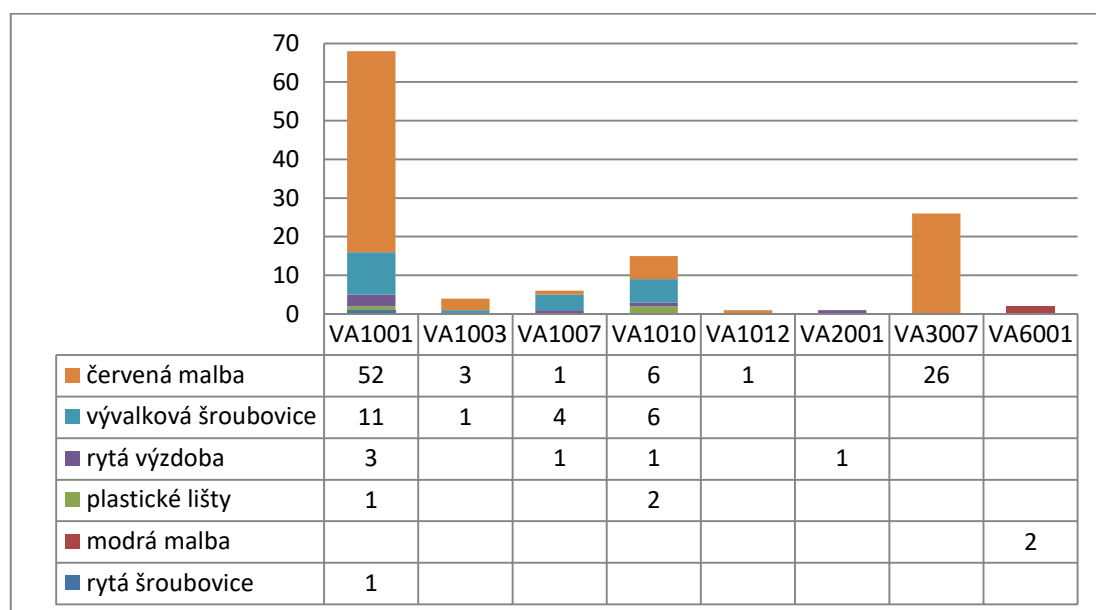

Tab. 24: Vamberk čp. 57 - poměrné zastoupení keramických tvarů v souboru.

Tab. 25: Vamberk čp. 57 - zastoupení profilace okrajů v rámci keramických tříd.

V souboru se vyskytuje 123 zdobených zlomků. Ve výzdobě naprosto převažuje červená malba (Tab. 26) – ta se nejčastěji objevuje jako samostatné linie (Obr. 53: 16), či jako linie v kombinaci s další malbou (Obr. 53: 2, 6, 14). Dalšími častými motivy pak jsou malované mřížky (Obr. 53: 9–11), vlnovky (Obr. 53: 4, 5, 7) nebo motivy jedlové větvičky (Obr. 53: 12, 13). V tomto souboru se také objevil zlomek výdutě s malovanou spirálou (Obr. 53: 3). Poměrně častá je i vývalková šroubovice, téměř minimálně se pak objevuje rytá či plastická výzdoba.

Tab. 26: Vamberk čp. 57 - zastoupení výzdoby v rámci keramických tříd.

Nalezeno bylo také 147 zlomků den, 40 uch, šest nožek, čtyři knoflíky k pokliče a jedno držadlo pánve. Dna se objevovala hlavně hraněná, jen ve třech případech vytažená a v jenom případě s obvodovou lištou. Ucha pak pásková s prožlabením, ale byl zde i jeden zlomek širokého plochého ucha.

Nálezový soubor se skládal většinou z menších zlomků v rozmezí tři až šesti centimetrů, jen minimálně se pak objevují větší kusy jako je torzo pokličky (Obr. 53: 15) či torzo džbánu (Obr. 53: 16). Způsob výroby se podařilo určit u 368 zlomků, kde u 227 bylo užito vytáčení a u zbylých 141 bylo užito obtáčení. Podsýpka se tu ale téměř nevyskytuje a naprosto převládá odříznutí dna strunou.

V přední místnosti a na dvorku bylo také nalezeno 14 zlomků kachlů – z toho dva byly nádobkové, jinak zbytek byly kachle komorové. Jeden nádobkový kachel

pocházel z miskovitého kachle s rytou šroubovicí na povrchu, u druhého se jednalo o vně vyhnutý okraj blíže neurčeného kachle. U komorových kachlů šlo o šest zlomků komor a šest zlomků čelních vyhřívacích stěn – ty byly ale bohužel tak malé, že motiv nebylo možné určit (Obr. 55: 4 – 7). Co se keramických skupin týče, většinou zapadaly do KACH 1, s výjimkou dvou ČVS s glazurou zelené a hnědé barvy (KACH 6), miskovitého kachle oranžového výpalu (KACH 3) a dvou dalších zlomků, které byly přiřazeny do KACH 5.

4.5.1 Interpretace

Výzkum severní poloviny domu odhalil v zadní místnosti masivní kamennou podestu zapuštěnou do podloží, kolem které bylo nalezeno větší množství strusky spolu s keramikou z 15. století. Tato vrstva pokračovala až do první třetiny přední místnosti, kde byla ukončena mladším vkopem s keramikou z 15. – 17. století a s velkým podílem původních mazanicových podlah. V přední místnosti pak můžeme zároveň najít i zlomky kachlů.

Podle množství nalezené strusky kolem kamenné podesty v zadní místnosti můžeme situaci interpretovat jako pravděpodobnou kovárnu, která zanikla na konci 15. století – keramika tohoto horizontu se objevuje ve všech provedených vkopech. Mladší vkop se zbytky mazanicových podlah v přední místnosti pak může naznačovat rekonstrukci domu na konci 17. století. Díky opukovému předzákladu příčky oddělující přední a zadní místnost pak můžeme odhadovat, že místnosti možná byly v tomto místě oddělené i v minulosti.

4.6 Výzkumy omezeného rozsahu

U posledních tří výzkumů se jednalo pouze o menší akce s malým množstvím nálezů – čp. 58 (101 ks), čp. 79 (40 ks) a čp. 81 (273 ks). Budou tedy zpracovány společně.

Výzkum u čp. 58 proběhl v souvislosti s přístavbou provozovny cukrárny a výkopy pro veřejné osvětlení. Z důvodu přístavby proběhla skrývka zahrady, ale nalezeny byly pouze zlomky pánve a několika pekáčů. Pro lampu veřejného osvětlení byl vyhlouben výkop ve tvaru písmene L (Obr. 27). Delší část proběhla

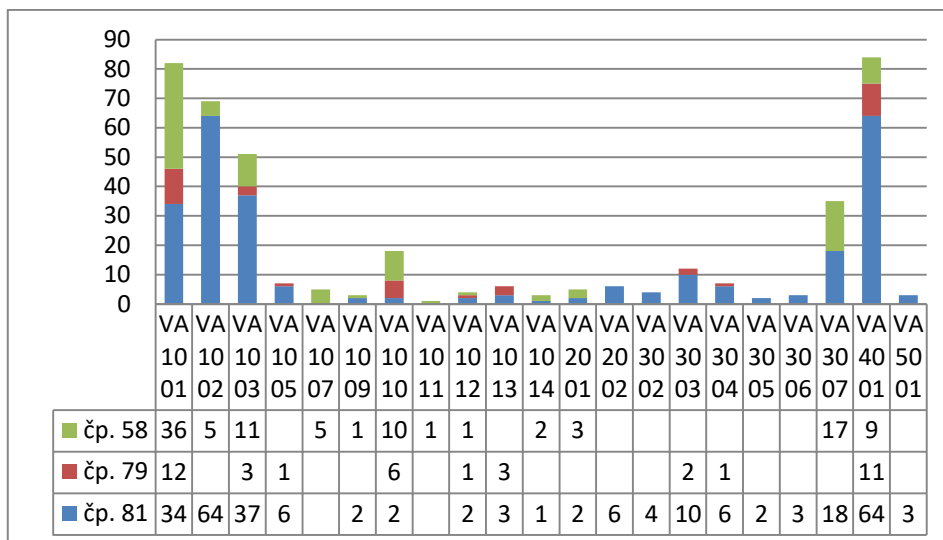
pouze v hlinitém horizontu, kdežto kratší část prošla až do úrovně podloží. Zachycena zde byla hlinitá vrstva o mocnosti 60 cm, pod ní 15 cm hlinité vrstvy promíšené jílem spolu s keramickými nálezy, zvířecími kostmi a struskou. Pod ní byla nalezena opuková zádlažba položená přímo na jílovitém podloží (*Beková 2020b*, 1–2).

Výzkum u čp. 79 byl vyvolán přístavbou k prodejně textilu a proběhl pouze v jejích zakládacích pásech, které byly složeny ze 7 pravoúhle navazujících segmentů (Obr. 28). Jednu stranu segmentů tvořila zeď sousedního domu, která zčásti zničila prokopávané situace. Většinou byly nalezeny pouze recentní až subrecentní závaly, ale v segmentu B (Obr. 29) se podařilo na podloží najít torzo kamenné zdi z opuky zděné na jíl (3/2012). Asi 2 metry od ní pak byla zachycena ještě jedna zeď stejného složení (2/2012). V sousedním segmentu C (Obr. 30) byl poté odkryt kamenný překryv přes dutý prostor vytvořený opukovými kameny. Keramika byla nalezena jen minimálně (*Beková 2012*, 1–2).

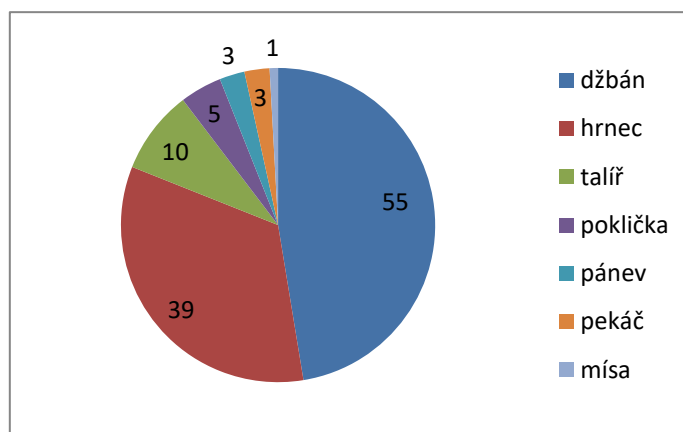
K výzkumu u čp. 81 došlo z důvodu přestavby na zadní části parcely, kde byla postavena garáž a zapuštěn bazén (Obr. 31). V prostoru garáže byl terén již zničený podlahou předchozích staveb. V místě bazénu pak bylo nalezeno několik jamek (7/2011, 11/2011) a kamenných destrukcí (5/2011, 10/2011). Součástí objektu 5/2011 byl i nález kúlové jamky utěsněné kameny a do okraje objektu byl vložen pohřeb psa s železnou miskou subrecentního stáří. V objektu 7/2011 byla nalezena cca třetina většího červeně malovaného džbánu, jinak byly nálezy keramiky spíše omezené (*Beková – Dragoun 2012*, 1–3).

Ve všech výzkumech převažovala třída VA1001, VA1003 a glazovaná VA4001 (Tab. 27). Ve výzkumech u čp. 58 a čp. 81 se objevují i mladší třídy VA1009 a VA1014. U výzkumu čp. 81 se zároveň vyskytuje i mladší třída VA3006 a zajímavostí zde můžou být i tři zlomky zboží loštického typu (VA5001). Zvýšený výskyt VA1002 u čp. 81 je způsoben červeně malovaným džbánem z objektu 7/2011, který byl v muzeu uložen v neslepeném stavu (52 ks).

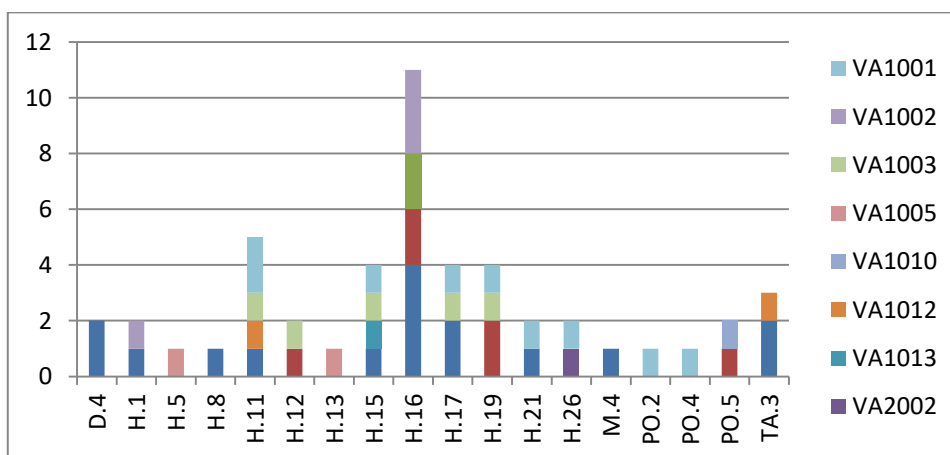
Keramický tvar se podařilo určit u 116 zlomků (Tab. 28). Objevují se džbány (Obr. 54: 1), hrnce, talíře, pokličky, pánve, pekáče či mísy. Hrnce převažují s ovalenými okraji, džbány se vzhůru vytaženými okraji, talíře s talířovým podokrajím, mísy se zesílenými okraji a pokličky s kyjovitými okraji (Tab. 29).

Tab. 27: Zastoupení keramických tříd v rámci výzkumů.

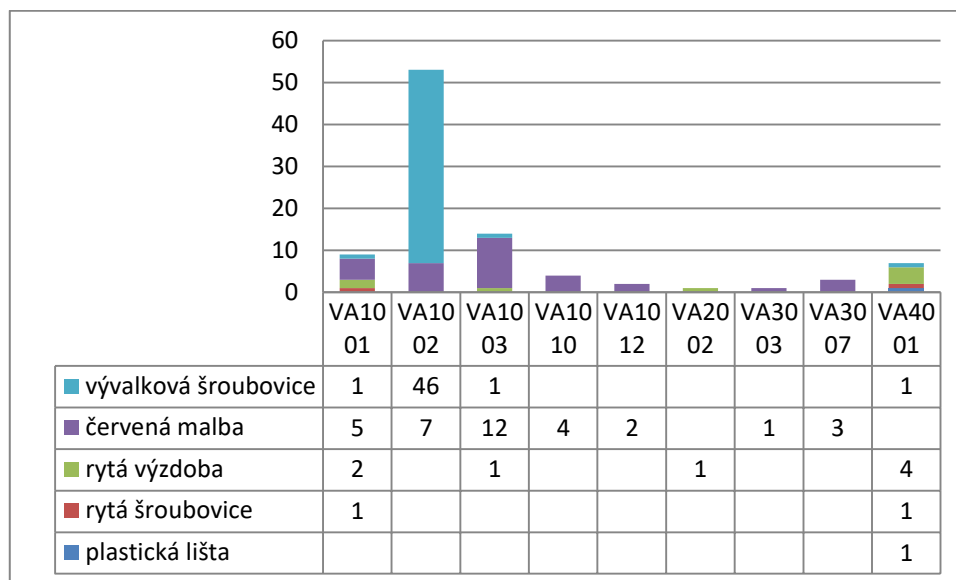

Tab. 28: Poměrné zastoupení keramických tvarů v souborech.

Tab. 29: Zastoupení profilace okrajů v rámci keramických tříd.

Výzdoba se vyskytovala celkem na 94 kusech, z toho 49 pocházelo z již zmiňovaného džbánu, na kterém se objevovaly červeně malované linie a vývalková šroubovice. Jinak v souborech pořád převládá červená malba (Obr. 54: 2–3), následovaná rytou výzdobou (Obr. 54: 5) a plastickými lištami (Tab. 30).

Tab. 30: Zastoupení výzdoby v rámci keramických tříd.

V souborech se také vyskytovalo 29 den – většinou s hraněným okrajem, ve čtyřech případech pak s obvodovou lištou a jeden s okrajem vytaženým. Dále 13 uch, dvě nožky pánve, jedno držadlo pánve (Obr. 54: 4) a jeden knoflík. Ucha byla z poloviny pásková prožlabená a z poloviny plochá široká.

Většinou se jedná o malé až středně velké zlomky do 10 cm. V souborech naprosto převažuje vytáčení (325 ks) a jen minimálně se objevuje obtáčení (53 ks). Stopy podsýpky a odříznutí se objevují stejnou měrou, ale to může být zkresleno faktem, že se dna v souborech téměř nevyskytují.

V rámci akce u čp. 81 se zároveň podařilo najít 4 zlomky čelních vyhřívacích stěn kachlů s neurčitelnými motivy (Obr. 55: 8–10). Jedna z nich byla pokryta tmavě zelenou glazurou (KACH 6). Další dvě patřily do KACH 2 a poslední do KACH 4.

4.6.1 Shrnutí

V rámci výzkumu u čp. 58 byla na zahradě nalezena keramika z přelomu 17. a 18. století. Ve výkopu pro lampu veřejného osvětlení byla zachycena opuková

zádlažba, nebo snad nejspodnější část odbourané zdi. To vše bylo překryté vrstvou s nálezy kostí, strusky a keramikou z konce 15. století.

Při akci u čp. 79 bylo zjištěno původní kamenné zdivo městské zástavby zaniklé v 16. století. Nalezen byl také kamenný sklep překrytý opukovou zádlažbou, který pokračuje pod sousedící dům a který nebyl dále zkoumán. Nalezená keramika zapadala do 15. – 16. století.

Během výzkumu u čp. 81 byly zachyceny pouze torza situací. Nalezeny byly objekty z 2. poloviny 15. století, které byly na řadě míst narušené mladšími vkopy z 18. století. Žádný z nalezených objektů pravděpodobně nepředstavoval odpadní objekt, ale jednalo se spíše o doklady osídlení. Zajímavostí pak může ještě být subrecentní pohřeb psa s železnou miskou.

4.7 Vamberk – celkové shrnutí

V prostoru města Vamberka (Obr. 33) proběhla řada archeologických výzkumů, ze kterých bylo vybráno 7 akcí, které byly podrobně rozebrány a u kterých byla provedena analýza keramiky – zejména kuchyňské a stolní, ale pozornost byla věnována i případné kamnářské keramice. Tyto výzkumy byly lokalizovány přímo v centru města, v okolí Husova náměstí (Obr. 34).

Během výzkumu na Husově náměstí v roce 1993 byla nalezena série devíti odpadních objektů v severovýchodním rohu náměstí (Obr. 35). U jednoho z nich se dokonce mohlo jednat přímo o jímku. Ve všech těchto objektech byla nalezena keramika z 15. – 16. století a zdá se, že všechny zanikly ve stejnou dobu na počátku 17. století. Zvláštní je umístění těchto objektů, nachází se totiž před nynějšími domy a je nepravděpodobné, že by se přímo před domy vyskytovaly takto hluboké odpadní objekty. Můžeme tedy předpokládat, že tyto jímky patřily spíše na konce parcel, které mezitím zanikly, a že tím pádem došlo v minulosti ke změně půdorysu náměstí. Pravděpodobně zde tak původně bylo pouze náměstí ulicovité a až na počátku 17. století bylo náměstí změněno do dnešního trojúhelníkovitého tvaru. Změny parcelace měst nebyly tak neobvyklé, mohly se objevit jak v počátcích měst, tak během jejich vývoje. Podobné změny můžeme v okolí najít například v Chrudimi nebo v Hradci Králové (*Bláha – Frolík – Sigl 2007, 82–91*).

Během akcí u čp. 64 a 78 pak byly nalezeny hrnčířské pece. U čp. 64 byla nalezena tři torza pecí, ale pravděpodobně se jich tu dokonce vyskytovalo ještě více. Dvě zde nalezené pece byly datovány do 14. – 15. století, zatímco třetí z nich spadala až do přelomu 16. a 17. století. U čp. 78 byla objevena pouze jedna pec, ale zato mnohem lépe dochovaná a to dokonce i s keramickou vsádkou z přelomu 14. – 15. století, ve které se podařilo najít i celé nádoby. Tyto nálezy ještě doplňuje starší objev hrnčířské pece u dnešního čp. 451 (*Beková 2018, 5*). Všechny tyto pece pak byly objeveny v rámci Pekelské ulice a nabízí se tedy hypotéza, že se původně jednalo spíše o ulici Hrnčířskou. Existenci Hrnčířské ulice už zmiňuje v dějinách Vamberka i J. F. Král (*1927, 187*) a toto tvrzení by se tím tak dalo potvrdit.

Již jsem zmínila, že samotný hrad, jeho hospodářská stavení a kostel sv. Prokopa byly od zbytku předhradí odděleny kamennou zdí a příkopem. Samotné předhradí ale mělo být též chráněno hradbou. Tato zeď se pak měla táhnout od čp. 70 a 71 kolem čp. 64 a 53 a končit na tzv. Dvorci. Toto by potvrdzoval fakt, že jak na Dvorci, tak u čp. 71 se podařilo najít pozůstatky sáh široké zdi (*Král 1927, 20–21*). To by pak znamenalo, že by se nalezené pece u čp. 64 nacházely mimo předhradí, zatímco pec u čp. 78 by se nacházela ještě v městském jádru, jen nedaleko od tehdejšího ulicovitého náměstí. Toto umístění je zvláštní tím, že většinou se hrnčířské pece – jako u čp. 64 - nachází spíše na okraji jádra nebo na předměstích kvůli obavě z požárů a snadnější dostupnosti vody a dalších surovin (*Čapek – Preusz 2019, 317*). Na druhou stranu se ale nejedná o nic neobvyklého - z prostoru Čech máme hned několik nálezů pecí z jádra města (*Čapek – Preusz 2019, 317–318*). Příkladem mohou být třeba Moravské Budějovice, kde byla nalezena pec z konce 15. století přímo na náměstí (*Holub – Merta – Sedláčková 2007, 66*) nebo Beroun, kde se pecí v jádře nachází hned několik (*Vyšohlíd 2015, 156*).

Písemné prameny pak zmiňují, že ve Vamberku žilo mnoho hrnčířů a ještě k roku 1704 je zde připomínána přítomnost hrnčířského cechu (*Král 1927, 187–188*). S pomocí těchto nálezů hrnčířských pecí se každopádně podařilo potvrdit existenci hrnčířské produkce ve Vamberku minimálně mezi 14. až počátkem 17. století.

Při výzkumu v domě čp. 57 se podařilo v jeho zadní místnosti odhalit masivní kamennou podestu zapuštěnou do podloží, kolem které bylo nalezeno větší množství strusky spolu s keramikou z 15. století. V přední místnosti pak byla nalezena i vrstva

se smíšenou keramikou z 15. až 17. století s velkým podílem původních mazanícových podlah. S ohledem na množství nalezené strusky kolem kamenné podesty v zadní místnosti můžeme situaci interpretovat jako pravděpodobnou kovárnu na předhradí, která zanikla na konci 15. století. Mladší vkop v přední místnosti by pak mohl naznačovat rekonstrukci domu na konci 17. století.

Vybrané akce ještě doplnily archeologické výzkumy u čp. 58, 79 a 81, kde se většinou jednalo pouze o menší zásahy a kde bylo nalezeno pouze malé množství keramického materiálu.

4.7.1 Keramika

V rámci práce bylo zpracováno celkem 10 799 keramických zlomků nádob a 406 zlomků kachlů. Stolní a kuchyňská keramika pak byla rozdělena do 29 keramických tříd, zatímco pro kachle bylo vytvořeno šest keramických skupin kamnářské produkce. Ve Vamberku naprosto převažuje keramika oxidačního výpalu béžové barvy, ale objevuje se i keramika oxidačního výpalu oranžových odstínů, keramika redukční či keramika glazovaná.

Z keramických tvarů zde naprosto převažují hrnce, ale objevují se i fragmenty džbánů, pokliček, mís a talířů. Méně pak můžeme najít kusy pánví, pekáčů, zásobnic, holbiček a pohárů, zastoupen byl i jeden flakón. Zajímavostí je výzkum Husova náměstí, u kterého byla vůdčím keramickým tvarem mísa – ta se zde vyskytovala dvakrát tolik než zlomky hrnců. U hrnců jsou velmi oblíbené ovalené okraje, následované okružímí. Pokličky pak mají většinou rozšířené okraje, džbány různé typy okruží a talíře mají talířová podokrají. Pouze v rámci hrnčářských pecí se dochovaly torza hrnců a pokliček, jinak se většinou jednalo o menší zlomky.

Ve výzdobě zde převažuje vývalková šroubovice, následovaná červenou malbou (linie, vlnovky, obloučky, mřížky, motivy jedlové větvičky). Méně se pak objevuje rytá výzdoba – většinou v podobě linií -, rytá šroubovice nebo radélková výzdoba – hlavně ve tvaru trojúhelníku a kosodélníku.

Co se týče způsobu výroby nádob, ve všech výzkumech převažovala keramika vytáčená. Vyskytovala se téměř dvakrát tolik než keramika obtáčená. Stejně tak naprosto převažuje odříznutí dna nad podsýpkou. K odříznutí je většinou

použita spíše struna než nůž. Zajímavostí jsou nálezy den z akce u čp. 64, které obsahují značku na dně – kolečko v dvojitém kroužku.

Většina kachlových fragmentů byla nalezena v rámci odpadních objektů na Husově náměstí. Jednalo se hlavně o kachle komorové a to jak zlomky komor, tak zlomky čelních vyhřívacích stěn. Z motivů zde převažují tapetové vzory s rostlinnými prvky. Objevují se ale i kachle náboženské (sv. Jiří, sv. Martin, evangelista Matouš, prorok Daniel) nebo heraldické (český lev). Kachle nádobkové se objevují jen minimálně, ale většinou se jedná o kachle miskovité. Celkově převažuje keramická skupina KACH 1, následovaná KACH 2 – u obou se jedná o kachle béžové barvy s písčitém ostřivem.

4.7.1.1 Porovnání keramiky s obdobnými soubory v okolí a její datace

Pro srovnání nálezového souboru stolní a kuchyňské keramiky byly použity analogické soubory z prostředí východních Čech a severní Moravy z podobného časového úseku. Celkový počet 29 keramických tříd byl pro jednodušší manipulaci sloučen do 9 keramických skupin, především podle technologie jejich výroby.

Skupina	Keramika	Počet zlomků
1	Červeně malovaná keramika	5735
2	Keramika s oxidačním výpalem oranžové barvy	1223
3	Redukční keramika	570
4	Zboží loštického typu	169
5	Pseudološtická keramika	53
6	Keramika s redukčním přežahem	391
7	Keramika s oxidačním přežahem či s tzv. sendvičovým efektem	493
8	Glazovaná keramika	1071
9	Režná keramika 17. - 18. století	735

Tab. 31: Keramické skupiny.

Základem první keramické skupiny je KT VA1001 doplněná o třídy VA1002, VA1003, VA1004, VA1005 a VA1007. Jednotlivé třídy se liší pouze hrubostí povrchu a zrnitostí ostřiva, u všech se ale objevuje tvrdý až středně tvrdý výpal světlých odstínů. Z keramických tvarů se zde vyskytují hlavně hrnce s okružím (H.10.5, H.10.16, H.10.19, H.11.1, H.12.1, H.12.16, H.12.38, H.12.40-42, H.12.57,

H.12.65, H.13.1, H.13.3, H.13.6, H.13.8, H.14.3, H.14.7, H.14.37, H.19.13, H.19.22, H.19.25, H.19.49, H.19.55, H.19.58) či ovalenými okraji (H.15.1, H.15.3, H.15.16, H.15.27, H.15.35, H.15.40, H.15.60, H.16.1, H.16.3, H.16.15, H.16.20, H.16.22, H.16.26, H.16.32). Méně se pak vyskytují okraje přehnuté (H.17.1, H.17.5, H.17.7, H.17.12, H.17.15, H.17.16), oboustranně zesílené (H.5.2, H.5.8, H.15.14, H.5.20, H.6.1), horizontálně protažené (H.31.1), jednoduché (H.1.1, H.1.4, H.2.1, H.3.1), zavinuté (H.18.1, H.18.3, H.18.6) a vzhůru vytažené (H.21.3, H.26.1, H.26.4). Džbány pak převládají s okružím (D.6.1–D.6.7, D.6.9, D.16.15, D.6.17, D.6.18, D.7.1–D.7.7), jen výjimečně s jednoduchým (D.1.1, D.1.3), kyjovitě rozšířeným (D.2.3, D.2.4) či zavinutým okrajem (D.3.1). Pokličky mají hlavně rozšířené (PO.2.1, PO.2.6, PO.4.2–PO.4.5) či kyjovité okraje (PO.5.1, PO.5.2, PO.5.4, PO.5.8), ale mohou se objevit i okraje jednoduché (PO.1.7), vytažené (PO.3.1, PO.3.4) a okraje s prožlabením (PO.6.2). Mísy mají hlavně zavinuté okraje (M.5.1–M.5.8), ale mohou se objevit i okraje jednoduché (M.1.3), vodorovně vyložené (M.7.1, M.7.5, M.7.9, M.7.17) a palicovitě rozšířené (M.6.4). Zásobnice se pak objevují s okrajem jednoduchým (Z.1.1) nebo vně vyhnutým (Z.2.2, Z.2.3). Patří sem také dva zlomky pánve s okrajem profilovaným do okruží (PA.4.1) a okrajem přehnutým (PA.6.1). Co se výzdoby týče, nejvíce se objevují vývalkové šroubovice následované malovanými liniemi a další červenou malbou. Často se také objevují ryté linie, méně pak ryté šroubovice, radélka či nálepy s vlnovkami. Užíváno je jak obtáčení tak vytáčení.

Tento druh hrnčiny je většinou nazýván *červeně malovanou keramikou* (Nekuda – Reichertová 1968, 137). Vyskytuje se hlavně v oblasti severozápadních Čech (Gabriel 1991, 287–290; Gabriel – Smetana 1983, 128–133), ale může se objevit i ve východních Čechách. V okolí ji můžeme najít například na hradě Hlavačově (Cejpová 2006, 141), Zítkově u Chocně (Vích 2019, 55), Rabštejně (Musil J. 2009, 60, KT Ra18), v Hrádníkách u Zářecké Lhoty (Vích 2016a, 145), Javorníku a Břečtejně (Drnovský 2017, 95, 99; JA 1006, BR 1003), na hradě Skály (Fleknová 2019, 130–131, KS1) či na středověké fortifikaci u Lanšperku (Vích 2010, 327). Ale můžeme ji najít i v městském prostředí jako je Chrudim (Sehnoutková 2011, 63, KT CRF13), Hradec Králové (Richter-Vokolek 1995, 69–72), Bolehošť (Sigl 1979, 106–107), Litomyšl (Vích 2016b, 217), Trhová Kamenice (Musil 2011, 64, 65) či Chrast (Frolík 2015, 20). Červeně malovaná keramika se začíná objevovat v závěru 13.

století (*Gabriel – Smetana 1983*, 128–129, *Zápotocký 1978*, 229–230). Nejvíce se ale objevuje během 14. – 15. století a na Chrudimsku ji můžeme najít až do 16. století (*Musil J. 2009*, 18). Tomuto datování odpovídá i soubor z Vamberku, kde většina spadá do 14. – 15. století, jen třída VA1004 s mnohem kvalitnějším výpalem náleží až do století 16. Podobnou kvalitně vypálenou třídu můžeme v okolí najít například v Knapovci (*Vích – Bek 2019b*, 181).

Druhou keramickou skupinu tvoří třídy VA1010, VA1011, VA1012, VA1013. Ty jsou typické svým oxidačním výpalem oranžových odstínů. Jednotlivé třídy se liší jen hrubostí povrchu a zrnitostí ostřiva. Co se keramických tvarů týče, jedná se hlavně o hrnce s okružím (H.11.1, H.12.1, H.12.16, H.12.40, H.12.41, H.12.42, H.12.65, H.13.1, H.19.49) a okrajem ovaleným (H.8.5, H.15.16, H.15.27, H.16.1, H.16.22, H.16.32) nebo přehnutým (H.17.1, H.17.12). Méně se pak objevují okraje jednoduché (H.1.2), oboustranně zesílené (H.5.8, H.6.1), zavínuté (H.18.1, H.18.3, H.18.6), vzhůru vytažené (H.21.3, H.24.16) či horizontálně protažené (H.31.1). Dále se často objevují pokličky s okrajem rozšířeným (PO.2.1, PO.2.6, PO.4.2, PO.4.4), kyjovitým (PO.5.2, PO.5.4, PO.5.8), vytaženým (PO.3.1) a jednoduchým (PO.1.6, PO.1.7). Mísy se objevují hlavně se zavínutým (M.5.3, M.5.6, M.5.8) či s vodorovně vyloženým okrajem (M.7.9, M.7.17), ale můžeme najít i okraj jednoduchý (M.1.3) či palicovitý (M.6.4, M.6.6). Také sem patří čtyři zlomky džbánů – dva s jednoduchým okrajem (D.1.3, D.1.6), jeden s okružím (D.7.1) a jeden s plastickými lištami na okraji (D.5.1) – dva zlomky talíře s talířovým podokrajím (TA.3.3, TA.3.5) a jeden zlomek zásobnice s jednoduchým okrajem (Z.1.2). Naprosto převažují vývalkové šroubovice, méně se vyskytují ryté šroubovice a linie či linie malované. Jen občas se objevují nálepy s vlnkami, radélka, plastické lišty či vrypy na uchách. Nádoby jsou spíše vytáčené než obtáčené.

V okolí jí můžeme najít v Bolehošti (*Sigl 1979*, 106–107), Tatenicích na Lanškrounsku (*Vích – Bek 2019a*, 36), Trhové Kamenici (*Musil 2011*, 78) či Hynkovicích (*Režný – Vích 2017*, 28–29). Najít ji ale můžeme i na šlechtických sídlech jako je Košumberk (*Musil 2018*, 82–83, KT 221), Rabštejn (*Musil J. 2009*, 60, KT Ra12), Zítkov u Chocně (*Vích 2019*, 55), Hradníky u Zářecké Lhoty (*Vích 2016a*, 145), Javorník a Břečtejn (*Drnovský 2017*, 95–100, JA 1001, JA 1002, BR1002) či na hradě Skály (*Fleknová 2019*, 131–132, KS2). Tato skupina se začíná

vyskytovat v 1. polovině 15. století (*Matějková 2014*, 100), kdy se začíná objevovat v téměř každém soudobém keramickém souboru. Oxidačně pálená keramika oranžových odstínů pak přežívá až do 16. století, kdy se stále objevuje na Pražském hradě, načež je postupně nahrazována keramikou glazovanou (*Blažková 2011*, 414–420).

Třetí keramickou skupinu tvoří třídy VA2001 a VA2002, kde se jedná o redukčně vypálenou keramiku. Jednotlivé třídy se liší pouze hrubostí povrchu a zrnitostí ostřiva, u obou se ale objevuje tvrdý redukční výpal šedých odstínů. Opět se jedná hlavně o hrnce s okružím (H.10.5, H.12.1, H.12.32, H.12.40–H.12.42, H.12.65, H.13.1, H.19.5, H.19.49) či ovaleným okrajem (H.15.27, H.16.1, H.16.32). Méně se pak objevují hrnce s okrajem horizontálně protaženým (H.31.1), oboustranně zesíleným (H.5.8), přehnutým (H.17.1), vzhůru vytaženým (H.21.1) či jednoduchým (H.1.1). Pokličky se objevují s jednoduchým (PO.1.7), kyjovitým (PO.5.2, PO.5.8) či rozšířeným okrajem (PO.4.1). Také sem náleží dva zlomky džbánu s okružím (D.6.6, D.7.6), jeden zlomek mísy s vodorovně vyloženým okrajem (M.7.5) a jeden zlomek talíře s talířovým podokrajím (TA.3.3). Z výzdoby se nejčastěji objevují vývalkové šroubovice, dále ryté linie a šroubovice či plastické lišty. Mírně převažuje obtáčení nad vytáčením.

Analogické nálezy můžeme najít v Chrudimi (*Musil 2010*, 4), Bolehošti (*Sigl 1979*, 106–107), Taticích na Lanškrounsku (*Vích – Bek 2019a*, 36), Trhové Kamenici (*Musil 2011*, 63–67), Knapovci (*Vích – Bek 2019b*, 181), Chrasti (*Frolík 2015*, 19–20) či Hynkovicích (*Režný – Vích 2017*, 28–29). Dále ji můžeme najít třeba i na hradě Rabštejně (*Musil J. 2009*, 60, Ra1), Zítkově u Chocně (*Vích 2019*, 55) Javorníku a Břečtejně (*Drnovský 2017*, 97, JA 2001, JA 2002, BR 2001) a na hradě Skály (*Fleknová 2019*, 132, KS4). Redukčně vypálená keramika se pak v prostředí východních Čech objevovala hlavně v 15. století (*Vařeka 1998*, 131–132).

Čtvrtou skupinu tvoří pouze keramická třída VA5001. Ta je tvrdě redukčně vypálená s hrubým až krupičkovitým povrchem pokrytým po obou stranách puchýřky. Povrch pak má béžovou až středně hnědou barvu. Vůdčím tvarem jsou hrnce s okružím (H.12.16, H.12.40–42, H.13.3, H.19.49, H.19.55), ale objevují se i jednoduché (H.1.), oboustranně zesílené (H.5.8), ovalené (H.16.1, H.16.10), zavinuté (H.18.3) či horizontálně protažené (H.31.1) okraje. Objevuje se zde ale i poklička

s kyjovitým okrajem (PO.5.3). Výzdoba se objevuje jen výjimečně v podobě šroubovic či rytých linií. Keramika je vytáčená.

Jedná se o zboží loštického typu, které se sice ve východních Čechách vyskytuje pouze minimálně, přesto ale můžeme najít analogické zlomky v Chrudimi (Frolík – Kozáková – Musil 2018, 465), Hradci Králové, v Hlinsku či na Košumberku (Bláha – Frolík – Sigl 2003, 533–535), Břečtejně a Javorníku (Drnovský 2017, 97, BR 2010, JA2010). Ty jsou pak datovány do rozmezí 15. – 16. století.

Podobná keramika se vyskytuje i v páté skupině, kam náleží KT VA2003. Jedná se o tvrdě redukčně vypálenou hrncinu tmavě šedé barvy. Obsahuje písčité ostřívo a povrch má pokrytý puchýřky. Z keramických tvarů se zde objevují pouze dva zlomky hrnců s ovaleným okrajem (H.15.16, H.15.27). Výzdoba se zde nevyskytuje. Keramika je vytáčená.

U této skupiny se jedná o keramiku ze severomoravského výrobního okruhu, někdy nazývanou jako pseudološtická (Formánková 2016, 35). V okolí ji můžeme nalézt v Chrudimi (Frolík – Kozáková – Musil 2018, 464), Hradci Králové, Košumberku (Bláha – Frolík – Sigl 2003, 526–527), Rabštejně (Musil J. 2009, 61, Ra14), Hlubokém (Brůnová 2004, 50–52) či v Bruntálském zámku (Bříza 1978, 111). Tato hrncina je na rozdíl od zboží loštického typu na Chrudimsku poměrně oblíbená (Musil J. 2009, 18) a spadá obecně do 15. století (Hlubek 2013, 131).

Další keramickou skupinu tvoří třídy se smíšeným výpalem VA3001, VA3002 a VA3003. Objevuje se zde keramika středně tvrdého až tvrdého výpalu s redukčním přezahem. Písčité ostřívo je jemné až středozrné. Keramický tvar se podařilo určit jen v několika málo případech. Nejvíce se jednalo o hrnce s ovaleným okrajem (H.15.27, H.15.35, H.16.1, H.16.22), ale objevuje se i jeden zlomek s přehnutým okrajem (H.17.1) a jeden zlomek s okružím (H.13.8). Patří sem také jeden zlomek mísy s palicovitým okrajem. Z výzdoby je zde zastoupena vývalková či rytá šroubovice a rytá či radélková výzdoba. V jednom případě se objevují i malované linie. Mírně zde převažuje obtáčení.

Analogická keramika se objevuje například v Chrudimi (Sehnoutková 2011, 63, CRF17), Bolehošti (Sigl 1979, 110) nebo na hradě Rabštejně (Musil J. 2009, 60, Ra17), kde je datovaná do 14. – 15. století.

Další skupinu smíšených tříd tvoří VA3004, VA3005, VA3007 a VA3008. Keramika má opět středně tvrdý až tvrdý výpal a obsahuje písčité ostřívo. Na rozdíl od předchozí skupiny se zde ale objevuje oxidační přežah, který někdy může vyústit až v tzv. sendvičový efekt. Vůdčím keramickým tvarem jsou hrnce s okružím (H.10.16, H.12.38, H.12.40, H.12.41, H.12.42, H.12.65, H.13.1, H.13.3, H.19.13, H.19.49, H.19.55) a ovalenými okraji (H.15.27, H.16.3, H.16.20, H.16.22, H.16.32). Jen výjimečně se objevují s okrajem přehnutým (H.17.1) či oboustranně zesíleným (H.5.2, H.5.7, H.5.8). Mísy mají okraj zavinutý (M.5.1, M.5.3, M.5.5, M.5.6) nebo palicovitě rozšířený (M.6.2). Jen pár zlomky jsou zde pak zastoupeny pokličky s rozšířenými okraji (PO.4.3, PO.5.2, PO.5.8) či pánve s přehnutým okrajem (PA.6.1). Z výzdoby se zde objevuje červená malba, vývalkové či ryté šroubovice nebo rytá výzdoba. Zde naopak mírně převažuje vytáčení.

Můžeme ji opět najít v Chrudimi (*Musil 2010*, 5), Bolehošti (*Sigl 1979*, 106), Trhové Kamenici (*Musil 2011*, 66-69) či na hradě Rabštejně (*Musil J. 2009*, 16, Ra7), kde je datovaná opět do 14. – 15. století.

Osmou skupinu tvoří glazovaná keramika tvořená třídami VA4001 a VA4002. Jedná se o středně tvrdou až tvrdou keramiku oxidačního výpalu s hladkým povrchem. Pokryta je zelenými, hnědými či medovými polevami, které se vyskytují převážně na vnitřní straně nádob, jen minimálně přesahují až na okraj nebo se objeví glazura oboustranná. Naprosto tady převažují hrnce s ovaleným okrajem (H.8.5, H.15.1, H.15.16, H.15.27, H.16.1, H.16.3, H.16.12, H.16.20, H.16.22, H.16.30, H.16.32), jen pár zlomků pak má okruží (H.10.5, H.11.1, H.12.1, H.14.1) a ještě méně se objevují okraje oboustranně zesílené (H.5.1, H.5.2, H.5.8), jednoduché (H.1.1, H.1.2, H.1.4), přehnuté (H.17.1, H.17.12) a vzhůru vytažené (H.21.1, H.25.13, H.26.1). Často se zde objevují i talíře s talířovým podokrajím (TA.3.1–TA.3.6, TA.3.9) a kyjovitým okrajem (TA.2.1) či pánve s okrajem profilovaným do okruží (PA.4.1–PA.4.5), s okrajem přehnutým (PA.6.1, PA.6.3) a s okrajem s vnitřním prožlabením (PA.8.9). Zároveň sem spadá 5 zlomků mís s jednoduchým (M.1.6) a zesíleným okrajem (M.4.2) a tři zlomky džbánů s jednoduchým (D.1.1) a vzhůru vytaženým okrajem (D.4.2). Z výzdoby se zde vyskytují hlavně ryté linie, méně pak ryté či vývalkové šroubovice nebo plastické lišty. Do KT VA4002 pak

patří jeden zlomek s malbou štětcem nebo kukačkou. Keramika je vytáčená, jen výjimečně se objevuje obtáčení, přičemž je dno vždy odříznuté.

Glazované zboží můžeme v okolí najít v Chrudimi (*Frolík – Kozáková – Musil 2018*, 460), Vysokém Mýtě (*Beková – Koucký 2004*, 777, KT VysMýt5002), Trhové Kamenici (*Musil 2011*, 70-78) či v Chrastu (*Frolík 2015*, 20-23). Ale najít ji samozřejmě můžeme i ve šlechtickém prostředí jako je hrad Rabštejn (*Musil J. 2009*, 60, KT Ra8), Košumberk (*Musil 2018*, 83, KT 311 a 312), Zítkov u Chocně (*Vích 2019*, 55), Břečtejn a Javorník (*Drnovský 2017*, 97–101) a hrad Skály (*Fleknová 2019*, 133, KS6). Na Košumberku můžeme zároveň najít i glazované zboží malované štětcem nebo kukačkou (*Musil 2018*, 83, KT 307). Pro přesnější dataci glazované keramiky musíme být schopni rekonstrukce tvaru nádoby (*Blažková 2013*, 220–221) a to z důvodu vysoké fragmentarizace souboru bohužel ve většině případů nebylo možné. V severovýchodních Čechách se může glazovaná keramika objevit již ve 14. století, například Stárkov - Zámecký kopec (*Musil 2006*, 216 – 222), ale počátek užívání glazovaného zboží ve větší míře můžeme předpokládat spíše až od přelomu 15. a 16. století (*Drnovský 2017*, 101).

Poslední keramickou skupinu pak tvoří VA1009 a VA1014. U obou se jedná o hladkou keramiku s jemnozrnným písčítým ostřivem tvrdého výpalu. Liší se jen barvou výpalu, který je sice u obou oxidační, ale u VA1009 je béžový, kdežto u VA1014 je oranžový. Vůdčím tvarem jsou hrnce s ovaleným okrajem (H.16.22, H.16.32) či s okružím (H.13.8), dále pak s okraji vzhůru vytaženými (H.25.13, H.26.4) či přehnutými (H.17.1). Často se tu také objevují talíře s talířovým podokrajím (TA.3.2, TA.3.4), méně pak pokličky s rozšířeným (PO.4.5) a kyjovitým okrajem (PO.5.8), džbány s jednoduchým okrajem (D.1.1) a patří sem také jeden zlomek z lomky mísy se zavinutým okrajem (M.5.3). Výzdoba se zde nevyskytuje a keramika je vytáčená. Jedná se o mnohem mladší keramiku ze 17. – 18. století, kterou můžeme najít například v Chrudimi (*Frolík – Kozáková – Musil 2018*, 460).

Do žádné keramické skupiny pak nezapadla VA3006, ke které se mi zároveň nepodařilo dohledat žádné analogie. Podle kontextů, ve kterých se objevovala, se ale pravděpodobně jedná o hrncinu ze 17. století. Zbylé tři skupiny obsahovaly málo zlomků na to, aby byly dohledány analogické nálezy v okolí – VA1006 (10ks), VA1008 (20ks), VA6001 (15ks).

4.7.1.2 Vývoj keramiky ve Vamberku

Ve Vamberku se vyskytují stejné keramické třídy jako na dalších lokalitách v okolí a díky tomu se podařil vysledovat pravděpodobný vývoj keramiky na lokalitě.

Na počátku se zde ve 14. století zřejmě vyskytovaly tři keramické skupiny – červeně malovaná keramika a obě varianty keramických skupin se smíšeným výpalem. Nejvíce oblíbenou ale byla červeně malovaná keramika, která zde tvořila více jak třetinu nálezového souboru. Ta zde pak přetrvává až do 16. století, kdežto keramika se smíšeným výpalem vymizí už během 15. století.

V 15. století se pak stává oblíbenou ještě keramika oxidačního výpalu oranžových odstínů, která zde přetrvává až do 16. století. Zřejmě ve stejné době se tu vyskytuje i zboží loštického typu. Pouze v průběhu 15. století se tu pak vyskytuje keramika redukční a tzv. pseudološtické zboží.

Hlavní nástup glazovaného zboží přišel v 16. století, ale první glazované nádoby se zde pravděpodobně začaly objevovat už dříve. Od 17. století se zde pak začne vyskytovat i keramická skupina 9 s velmi kvalitně vypálenou keramikou béžových a oranžových barev, která přetrvává až do 18. století. Pouze v 17. století je ještě doplněna keramikou s tzv. sendvičovým efektem (VA3006).

Tento vývoj keramiky by pak potvrzoval pravděpodobné založení města na přelomu 13. a 14. století, které naznačují písemné prameny.

5 Závěr

Cílem práce bylo vyhodnocení keramických nálezů z vybraných výzkumů, které proběhly v rámci města Vamberka, a jejich porovnání s obdobnými soubory z lokalit v okolí. S pomocí keramických tříd jsem se také pokusila nastínit vývoj keramiky ve Vamberku.

Město Vamberk se nachází v Královéhradeckém kraji, v okrese Rychnov nad Kněžnou, asi 5 kilometrů jižně od Rychnova nad Kněžnou. První písemná zmínka o městě pochází z roku 1341 a město bylo pravděpodobně založeno na začátku 14. století. V 16. století bylo město a panství rozděleno na Starý a Mladý Vamberk a znovu sloučeno bylo až roku 1604. Součástí Starého Vamberka byl i hrad, který stál na západním konci dnešního náměstí, zatímco v Mladém Vamberku byla postavena tvrz.

V rámci města proběhla řada archeologických výzkumů, jejichž nálezy jsou dnes uloženy v Muzeu a galerii Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou. Z nich bylo vybráno sedm akcí, které jsem v práci více rozebrala a zpracovala nalezený materiál. Výzkum na Husově náměstí odhalil sérii odpadních objektů před severní frontou domů. Tyto objekty pravděpodobně dokazují změnu půdorysu náměstí na počátku 17. století, kdy bylo ulicovité náměstí změněno do dnešní podoby. Během akcí u čp. 64 a 78 byly nalezeny hrncířské pece z 14. až 15. století a jedna pec z přelomu 16. a 17. století. V rámci čp. 57 pak došlo k nálezů pravděpodobné kovárny. Vybrané akce pak doplnily archeologické výzkumy u čp. 58, 79 a 81.

Při výzkumech bylo nalezeno celkem 10 799 keramických zlomků nádob, které byly v práci rozděleny do 29 keramických tříd. Analogické třídy byly nalezeny i na dalších městských lokalitách či na šlechtických sídlech v okolí a díky tomu se mi podařilo vysledovat pravděpodobný vývoj keramiky ve Vamberku. Mezi 14. – 16. stoletím se zde objevuje červeně malovaná keramika, která tvoří více jak třetinu nálezového souboru. Ve 14. – 15. století je pak doplňuje keramika se smíšeným výpalem. V průběhu 15. století je zastoupena i redukční keramika a tzv. pseudološtická keramika. V 15. – 16. století se tu zároveň objevuje oxidační keramika oranžové barvy a loštické zboží. Od 16. století se zde pak začíná více vyskytovat keramika glazovaná a v 17. století nastupuje kvalitně pálená keramika béžových a oranžových barev a keramika s tzv. sendvičovým efektem.

Z keramických tvarů byly nejčastější hrnce, ale objevují se i džbány, pokličky, mísy, talíře, pánve, pekáče, zásobnice, holbičky, poháry a nalezen byl i jeden flakón. Pouze v rámci hrnčířských pecí se dochovaly torza hrnců a pokliček, jinak se většinou jednalo o menší zlomky. U hrnců jsou velmi oblíbené ovalené okraje, následované okružími. Pokličky pak mají většinou rozšířené okraje, džbány různé typy okruží a talíře mají talířová podokrají. Zdobeny jsou pak nejčastěji vývalkovou šroubovicí, červenou malbou, rytou výzdobou nebo radélkovou výzdobou. Objevily se i čtyři fragmenty se značkou na dně (kolečko ve dvojitém kroužku).

Nalezeno bylo i 406 zlomků kachlů, pro které bylo vytvořeno šest keramických skupin kamnářské produkce. Z těchto skupin se zde objevují hlavně zlomky béžových kachlů (KACH 1, méně KACH 2). Většina kachlových fragmentů byla nalezena v rámci odpadních objektů na Husově náměstí. Jednalo se hlavně o kachle komorové a to jak zlomky komor, tak zlomky čelních vyhřívacích stěn. Z motivů zde převažují tapetové vzory s rostlinnými prvky. Objevují se ale i kachle náboženské (sv. Jiří, sv. Martin, evangelista Matouš, prorok Daniel) nebo heraldické (český lev). Kachle nádobkové se objevují jen minimálně, ale většinou se jedná o kachle miskovité.

Zpracováním vybraných akcí bylo možné souhrnně zpracovat keramický materiál pocházející z města Vamberka a vysledovat jeho vývoj. Zároveň se podařilo doložit pravděpodobnou změnu půdorysu náměstí a přítomnost hrnčířské produkce, která se zde objevuje minimálně mezi 14. až počátkem 17. století.

Použité prameny a literatura

Vydané prameny:

- AČ: Archiv český, čili staré písemné památky české i moravské XXXII. Ed. J. Čelakovský. Praha 1915.
- RBM: Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae, Tomus IV. Ed. J. Emler. Praha 1892.
- RT: Reliquiae tabularum terrae regni Bohemiae. Pozůstatky desk zemských království českého I. Ed. J. Emler. Praha 1870.

Literatura:

- Beková, M. 1994:** K poznání středověkého Rychnova nad Kněžnou, Orlické hory a Podorlicko 7, 175 – 180.
- Beková, M. 1995:** Vamberk, kabelizace náměstí 1993. Nálezová zpráva uložena v Muzeu a galerii Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou.
- Beková, M. 1997:** Vamberk, okr. Rychnov nad Kněžnou. Výzkumy v Čechách 1993–95, 309.
- Beková, M. 1998:** Vamberk, okr. Rychnov nad Kněžnou. Výzkumy v Čechách 1996–97, 234.
- Beková, M. 2000:** Vamberk, okr. Rychnov nad Kněžnou. Výzkumy v Čechách 1999, 306.
- Beková, M. 2008:** Vamberk, okr. Rychnov nad Kněžnou. Výzkumy v Čechách 2005, 290.
- Beková, M. 2009:** Vamberk, okr. Rychnov nad Kněžnou. Výzkumy v Čechách 2006, 221.
- Beková, M. 2012:** Vamberk, čp. 79 přístavba 2012. Nálezová zpráva uložena v Muzeu a galerii Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou.
- Beková, M. 2015a:** Výzkumy v jádrech středověkých měst na Podorlicku: Kostelec n. Orl., Týniště n. Orl., Vamberk. Zprávy České archeologické společnosti, supplément 97, 54.
- Beková, M. 2015b:** Vamberk, plynofikace čp. 78, p. Spurný 2014. Nálezová zpráva uložena v Muzeu a galerii Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou.
- Beková, M. 2016:** Vamberk, okr. Rychnov nad Kněžnou. Výzkumy v Čechách

2011–12, 497.

- Beková, M. 2018a:** Pod Vambereckým hradem. Vamberecký zpravodaj 55 (7–8), 12.
- Beková, M. 2018b:** Vamberk, rekonstrukce RD čp. 64 (Rejzlovi) 2017. Nálezová zpráva uložená v Muzeu a galerii Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou.
- Beková, M. 2020a:** Vamberk, čp. 57 rekonstrukce 2007. Nálezová zpráva uložená v Muzeu a galerii Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou.
- Beková, M. 2020b:** Vamberk, čp. 58 přístavba a veřejné osvětlení Pekelská ulice 2004. Nálezová zpráva uložená v Muzeu a galerii Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou.
- Beková, M. – Dragoun, B. 2012:** Vamberk, čp. 81 Freivaldovi 2011. Nálezová zpráva uložená v Muzeu a galerii Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou.
- Beková, M. – Koucký, K. 2004:** Nález novověké keramiky z Vysokého Mýta. Archeologie ve středních Čechách 8, 773–785.
- Bláha, R. – Frolík, J. – Sigl, J. 2003:** Nálezy loštické keramiky ve východních Čechách. Archaeologia historica 28, 525–537.
- Bláha, R. – Frolík, J. – Sigl, J. 2007:** Proměna uliční sítě a parcelace v Hradci Králové a Chrudimi. Forum urbes medii aevi 4, 82–93.
- Blažková, G. 2011:** Hmotná kultura z Pražského hradu raného novověku ve světle archeologických nálezů. Nепublikovaná dizertační práce. Praha: Ústav pro archeologii Filozofické fakulty Univerzity Karlovy.
- Blažková, G. 2013:** Současný stav poznání vývoje raně novověké kuchyňské a stolní keramiky. Památky archeologické 104, 183–23.
- Brůnová, K. 2004:** Hrad Hluboký, k. ú. Město Libavá, okr. Olomouc. Vlastivědný věstník moravský 56, 46–55.
- Brych, V. 2004:** Kachle doby gotické, renesanční a raně barokní. Výběrový katalog Národního muzea v Praze. Praha.
- Bříza, S. 1978:** Záchranný výzkum Bruntál-zámek 1976 (okr. Bruntál). Přehled výzkumů 1976, 111–113.
- Cejpová, M. 2006:** Zjišťovací výzkum hradu Hlavačova u Chocně. Castellologica bohémica 10, 131–146.
- Coufal, L. – Sedláček, M. 1977:** Klimatické poměry. In: Brabenec, J. a kol, Příroda

Orlických hor a Podorlicka, Praha, 307–324.

Čapek, L. – Militký, J. 2017: Historická radnice v Českých Budějovicích ve světle archeologických výzkumů a rozboru hmotných pramenů. Plzeň.

Čapek, L. – Preusz, M. 2019: Středověké a novověké pece v Čechách – kritické zhodnocení výpovědních možností studia. *Archaeologia historica* 44, 313–355.

Demek, J. 1987: Hory a nížiny. Praha.

Dragoun, B. 2005: Středověké a novověké kachle z Podorlicka. *Acta musei Richnoviensis, sect. histor* 5, 1–14.

Drnovský, P. 2012: „Tvrz“ v Třeboveticích. Hmotná kultura středověkého a raně novověkého sídla ve východních Čechách. *Studia Mediaevalia Pragensia* 11, 177–227.

Drnovský, P. 2017: Hmotná kultura šlechtických sídel v severovýchodních Čechách ve středověku a raném novověku. Nepublikovaná disertační práce. Hradec Králové: Katedra archeologie Filozofické Fakulty Univerzity Hradec Králové.

Drnovský, P. – Kypta, J. – Thér, R. 2019: Remnants of a Gothic stove at the chateau in Pardubice, On the types of stove construction elements at the turn of the 16 th century; Destrukce gotických kamen na zámku v Pardubicích, K sortimentu kamnářské keramiky na přelomu 15. a 16. století. *Archeologické rozhledy* 71, 641–681.

Fišera, Z. 2013: Loupeživí rytíři a zemští škůdci Království českého a jejich sídla. Praha.

Fleknová, K. 2019: Zpracování a vyhodnocení keramických nálezů z hradu Skály. *Archeologie východních Čech* 16, 123–152.

Formánková, K. 2016: Archeologický výzkum domu čp. 59/I v Chrudimi. Rozbor nálezové situace. Nepublikovaná bakalářská práce. Hradec Králové: Katedra archeologie Filozofické Fakulty Univerzity Hradec Králové.

Frolík, J. 2015: Záchranný archeologický výzkum u kostela sv. Martina v Chraští – Chrašticích (okr. Chrudim). *Východočeský sborník historický* 28, 5–42.

Frolík, J. – Kozáková, R. – Musil, J. 2018: Jímka 938 z Chrudimi – Hradební ulice. Pokus o určení statutu jejího majitele. *Archaeologia historica* 43, 455–489.

- Gabriel, F. 1991:** Keramický soubor z hradu Frýdštejna. *Archaeologia historica* 16, 279–292.
- Gabriel, F. – Smetana, J. 1983:** K vývoji výrobních okruhů červeně malované keramiky v severních Čechách. *Archaeologia historica* 8, 119–138.
- Hartmanová, O. – Soukupová, M. 2004:** Nález historických kamnových kachlů před zámekem ve Vrchlabí (okr. Trutnov). *Zpravodaj Muzea v Hradci Králové* 30, 251–269.
- Havlická, Z. 2015:** Ikonografie kamnových kachlů z depozitáře muzea v Moravské Třebové. Nepublikovaná bakalářská práce. Olomouc: Katedra historie Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.
- Hazlbauer, Z. 1998:** Krása středověkých kamen, odrazy náboženských ideí v českém uměleckém řemesle. Praha.
- Hazlbauer, Z. 2005:** Historické kamnové kachle z Rabštejna nad Střelou. Praha.
- Hlubek, L. 2013:** Archeologické nálezy z hradu Rabštejna (okr. Šumperk). *Časopis Moravského muzea, vědy společenské = Acta Musei Moraviae* 98, 125–143.
- Holub, P. – Merta, D. – Sedláčková, L. 2007:** Pozdně středověká hrnčířská pec z Moravských Budějovic. *Archeologia technica* 18, 66–69.
- Hrůšová, L. 2013:** Soubor kamnových kachlů z Muzea východních Čech v Hradci Králové. Nepublikovaná diplomová práce. Katedra historie. FF Univerzita Palackého v Olomouci.
- Jošková, T. - Bek, T. 2018:** Laténské nálezy z Třebešova, okr. Rychnov nad Kněžnou. *Archeologie východních Čech* 16, 34–50.
- Kočtůch, K. 2019:** Třebešov (okr. Rychnov nad Kněžnou) – aktuální stav poznání areálu pohřebiště lužických popelnicových polí. *Archeologie východních Čech* 17, 26–72.
- Král, J. F. 1927:** Paměti města Vamberka nad Zdobnicí. Vamberk nad Zdobnicí.
- Krása 2008:** Krása, která hřeje. Výběrový katalog gotických a renesančních kachlů Moravy a Slezska. In: D. Menoušková D. – Z. Měřínský eds., *Uherské Hradiště*.
- Matějková, K. 2014:** Keramický sortiment turnovských domácností. Možnosti zpracování keramických souborů z městských stratigrafií. *Archaeologia historica* 39, 89–117.

- Militký, J. 1990:** Sídlištní objekt kultury z Kostelce nad Orlicí, okr. Rychnov nad Kněžnou. Zpravodaj Muzea v Hradci Králové 17, 46-53.
- Musil, F. 2009:** Vrcholná kolonizace a východní Čechy. In: Felcman, O. (ed.), Dějiny východních Čech v pravěku a středověku (do roku 1526), Praha, 301-383.
- Musil, F. – Svoboda, L. 1998:** Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou. Ústí nad Orlicí.
- Musil, J. 2006:** Stárkov – Zámecký kopec, Příspěvek k poznání provizorních fortifikací v severovýchodních Čechách. In: Sedláček, R. – Sigl, J. – Vencel, S. (red.), Vita archaeologica, sborník Víta Vokolka, Pardubice, 207–224.
- Musil, J. 2009:** An assemblage of Late Middle Age and Early Modern period ceramics from Rabštejnec Castle in the cadastral territory of Smrkový Týnec in the district of Chrudim. Studies in Post-Medieval Archaeology 3, 45-64.
- Musil, J. 2010:** Pozdně středověký a raně novověký soubor keramiky z Chrudimi. Východočeský sborník historický 17, 1–18.
- Musil, J. 2011:** Nové středověké a raně novověké nálezy z Trhové Kamenice (okr. Chrudim, Pardubický kraj). Východočeský sborník historický 19, 59–104.
- Musil, J. 2013:** Soubor výžlabkových kachlů z Chotěboře. Příspěvek k rozšíření jedné skupiny pozdně středověkých kachlů. Havlíčkobrodsko 27, 183–199.
- Musil, J. 2018:** Novověká jímka na hradě Košumberku. Castellologica bohemia 18, 77–99.
- Nálevka, B. 1977:** Půdní poměry. In: Brabenec, J. a kol, Příroda Orlických hor a Podorlicka, Praha, 287-306.
- Nekuda, V. – Reichertová, K. 1968:** Středověká keramika v Čechách a na Moravě. Brno.
- Nováček, K. 2000:** Středověký dům v Plzni. Archeologický výzkum parcely v Sedláčkově ulici 1, Sborník Západočeského muzea v Plzni, řada Historie 15, 5–66.
- Orna, J. 2005:** Gotické a renesanční kachle ve sbírkách západočeského muzea v Plzni. Plzeň.
- Palacký, F. 1877:** Dějiny národa českého díl II, část II. Praha.
- Pavlík, Č. 2006:** Gotické reliéfní kachle z tvrze Stará, dnes zámku Staré Hrady.

- Listy starohradské kroniky 29, 149–154.
- Pavlík, Č. 2013:** Soubor pozdně gotických kachlů z hradu Litice, okr. Ústí nad Orlicí. *Archeologie ve středních Čechách* 17/2, 775–789.
- Pavlík, Č. 2017:** Velký obrazový atlas gotických kachlových reliéfů: Čechy, Morava, české Slezsko. Praha.
- Pavlík, Č. – Vitanovský, M. 2004:** Encyklopedie kachlů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Ikonografický atlas reliéfů na kachlích gotiky a renesance. Praha.
- Pavlík, Č. – Vitanovský, M. 2009:** Invalidé na středověkých kachlích. *Archaeologia historica* 34, 245–254.
- Pavlík, Č. – Špaček, J. 2018:** Gotické a renesanční reliéfní kachle z archeologické sbírky Oblastního muzea v Lounech. *Archeologie ve středních Čechách* 22/1, 447–471.
- Pchálková, V. 2018:** Gotické a renesanční kachle z pardubického zámku. Vybrané soubory ze sbírek VČM Pardubice. Nepublikovaná bakalářská práce. Pardubice: Ústav historických věd Filozofické fakulty Univerzity Pardubice.
- Procházka, R. 2007:** Deskripční systém brněnské keramiky. *Přehled výzkumů* 48, 233–270.
- Režný, K. 1977:** Zeměpisné poměry. In: Brabenec, J. a kol, *Příroda Orlických hor a Podorlicka*, Praha, 229–286.
- Režný, M. – Vích, D. 2017:** Hynkovice – neznámá zaniklá ves v Orlických horách. *Archaeologia historica* 42/1, 21–45.
- Richter, M. - Vokolek, V. 1995:** Slovanské hradiště a počátky středověkého města. Hradec Králové.
- Richterová, J. 1982:** Středověké kachle. Praha.
- Richterová, J. 1991:** Pozdně gotický kachlový materiál ze zámku ve Velkých Losinách. *Vlastivědný věstník moravský* 43, 3–9.
- Růžková, J. – Škrabal, J. 2006:** Historický lexikon obcí České republiky II. díl. Praha.
- Sedláček, A. 1883:** Hrady, zámky a tvrze Království českého. Díl druhý, Hradecko. Praha.
- Sehnoutková, P. 2011:** Chrudim, Filištínská ulice čp. 39/1, odpadní jímky XIXA,

- XIXB a XX. Nepublikovaná diplomová práce. Brno: Ústav archeologie a muzeologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity.
- Sigl, J. 1979:** Středověký objekt v Bolehošti, okr. Rychnov nad Kněžnou. Zpravodaj Krajského muzea východních Čech 6, 105–116.
- Sládek, J. 1977:** Zeměpisné vymezení a regionální členění. In: Brabenec, J. a kol, Příroda Orlických hor a Podorlicka, Praha, 13-87.
- Smetánka, Z. 1969:** K morfologii českých středověkých kachlů. Památky archeologické 60/1, 228–265.
- Vařeka, P. 1998:** Prameny keramické produkce vrcholného a pozdního středověku v Čechách. Archeologické rozhledy 50, 123–137.
- Vích, D. 2010:** Neznámá vrcholně středověká fortifikace na k. ú. Lanšperk. Castellologica bohemica 12, 319-343.
- Vích, D. 2016a:** Hrad v Hrádnících u Zárecké Lhoty na Choceňsku. Archaeologia historica 41, 133-166.
- Vích, D. 2016b:** Relikt dřevěné stavby z počátku 14. století v Litomyšli. Archeologie východních Čech 9, 205-222.
- Vích, D. 2019:** Hrad Zítkov u Chocně ve světle archeologických nálezů. Archaeologia historica 44, 29–63.
- Vích, D. - Bek, T. 2019a:** Vrcholně středověká situace v Tatenicích na Lanškrounsku. Archeologie východních Čech 15 (2018), 34-52.
- Vích, D. - Bek, T. 2019b:** Záchraný archeologický výzkum u kaple Zmrtvýchvstání Páně v Knapovci na Orlickoústecku. Archeologie východních Čech 16 (2018), 179-186.
- Vyšohlíd, M. 2015:** Hrnčířská pec z 15. století z Hrnčířské ulice v Berouně. Acta Fakulty filozofické Západočeské univerzity v Plzni 7/2, 155–172.
- Zápotocký, M. 1978:** Středověká keramika severočeského Polabí. Morfologie a relativní chronologie. Památky archeologické 69, 171–238.
- Žegklitz, J. – Vitanovský, M. – Zavřel, J. 2009:** Soubor kachlových forem z pražské hrnčířské dílny Adama Špačka a její kachlová produkce v letech 1531–1572. Archeologické rozhledy 61, 427–466.

Další zdroje:

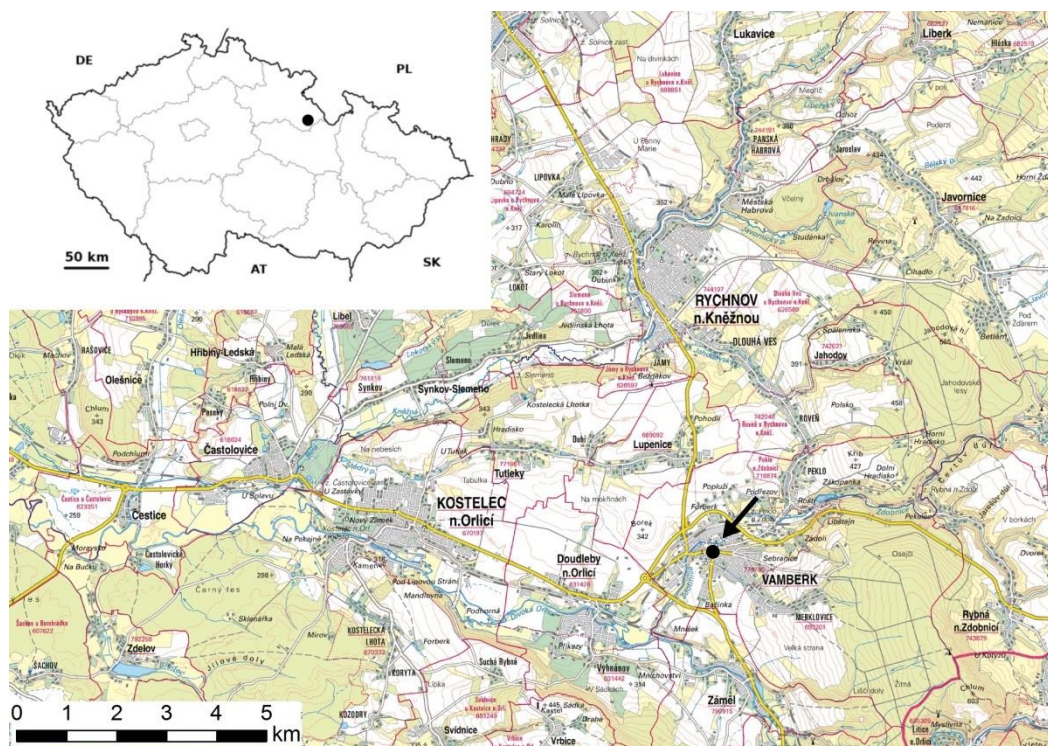
<https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/pohledy/archiv.html>

<https://mapire.eu/en/map/europe-18century-firstsurvey>

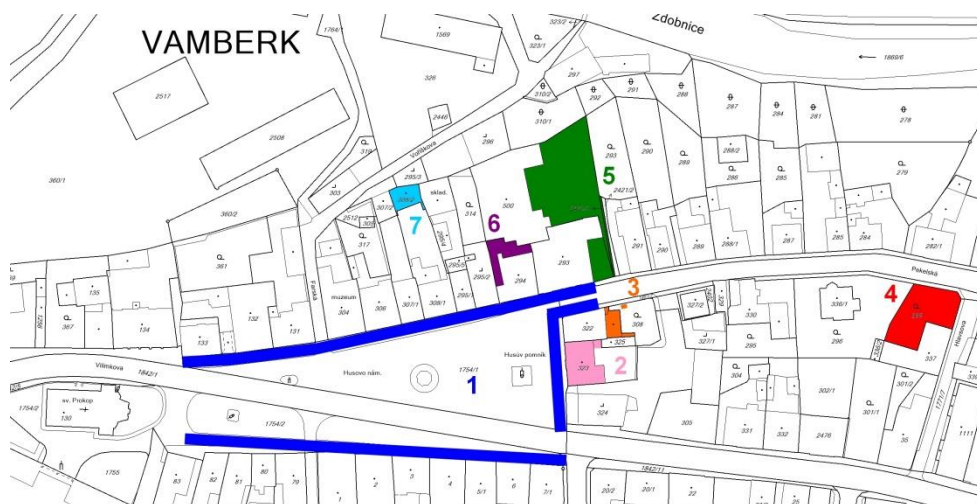
www.mapy.cz

<http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=6D2BCEB5>

Obrazové přílohy

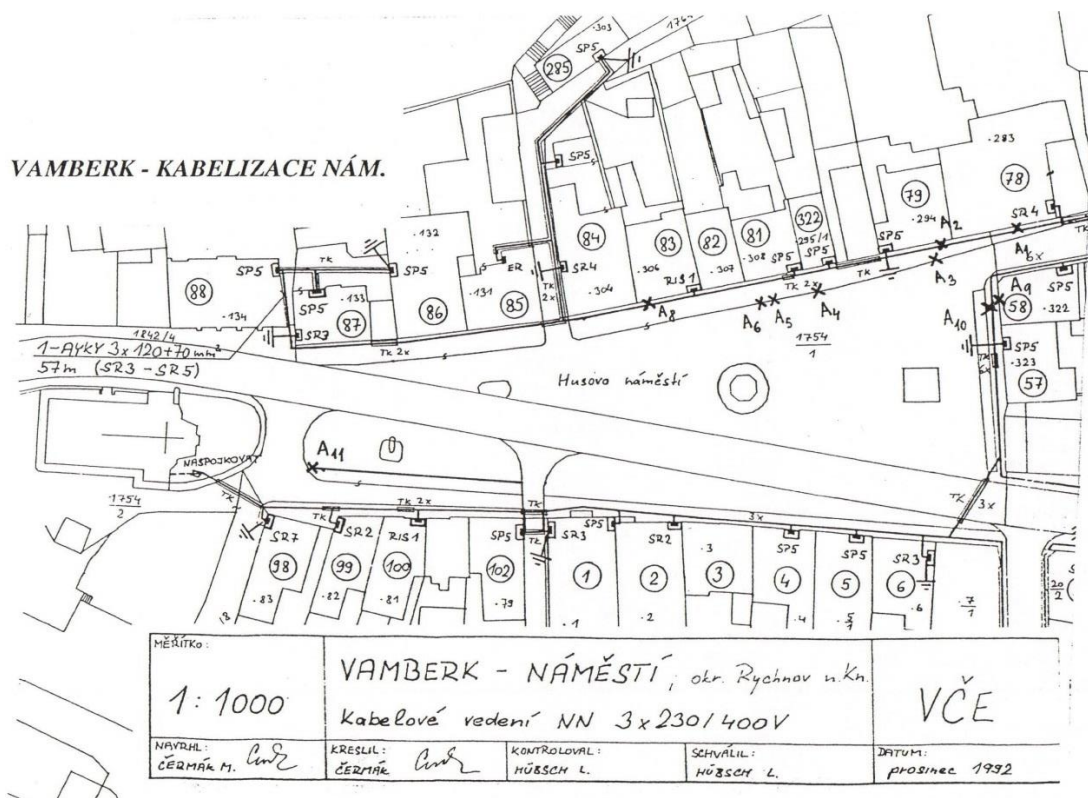

Obr. 1: Poloha města na mapě severovýchodních Čech (vytvořeno pomocí ArcMap 10.6.1).

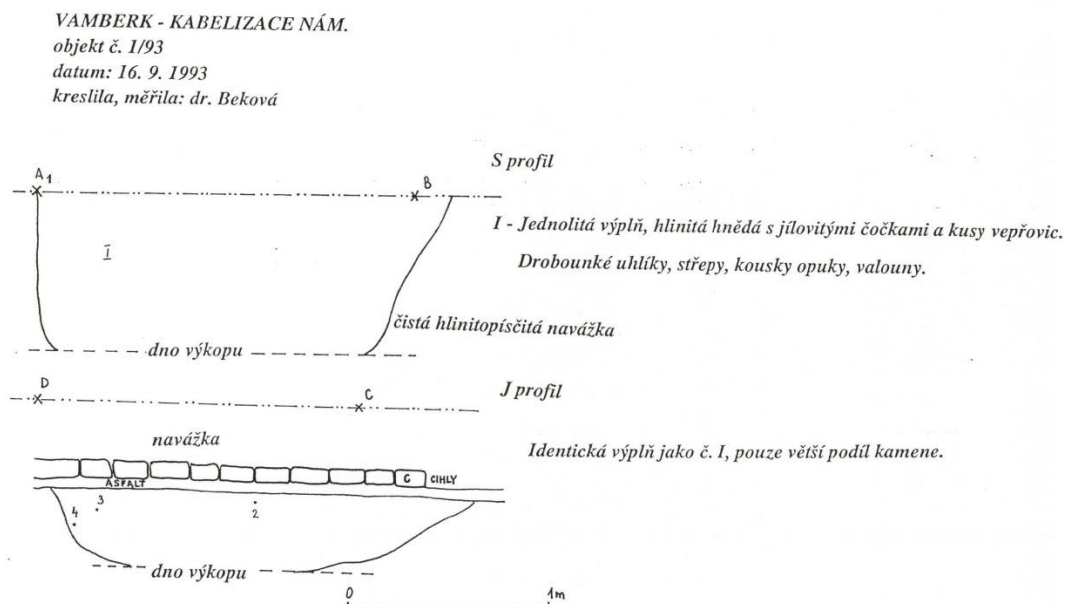

Obr. 2: Lokalizace vybraných výzkumů na katastrální mapě města Vamberka.

- 1) Husovo náměstí 1993; 2) Vamberk čp. 57; 3) Vamberk čp. 58;
 - 4) Vamberk čp. 64; 5) Vamberk čp. 78; 6) Vamberk čp. 79; 7) Vamberk čp. 81.
- (zdroj: <http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=6D2BCEB5>. Staženo: 9. 12. 2019)

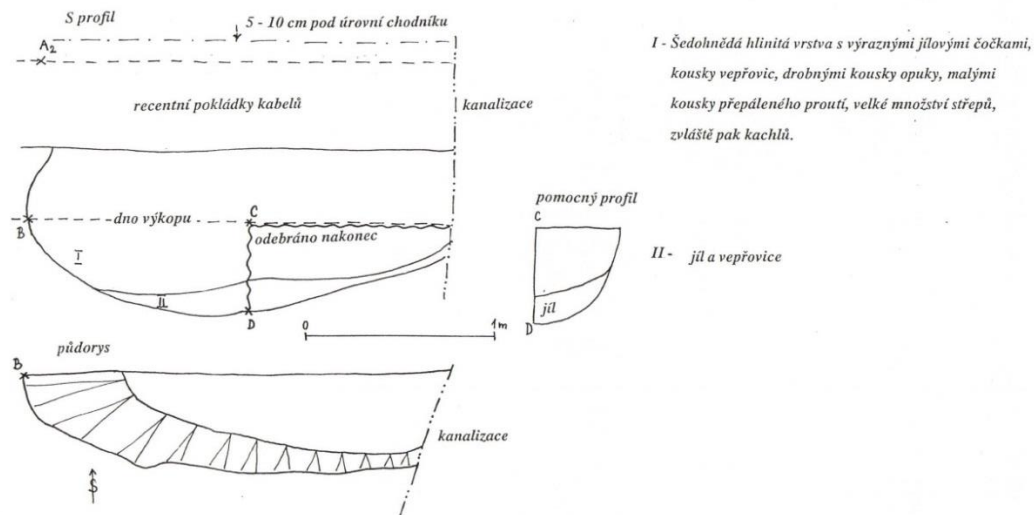

Obr. 3: Vamberk, Husovo náměstí. Zdroj: Beková 1995, str. 7, obr. 1.

Obr. 4: Vamberk, Husovo náměstí – objekt 1/93. Zdroj: Beková 1995, str. 8, obr. 2.

VAMBERK - KABELIZACE NÁM.
objekt č. 2/93
datum: 17. 9. 1993
kreslila, měřila: dr. Beková

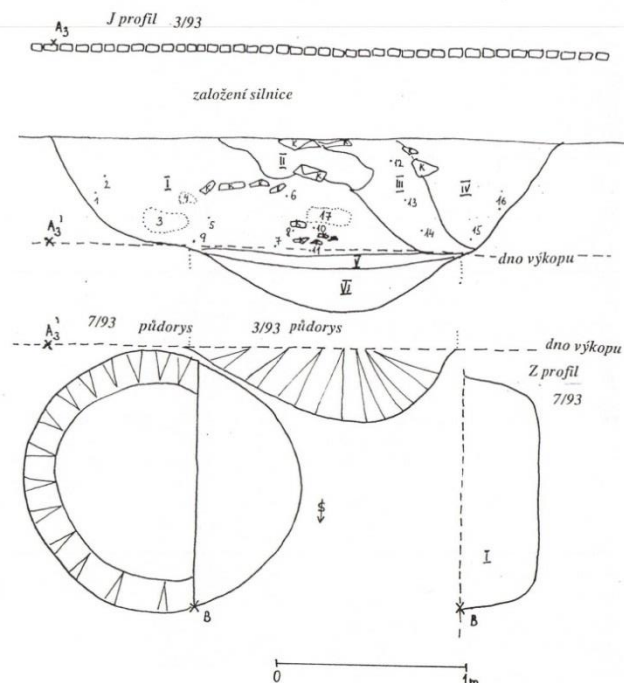
Obr. 5: Vamberk, Husovo náměstí – objekt 2/93. Zdroj: Beková 1995, str. 9, obr. 3.

VAMBERK - KABELIZACE NÁM.
objekt č. 3/93
datum: 24. 9. 1993
kreslila, měřila: dr. Beková

- I - Sytě hnědošedá hlinitá vrstva, nepatrně červené úlomky, asi rozpadlé vepřovice, drobnoune uhlíky, střepek, kameny, malé úlomky opuky.
- II - Rozpadlé vepřovice s nepatrnou příměsí hnědé hlíny.
- III - Žlutohnědá hlinitá vrstva, asi centimetrová s přesahujícími většími úlomky vepřovic, střepek.
- IV - Hnědá hlinitá vrstva, několik zlomků vepřovic, střepek.
- V - Hlinitá vrstva s množstvím uhlíků, sytě černá, velká kumulace střepek.
- VI - Pískovohlinitá světlehnědá vrstva, střepek, u dna zelenavé ("jímkovitě") čočky.

objekt č. 7/93
datum: 2. 10. 1993
kreslila, měřila: dr. Beková

- I - Hlinitá vrstva, velice hustě vepřovice a špatně pálené cihly, saze, střepek minimálně, zcela ploché dno - jíl.

Obr. 6: Vamberk, Husovo náměstí – objekty 3/93 a 7/93. Zdroj: Beková 1995, str. 10, obr. 4.

VAMBERK - KABELIZACE NÁM.
objekt č. 4/93 5/93 6/93
datum: 29. 9. 1993
kreslíla, měřila: dr. Beková

4/93

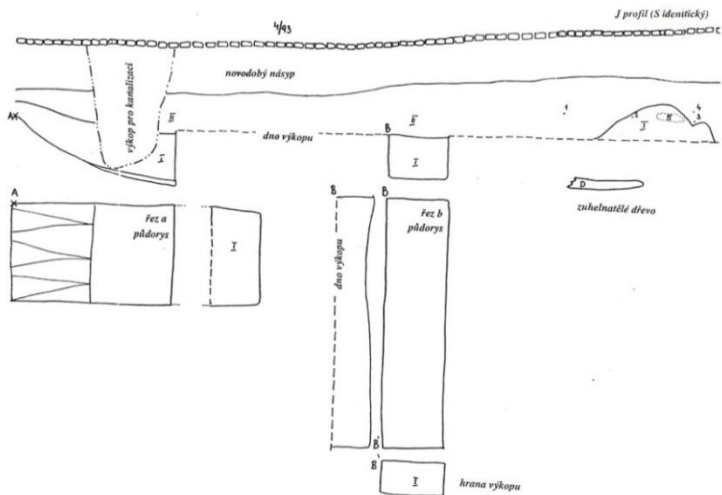
- I - Světlehnědá hlinitá, na spodu zelenavý jíl, stěpy.
- II - Tmavá hlinitá, kousky uhlíků, hodně vepřovic, stěpy.
- podleť - tlustý jíl

5/93

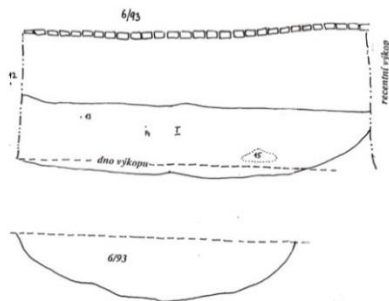
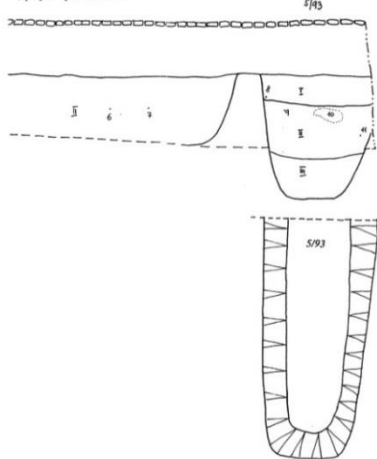
- I - Světlehnědá a tlustá hlinitá.
- II - Hlinitá, černohnědá, velké množství vepřovic i pálené cihly, stěpy, saze.
- III - Hnědá hlinitá.

6/93

- I - Žlutá hlinitá, mnoho vepřovic a mazanice, saze, stěpy.

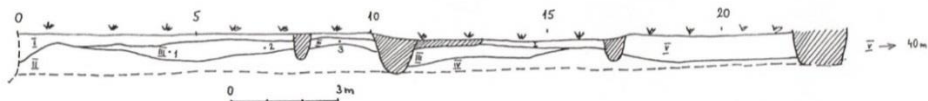
J profil - pokračování

Obr. 7: Vamberk, Husovo náměstí – objekty 4/93, 5/93 a 6/93. Zdroj: Beková 1995, str. 11, obr. 5.

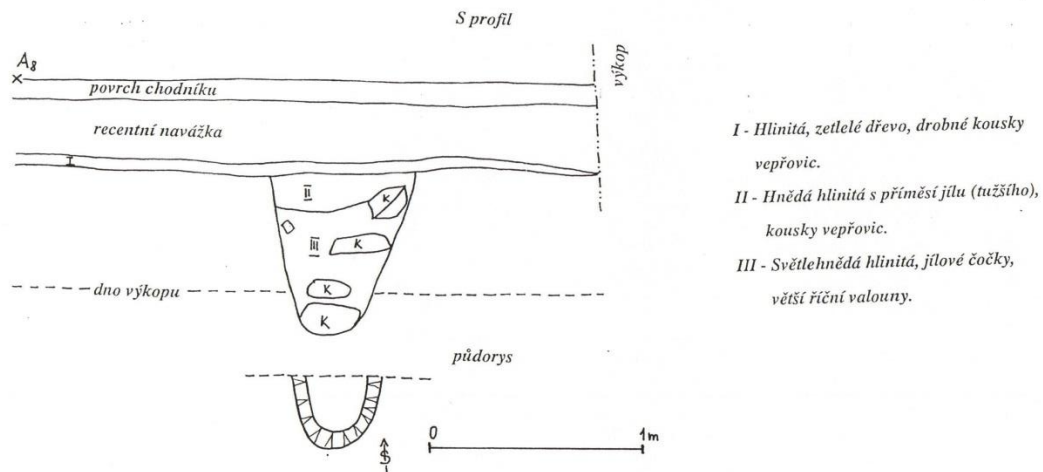
VAMBERK - KABELIZACE NÁM.
objekt č. 11/93
datum: 30. 11. 1993
kreslíla, měřila: dr. Beková

- I - Hlinitá s kamenky - podsypka chodníku.
- II - Opuka.
- III - Hlinitá s kousky opuky.
- IV - Navětralá opuka?
- V - Čistě hlinitá.

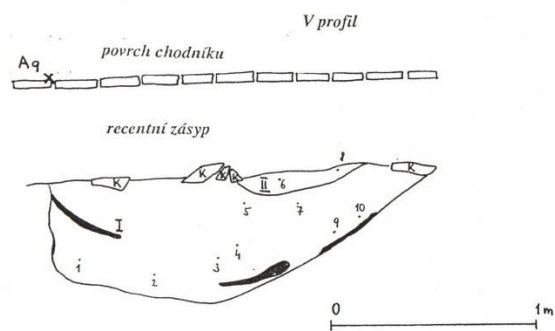
Obr. 8: Vamberk, Husovo náměstí – objekt 11/93. Zdroj: Beková 1995, str. 14, obr. 8.

VAMBERK - KABELIZACE NÁM.
objekt č. 8/93
datum: 30. 9. 1993
kreslila, měřila: dr. Beková

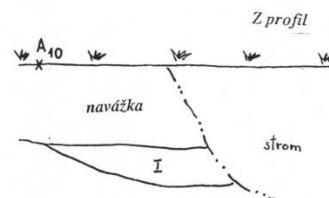

Obr. 9: Vamberk, Husovo náměstí – objekt 8/93. Zdroj: Beková 1995, str. 12, obr. 6.

VAMBERK - KABELIZACE NÁM.
objekt č. 9/93
datum: 26. 10. 1993
kreslila, měřila: dr. Beková

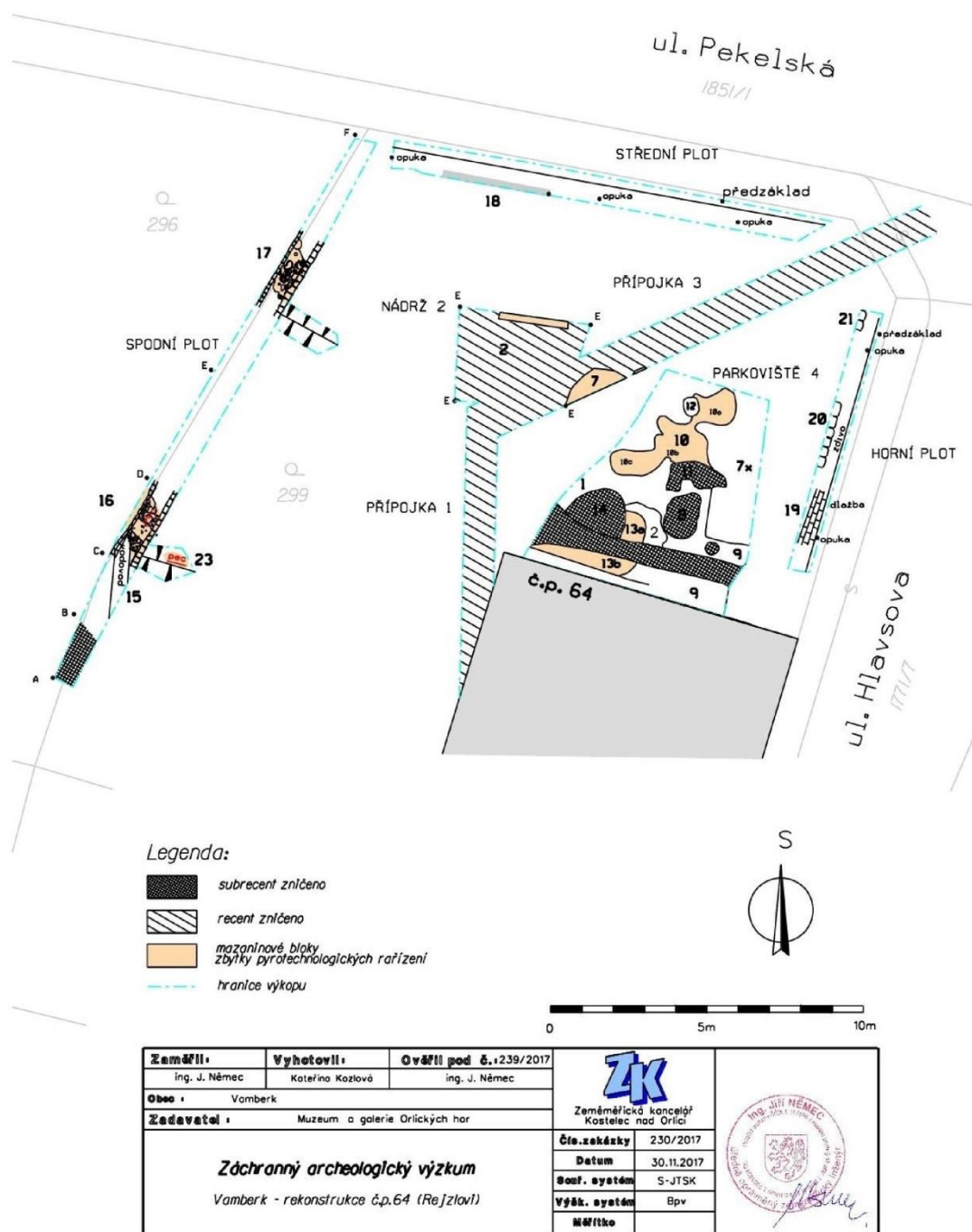

objekt č. 10/93
datum: 27. 10. 1993
kreslila, měřila: dr. Beková

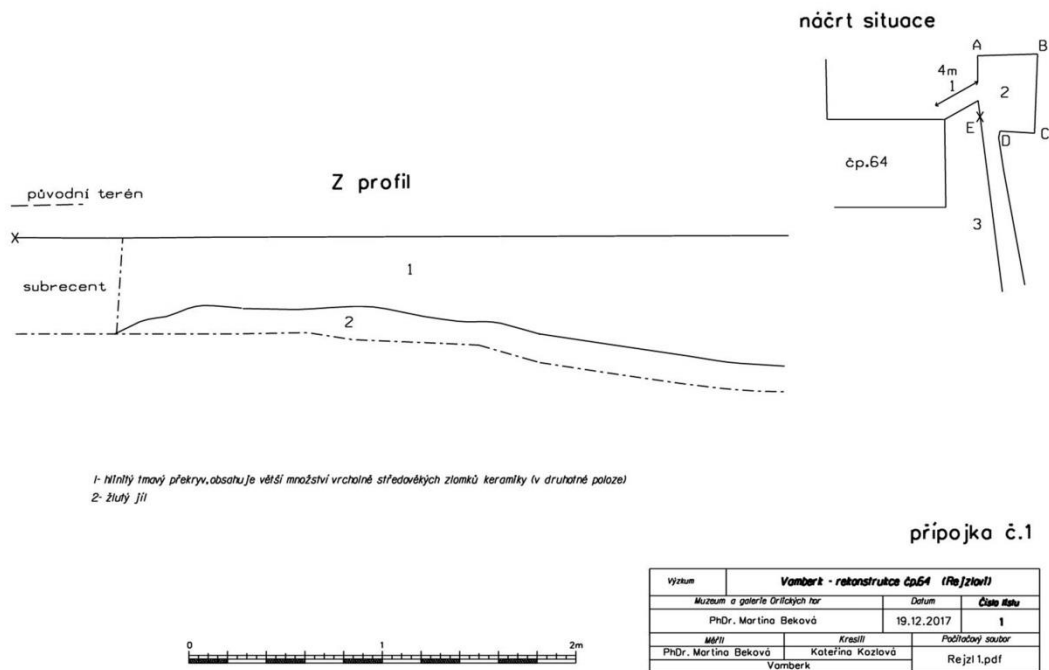

I - Světlehnědá hlinitá vrstva s jílem, proplástky s uhlíky.
II - Sytě černá, v podstatě tvořená jen zuhelnatělými kusy dřev a střepy.

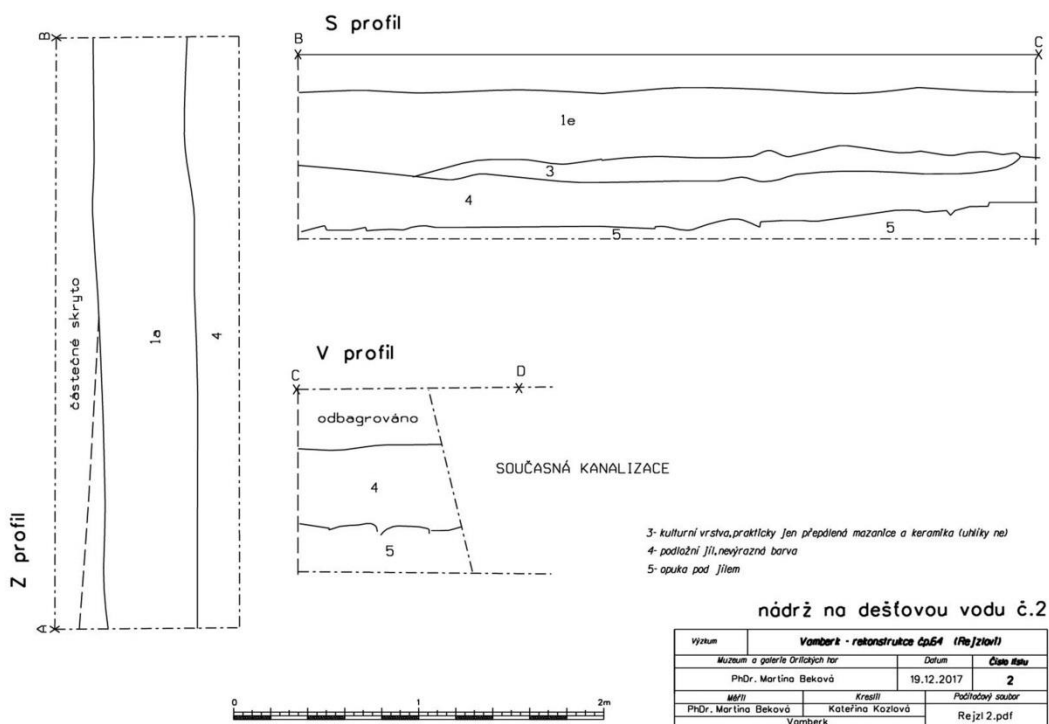
Obr. 10: Vamberk, Husovo náměstí – objekty 9/93 a 10/93. Zdroj: Beková 1995, str. 13, obr. 7.

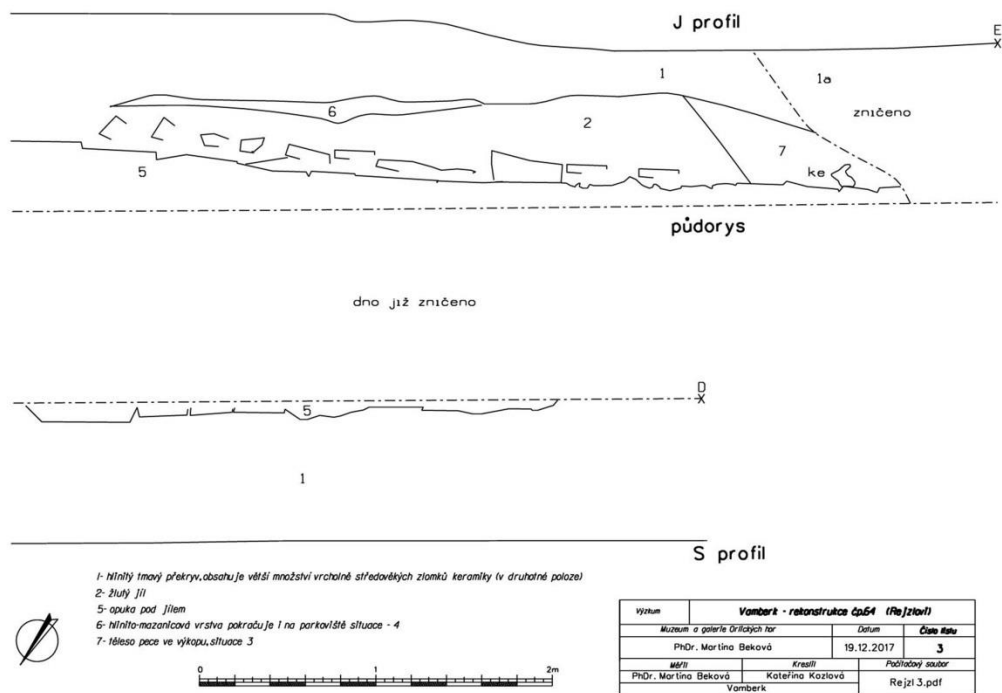
Obr. 11: Vamberk čp. 64 – celkový plán výzkumu. Zdroj: Beková 2018b, str. 22, obr. 3.

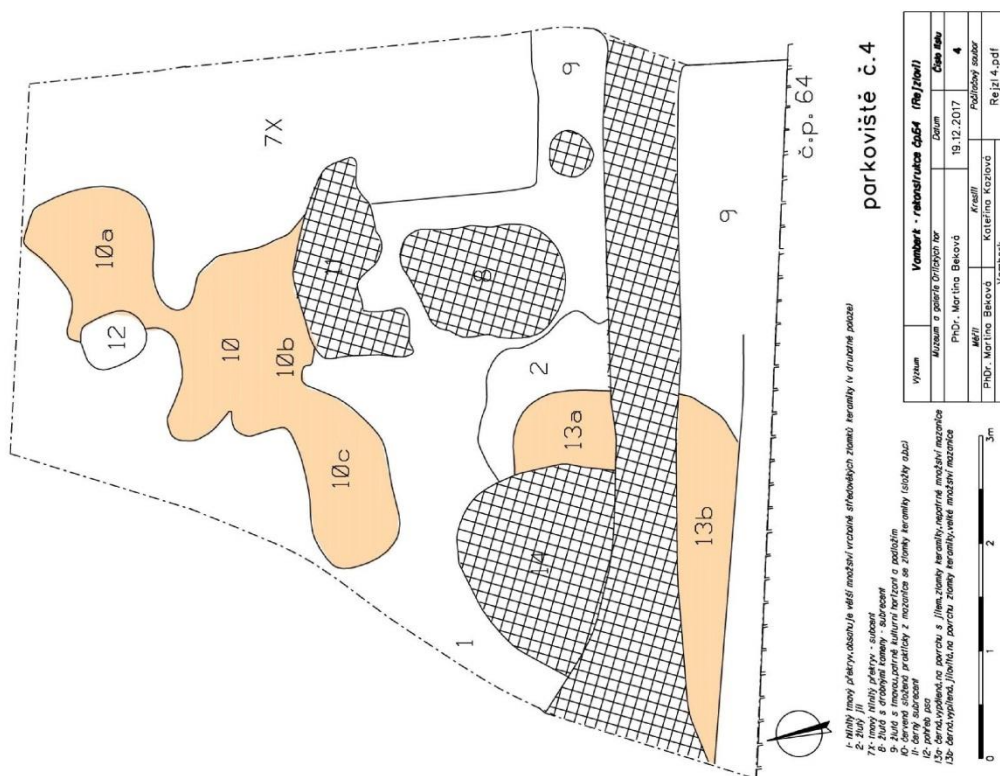
Obr. 12: Vamberk čp. 64 - přípojka č. 1 (přípojka mezi domem a výkopem pro ČOV a nádrží na dešťovou vodu). Zdroj: Beková 2018b, str. 23, obr. 4.

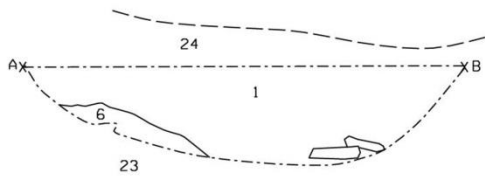
Obr. 13: Vamberk čp. 64 – výkop pro nádrž na dešťovou vodu. Zdroj: Beková 2018b, str. 24, obr. 5.

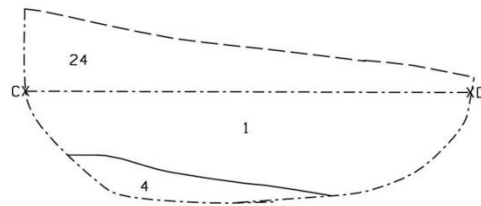
Obr. 14: Vamberk čp. 64 - výkop pro kanalizaci ven z pozemku. Zdroj: Beková 2018b, str. 25, obr. 6.

Obr. 15: Vamberk čp. 64 – detail situace parkoviště. Zdroj: Beková 2018b, str. 26, obr. 7.

spodní plot rýha č.1

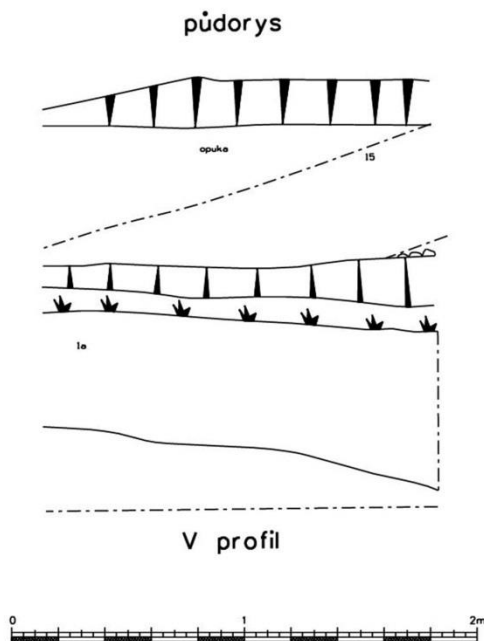
spodní plot rýha č.2

1- Nízný tmavý překryv, obsahuje větší množství vrcholně středověkých zlomků keramiky (v druhé poloze)
 2- žlutý jíla
 6- Nízná-mazanická vrstva pokračuje 1 na parkoviště síluoce - 4
 23- raštilí kopule pece v rýze 1 spodního plotu
 24- ornice

Vamberk - rekonstrukce čp.64 (Rejzloví)			
Muzeum a galerie Orlických hor		Datum	Číslo listu
PhDr. Martina Beková		19.12.2017	5-6
Měří	Kreslí	Počítadový soubor	
PhDr. Martina Beková	Kateřina Kozlová	Rejzl 5-6.pdf	
Vamberk			

Obr. 16: Vamberk čp. 64 – základy pro spodní plot, příčné sondy. Zdroj: Beková 2018b, str. 27, obr. 8.

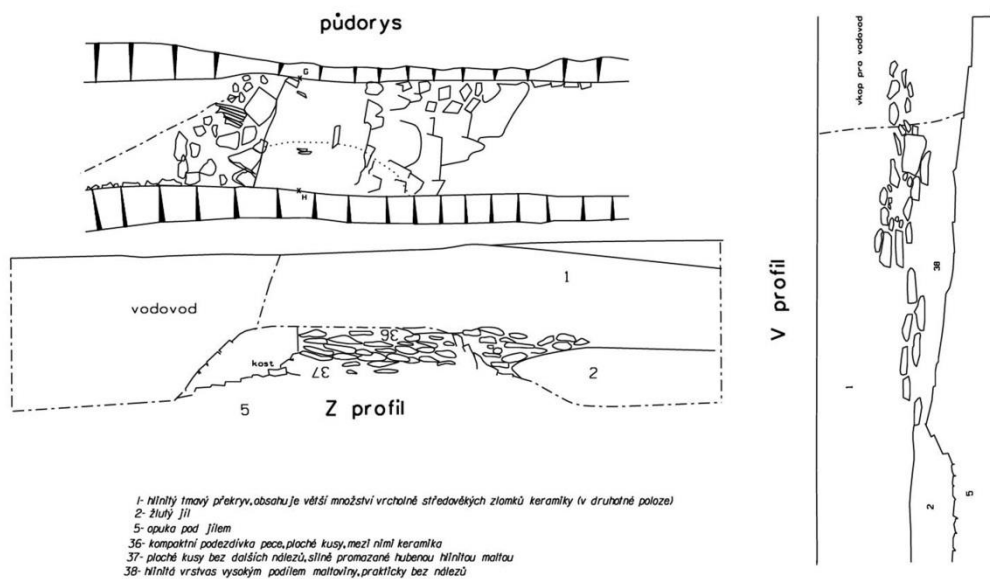
15- smíšená vrstva ve vkopu pro vodovod obj.č.15

spodní plot, vodovod č.15

Vamberk - rekonstrukce čp.64 (Rejzloví)			
Muzeum a galerie Orlických hor		Datum	Číslo listu
PhDr. Martina Beková		19.12.2017	7
Měří	Kreslí	Počítadový soubor	
PhDr. Martina Beková	Kateřina Kozlová	Rejzl 7.pdf	
Vamberk			

Obr. 17: Vamberk čp. 64 – základy pro spodní plot, vodovod č. 15. Zdroj: Beková 2018b, str. 28, obr. 9.

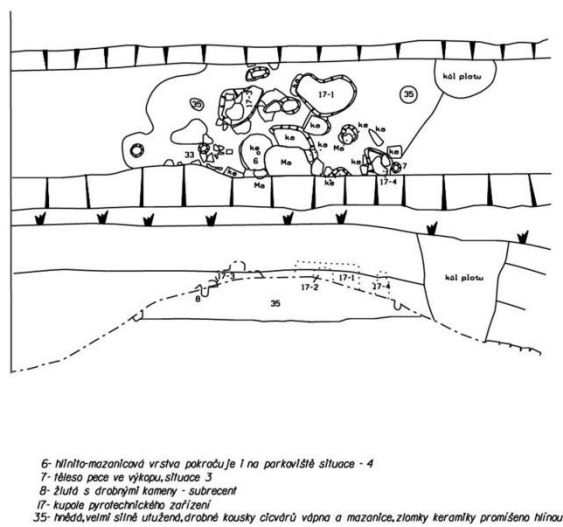

spodní plot, objekt č.16

Vyznam	Vamberk - rekonstrukce čp.64 (Rejzlov)		
Muzeum a galerie Orlických hor	Datum	Číslo listu	
PhDr. Martina Beková	19.12.2017	8	
Měří	Kreslí	Počítadový soubor	
PhDr. Martina Beková	Kateřina Kozlová	Rejzl 8.pdf	
Vamberk			

Obr. 18: Vamberk čp. 64 – základy pro spodní plot, pec č. 16. Zdroj: Beková

2018b, str. 29, 30, obr. 10, 11.

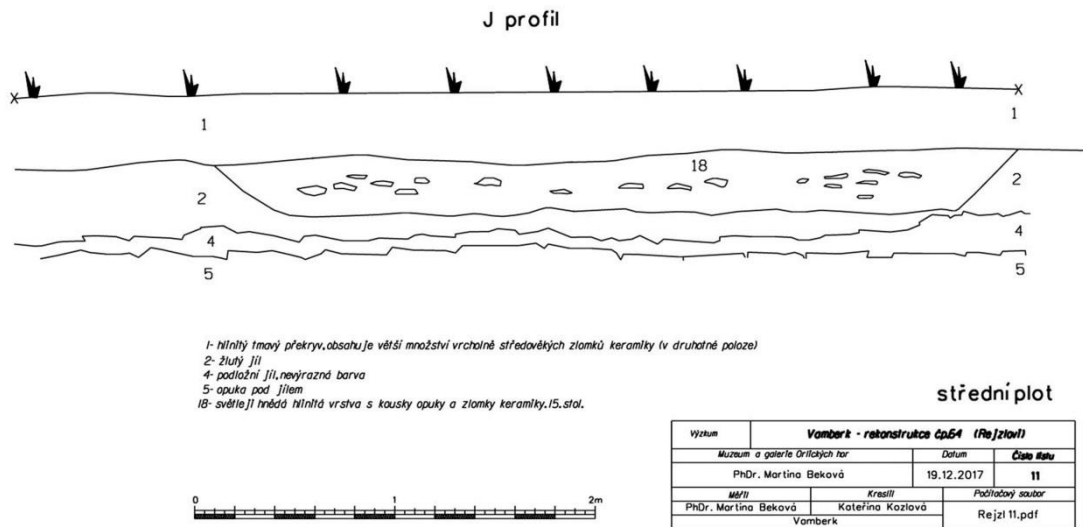

spodní plot, objekt č.17

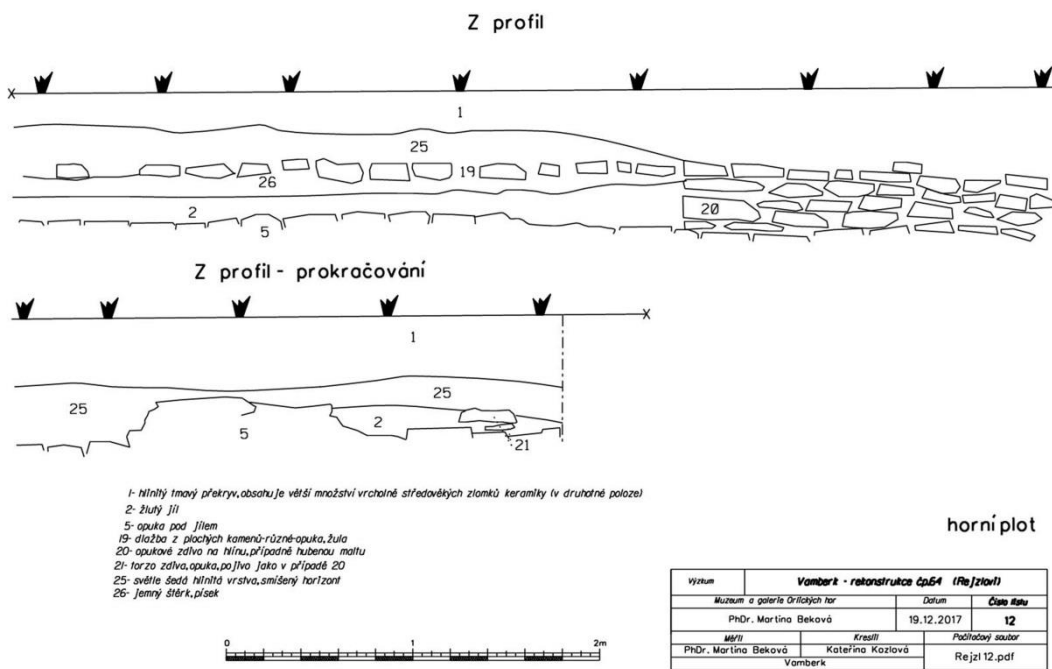
Vyznam	Vamberk - rekonstrukce čp.64 (Rejzlov)		
Muzeum a galerie Orlických hor	Datum	Číslo listu	
PhDr. Martina Beková	19.12.2017	10	
Měří	Kreslí	Počítadový soubor	
PhDr. Martina Beková	Kateřina Kozlová	Rejzl 10.pdf	
Vamberk			

Obr. 19: Vamberk čp. 64 – základy pro spodní plot, objekt č. 17. Zdroj: Beková

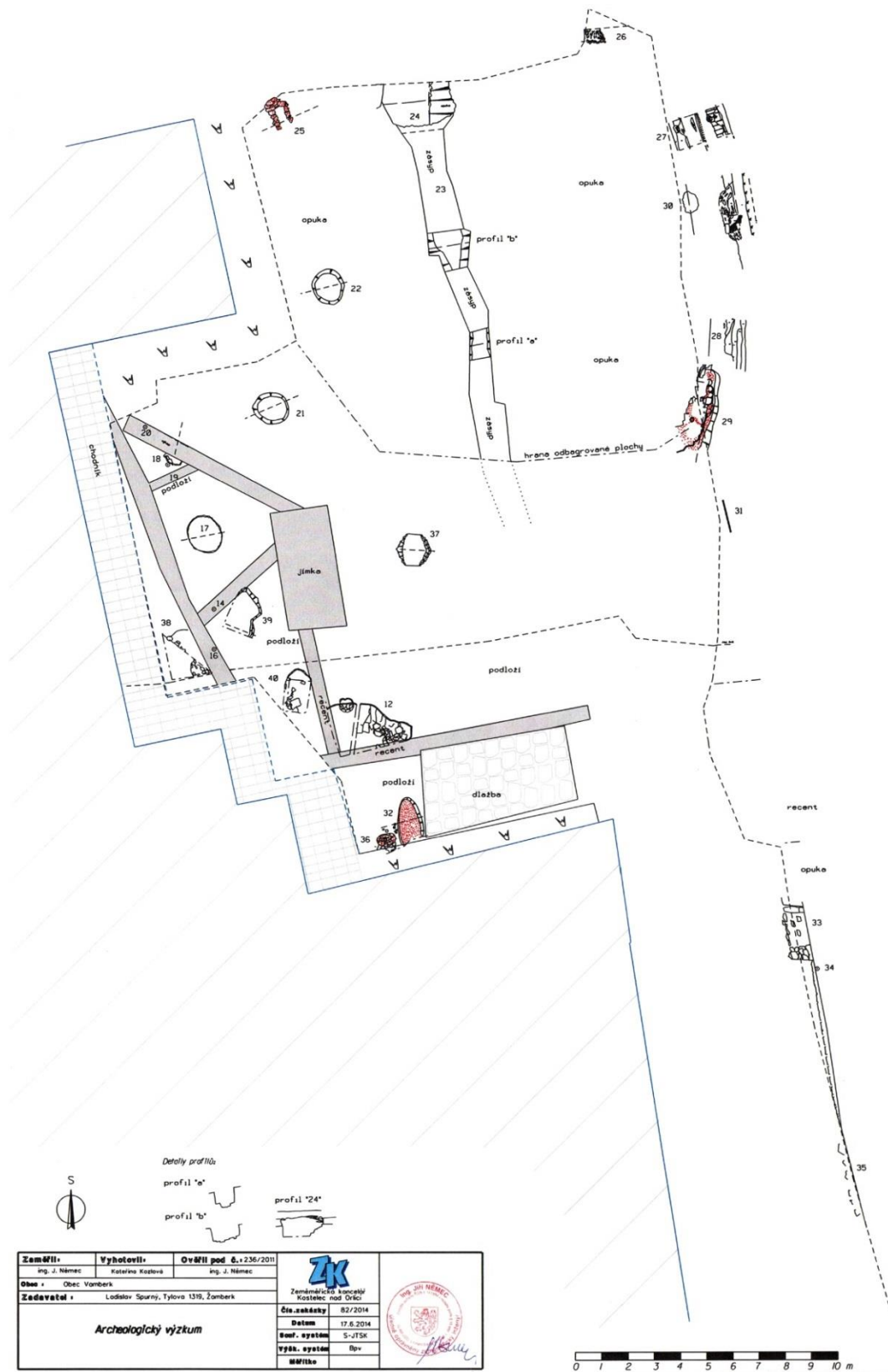
2018b, str. 31, obr. 12.

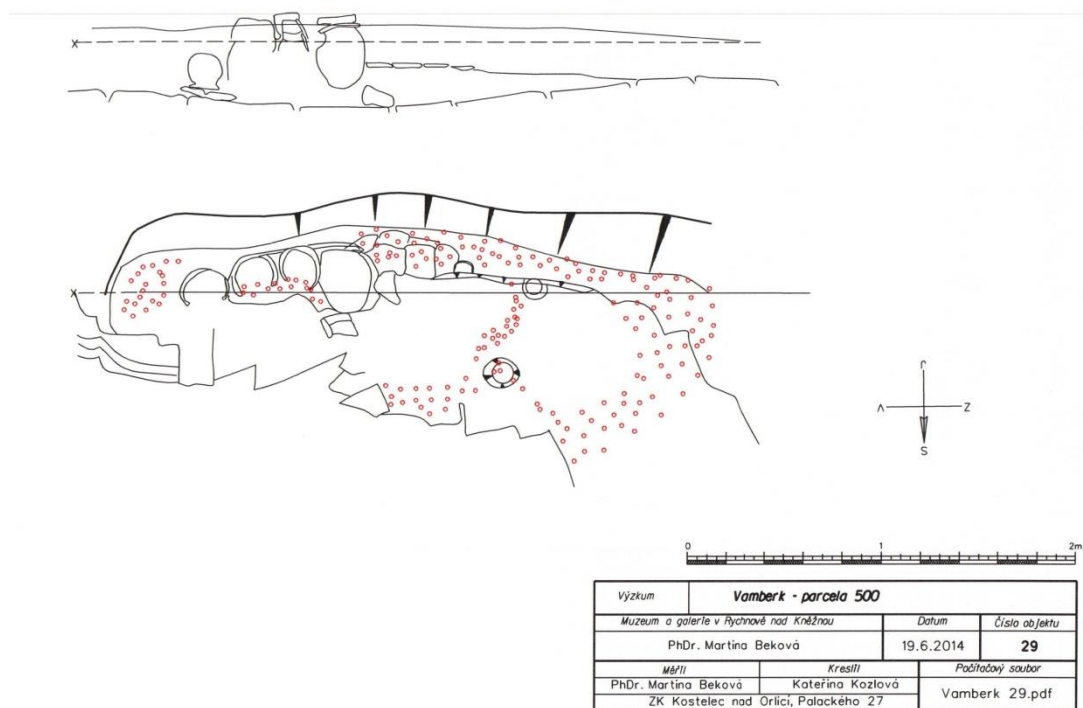
Obr. 20: Vamberk čp. 64 – základy pro střední plot. Zdroj: Beková 2018b, str. 32, obr. 13.

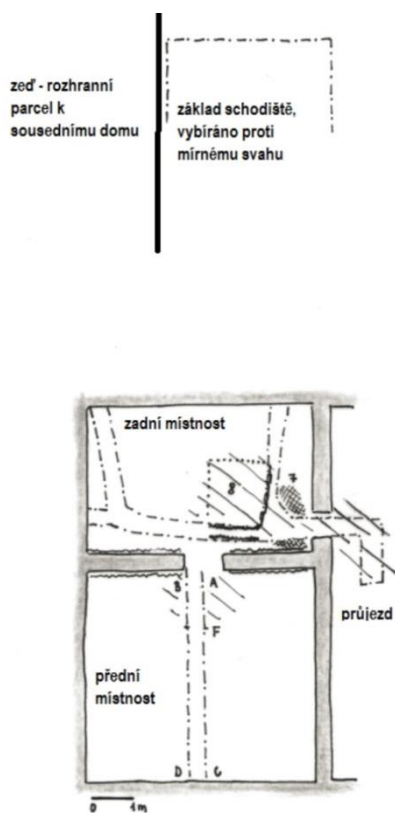
Obr. 21: Vamberk čp. 64 – základy pro horní plot. Zdroj: Beková 2018b, str. 33, obr. 14.

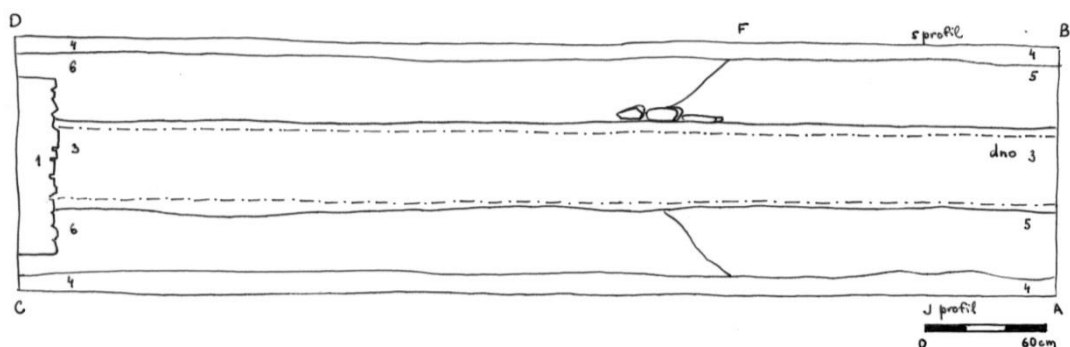
Obr. 22: Vamberk čp. 78 – celkový plán výzkumu. Zdroj: MGOH Rychnov nad Kněžnou.

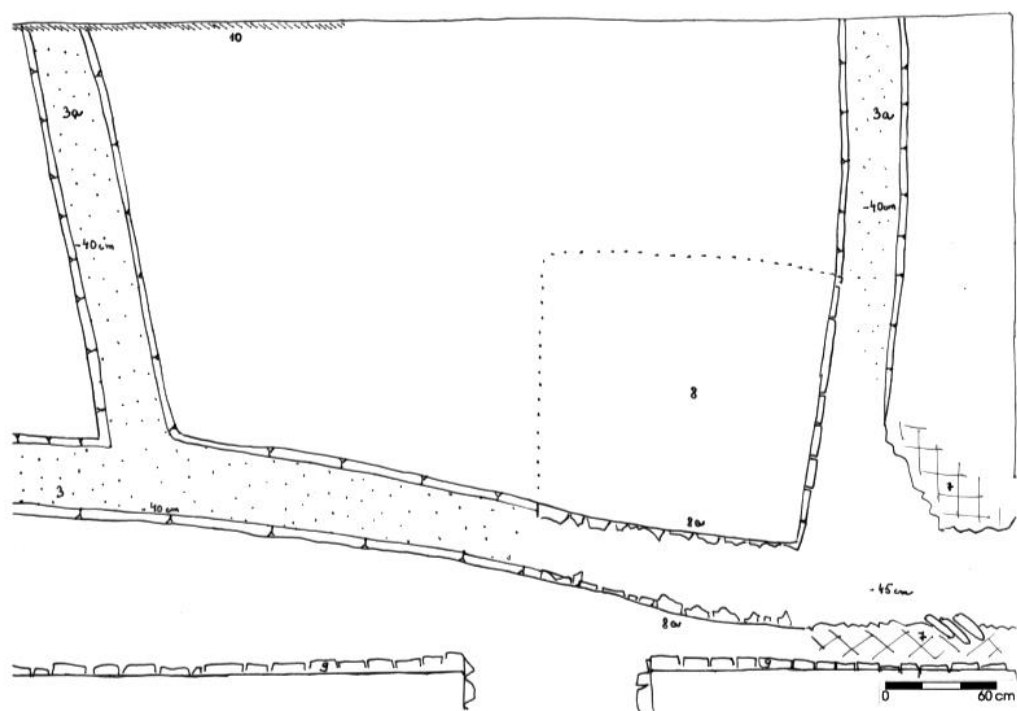
Obr. 23: Vamberk čp. 78 – objekt 29/2014. Zdroj: MGOH Rychnov nad Kněžnou.

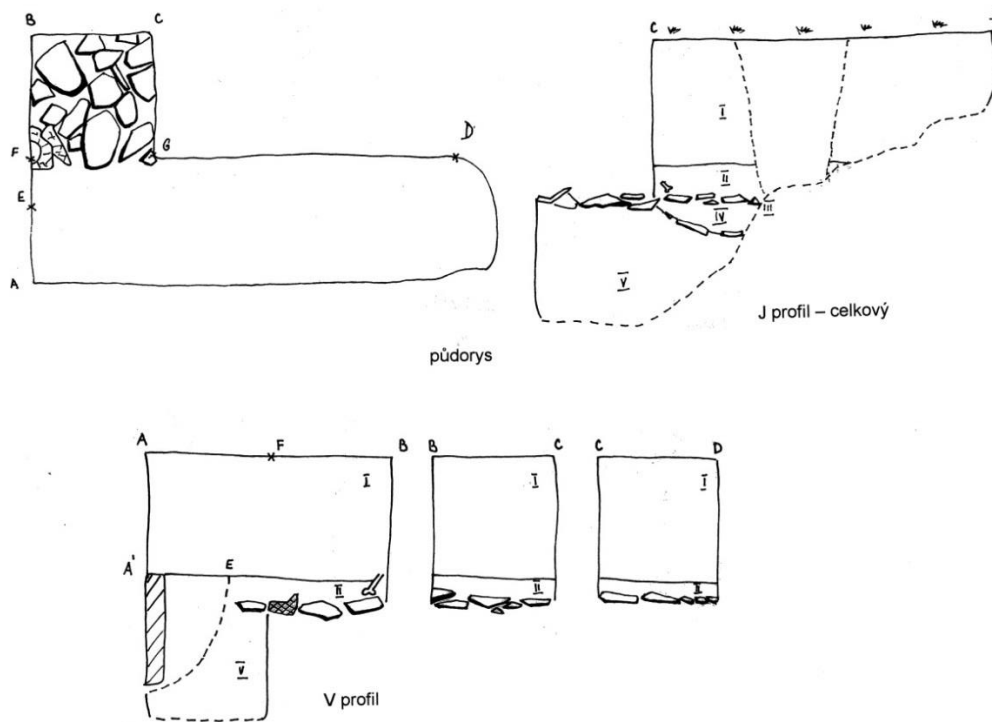
Obr. 24: Vamberk čp. 57 – celkový plán výzkumu. Zdroj: Beková 2020a, str. 4, obr. 1.

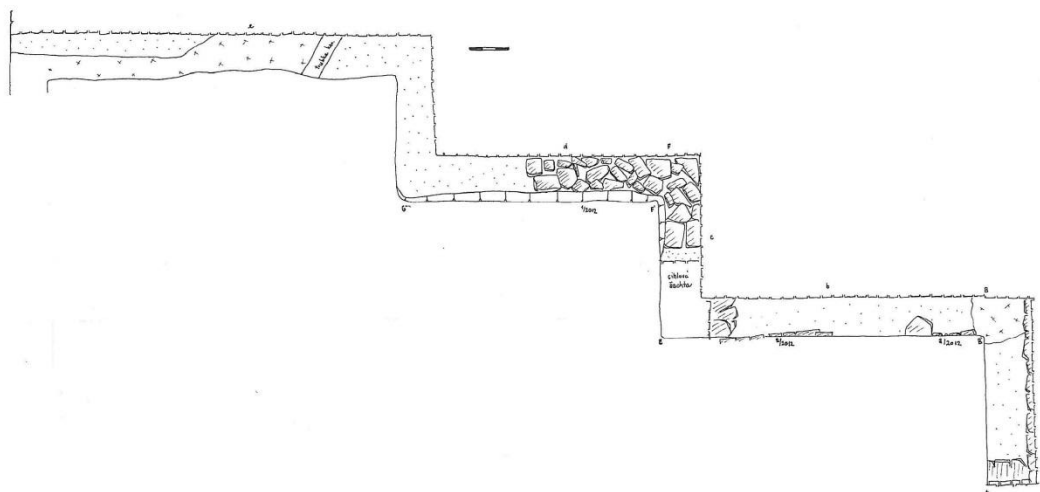
Obr. 25: Vamberk čp. 57 – přední místnost. 1) kamenný předzáklad, 3) podloží, 4) podsýpka podlahy, přímo pod prkny, 5) hlinitá vrstva s kameny, podíl keramiky, 6) hlinitá vrstva, proplástky uhlíků, struska, kusy mazanice. Profil CD orientován do náměstí, profil AB k příčce mezi přední a zadní místností. **Zdroj:** *Beková 2020a*, str. 5, obr. 2.

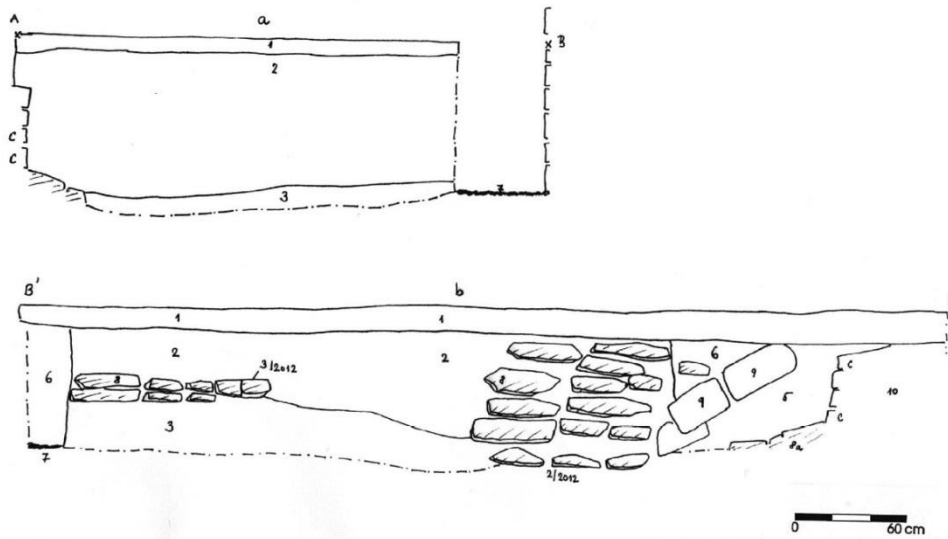
Obr. 26: Vamberk čp. 57 – zadní místnost. 3a) podloží, 7) kamenná destrukce, 8) kamenná podesta, 8a) podesta přetržená výkopem, 9) opukové zdivo na jíl, 10) tmavá vrstvička, pouze pod cihlovou zdí. **Zdroj:** *Beková 2020a*, str. 6, obr. 3.

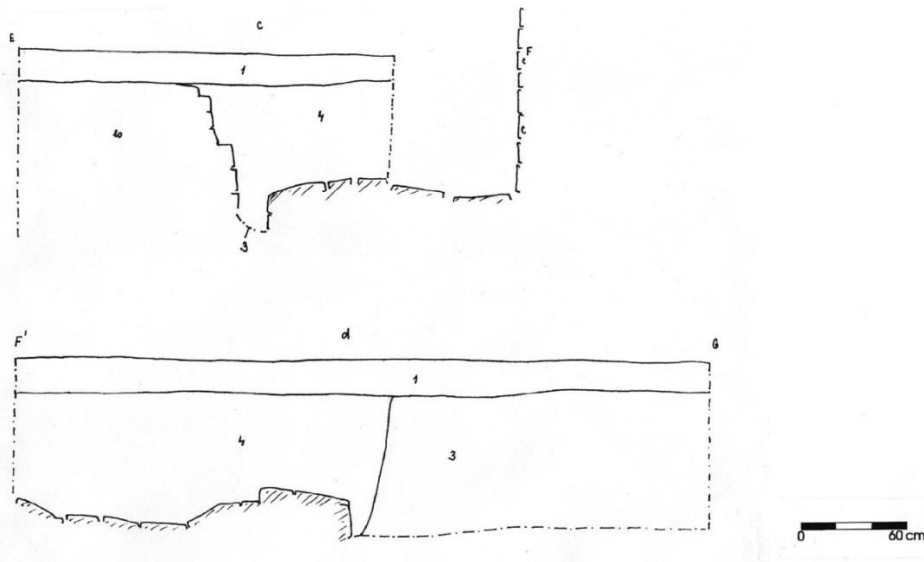
Obr. 27: Vamberk čp. 58 – půdorys a profily objektu 1/2004. Zdroj: Beková 2020b, str. 4, obr. 2.

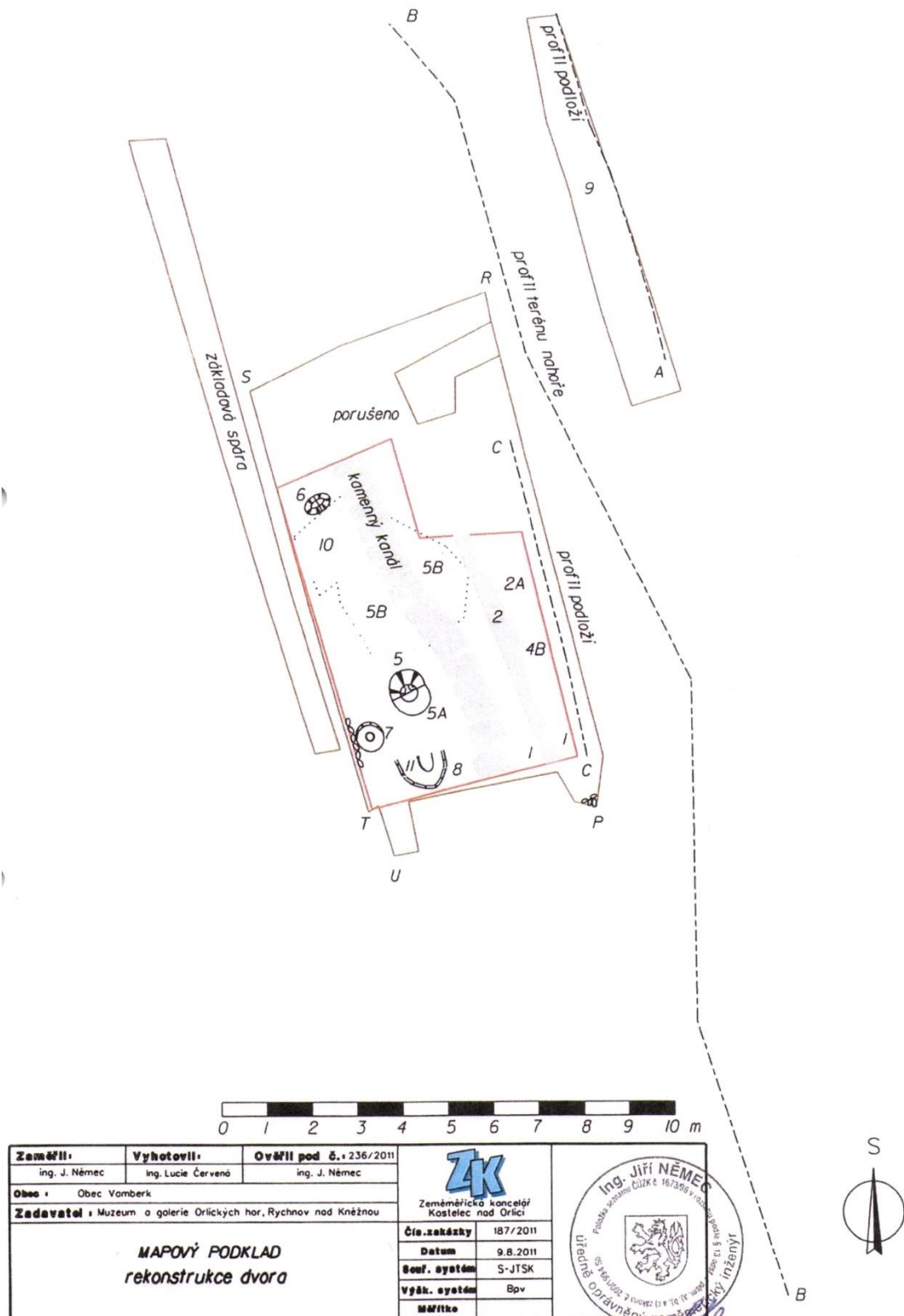
Obr. 28: Vamberk čp. 79 – půdorys výzkumu. Zdroj: Beková 2012, str. 4, obr. 2.

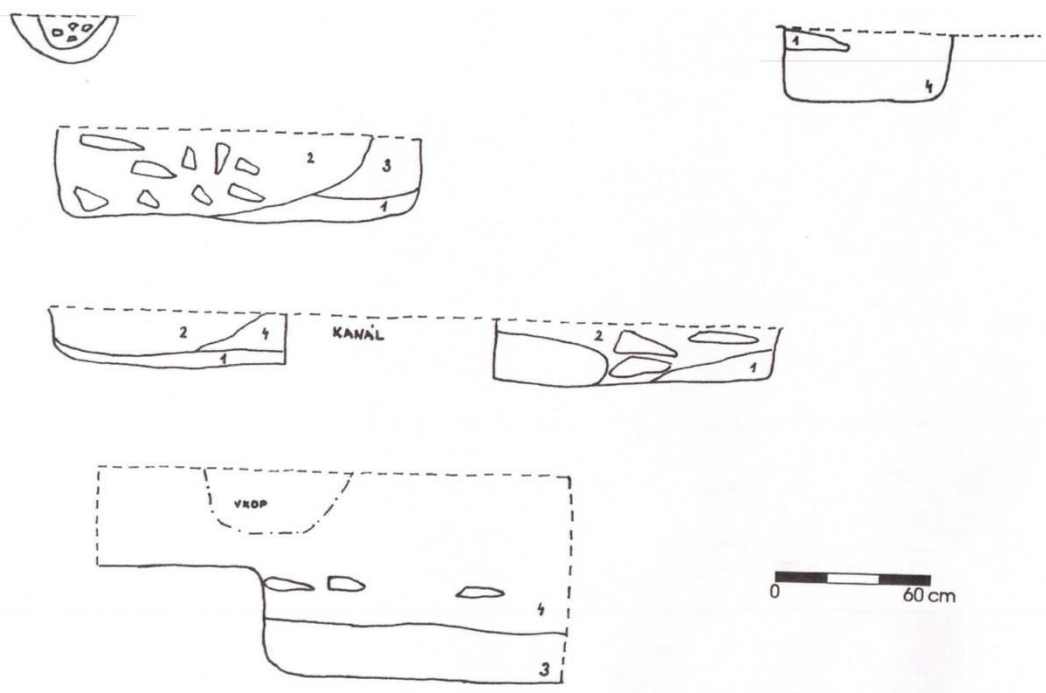
Obr. 29: Vamberk čp. 79 – profily části a, b. 1) beton, 2) kameno-hlinitý zával s hrubou frakcí – patrně recentní, 3) sprašovo-jílovité podloží, 4) neuleželá, jílovitá vrstva s černými ččkami, drobnými kousky cihloviny nebo přepálené mazanice, 5) kamenný zával - recentní, 6) porušeno, 7) uhlí, 8) opuka zděná na hlínu, 8a) opuka zděná na maltu, 9) pískovec, 10) cihlový blok. **Zdroj:** Beková 2012, str. 5, obr. 3.

Obr. 30: Vamberk čp. 79 – profily částí c, d. 1) beton, 2) kameno-hlinitý zával s hrubou frakcí – patrně recentní, 3) sprašovo-jílovité podloží, 4) neuleželá, jílovitá vrstva s černými ččkami, drobnými kousky cihloviny nebo přepálené mazanice, 5) kamenný zával - recentní, 6) porušeno, 7) uhlí, 8) opuka zděná na hlínu, 8a) opuka zděná na maltu, 9) pískovec, 10) cihlový blok. **Zdroj:** Beková 2012, str. 6, obr. 4.

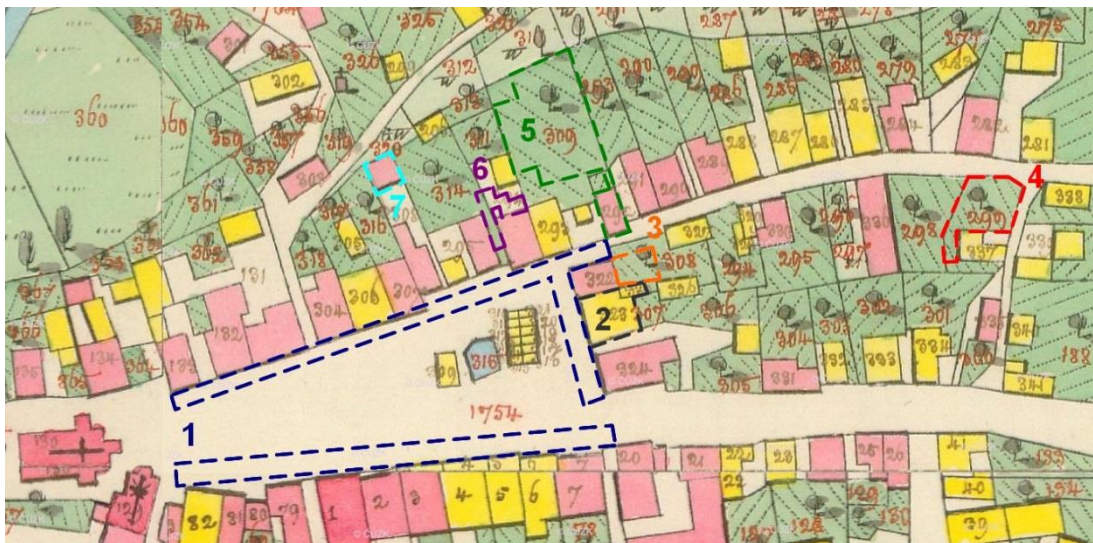
Obr. 31: Vamberk čp. 81 – celkový plán výzkumu. Zdroj: Beková – Dragoun 2012, str. 27, obr. 24.

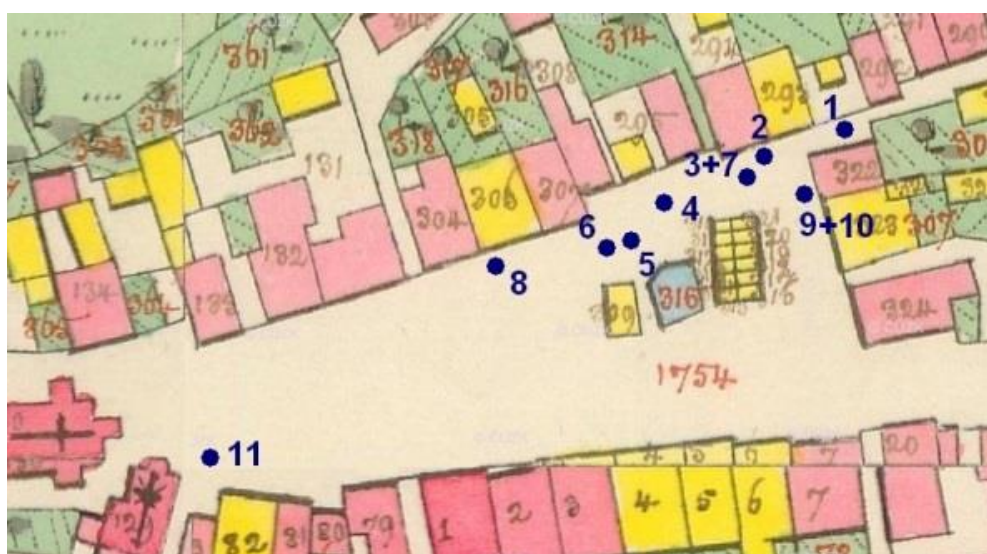
Obr. 32: Vamberk čp. 81 – profily objektů. 1) žlutohnědá jílová, 2) kamenitá destrukce, 3) hnědožlutá, 4) hnědá mastná, 5) šedá, jílovitá s uhlíky. Zdroj: Beková – Dragoun 2012, 29, obr. 26.

Obr. 33: Město Vamberk na 1. vojenském mapování. (zdroj: <https://mapire.eu/en/map/europe-18century-firstsurvey>. Staženo: 19. 4. 2020.)

Obr. 34: Lokalizace vybraných výzkumů na mapě stabilního katastru města Vamberka. 1) Husovo náměstí 1993; 2) Vamberk čp. 57; 3) Vamberk čp. 58; 4) Vamberk čp. 64; 5) Vamberk čp. 78; 6) Vamberk čp. 79; 7) Vamberk čp. 81. (zdroj: <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/pohledy/archiv.html>. Staženo: 19. 4. 2020.)

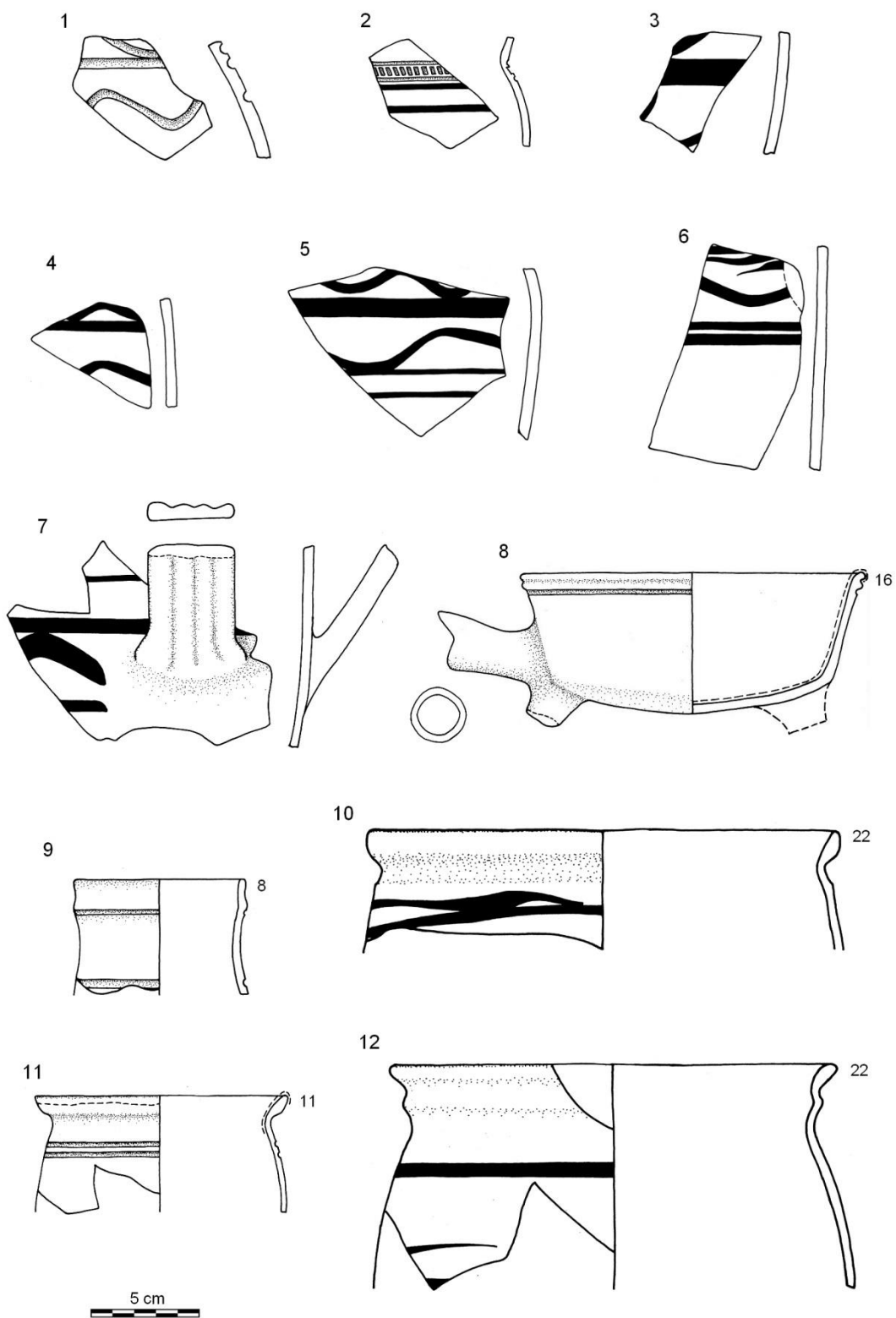
Obr. 35: Lokalizace objektů na Husově náměstí na mapě stabilního katastru města Vamberka. (zdroj: <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/pohledy/archiv.html>. Staženo: 19. 4. 2020.)

Kresebná a fotografická dokumentace

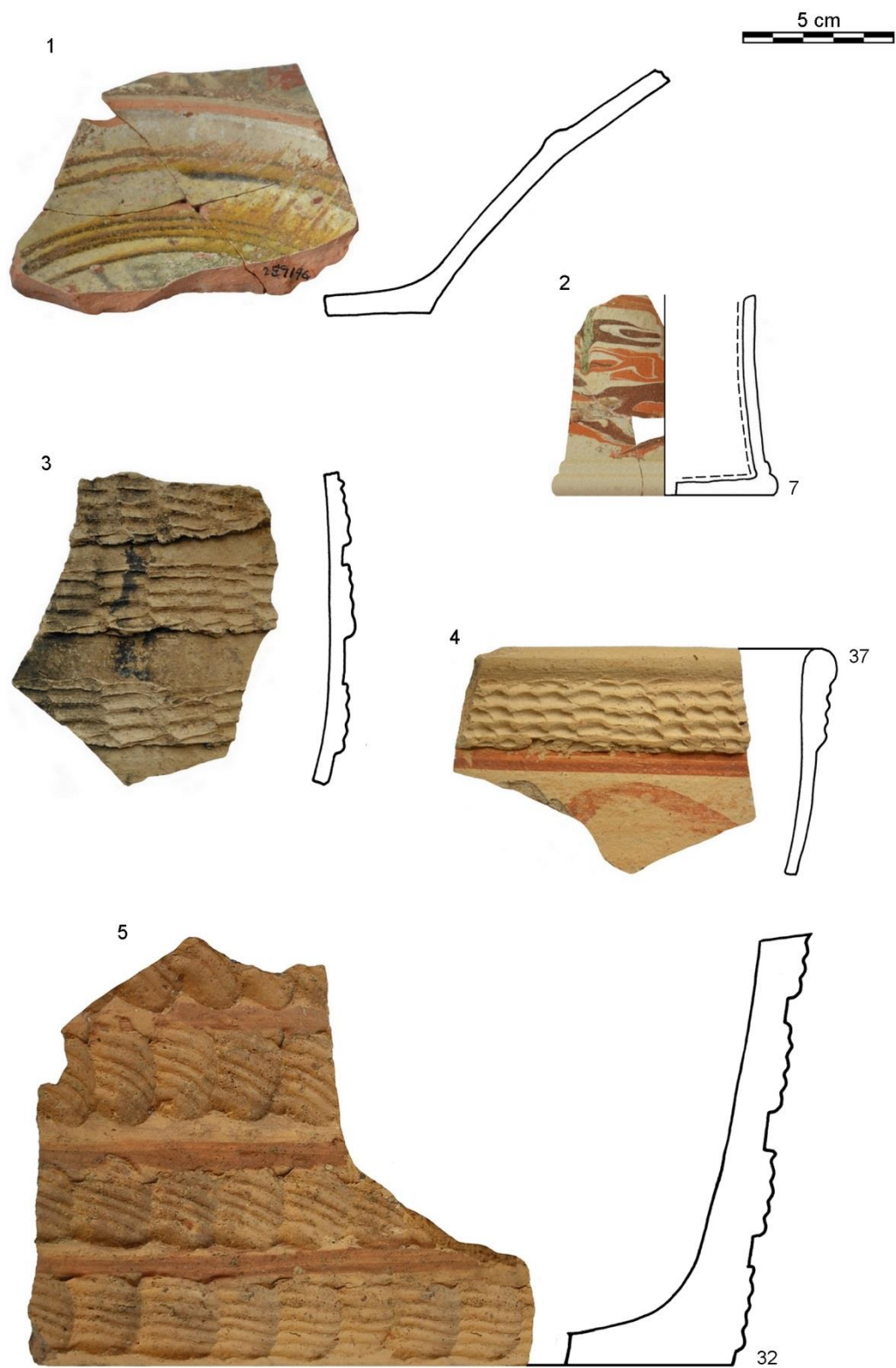
Pokud není uveden jiný zdroj, jsou kresby a fotky dílem autorky práce.

Všechny převzaté kresby a fotky od jiných autorů jsou řádně citovány.

Označení v závorkách u fotek kachlů odpovídá jejich označení v textu a katalogu kachlových motivů.

Obr. 36: Vamberk, Husovo náměstí. KT: VA1001 (4–7), VA1003 (2), VA1004 (3, 9, 10, 12), VA1010 (1), VA4001 (8, 11).

Obr. 37: Vamberk, Husovo náměstí. KT: VA1001 (3, 4), VA1010 (5), VA4001 (2), VA4002 (1).

Foto: Bc. Tereza Janáková.

Obr. 38: Vamberk, Husovo náměstí. Motivy 2-5 rekonstruovány z více jedinců.

Zdroje analogií: *Pavlík 2017*, 110, 158, 171, 97, pol. 118, 375, 437, 40.

Foto: Bc. Tereza Janáková.

Obr. 39: Vamberk, Husovo náměstí. Zdroje analogií: Drnovský – Kypta – Thér 2019, 650, obr 4:2; Pavlík – Vitanovský 2004, 269, pol. 848.

Foto: Bc. Tereza Janáková.

Obr. 40: Vamberk, Husovo náměstí.

Foto: Bc. Tereza Janáková.

Obr. 41: Vamberk, Husovo náměstí. Motivy 21–22 rekonstruovány z více jedinců.

Zdroje analogií: *Pavlík – Vitanovský 2014*, 308, pol. 1252.

Foto: Bc. Tereza Janáková.

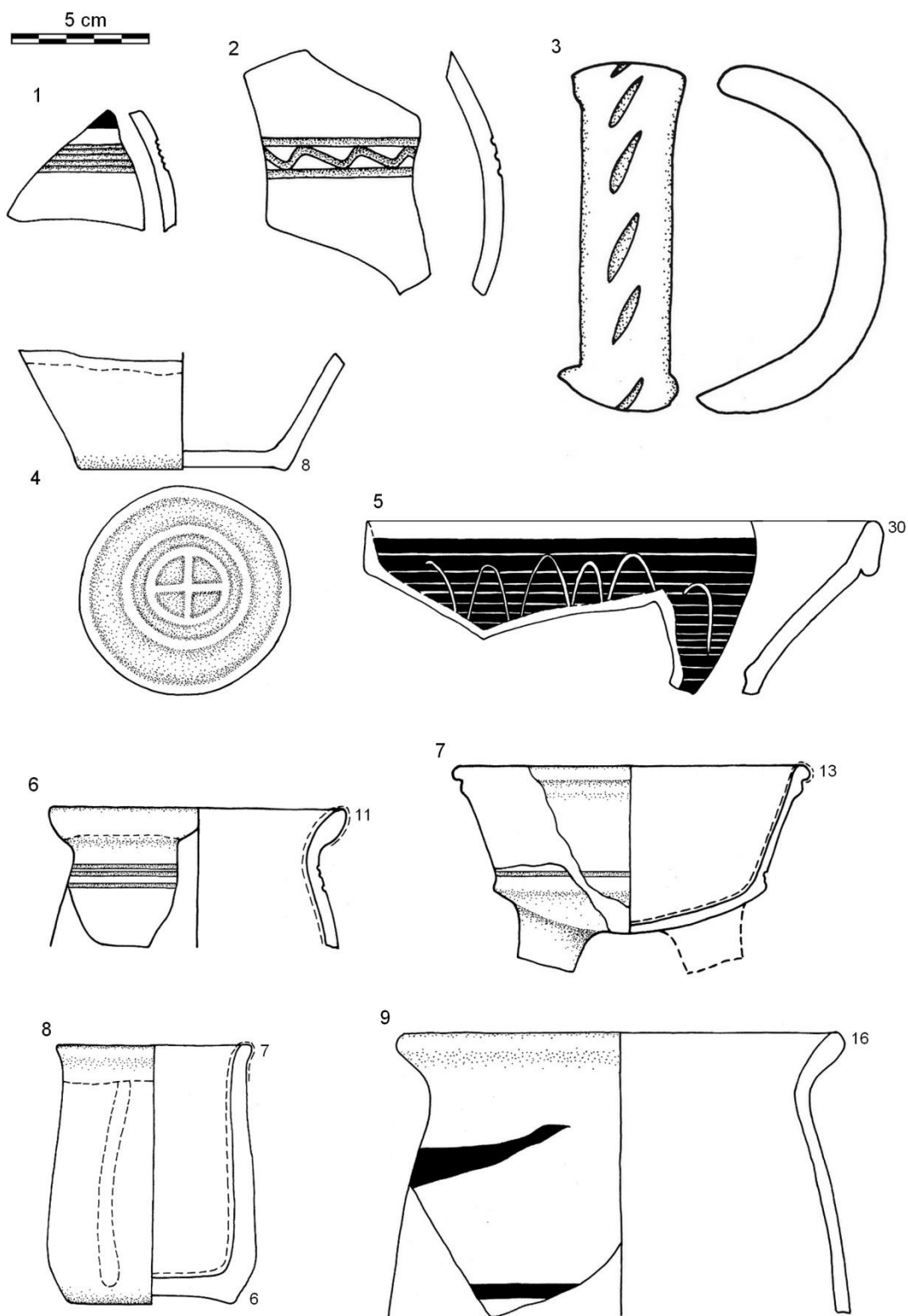

Obr. 42: Vamberk, Husovo náměstí. Motiv 28 rekonstruován z více jedinců.
Foto: Bc. Tereza Janáková.

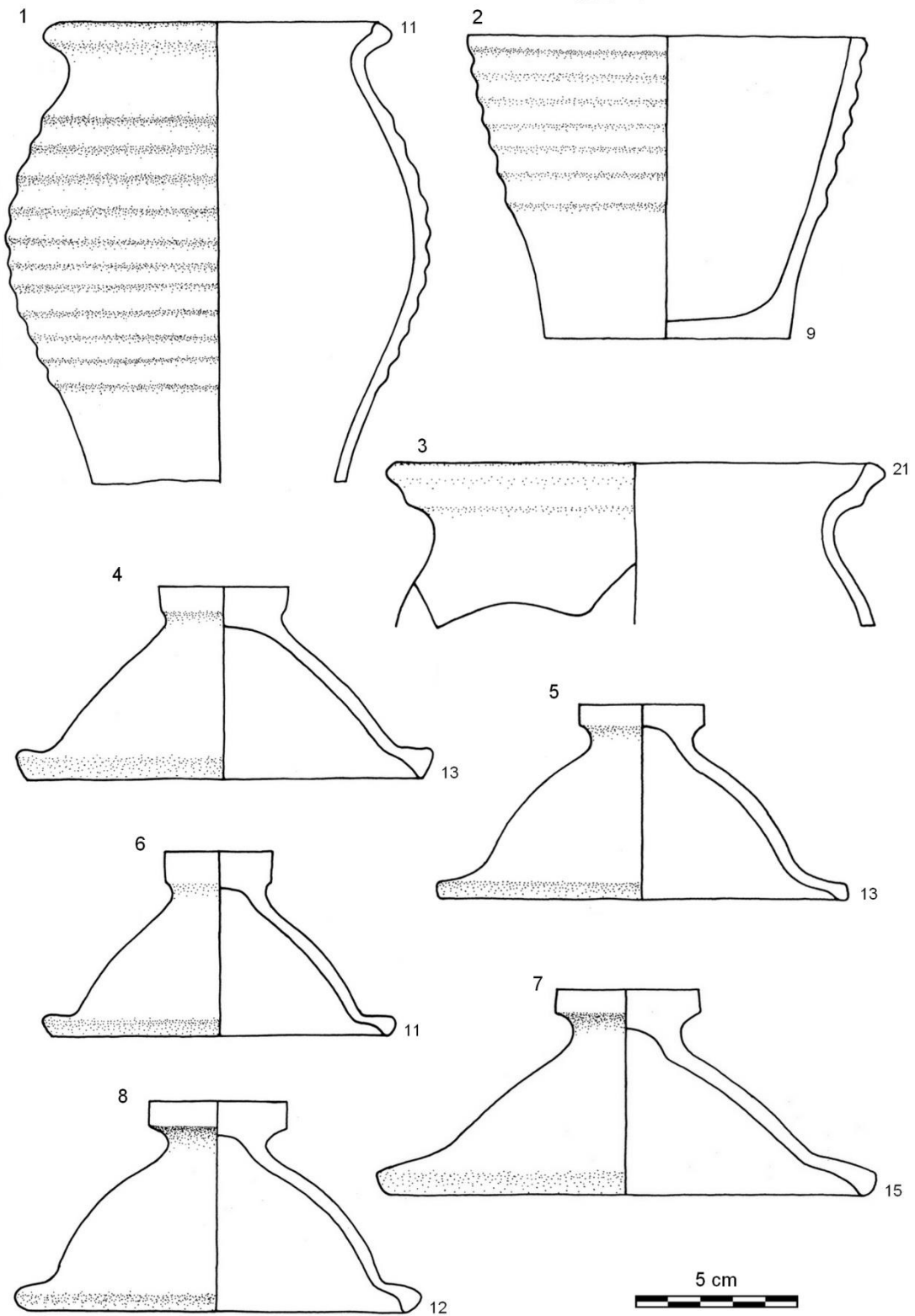

Obr. 43: Vamberk, Husovo náměstí.

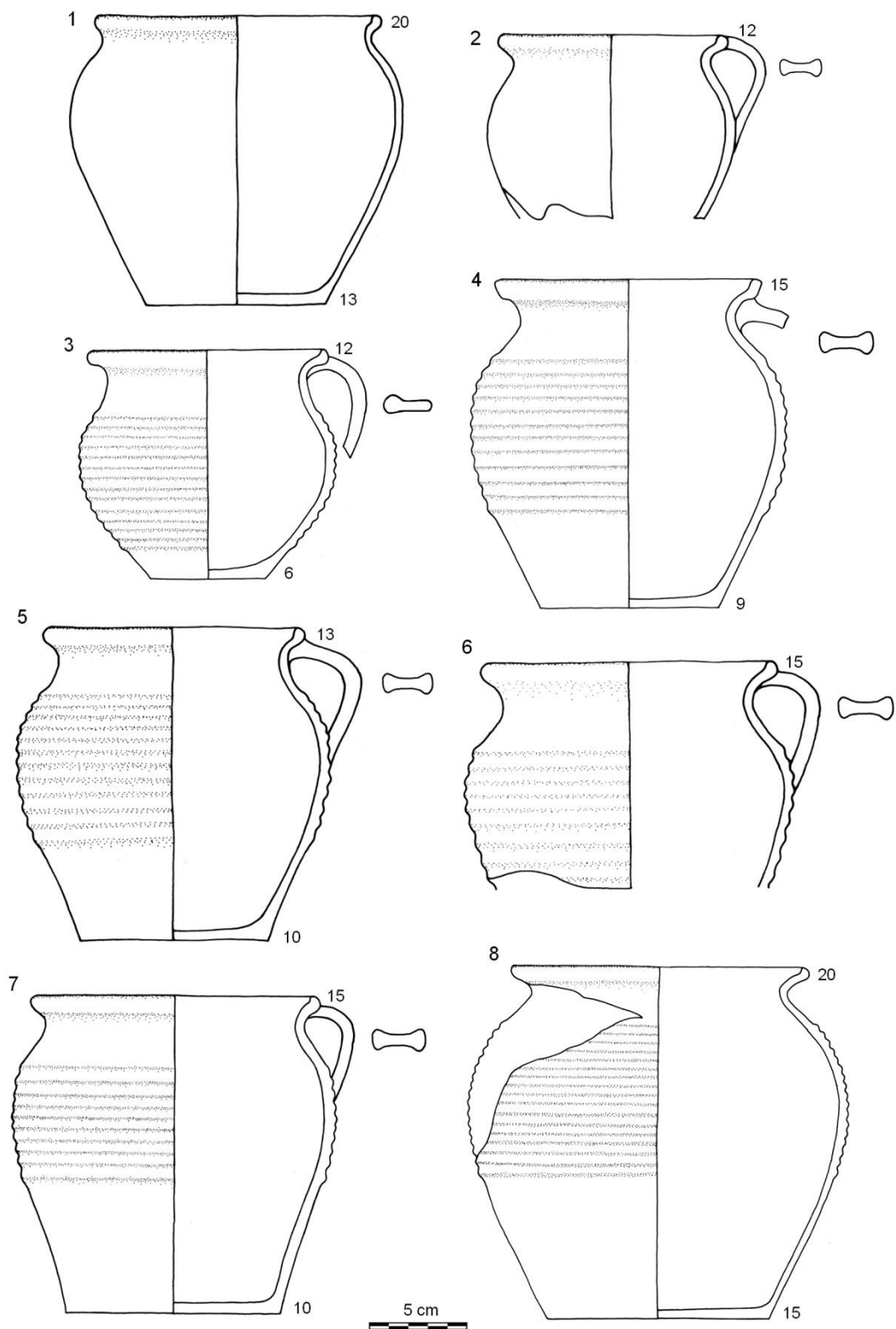
Foto: Bc. Tereza Janáková.

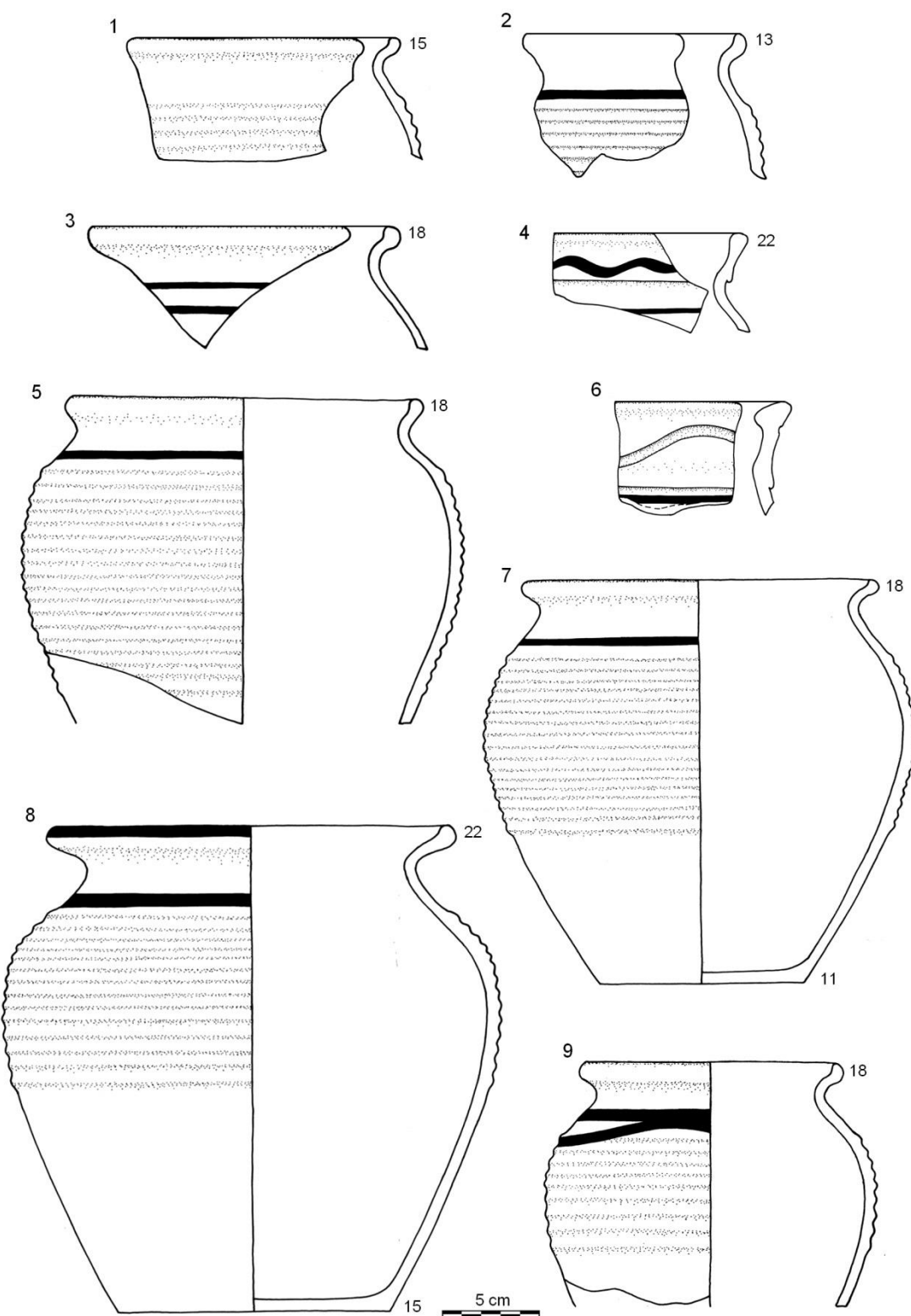
Obr. 44: Vamberk čp. 64. KT: VA1002 (1, 4), VA1004 (9), VA1010 (3), VA1011 (5), VA2001 (2), VA4001 (6–8).

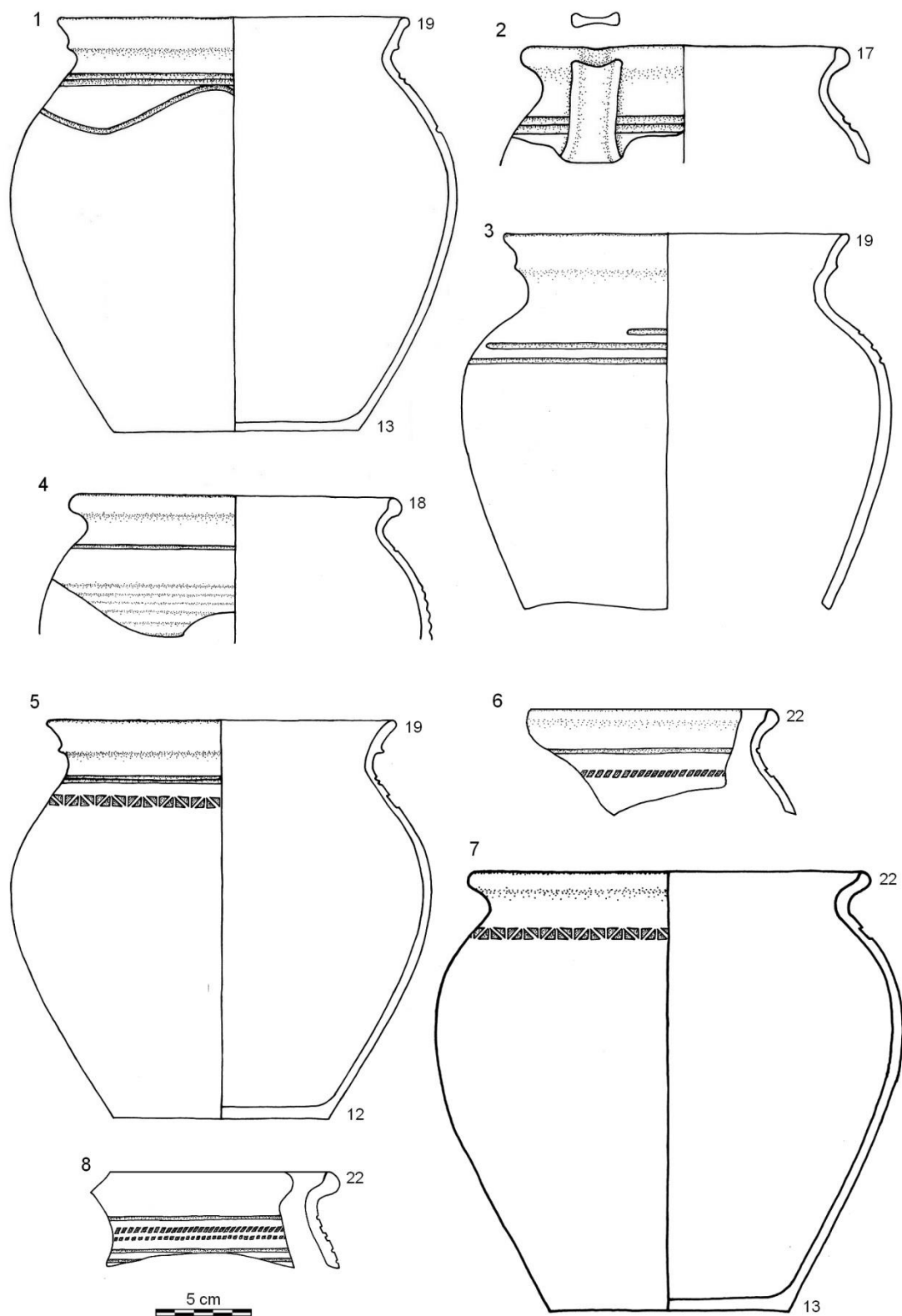
Obr. 45: Vamberk čp. 64. KT: VA1001 (4, 5, 8), VA1002 (7), VA3007 (1–3, 6).

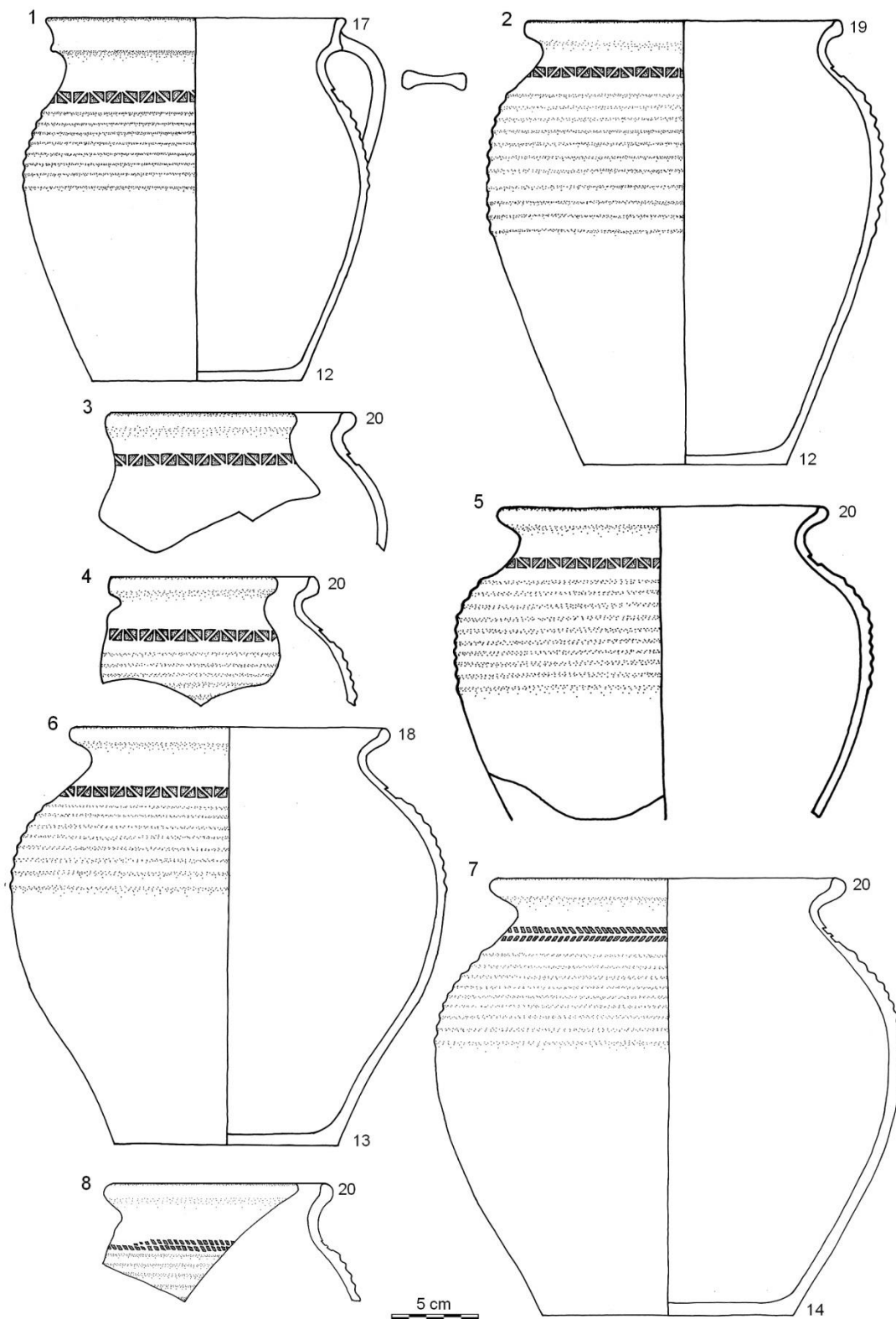
Obr. 46: Vamberk čp. 78, obj. 29/2014 - hrnce nezdobené či s vývalkovou šroubovicí. KT: VA1001, VA3004 (8).

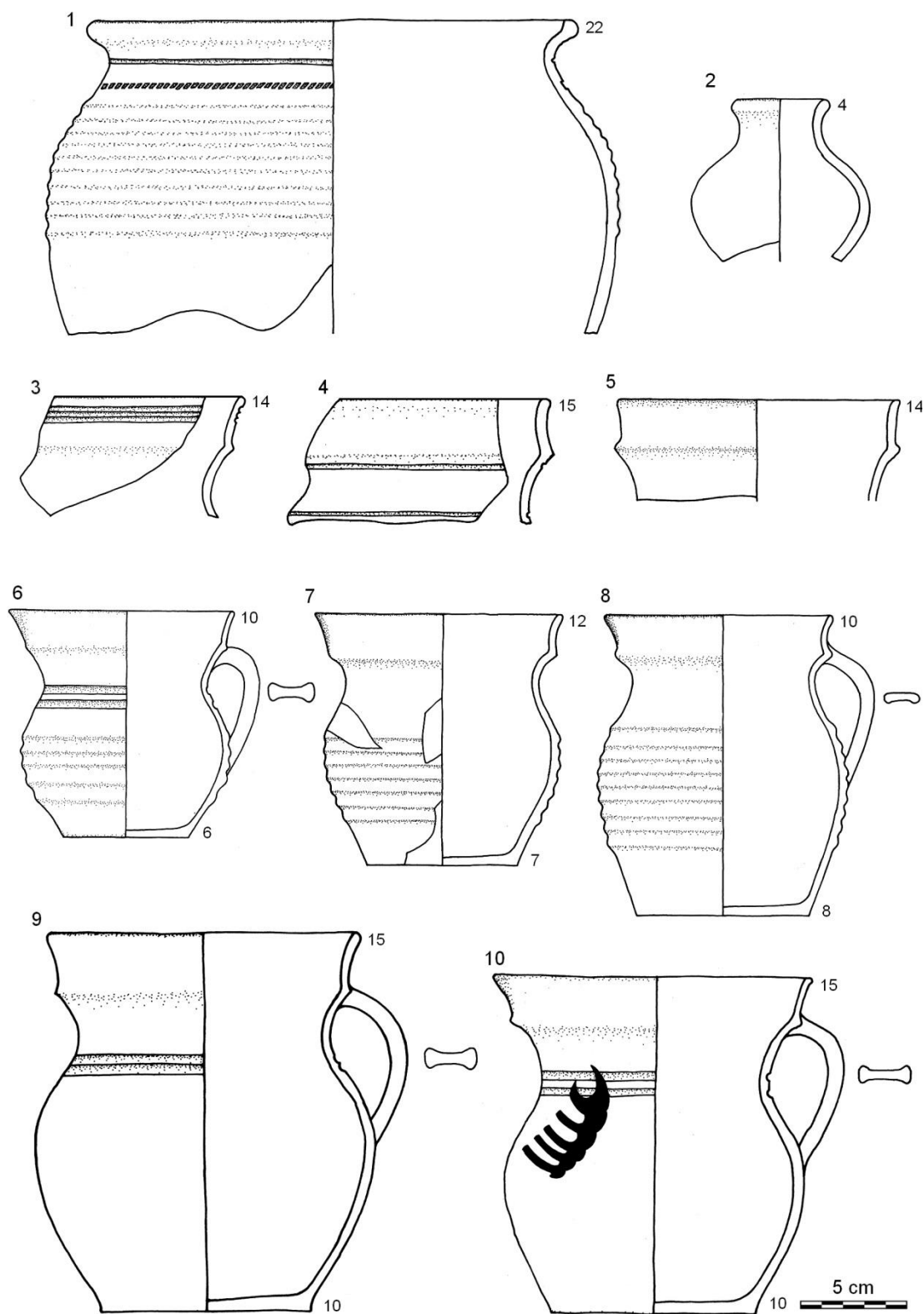
Obr. 47: Vamberk čp. 78, objekt 29/2014 (vyjma č. 4 a 6) – hrnce s malovanou výzdobou. KT: VA1001.

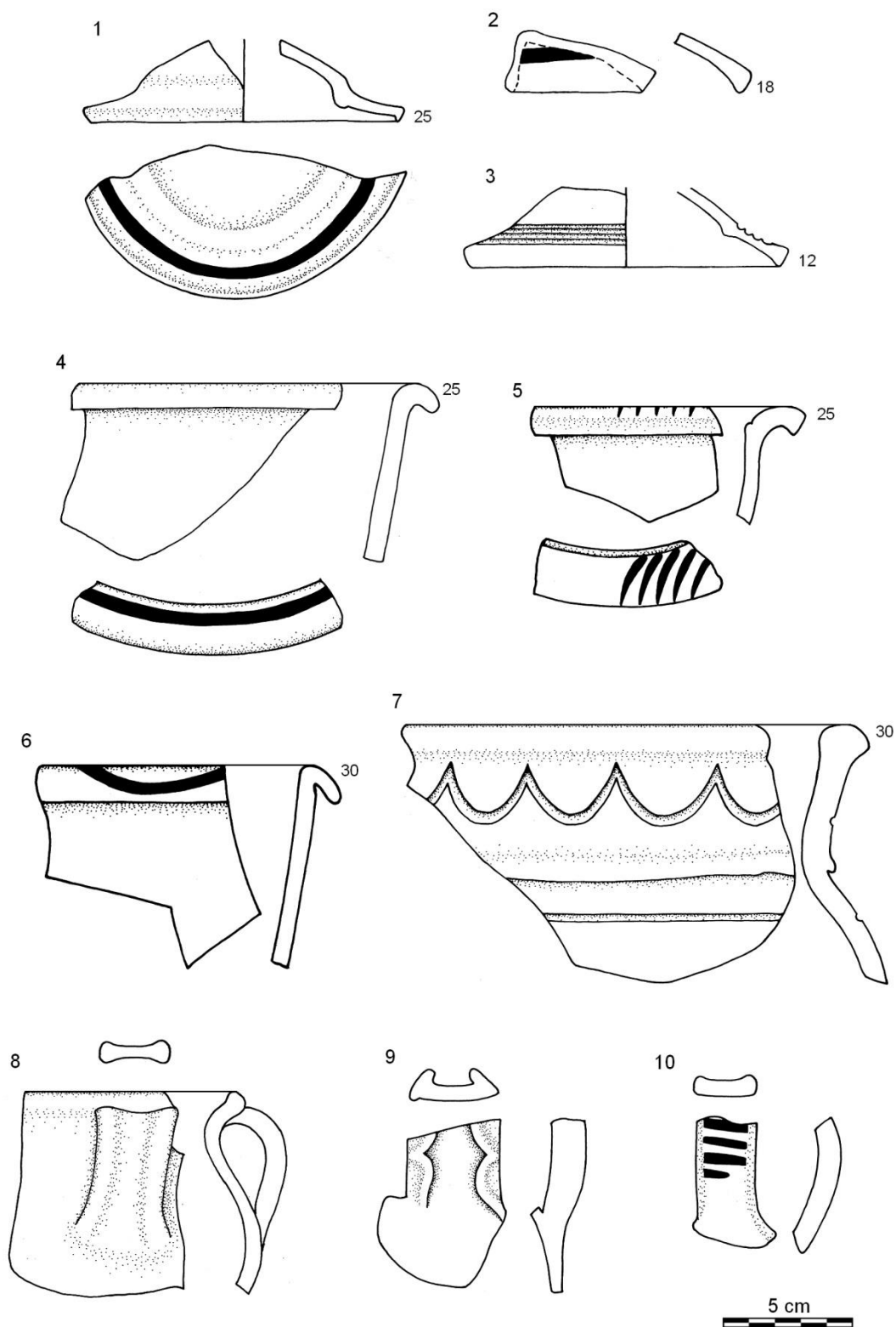
Obr. 48: Vamberk čp. 78, objekt 29/2014 – hrnce s rytou či radélkovou výzdobou. KT: VA1001, VA3004 (3).

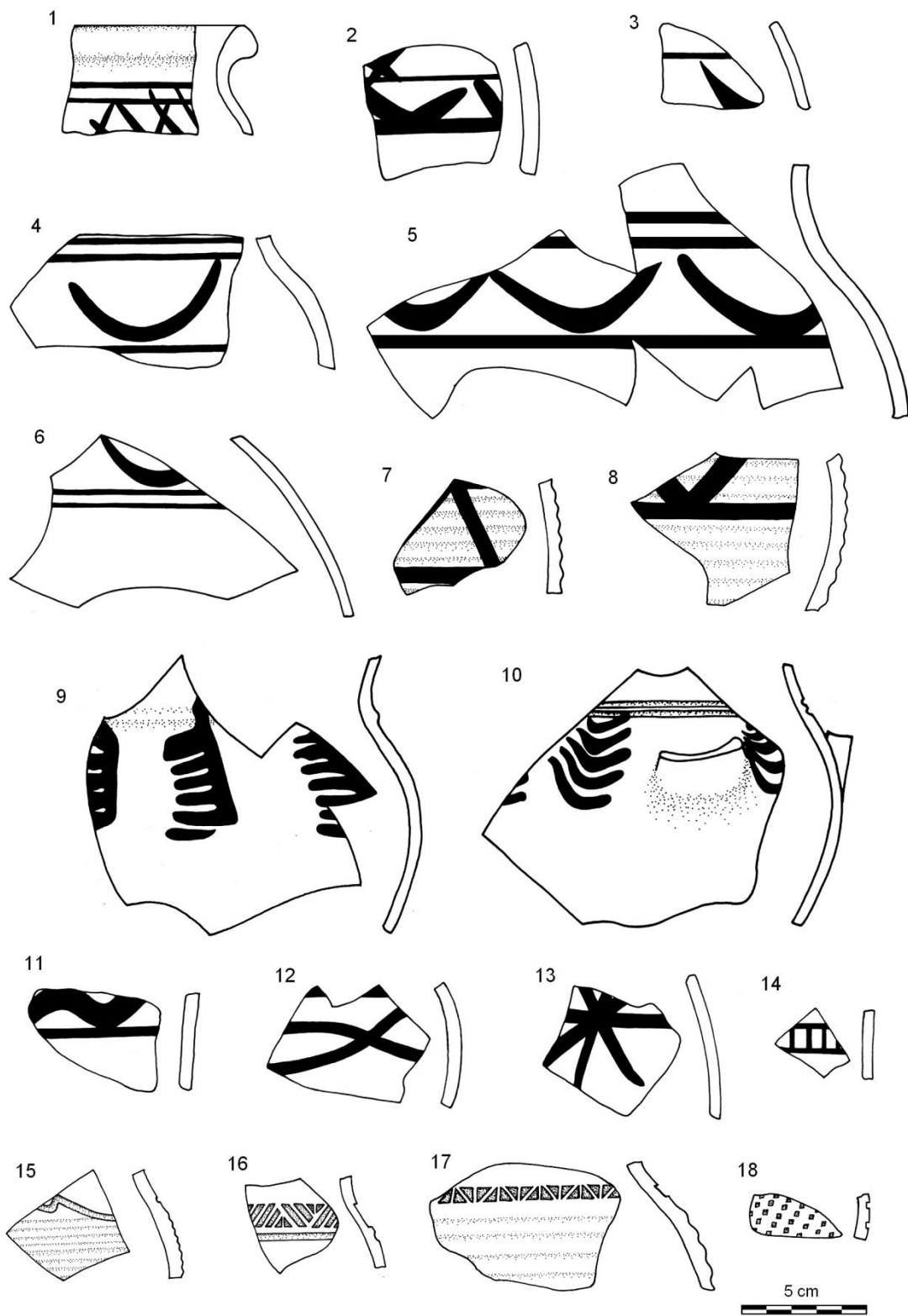
Obr. 49: Vamberk čp. 78, objekt 29/2014 – hrnce s radélkovou výzdobou. KT: VA1001, VA1002 (8), VA1007 (2).

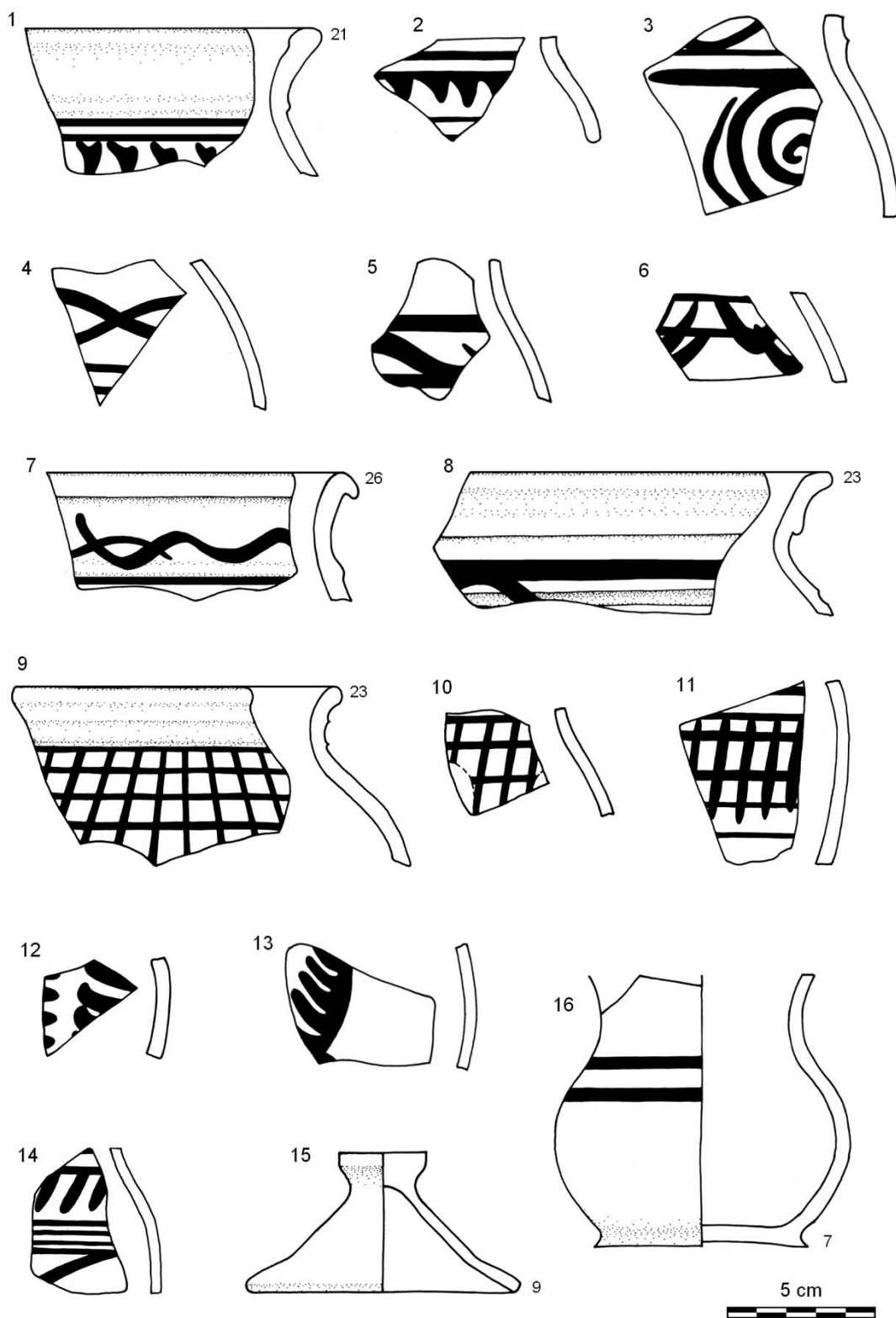
Obr. 50: Vamberk čp. 78, objekt 29/2014 (vyjma č. 2) – hrnec, flakón a džbány.
 KT: VA1001, VA1003 (5, 8), VA3007 (2).

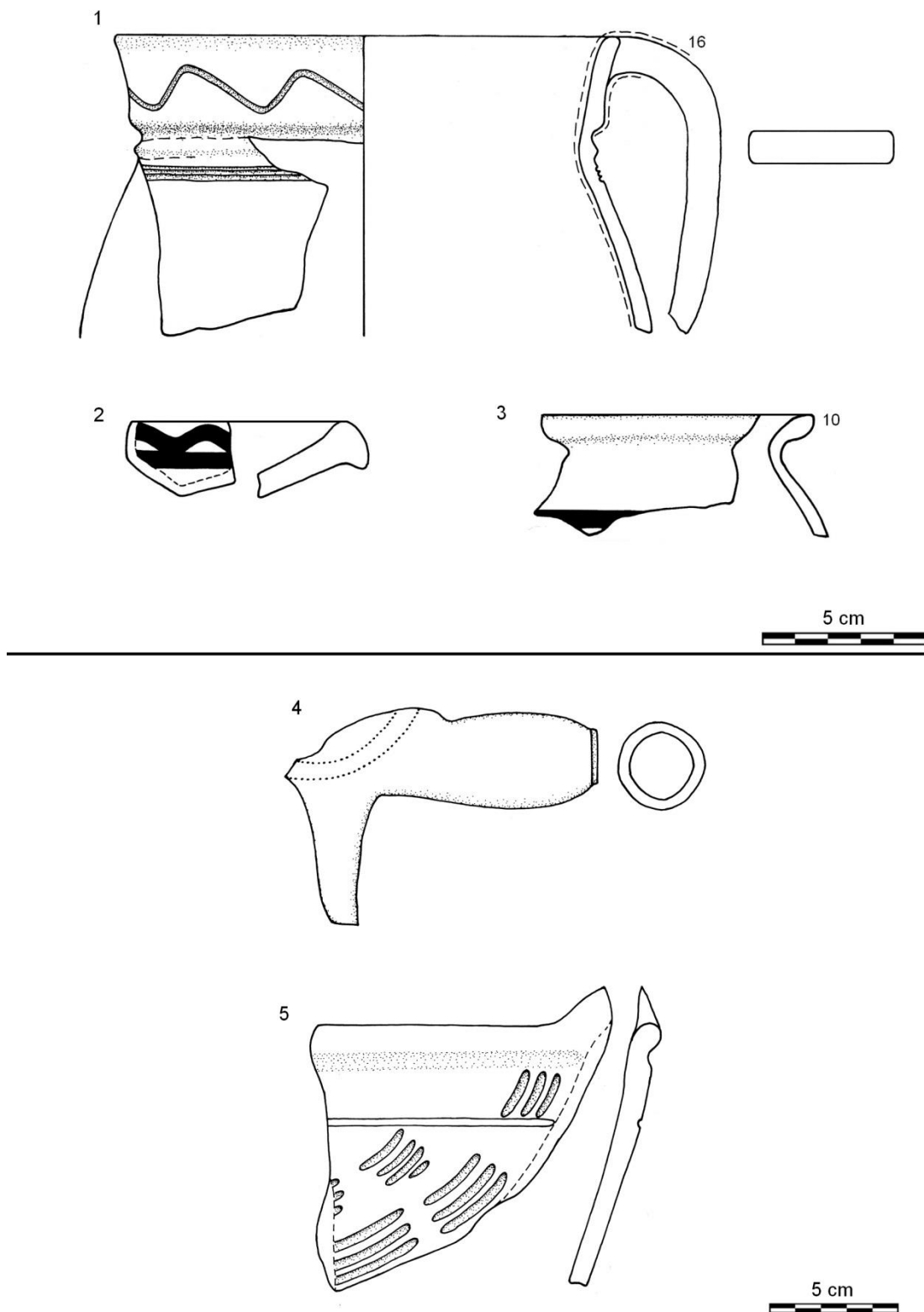
Obr. 51: Vamberk čp. 78 – pokličky, misky, zásobnice, ucha. KT: VA1001, VA1010 (1, 9), VA1013 (7), VA3007 (6).

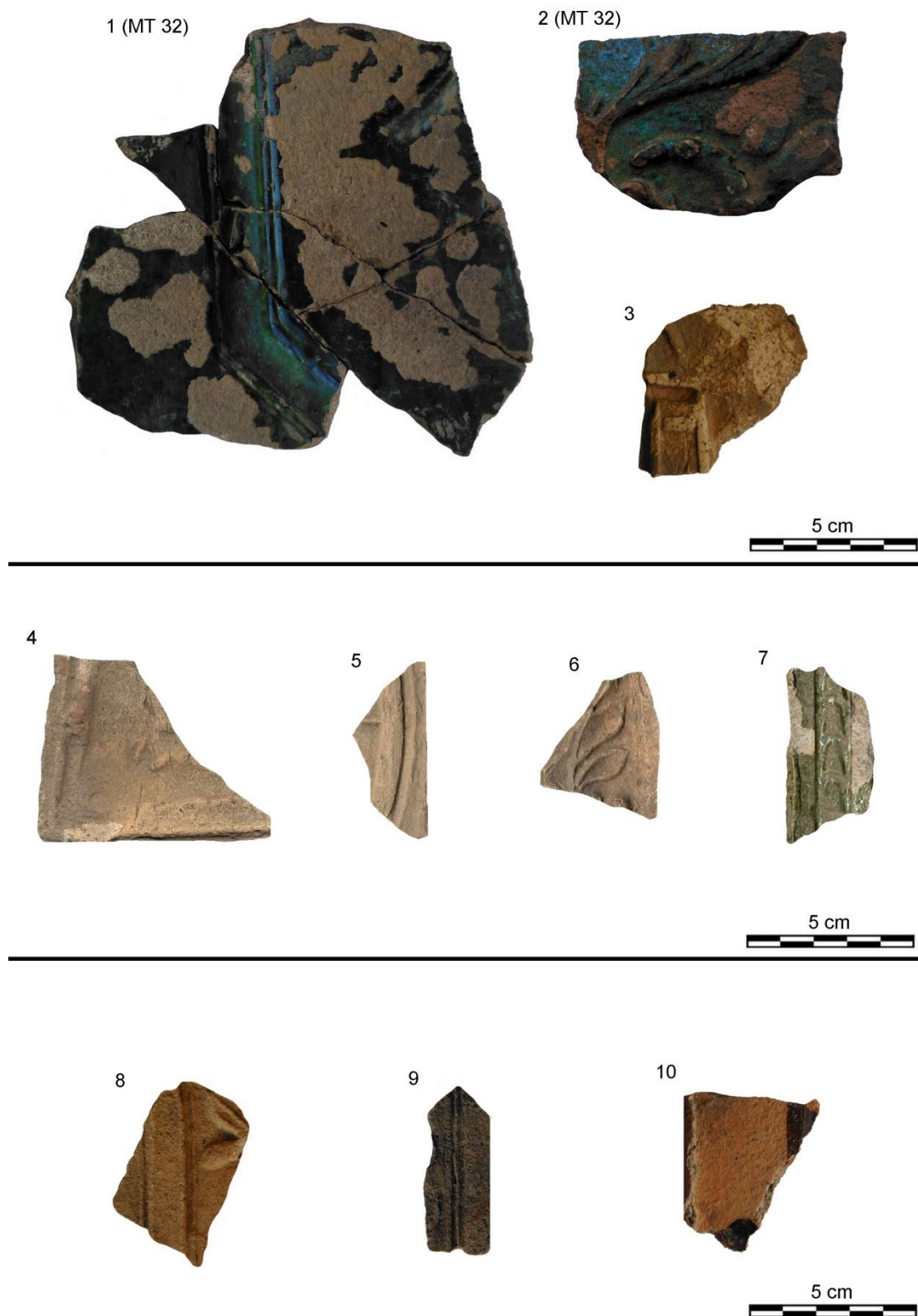
Obr. 52: Vamberk čp. 78 – zdobené zlomky výdutí. KT: VA1001, VA1003 (9, 10), VA1010 (15).

Obr. 53: Vamberk čp. 57. KT: VA1001, VA1003 (13), VA1010 (16), VA3007 (1, 3, 7, 11).

Obr. 54: Menší výzkumy. 1–2) Vamberk čp. 81; 3–4) Vamberk čp. 58. KT: VA1003 (3), VA1012 (2), VA4001 (1, 4), VA1014 (5).

Obr. 55: Vamberk – zlomky ČVS. 1-3) Vamberk čp. 78, 4-7) Vamberk čp. 57, 8-10) Vamberk čp. 81.

Příloha I – Typář východočeské keramiky

Pavel Drnovský – Anežka Dragounová – Kateřina Fleknová

A) Identifikační údaje

Lokalita

Název lokality

Akce

Upřesnění nálezové situace

Datum nálezu

Uvedeno datum učinění nález (12.06.1975)

Kontext

Uveden nálezový kontext keramického jedince dle charakteru nálezové situace (sonda/segment/stratigrafická jednotka)

Uložení

Uvedena zkratka instituce, kde je nález uložen, popřípadě upřesňující identifikátor (inv. č.; př. č.)

B) Metrická charakteristika

Hmotnost

Udávána v gramech (g) s přesností jednoho desetinného čísla.

Fragmentarizace

Určována podle velikostních kategorií odvozených od kružnic. Její hodnota odpovídá průměru kružnice, do které by se daný jedinec ideálně vešel (stupně následují po 1 cm). Například jedince s hodnotou určenou 5 je možno si představit jako fragment, jehož výška a délka nepřesáhne 5 cm, ale zároveň není menší než 4 cm.

Abraze

Sledován stupeň setření jedince. Stupně vychází z kategorií vytvořených L. Čapkem (2010, 43). Pakliže je lom čerstvý (tedy vzniklý při exkavaci, nebo během následného laboratorního zpracování) není tento lom registrován.

1 – *ostrohranný* jedinec (všechny rohy ostré); **2** – *částečně ořelý* jedinec (polovina hran ostrá, polovina hran omletá); **3** – *omletý* jedinec (rohy zaoblené, setřelý povrch)

C) Morfologická a typologická charakteristika

Druh nádoby

K určení typu nádoby je použito alfabetského kódu, který využívá brněnský deskripční systém (Procházka 2007, 233–235).

C – cedník; **D** – džbán; **H** – hrnec; **KA** – kahan; **K** – kachel; **L** – láhev; **M** – mísa; **PO** – pohár; **PA** – pánev; **PK** – poklice; **T** – talíř; **X** – neurčeno; **Z** – Zásobnice atd.

Část nádoby

K určení části nádoby je použito kódu brněnského deskripčního systému (Procházka 2007, 238).

0 – nezjištěn; **DN** – dno; **KN** – knoflík; **N** – noha; **O** – okraj; **T** – tělo; **U** – ucho atd.

Průměr ústí nádoby

Udáván v milimetrech (mm)

Profil okraje

Dělení okrajových profilací zachycuje jen její základní formy.

Kód umožňuje rozvinout jednotlivé skupiny přidáním numerické hodnoty nových typů dle potřeby daného souboru.

Hrnce

- H.1.** – jednoduše profilovaný, nezesílený
- H.2.** – nezesílený, hraněný, či seříznutý
- H.3.** – nezesílený, nahoře prožlabený
- H.4.** – pravidelně zeslabený
- H.5.** – oboustranně zesílený (část tzv. kyjovitě)
- H.6.** – oboustranně zesílený, hraněný, či seříznutý
- H.7.** – oboustranně zesílený, nahoře prožlabený
- H.8.** – ovalený s vnitřním podžlabením
- H.9.** – oboustranně zesílený, směrem dolů protažený
- H.10.** – okruží nízké, vně prožlabené
- H.11.** – okruží nízké, vně ploché
- H.12.** – okruží nízké, s vnitřním prožlabením (tzv. nepravé okruží)
- H.13.** – okruží vně prožlabené
- H.14.** – okruží vně prožlabené, nahoře různé formy zakončení
- H.15.** – ovalený s vnitřním prožlabením
- H.16.** – ovalený bez vnitřního prožlabení
- H.17.** – přehnutý, oble, ostře
- H.18.** – zavínutý, oble, ostře
- H.19.** – okruží s vnitřním prožlabením (tzv. nepravé okruží)
- H.20.** – vzhůru vytažený, zesílený
- H.21.** – vzhůru vytažený, nezesílený
- H.22.** – vzhůru vytažený, ovalený
- H.23.** – vzhůru vytažený, rozšířený
- H.24.** – vzhůru vytažený s prožlabením na vnější straně
- H.25.** – vzhůru vytažený s prožlabením na vnitřní straně
- H.26.** – vzhůru vytažený bez prožlabení
- H.27.** – směrem dolů i nahoru protažený
- H.28.** – směrem dolů i nahoru protažený, zvnějšku prožlabený
- H.29.** – směrem dolů i nahoru protažený, protažení obdélného profilu
- H.30.** – směrem dolů i nahoru protažený, protažení lichoběžníkového profilu

- H.31.** – horizontálně protažený
- H.32.** – horizontálně vyložený, pravidelně ukončený
- H.33.** – horizontálně vyložený, nepravidelně ukončený
- H.34.** – horizontálně vyložený, z vrchní strany prožlabený

Džbány

- D.1.** – jednoduchý
- D.2.** – kyjovitě rozšířený okraj
- D.3.** – zavnutý okraj
- D.4.** – vzhůru vytažený bez prožlabení
- D.5.** – s jednou či více plastickými lištami
- D.6.** – nízké okruží
- D.7.** – vysoké okruží

Mísy

- M.1.** – okraj jednoduchý
- M.2.** – šikmo dovnitř seříznutý
- M.3.** – kyjovitě rozšířený, nahoře prožlabený
- M.4.** – zesílený, vně i uvnitř prožlabený
- M.5.** – zavnutý
- M.6.** – palicovitě rozšířený
- M.7.** – vodorovně vyložený
- M.8.** – vzhůru vytažený bez prožlabení
- M.9.** – kyjovitý

Pánve

- PA.1.** – jednoduchý
- PA.2.** – vně rozšířený
- PA.3.** – kyjovitý
- PA.4.** – profilovaný do okruží
- PA.5.** – zavnutý
- PA.6.** – přehnutý
- PA.7.** – nahoře výrazně prožlabený
- PA.8.** – s vnitřním prožlabením

Talíře

- TA.1.** – jednoduchý
- TA.2.** – kyjovitý
- TA.3.** – talíře s talířovým podokrajím
- TA.4.** – s prožlabením na vnější straně

Zásobnice

- Z.1.** – jednoduchý
- Z.2.** – vně vyhnutý, vně výrazně zesílený
- Z.3.** – vně vyhnutý, prožlabený s výraznou lištou
- Z.4.** – vzhůru oble vytažený, nahoře prožlabený
- Z.5.** – kyjovitě rozšířený obdélného průřezu
- Z.6.** – kyjovitě rozšířený, nahoře prožlabený
- Z.7.** – dovnitř vytažený

Profil dna

- DN.1.** – rovné dno s hraněným okrajem
- DN.2.** – konkávní dno s hraněným okrajem
- DN.3.** – rovné dno s oblým okrajem
- DN.4.** – rovné dno s obvodovou lištou
- DN.5.** – konkávní dno s obvodovou lištou
- DN.6.** – rovné dno s vytaženým okrajem
- DN.7.** – konkávní dno s vytaženým okrajem
- DN.8.** – dno s nožkou

Profil ucha

- U.1.** – páskové prožlábnuté ucho s rovným dnem
- U.2.** – páskové prožlábnuté ucho s nerovným dnem
- U.3.** – ploché široké ucho
- U.4.** – válečkovité ucho

Profil knoflíku poklice

Variace knoflíků byly sloučeny do jedné skupiny.

Profil okraje poklice

- PO.1.** – zvonovitá; jednoduchý okraj
- PO.2.** – zvonovitá; rozšířený okraj směrem nahoru
- PO.3.** – zvonovitá; vytažený okraj směrem nahoru
- PO.4.** – zvonovitá; rozšířený okraj směrem dolů
- PO.5.** – zvonovitá; kyjovitě rozšířený okraj
- PO.6.** – zvonovitá; s prožlabením
- PO.7.** – plochá; jednoduchý okraj
- PO.8.** – plochá; vytažený směrem nahoru
- PO.9.** – plochá; zesílený či vytažený směrem dolů
- PO.10.** – plochá; kyjovitě rozšířený

Profil držadla pánve

Držadla pánví byla sloučena do jedné základní skupiny.

D) Technologická charakteristika

Výpal

1 – oxidační; 2 – redukční; 3 – smíšený; 4 – neurčený.

Tvrдость

Stupnice vychází z brněnského deskripčního systému (Procházka 2007, 241).

1 – měkký (vryp nehtem), 2 – středně tvrdý (vryp železem), 3 – velmi tvrdý (zvonivý, vryp sklem), 4 – částečně slinutý, 5 – slinutý (kamenina)

Struktura keramické hmoty

Sledována je zrnitost příměsí v keramickém těště. Stupnice vychází z kategorií L. Čapka (2016, 122).

1 – hrubozrná (1,5 – 2,5 mm); 2 – středozrná (0,5 – 1,5 mm); 3 – jemnozrná (0,1 – 0,5 mm); 4 – slinutá

Zvláštní příměs

0 – není; 1 – grafit hrubý; 2 – grafit jemný; 3 – slída hrubá; 4 – slída jemná; 5 – grafit a slída

Barva

K určení barvy je užívána příložená tabulka a to s pomocí alfanumerického kódu např. ve tvaru A10.

Úprava povrchu

Sledován je povrch na vnější straně jedince. Stupnice vychází z kategorií L. Čapka (2016, 122).

1 – hrubý; 2 – krupičkový; 3 – jemně drsný; 4 – hladký; 5 – leštěný; 6 – engoba; 7 – glazura.

Keramická třída

Název se skládá z prvních dvou alfabetských znaků (zkratka lokality), následuje a čtyřčísle, kdy první dvě čísla označují vybrané technologické skupiny:

AB00xx – nezařazené skupiny.

AB10xx – skupiny oxidačně pálené keramiky.

AB20xx – skupiny redukčně pálené keramiky.

AB30xx – skupiny smíšeně pálené keramiky.

AB40xx – skupiny glazované keramiky.

AB50xx – skupiny (polo)kameniny.

AB60xx – skupiny recentní keramiky (19 století a mladší).

Určujícími kritérii pro určení KT je pozorování: 1) výpalu (charakter/tvrдость); 2) charakter a úpravy povrchu; 3) makroskopická struktura keramické hmoty; 4) barevné spektrum; 5) afinita.

Glazura

0 – není; 1 – vnitřní strana; 2 – vnější strana; 3 – oboustranná; 4 – vnitřní a vnější část okraje; 5 – náhodné kapky na jinak rezném jedinci.

Barva glazury

K určení barvy glazury je užívána příložená tabulka a to s pomocí alfanumerického kódu např. ve tvaru A10.

Engoba

0 – není; **1** – vnitřní strana; **2** – vnější strana; **3** – oboustranná

Dno

Sledovány technologické stopy na dně nádoby:

1 – nezřetelné; **2** – podsýpka; **3** – odříznutí strunou; **4** – odříznutí nožem.

Značka na dně

0 – ne; **1** – ano

Výzdoba

Dělení výzdoby zachycuje jen její základní formy.

Kód umožňuje rozvinout jednotlivé skupiny přidáním numerické hodnoty nových typů dle potřeby daného souboru.

Malovaná výzdoba

M.1. – tenká linie

M.2. – zdvojená tenká linie

M.3. – široká linie

M.4. – vlnovky

M.5. – půlměsíčky

M.6. – kolečka

M.7. – jazýčky

M.8. – zuby

M.9. – výzdoba okraje

M.10. – výzdoba dna

M.11. – mřížka

M.12. – křížek

M.13. – žebřík

M.14. – hvězdička

M.15. – motiv jedlové větvičky

M.16. – spirála

Vrypy, vseky, vpichy

V.1. – nehtovité vrypy

V.2. – kruhové vpichy

V.3. – dlouhé vseky

V.4. – obloučkové vrypy

Rytá výzdoba

R.1. – rytá linie

R.2. – ryté vlnovky

R.3. – překřížené linie

R.4. – oběžné široké žlábků

- R.5.** – ryté obloučky
- R.6.** – vyškrabávaný vzor

Plošná výzdoba

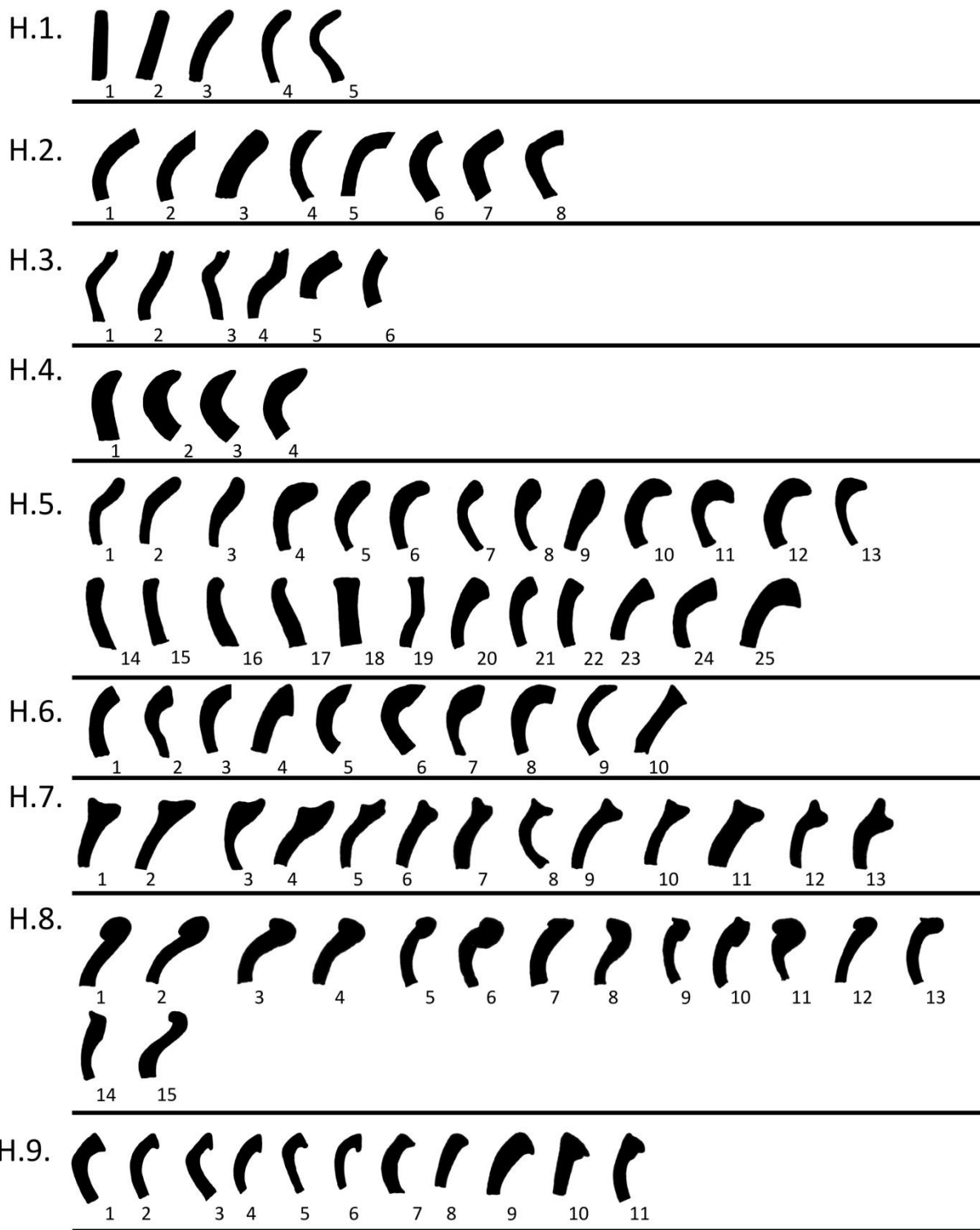
- P.1.** – šroubovice vývalková úzká
- P.2.** – šroubovice vývalková široká
- P.3.** – šroubovice hřebenová
- P.4.** – šroubovice rytá
- P.5.** – šroubovice stupňovitá
- P.6.** – svislá rytá linie

Plastická výzdoba

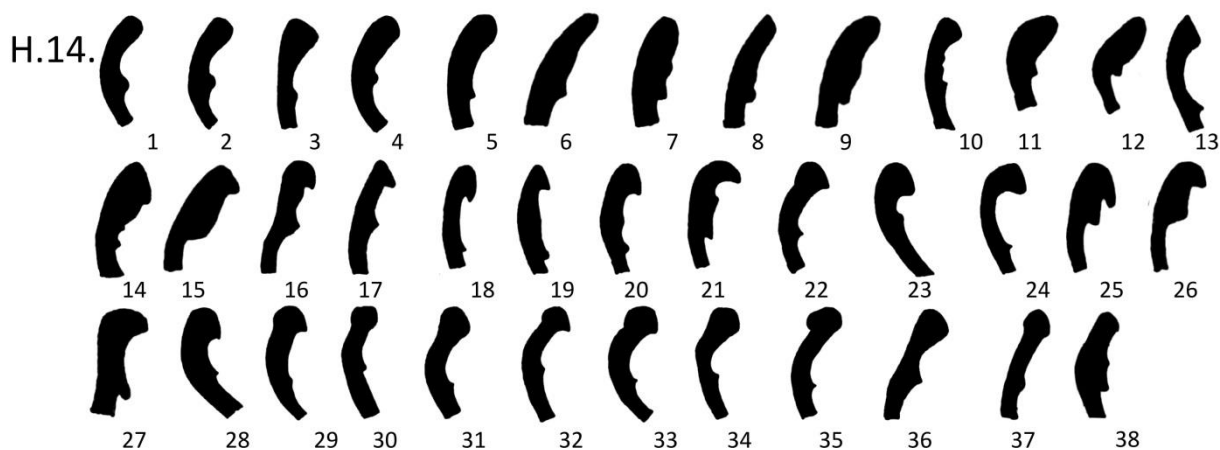
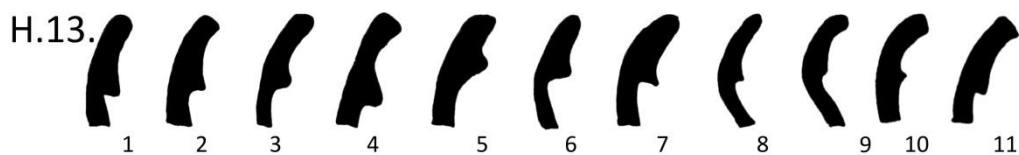
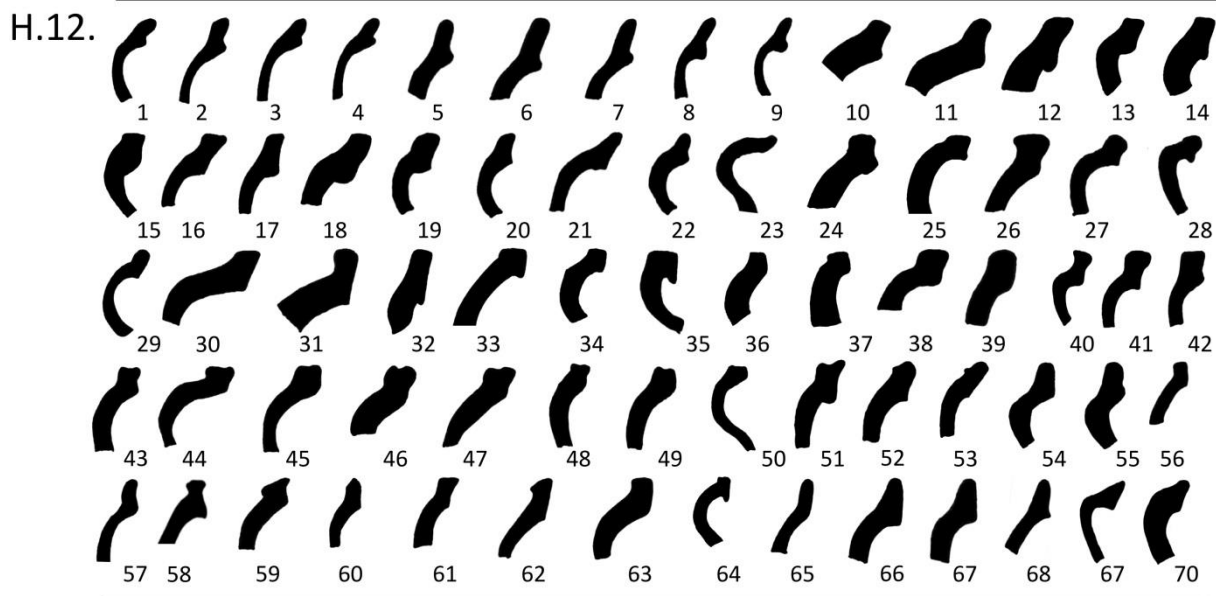
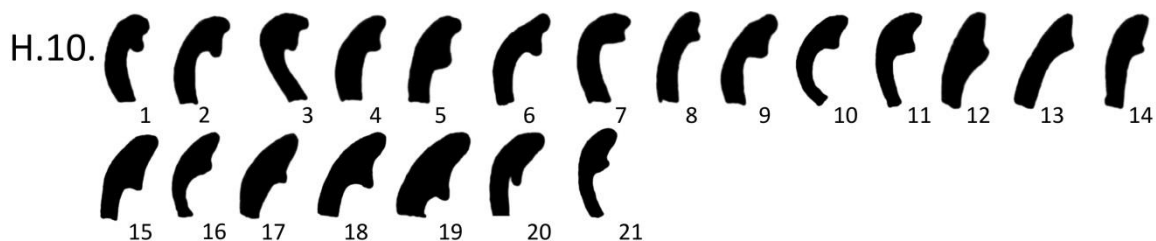
- Pl.1.** – lišta oblého průřezu
- Pl.2.** – lišta obdélného průřezu
- Pl.3.** – lišta trojúhelníkového průřezu
- Pl.4.** – zdvojená lišta oblého průřezu
- Pl.5.** – nálepy
- Pl.6.** – vlnovka na okraji
- Pl.7.** – promačkávání na uchu

Radélka

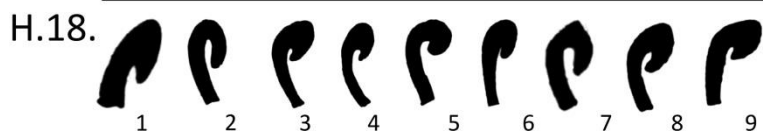
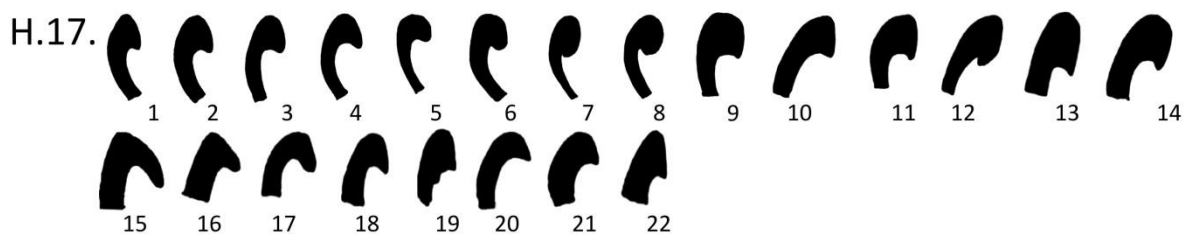
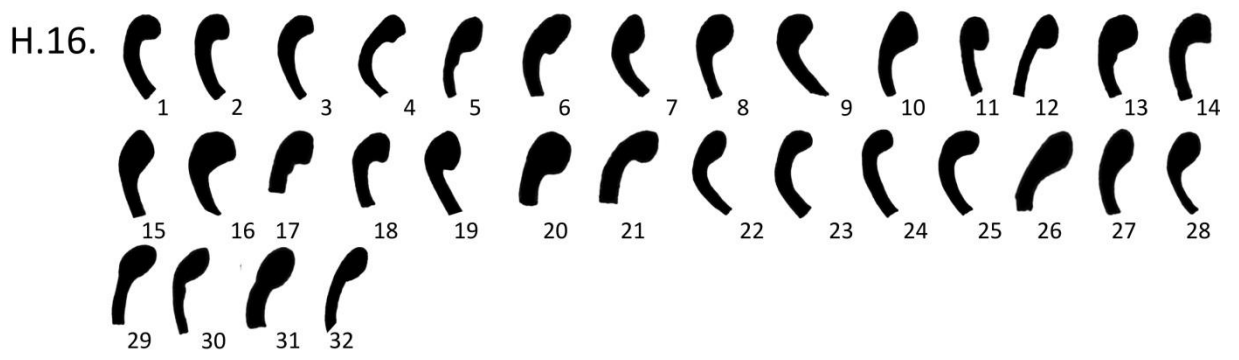
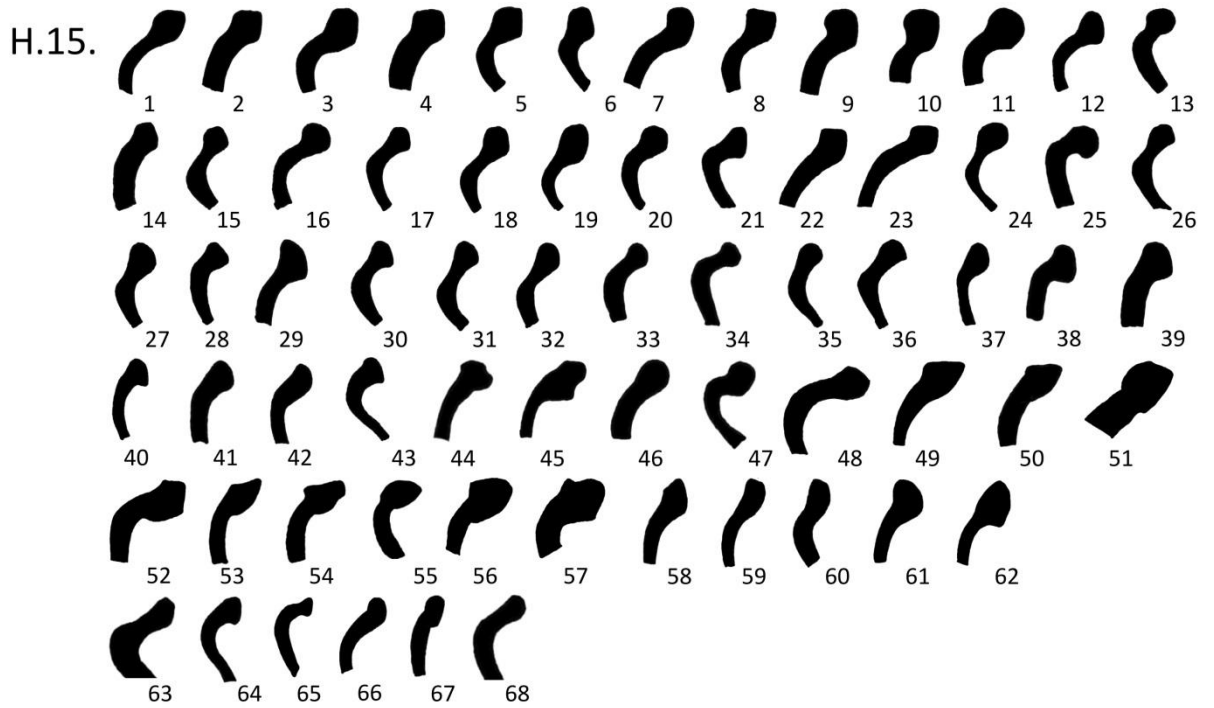
- Ra.1.** – čtverečková radélka
- Ra.2.** – obdélníková radélka
- Ra.3.** – trojúhelníkovitá radélka
- Ra.4.** – kosočtverečná radélka
- Ra.5.** – tečkovitá radélka
- Ra.6.** – půlobloučkovitá radélka
- Ra.7.** – zvláštní tvary
- Ra.8.** – křížky v řadě

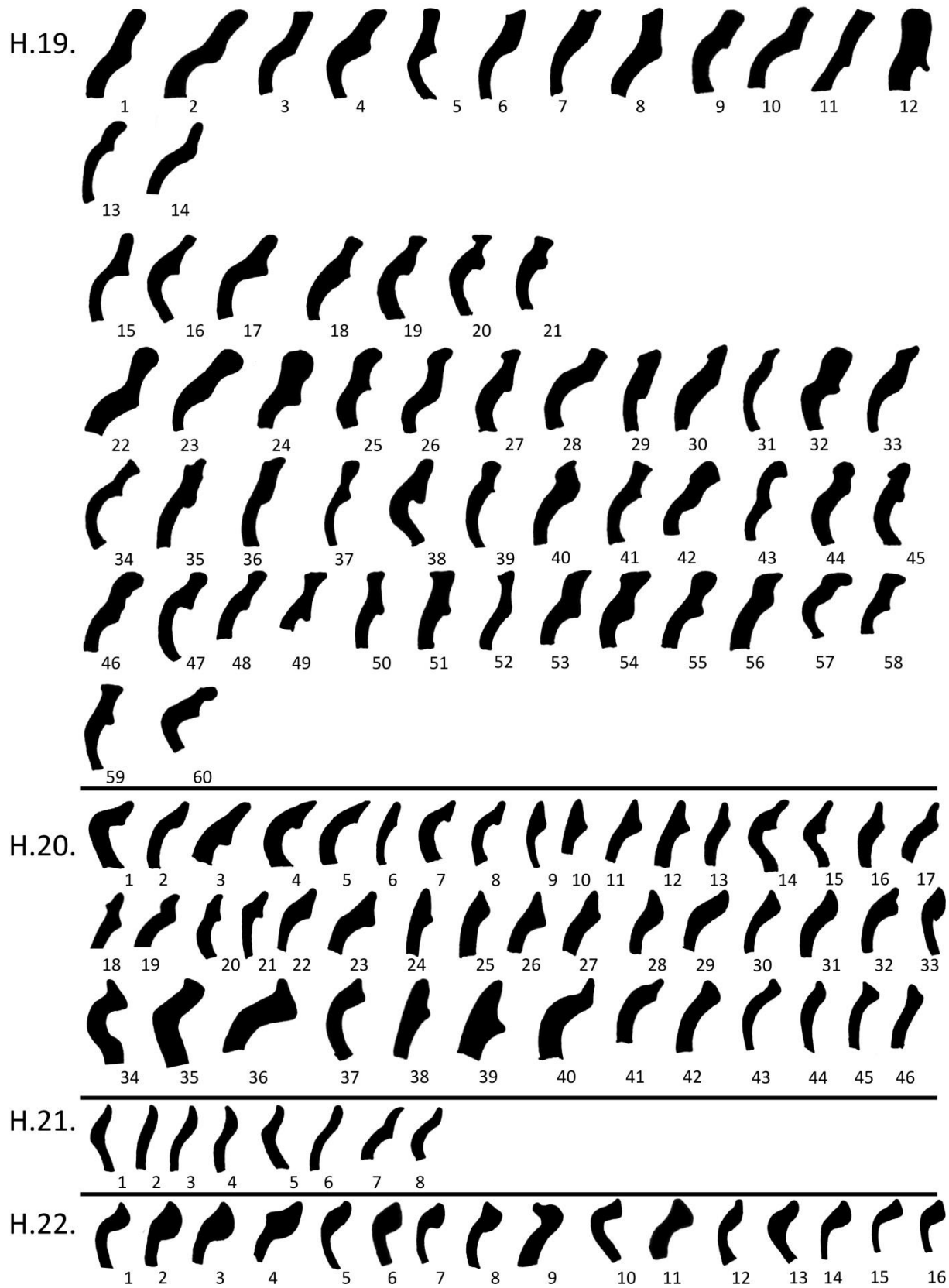
Obr. 1: Okraje hrnců

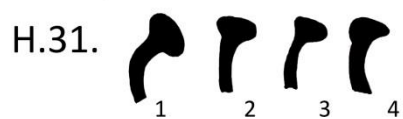
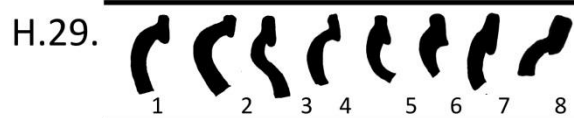
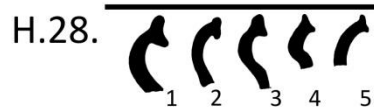
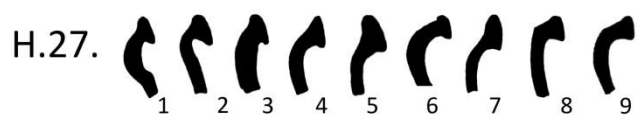
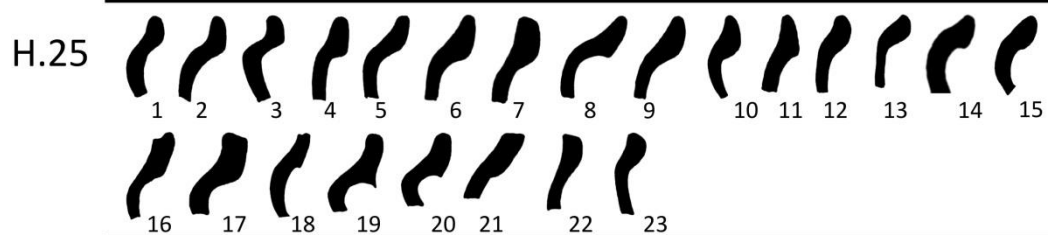
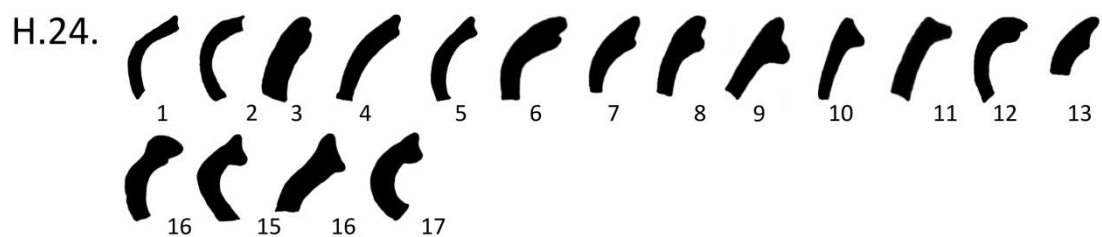
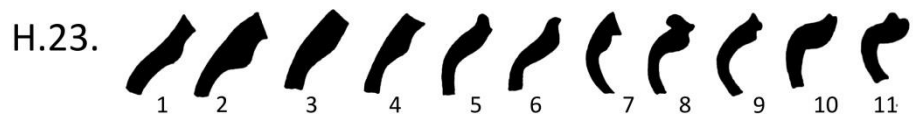
Obr. 2: Okraje hmcu

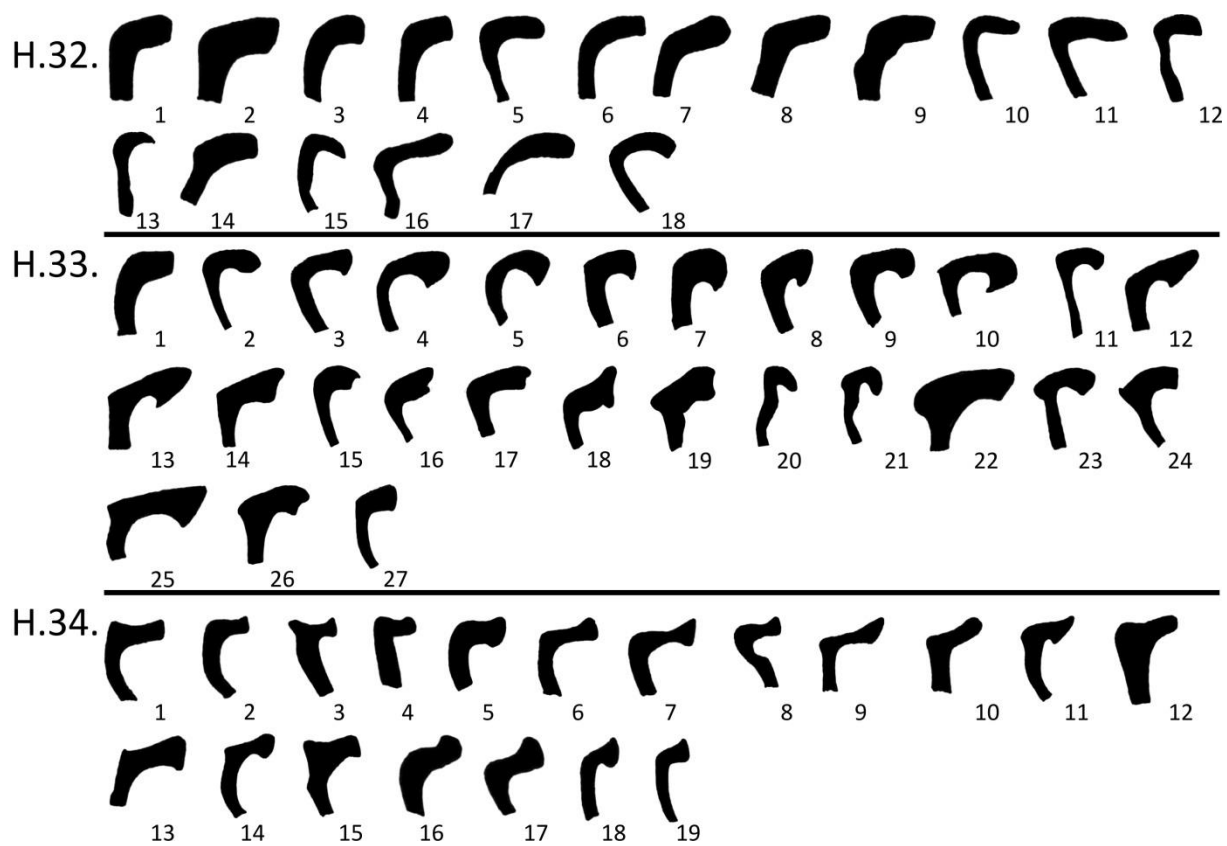
Obr. 3: Okraje hrnců

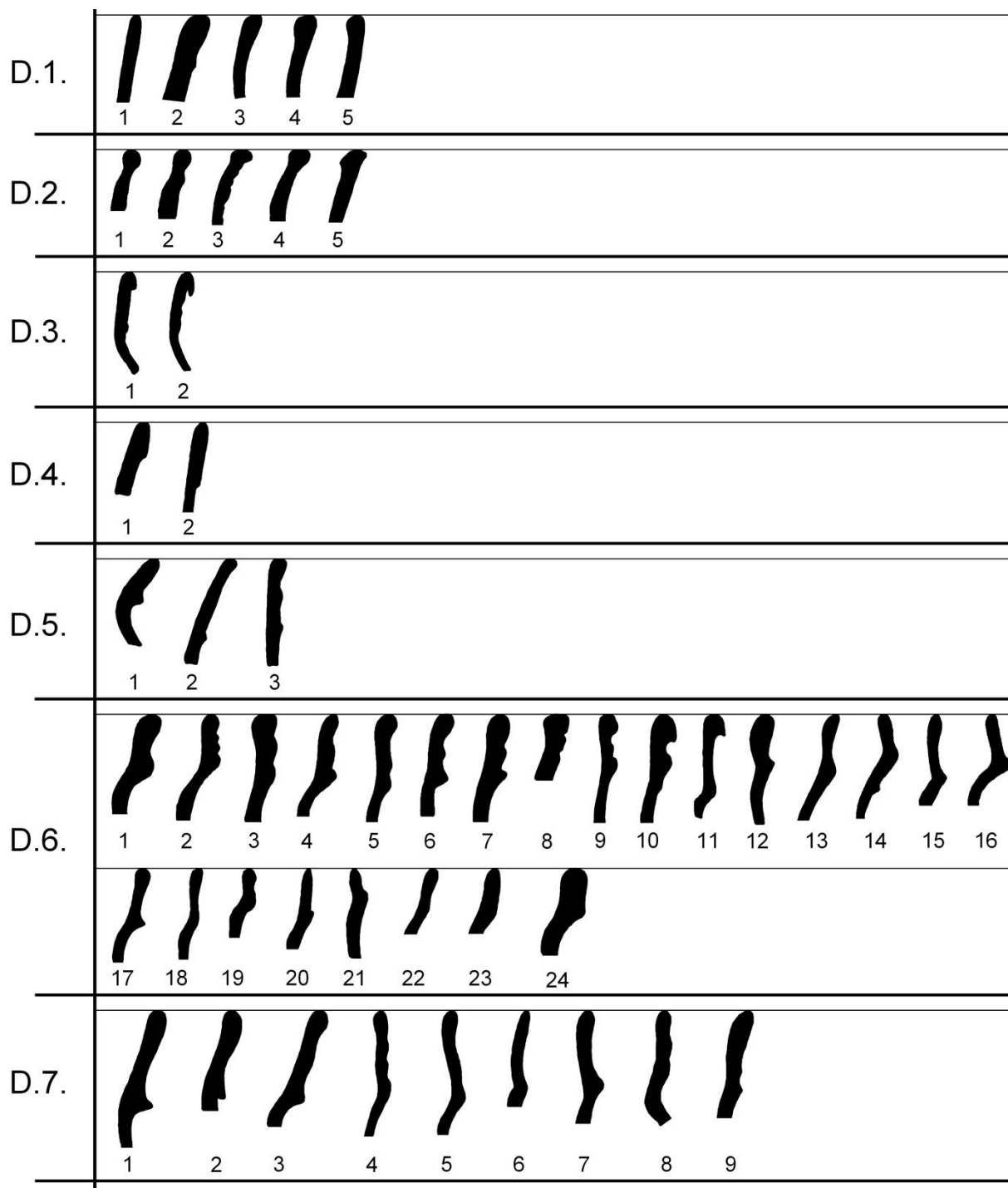
Obr. 4: Okraje hrnců

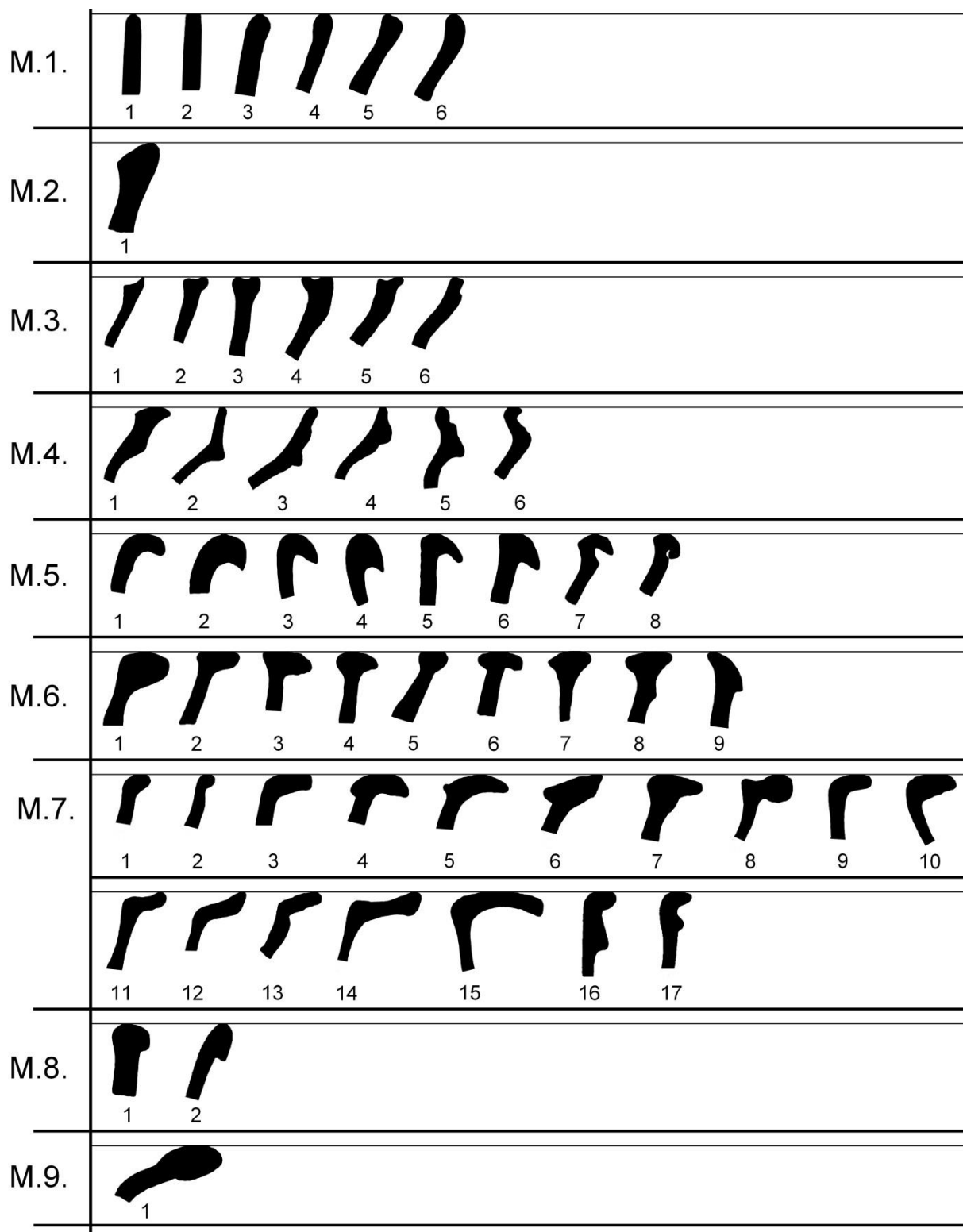
Obr. 5: Okraje hrců

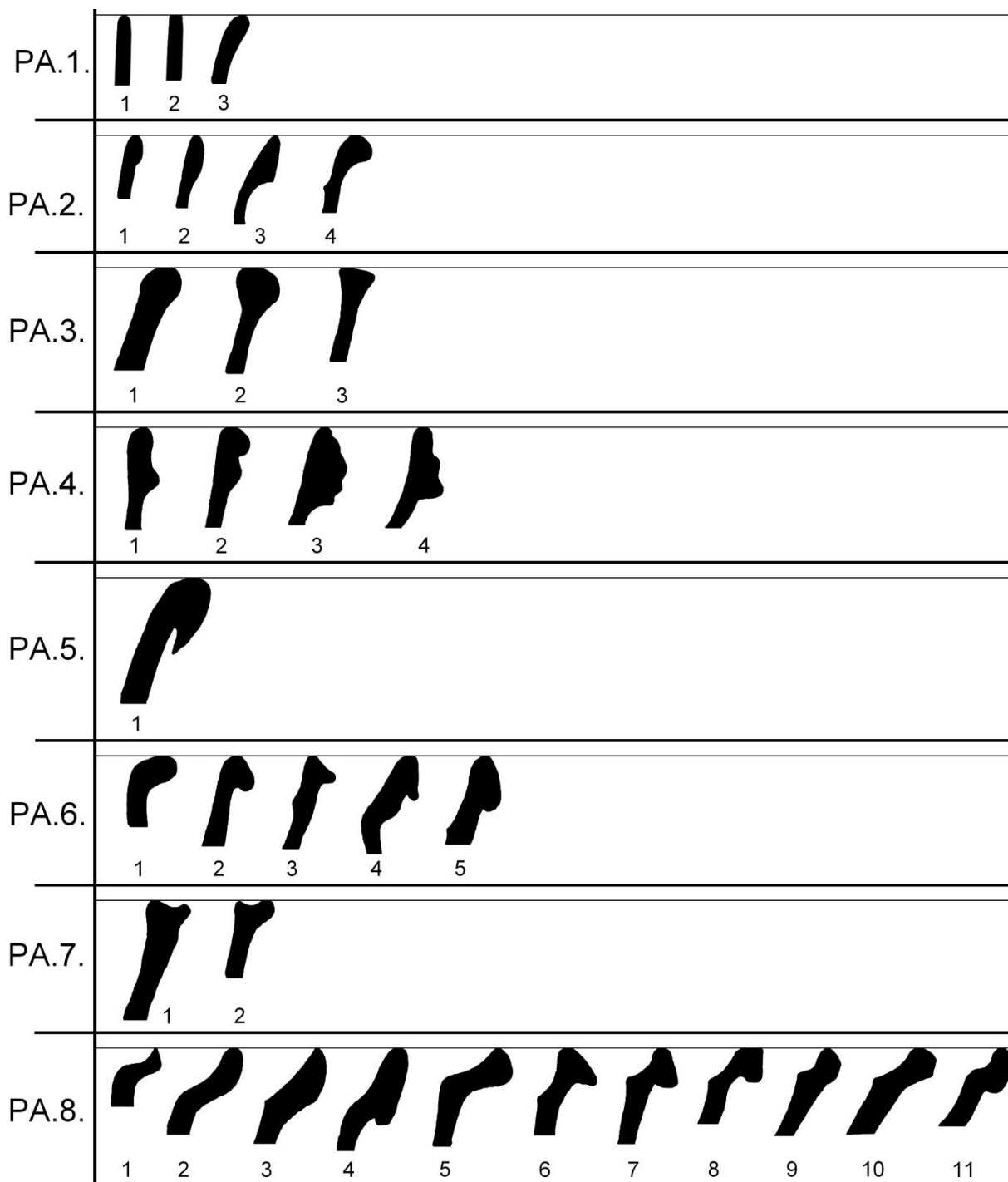
Obr. 6: Okraje hrnců

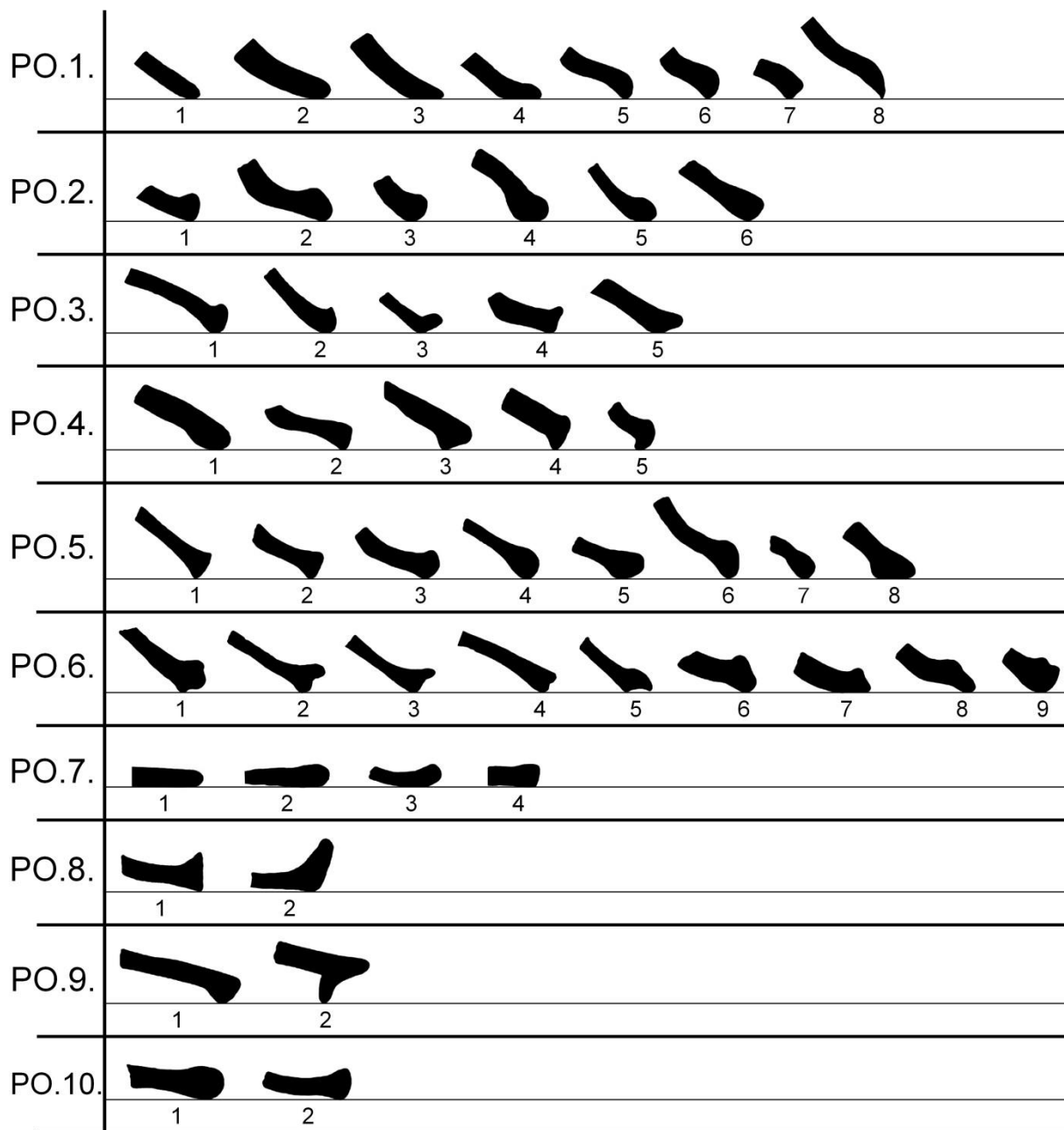
Obr. 7: Okraje džbánů

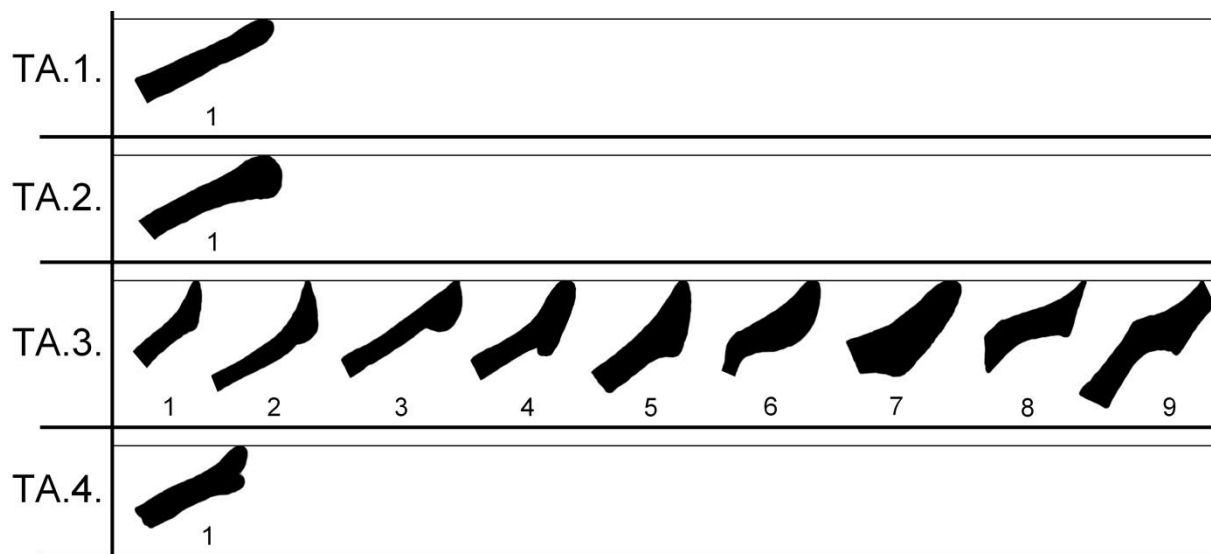
Obr. 8: Okraje mís

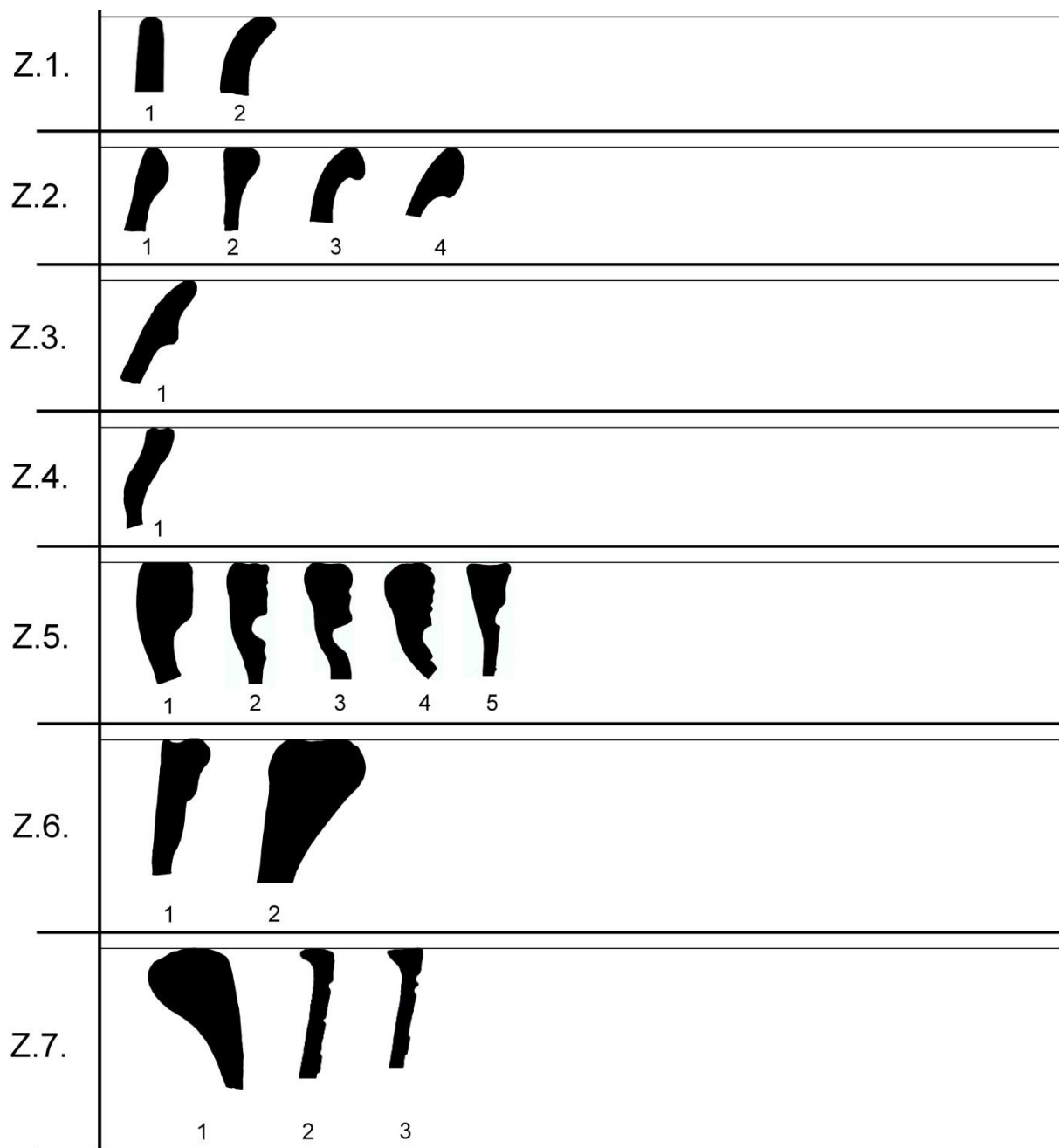
Obr. 9: Okraje pánví

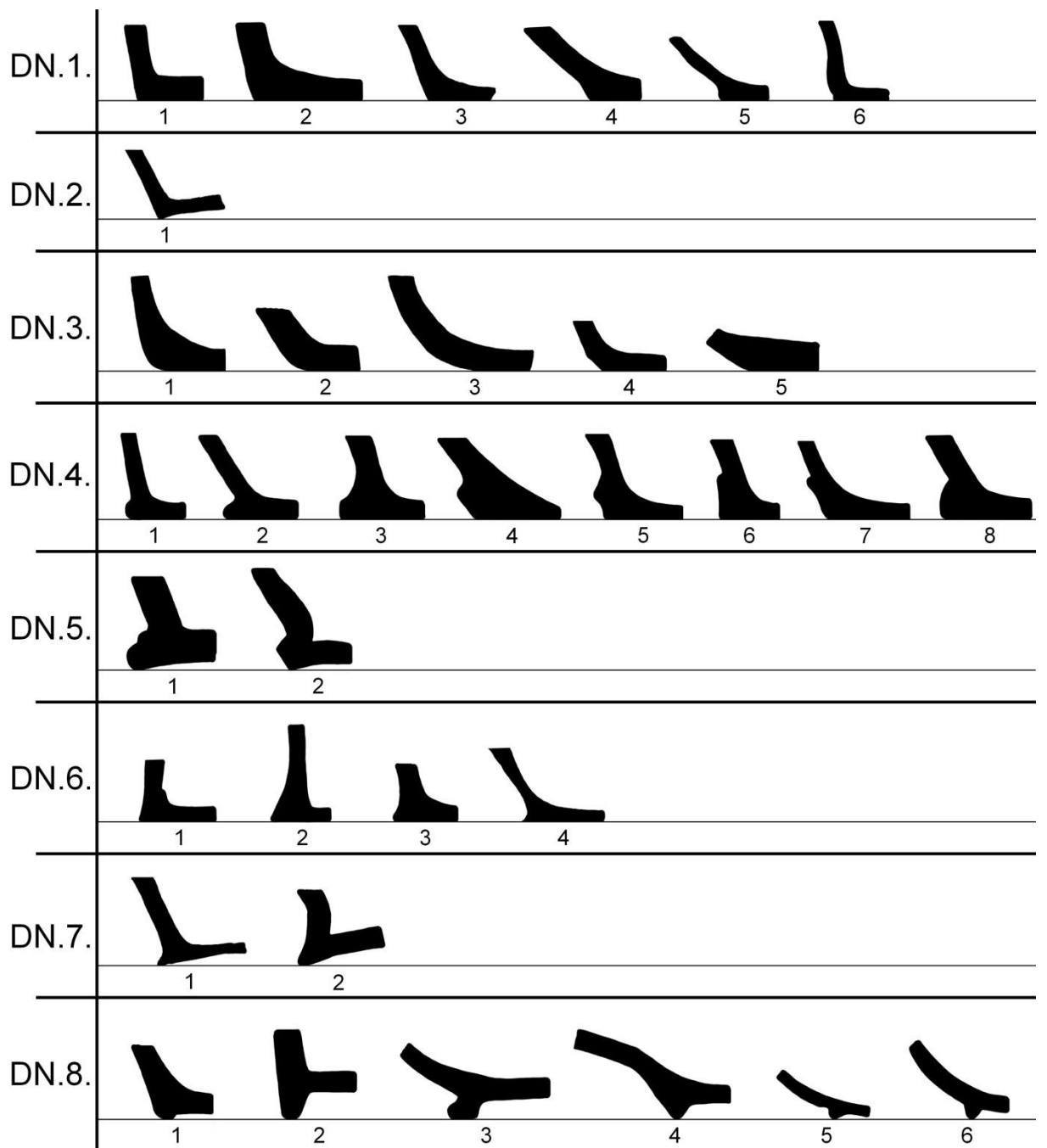
Obr. 10: Okraje poklic

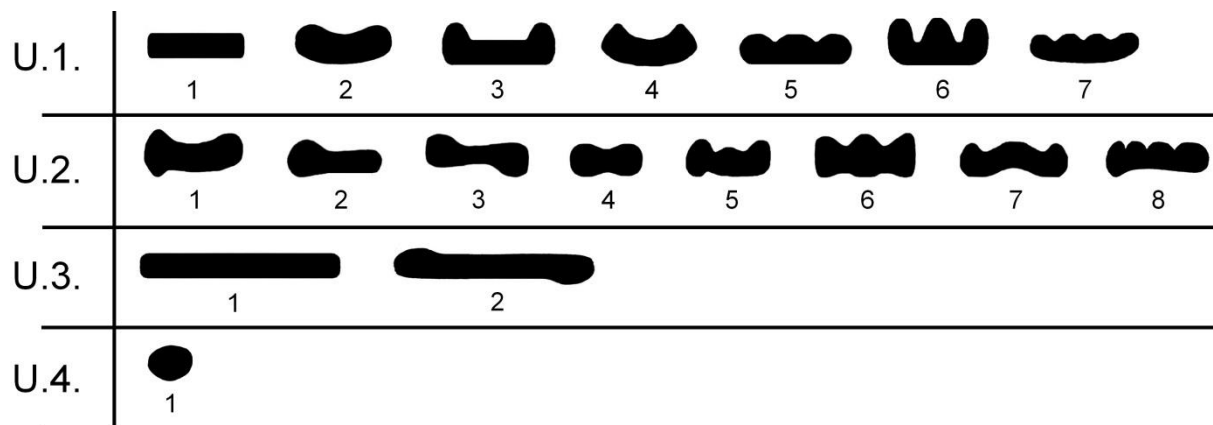
Obr. 11: Okraje talířů

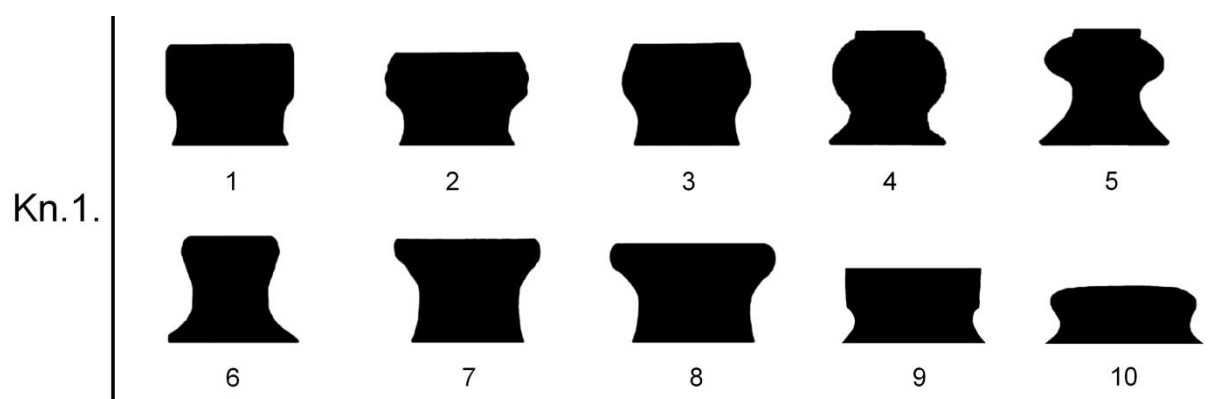
Obr. 12: Okraje zásobnic

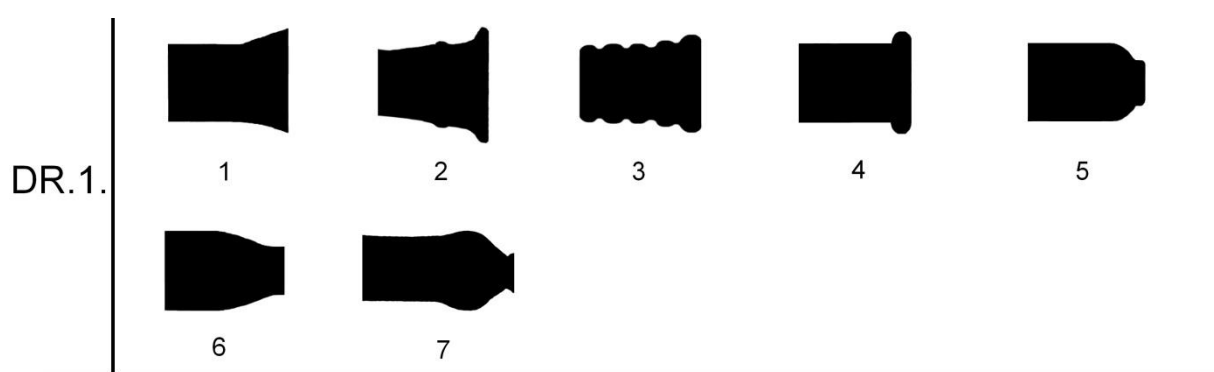
Obr. 13: Profilace den

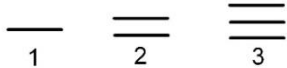
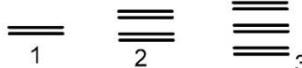
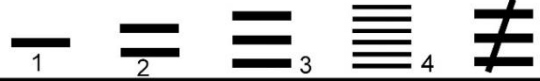
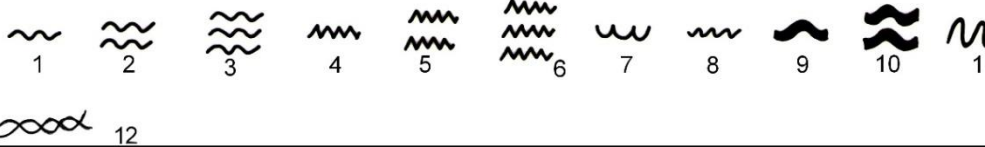

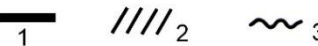

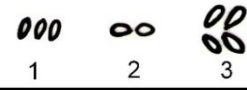
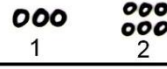
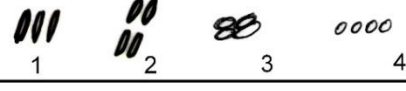
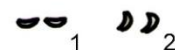
Obr. 14: Profilace uch

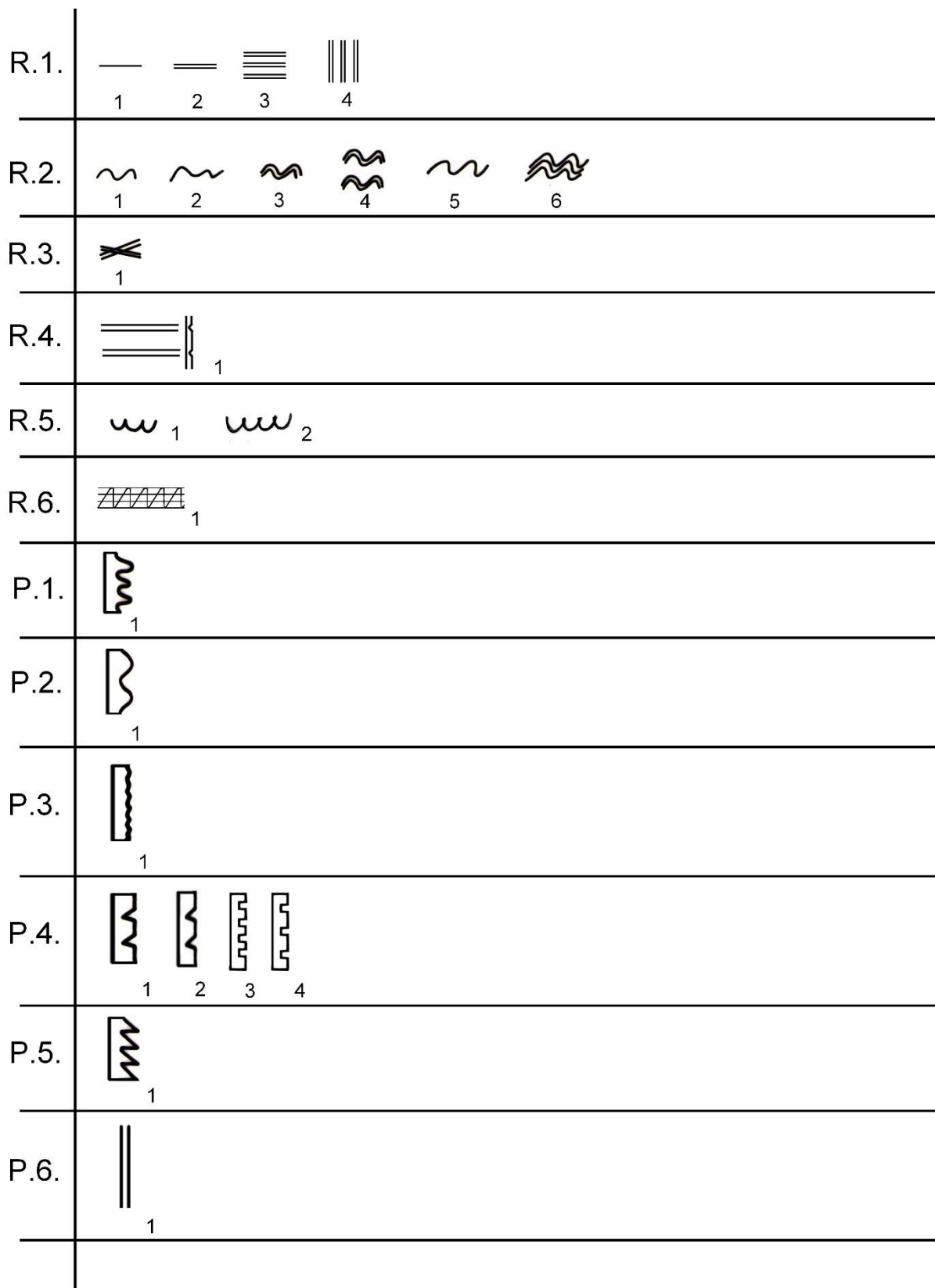
Obr. 15: Profilace knoflíků

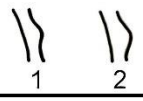
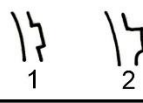

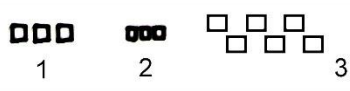
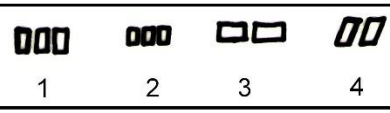

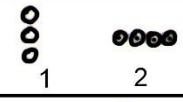

Obr. 16: Profilace držadel

M.1.	
M.2.	
M.3.	
M.4.	
M.5.	
M.6.	
M.7.	
M.8.	
M.9.	
M.10.	
M.11.	
M.12.	
M.13.	
M.14.	
M.15.	
M.16.	
V.1.	
V.2.	
V.3.	
V.4.	

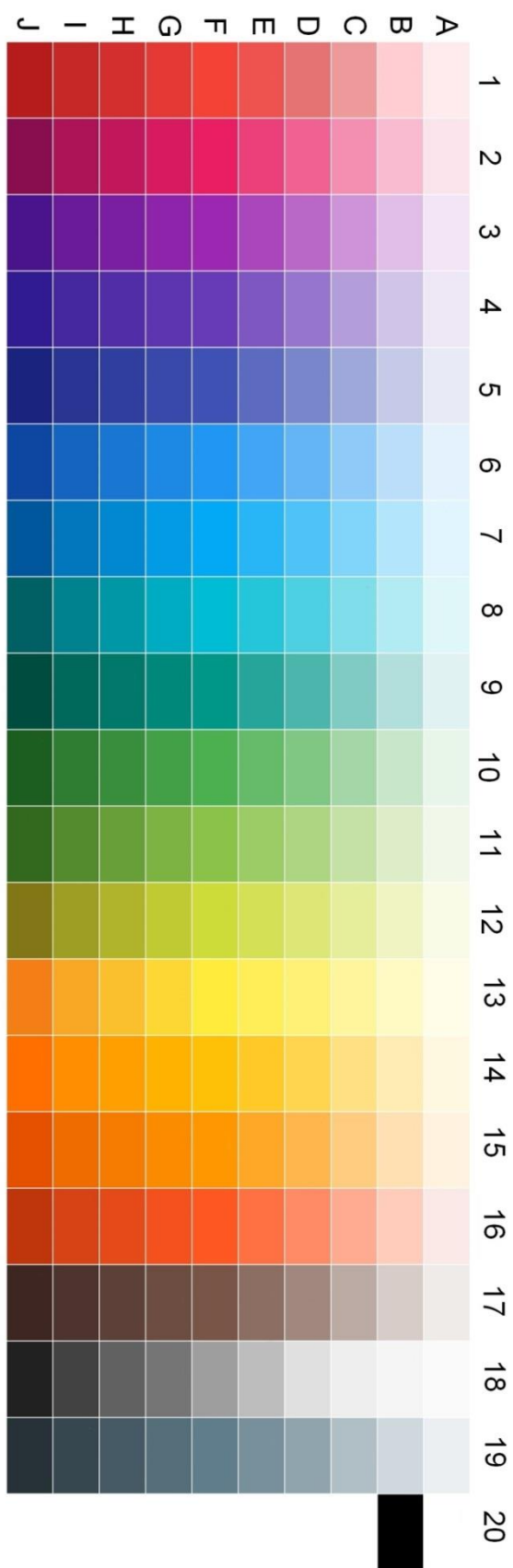
Obr. 17: Typář výzdoby

Obr. 18: Typář výzdoby

PI.1.	
PI.2.	
PI.3.	
PI.4.	
PI.5.	
PI.6.	
PI.7.	
Ra.1.	
Ra.2.	
Ra.3.	
Ra.4.	
Ra.5.	
Ra.6.	
Ra.7.	
Ra.8.	

Obr. 19: Typář výzdoby

Obr. 20: Tabulka barev

Příloha II – Katalog kachlových motivů

Schéma katalogu: 1) popis reliéfu; 2) typ kachle; 3) počet, váha; 4) datace; 5) technologie; 6) analogie; 7) přírůstkové číslo; 8) odkaz na zobrazení.

Použité zkratky: ČVS – čelní vyhřívací stěna; KACH – příslušná keramická skupina; LDR – levý dolní roh; LHR – levý horní roh; MT – motiv; OL – okrajová lišta; OVO – okraj vyhřívacího otvoru; p.č. – přírůstkové číslo; PDR – pravý dolní roh; PHR – pravý horní roh.

Motiv 1 = evangelista Matouš

1. dochována levá polovina ČVS s okřídlenou postavou sedící na trůnu se svatozáří a nápisovou páskou - dle analogií evangelista Matouš
2. komorový, základní, řádkový
3. 1 ks, 530 g
4. 2. polovina 15. století
5. rezný, béžový, OL výžlabek, KACH 1
6. hrad Brada (*Drnovský 2017*, 272, 346, obr. 172: 4, MT BA1), hrad Kumburk (*Drnovský 2017*, 276, 354, obr. 180: 5, MT KU 6), Hradecko (*Hrůšová 2013*, 59, 139), Praha (*Richterová 1982*, 37, pol. 184, tab. 40:5), Plzeň (*Orna 2005*, 54, pol. UMP 8047, obr. 21:4)
7. p.č. 271/96
8. Obr. 38: 1

Motiv 2 = sv. Jiří

1. téměř polovina kachle, sv. Jiří s kudrnatými vlasy na koni jedoucím doleva, v PHR klečí na stylizovaném skalisku modlící se princezna s růžencem, ve spodní části hlava draka propíchnutá kopím
2. komorový, základní, řádkový
3. 2 ks, 363,1 g
4. 2. polovina 15. století
5. rezný, béžový, OL hranolová, KACH 1
6. Hradec Králové (*Hrůšová 2013*, 27, 98), Praha – Malá Strana (*Richterová 1982*, 33, tab. 35:1), Louny (*Pavlík – Špaček 2018*, 449–450, obr. 2: 7, motiv 10a), hrad Rabí, Hrobce u Litoměřic (*Pavlík 2017*, 158, 413, pol. 375–377)
7. p.č. 273/96, 287/96
8. Obr. 38: 2

Motiv 3 = sv. Martin

1. neúplný, LHR s rukou držící plášť a hlava další postavy – dle analogií pravděpodobně sv. Martin na koni
2. komorový, základní, řádkový

3. 2 ks, 148,7 g
4. 2. polovina 15. století
5. rezný, oranžový, OL hranolová, KACH 3
6. Hradec Králové (*Pavlík – Vitanovský 2009*, 248, obr. 4) 438, Lipnice (*Pavlík 2017*, 171, 417, pol. 437)
7. p.č. 268/96, 287/96
8. Obr. 38: 4

Motiv 4 = postava obklopená mluvící páskou

1. neúplný, LHR se skládanou mluvící páskou podél pravého okraje, u zlomu je vidět část plnovousu a levá ruka položená na hrudníku - dle analogií možná prorok Daniel
2. komorový, základní, řádkový
3. 2 ks, 366,3 g
4. počátek 16. století
5. rezný, béžový, OL hranolová, KACH 2
6. Chotěboř (*Musil 2013*, 187, 198, obr. 3: 3), Kutná Hora, hrad Lipnice, Hodkov (*Hazlbauer 1998*, 74, obr. 35)
7. p.č. 271/96, 274/96
8. Obr. 38: 6

Motiv 5 = postava v arkádě

1. ve zlomcích dochována cca polovina ČVS, tělo a nohy postavy stojící v arkádě, v levé ruce drží nástroj či zbraň
2. komorový, základní, řádkový
3. 8 ks, 1121,9 g
4. 16. století
5. rezný, béžový, OL hranolová, OVO ovalený, KACH 1 a KACH 2
6. bez určení o jakou postavu se jedná, je určení analogií poněkud složité – může se jednat o hudebníka (hrad Lukov, *Krásna 2008*, 69) či šlechtice (Hrubá Skála, *Pavlík – Vitanovský 2014*, 258, 385), ale zároveň se objevují i kachle s antickými božstvy (*Schönberg, Brych 2004*, 170–171)
7. p.č. 271/96, 273/96, 277/96, 278/96, 291/96, 298/96
8. Obr. 38: 5

Motiv 6 = postava

1. neúplný, dochován pouze malý zlomek – může se jednat o pokrývku hlavy (např. sv. Martin), či o ploutev (motiv Meluzíny či proroka Jonáše)
2. komorový, základní, řádkový
3. 1 ks, 8,1 g
4. –
5. rezný, béžový, OL hranolová, KACH 2
6. –

7. p.č. 272/96

8. Obr. 38: 3

Motiv 7 = český lev – varianta 1

1. neúplný, dochován pouze PHR s částí ocasu dvouocasého lva - dle analogií český lev kráčející vlevo s kaskádovitě upravenou hřívou

2. komorový, základní, řádkový

3. 1 ks, 205,4 g

4. 2. polovina 15. století

5. režný, béžový, OL hranolová, KACH 2

6. Kostelec nad Orlicí (MGOH, p.č. 206/96), Pardubice (*Pchálková 2018*, 48, 133, obr. 24; *Drnovský – Kypka – Thér 2019*, 651, 655, obr. 5: 2), Praha – Nové město (*Richterová 1982*, 28, obr. 22), Staré hrady (*Pavlík 2006*, 152–153, obr. 8: d), Rabštejn nad Střelou (*Hazlbauer 1995*, 16–17, obr. 12), Moravské Budějovice (*Kráska, 99*, pol. 287)

7. p.č. 270/96

8. Obr. 39: 1

Motiv 8 = český lev – varianta 2

1. neúplný, zadní část dvouocasého zvířete spolu s nápisem podél levé strany kachle - dle analogií pravděpodobně český lev kráčející vpravo obklopený rámečkem s nápisem „lew gest dywne zwyrzie zpanyle“ spolu s erby v nárožích

2. komorový, základní, řádkový

3. 2 ks, 167,4 g

4. počátek 16. století

5. režný, béžový, OL hranolová, KACH 2

6. Litice nad Orlicí (*Pavlík 2013*, 767–768, obr 14:4), zámek Velké Losiny (*Richterová 1991*, 5–7, obr. 5)

7. p.č. 271/96

8. Obr. 39: 2

Motiv 9 = erby

1. neúplný, erb Boskoviců (erb s hřebenem) v LHR a část nerozpoznatelného erbu s horizontální linií - dle analogií s největší pravděpodobností MT 8, pouze s jinou okrajovou lištou

2. komorový, základní, řádkový

3. 1 ks, 128,3 g + 3 ks, 153,5 g

4. počátek 16. století

5. režný, béžový, OL zaoblená, OVO ploše oble podtržený, KACH 1

6. Litice nad Orlicí (*Pavlík 2013*, 767–768, obr 14:4), zámek Velké Losiny (*Richterová 1991*, 5–7, obr. 5)

7. p.č. 266/96

8. Obr. 39: 3

Motiv 10 = kůň jedoucí vpravo

1. neúplný, PDR s částí koně jedoucího vpravo
2. komorový, základní, řádkový
3. 1 ks, 254,4 g
4. 2. polovina 15. století
5. rezný, béžový, OL hranolová, KACH 2
6. –
7. p.č. 271/96
8. Obr. 39: 4

Motiv 11 = orlice

1. neúplný, zachován pouze malý kus kachle s pařátem a peřím – pravděpodobně orlice
2. korový, základní, řádkový
3. 1 ks, 81,8 g
4. 15. století
5. rezný, béžový, OL hranolová, KACH 1
6. –
7. p.č. 291/96
8. Obr. 39: 5

Motiv 12 = květina

1. neúplný, květina připomínající slunečnici
2. komorový, základní, řádkový
3. 3 ks, 216,6 g
4. 16. století
5. rezný, OL zaoblená, KACH 2
6. –
7. p.č. 274/96, 275/96, 276/96
8. Obr. 40: 1

Motiv 13 = květina

1. neúplný, květina
2. komorový, základní, řádkový
3. 1 ks, 37,1 g
4. –
5. rezný, béžový, KACH 2
6. –
7. p.č. 277/96
8. Obr. 40: 3

Motiv 14 = květina

1. neúplný, květina
2. komorový, základní, řádkový,
3. 1 ks, 24,8 g
4. –
5. rezný, béžový, KACH 1
6. –
7. p.č. 298/96
8. Obr. 40: 2

Motiv 15 = strom s ovocem

1. neúplný, strom s ovocem v LHR, podle ulomení pravděpodobně součást arkády
2. komorový, základní, řádkový
3. 3 ks, 466,6 g
4. 16. století
5. rezný, béžový, KACH 1
6. –
7. p.č. 261/96, 278/96, 301/96
8. Obr. 40: 4

Motiv 16 = rostlinná arkáda

1. neúplný, rostlinná arkáda
2. komorový
3. 3 ks, 86 g
4. 16. století
5. rezný, béžový, OL zaoblená, KACH 2
6. –
7. p.č. 282/96
8. Obr. 40: 6

Motiv 17 = rostlinný motiv

1. neúplný, motiv větví podél okraje
2. komorový, římsový, řádkový
3. 2 ks, 69,5 g
4. počátek 16. století
5. rezný, béžový, KACH 1
6. Litice nad Orlicí (*Pavlík 2013*, 769, obr. 16:2)
7. p.č. A23/2007, výzkum čp. 78 – sáček 7
8. Obr. 40: 7

Motiv 18 = stylizovaný rostlinný motiv

1. neúplný, stylizovaný rostlinný motiv
2. komorový, základní, řádkový
3. 2 ks, 99,9 g
4. 16. století
5. režný, oranžový, KACH 4
6. Kumburk (*Drnovský 2017*, 283, 362, obr. 188: 7, M KU 104), Pecka (*Drnovský 2017*, 288, 371, obr. 197: 1–5, M PC 33–34, 36, 38–39)
7. p.č. 291/96, 298/96
8. Obr. 40: 5

Motiv 19 = astry

1. neúplný, tapetový vzor - „astry“
2. komorový, základní, řádkový
3. 7 ks, 478,2 g
4. 16. století
5. režný, béžový, KACH 1 a KACH 2
6. Podorlicko (*Dragoun 2005*, 10), Kumburk (*Drnovský 2017*, 284, 364, obr. 190: 3, M KU 119)
7. p.č. 260/96, 266/96, 273/96, 278/96, 291/96
8. Obr. 41: 1

Motiv 20 = astry kolorované

1. neúplný, tapetový vzor - „astry“
2. komorový, základní, řádkový
3. 2 ks, 165,7 g
4. 16. století
5. béžový, překrytý červenou a hnědou engobou, KACH 2
6. –
7. p.č. 268/96, 278/96
8. Obr. 41: 2

Motiv 21 = maliník

1. neúplný, tapetový motiv - maliníky a stylizované rozety
2. komorový, základní, řádkový
3. 23 ks, 3611,2 g
4. 16. století
5. režný, béžový, KACH 1, KACH 2 a KACH 5
6. –
7. p.č. 268/96, 270/96, 273/96, 274/96, 276/96, 278/96, 287/96
8. Obr. 41: 3

Motiv 22 = jahodník

1. neúplný, tapetový motiv - jahodníky a rozety
2. komorový, základní, řádkový i rohový
3. 24 ks, 3401,8 g
4. počátek 16. století
5. režný, béžový i oranžový
6. Litice nad Orlicí (*Pavlík 2013*, 766, 770, obr. 13:1, obr. 17: 6–7, motiv 18), Podorlicko (*Dragoun 2005*, 9), Cimburk (*Havlická 2015*, 56, 93, 149, tab. VIII: 2)
7. p.č. 261/96, 262/96, 298/96, 299/96, 300/96, 301/96
8. Obr. 41: 4

Motiv 23 = samostatná palmeta

1. neúplný, úlomky samostatných palmet; pravděpodobně součást MT 25 či MT 26, nelze určit, ke kterému patří
2. komorový, základní, řádkový
3. 17 ks, 643,7 g
4. 2. polovina 16. století
5. režný, béžový, KACH 1 a KACH 2
6. –
7. p.č. 261/96, 268/96, 273/96, 275/96, 276/96, 281/96, 290/96, 298/96, 300/96, 301/96

Motiv 24 = palmety

1. neúplný, tapetový vzor - palmety oddělené lištami
2. komorový, základní, řádkový
3. 4 ks, 841,8 g
4. 2. polovina 16. století
5. režný, béžový, OVO hluboce prožlabené okruží, KACH 1
6. –
7. p.č. 299/96, 302/96
8. Obr. 41: 5

Motiv 25 = palmety s rostlinami

1. neúplný, tapetový vzor - rostlinné motivy a palmety oddělené lištami
2. komorový, základní, řádkový
3. 13 ks, 4017,4 g
4. 2. polovina 16. století
5. režný, béžový, OVO přehnuté hluboce prožlabené okruží, KACH 2
6. glazované - Třebovčice (*Drnovský 2012*, 199, 203, obr. 17:2)
7. p.č. 268/96, 270/96, 272/96, 274/96, 277/96, 278/96, 281/96
8. Obr. 41: 6

Motiv 26 = kosočtverečná síť

1. neúplný, kosočtverečná síť
2. komorový, základní, řádkový
3. 1 ks, 60,4 g
4. –
5. rezný, béžový, KACH 1
6. –
7. p.č. 278/96
8. Obr. 42: 6

Motiv 27 = kosočtverečná síť s pecičkami

1. neúplný, celoplošný motiv kosočtverců a peciček
2. komorový, římsový, řádkový
3. 3 ks, 426,8 g
4. 16. století
5. rezný, béžový, OVO hluboce prožlabené okruží, KACH 2
6. Rychnov nad kněžnou (*Beková 1994*, 176, 179, obr 3: 4–5), zámek Vrchlabí (*Hartmanová – Soukopová 2004*, 253, 256, 266, tab. 6: 3)
7. p.č. 269/96, 271/96
8. Obr. 42: 4

Motiv 28 = kosočtverečná síť s pecičkami a cimbuřím

1. neúplný, celoplošný motiv kosočtverců s pecičkami, s cimbuřím
2. komorový, římsový, řádkový
3. 6 ks, 649,2 g
4. 16. století
5. rezný, béžový, KACH 1
6. Rychnov nad kněžnou (*Beková 1994*, 176, 179, obr 3: 4–5), zámek Vrchlabí (*Hartmanová – Soukopová 2004*, 253, 256, 266, tab. 6: 3)
7. p.č. 274/96, 275/96, 277/96, 278/96
8. Obr. 42: 5

Motiv 29 = oblouky

1. neúplný, geometrický motiv oblouků.
2. komorový, římsový, řádkový
3. 2 ks, 220,3 g
4. –
5. rezný, béžový, KACH 1
6. –
7. p.č. 290/96, 301/96
8. Obr. 42: 1

Motiv 30 = provazec

1. neúplný, provazec
2. komorový, římsový, řádkový
3. 1 ks, 64,3 g
4. –
5. rezný, béžový, KACH 1
6. –
7. p.č. 262/96
8. Obr. 42: 3

Motiv 31 = pruh

1. neúplný, dochována část rohovaného kachle s naznačeným tordováním
2. komorový, základní, rohový
3. 1 ks, 119,5 g
4. –
5. rezný, béžový, KACH 1
6. –
7. p.č. 286/96
8. Obr. 42: 2

Motiv 32 = kombinace lišt a rostlinných motivů?

1. neúplný, převážně dochovány jen velmi malé zlomky – asi se jedná o kombinaci lišt a rostlinných motivů?
2. komorový, základní, řádkový
3. 19 ks, 896,6 g
4. –
5. béžový, překrytý tmavě zelenou glazurou (J11), OL hranolová, KACH 6
6. –
7. výzkum čp. 78 – sáček 56
8. Obr. 55: 1–2